

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
AVRUPA TOPLULUKLARI ARAŞTIRMA
VE UYGULAMA MERKEZİ**

SİYASİ PARTİLERİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

**Editörler
Çağrı ERHAN
Özlem GENÇ
Zerrin DAĞCI SAKARYA**

Ankara, 2011

**Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma
ve Uygulama Merkezi (ATAUM)**

SİYASİ PARTİLERİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

ANKARA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI NO: 297

ISBN: 978-975-482-958-7

Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi, 2011

Kitaptaki görüşler, ATAUM'u bağlamaz.

Tüm hakları saklıdır.

Yayıncı izni olmadan, kısmen de olsa fotokopi, film vb. elektronik ve mekanik yöntemlerle çoğaltılamaz.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ
İncitaşı Sokak No: 10
06510 Beşevler / ANKARA
Tel: 0 (312) 213 66 55
Basım Tarihi: 22/04/2011

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

1.1. Yaşar Yakış Tarafından Verilen Konferans	5
1.2. Yaşar Yakış İle Gerçekleştirilen Röportaj	26
1.3. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Programında Avrupa Birliği	37
1.4. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme	38

İKİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET HALK PARTİSİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

2.1. Onur Öymen Tarafından Verilen Konferans	45
2.2. Onur Öymen ile Gerçekleştirilen Röportaj	82
2.3. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Programında Avrupa Birliği	86
2.4. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme	88

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE DEĞİŞİM HAREKETİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

3.1. Faruk Loğoğlu Tarafından Verilen Konferans	95
3.2. Faruk Loğoğlu ile Gerçekleştirilen Röportaj	106
3.3. Türkiye Değişim Hareketi'nin Programında Avrupa Birliği	112
3.4. Türkiye Değişim Hareketi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme	113

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
DEMOKRATİK SOL PARTİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

4.1. Masum Türker Tarafından Verilen Konferans	119
4.2. Masum Türker ile Gerçekleştirilen Röportaj	152
4.3. Demokratik Sol Parti'nin Programında Avrupa Birliği	159
4.4. Demokratik Sol Parti'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme	160

BEŞİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE PARTİSİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

5.1. Abdülatif Şener Tarafından Verilen Konferans	165
5.2. Abdülatif Şener ile Gerçekleştirilen Röportaj	184
5.3. Türkiye Partisi'nin Programında Avrupa Birliği	192
5.4. Türkiye Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme	193

ALTINCI BÖLÜM
SAADET PARTİSİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

6.1. Oya Akgönenç Tarafından Verilen Konferans	199
6.2. Oya Akgönenç ile Gerçekleştirilen Röportaj	224
6.3. Saadet Partisi'nin Programında Avrupa Birliği	238
6.4. Saadet Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme.....	239

YEDİNCİ BÖLÜM
MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

7.1. Deniz Bölükbaşı Tarafından Verilen Konferans.....	245
7.2. Deniz Bölükbaşı ile Gerçekleştirilen Röportaj	263
7.3. Milliyetçi Hareket Partisi'nin Programında Avrupa Birliği	272
7.4. Milliyetçi Hareket Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme	273

SEKİZİNCİ BÖLÜM
DEMOKRAT PARTİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

8.1. Sinan Ülgen Tarafından Verilen Konferans	279
8.2. Sinan Ülgen ile Gerçekleştirilen Röportaj	298
8.3. Demokrat Parti'nin Programında Avrupa Birliği	305
8.4. Demokrat Parti'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme	306

DOKUZUNCU BÖLÜM
BARIŞ VE DEMOKRASİ PARTİSİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

9.1. Tuncer Bakırhan ile Gerçekleştirilen Röportaj	311
9.2. Barış ve Demokrasi Partisi'nin Programında Avrupa Birliği	321
9.3. Barış ve Demokrasi Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme	324

ONUNCU BÖLÜM
HALKIN SESİ PARTİSİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

10.1. Numan Kurtulmuş ile Gerçekleştirilen Röportaj	329
10.2. Halkın Sesi Partisi'nin Programında Avrupa Birliği	349
10.3. Halkın Sesi Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme	351
SONUÇ	355

GİRİŞ

Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri, Türkiye'nin 31 Temmuz 1959'da Topluluğa katılma talebinde bulunmasıyla başlamıştır. 1959-1963 dönemi boyunca ortaklık görüşmeleri yapılmış; ilişkilerin temelini oluşturan Ankara Anlaşması, 12 Eylül 1963'te imzalanmış; 1 Aralık 1964'te yürürlüğe girmiştir. İlişkilerin geldiği noktada, 2005 yılında başlayan üyelik müzakereleri devam etmektedir. 2011 yılı itibariyle altıncı yılına giren müzakerelerde, Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesine ilişkin 35 fasıldan 13'ü müzakerelere açılmış; yalnızca bir fasıl geçici olarak kapatılmıştır. Müzakere sürecinin yavaş ilerlemesine neden olan en önemli etken, 2006 yılında, Konsey'in almış olduğu, Türkiye'nin Ek Protokol'den kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirene kadar 8 başlığın müzakerelere açılmaması kararıdır. Fransa ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin de bloke ettiği fasıllar olduğu göz önünde bulundurulduğunda, 18 başlığın 'askıda' olduğu bilinmektedir. Türkiye'nin Ek Protokol'den kaynaklanan yükümlülüğü ise, bilindiği gibi, Türkiye'nin limanlarını ve havaalanlarını Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne açması hususudur.

İlişkilerin başlatılması, Ankara Anlaşması'nın imzalanması, tam üyelik başvurusu, gümrük birliğinin gerçekleştirilmesi, Türkiye'nin aday ülke olarak kabul edilmesi, üyelik müzakerelerinin başlaması aşamalarını Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri açısından dönüm noktaları olarak ele aldığımızda, 1959 yılında Demokrat Parti iktidarı döneminde başlayan görüşmeler, 1963 yılında Cumhuriyet Halk Partisi döneminde Ankara Anlaşması'nın imzalanmasıyla devam etmiştir. Anavatan Partisi'nin iktidarda olduğu 1987 yılında tam üyelik başvurusu yapılmıştır. Türkiye-Avrupa Birliği arasında 1996 yılı itibariyle başlayan gümrük birliği Doğru Yol Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi koalisyon hükümeti döneminde gerçekleştirilmiştir. Demokratik Sol Parti, Anavatan Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi'nden oluşan koalisyon hükümetinin iktidarda olduğu 1999 yılında gerçekleştirilen Helsinki Zirvesi'nde Türkiye aday ülke ilan edilmiştir. 17 Aralık 2004'te müzakere tarihinin açıklanması;

3 Ekim 2005'te müzakerelerin başlatılması da, 2002 yılından beri iktidarda olan Adalet ve Kalkınma Partisi döneminde gerçekleşmiştir. Yarım asrı aşan ilişkilerin tarihine bakıldığında, Avrupa Birliği, bir devlet politikasına dönüşmüş; yalnızca dış politika konusu değil aynı zamanda iç politikayı da ilgilendiren unsurlarıyla her iktidarın önem verdiği bir konu haline gelmiştir.

Avrupa Toplulukları Araştırma Uygulama Merkezi olarak, 2009-2010 akademik yılı içerisinde 46. Dönem Temel Eğitim Kurs Programı kapsamında, 15 Mart 2010-13 Ocak 2011 tarihleri arasında düzenlediğimiz Siyasi Partilerin Avrupa Birliği'ne Bakışı konulu Konferanslar Dizisi çerçevesinde, Avrupa Birliği süreci ve günümüz Türk siyaseti açısından önem taşıyan on partinin temsilcisi Merkezimizde Avrupa Birliği'ne ilişkin görüşlerini aktarmak üzere konferans ve röportaj verdi. Bu partilerin büyük çoğunluğu, Avrupa Birliği ile ilişkilerde dönüm noktası oluşturan gelişmelere imza atmış partilerin temsilcilerinden oluşmaktadır. Bu konferans ve röportajlardan elde edilen veriler ışığında oluşturulan Siyasi Partilerin Avrupa Birliği'ne Bakışı konulu bu kitapta, Türkiye'deki siyasi partilerin Avrupa Birliği sürecine yaklaşımı, Avrupa Birliği'nin tutumuna ilişkin değerlendirmeleri, imtiyazlı ortaklık statüsüne bakışları, demokratikleşme süreci, müzakere süreci ve Kıbrıs konusundaki eğilimleri açısından değerlendirilecektir. Söz konusu konferans ve röportajlardan elde edilen veriler, partilerin amaçlarını, hedeflerini, yönelimlerini ortaya koyan parti programlarında Avrupa Birliği'ne ilişkin olarak yansıtmış oldukları düşünceleriyle birlikte değerlendirilecektir.

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

BİRİNCİ BÖLÜM

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışı, Dışişleri Eski Bakanı, Adalet ve Kalkınma Partisi Düzce Milletvekili ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Başkanı Emekli Büyükelçi Yaşar Yakış tarafından 15 Mart 2010'da ATAUM'da verilen konferans, yine Sayın Yaşar Yakış ile 27 Temmuz 2010'da gerçekleştirilen röportaj ve Parti Programının değerlendirilmesi çerçevesinde incelenecektir.

1.1. Yaşar Yakış Tarafından Verilen Konferans

Çağrı Erhan: Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Avrupa Birliği'ne bakışını anlatmak üzere eski Dışişleri Bakanımız ve Emekli Büyükelçi, Düzce milletvekili, hâlihazırda da AB Uyum Komisyonu Başkanı olan Sayın Yaşar Yakış aramızda. Sayın Yakış, biraz sonra yansıyı da kullanarak sizlere Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Avrupa Birliği politikasını anlatacak. Fakat o başlamadan evvel, onun da müsaadesiyle az önce kendisiyle sohbet ederken vakıf olduğum bir konuyu sizlerle paylaşmak istiyorum. Aslında Sayın Yakış, partinin kurulduğu andan itibaren 8 yıllık süre zarfında, hükümette bulunduğu süre dâhil, bu partinin sadece Avrupa Birliği politikasını değil, dış politikasını da asıl şekillendiren kişidir. Partinin ilk programının ve seçim beyannamesinin yazımında, daha sonra hükümet programındaki dış politika ve AB ile ilgili bölümlerin yazımında ve bugüne kadar kurulan hükümetlerin hepsinde, hükümet programlarının bu konuyla ilgili bölümlerin hazırlanmasında hep aktif ve başat rol aldı. Dolayısıyla size biraz da, sadece partisinin değil, kendi Avrupa Birliği vizyonunu da ortaya koyacak. Ben davetimizi kabul ettiği için Sayın Yakış'a çok teşekkür ediyorum ve kürsüyü ona bırakarak aşağı iniyorum.

Buyurun efendim.

Yaşar Yakış: Değerli Hocam, “Değerli öğrenciler” demeyeceğim, çünkü siz öğrencilik aşamasını geçmişsiniz. Meslek içi eğitim görüyorsunuz. Onun için “Değerli katılımcılar” diyeceğim. Bizim için önemli olan bir konunun eğitim programınıza girmesinden memnunum. Çünkü Türkiye’nin Avrupa Birliği süreci tam da körlerin fili tarif etmesine benzedi. Herkes filin neresine dokunuyorsa o şekilde tanımlıyor. Biz, AK Partili körler olarak fili nasıl tanımladığımızı, bu konuyu nasıl gördüğümüzü sizinle paylaşmaya çalışacağım.

Ben konuşmamı şu plan çerçevesinde yapmak istiyorum. Önce katılım sürecinin fotoğrafını çekmek herhalde yararlı olur çünkü bu fotoğraf çekilmeden, zorluklarımızın nerede olduğunu, gerçekçi bir projeksiyon yapabilmek için nasıl bir zeminden hareket etmemiz gerektiğini bilmeden bir değerlendirme yapmamalıyız. Bugünkü durumun fotoğrafını çekerken en önemli husus tabii ki bloke edilmiş fasıllardır. Bunlar üç kategoriye ayrılıyor: Müzakere başlıklarının bir kısmı Konsey kararıyla, bir kısmı ise Fransa tarafından tek taraflı olarak bloke edilmiştir. Son olarak, 6 başlık da 2009 yılı içinde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi tarafından bloke edilmiştir. Bu üç kategoride hangi fasılların bulunduğunu anlattıktan sonra her faslın sıkıntıları nedir, onların üzerinde durmak, onları açıklamak uygun olur. Ondan sonra AK Partinin yaklaşımını anlatmak ve oradan bir sonuç çıkarmak herhalde daha isabetli olur diye düşünüyorum.

Konsey kararı ile bloke edilenler, sekiz fasıldan ibarettir. Siz ekranda 7 başlık görüyorsunuz. Çünkü Fransa tarafından bloke edilen fasıl Fransa listesine konulmuştur.

Malların Serbest Dolaşımı Faslı: Bu faslın Konsey kararı ile bloke edilmesine neden olarak, Türkiye’nin Katma Protokolü uygulamaması gösterilmektedir. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, bu nedenle, kendisi ile Türkiye arasında malların serbest dolaşmadığını ileri sürmektedir. Avrupa Birliği de Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’nin bu iddiasını geçerli sayarak söz konusu faslın müzakereye açılmasını bloke etmiştir.

İş Kurma ve Hizmet Sunumu faslı da aynı şekilde, Türkiye’nin serbest dolaşıma izin vermemesi nedeniyle bloke edilmiştir.

Mali Hizmetler ve Balıkçılık fasılları AB için önemli fasıllardır. Türkiye ile Yunanistan ve Güney Kıbrıs arasında karasularının genişliği sorunundan ve Ege'deki deniz sınırlarının belirlenememiş olmasından kaynaklanan sıkıntılar var. Aslında Ege'deki sorun bir kıta sahanlığı meselesi olmakla birlikte bunun balıkçılığı da etkileyen boyutları var.

Ulaştırma faslı, Türkiye ile AB arasındaki en önemli sorunlardan biridir. Bizim bu alandaki zorluğumuz, şoförlerimizin AB ülkelerine girmelerinde ortaya çıkıyor. Avrupa Birliği, Katma Protokol'ü tüm üye ülkelere teşmil etmeyişimizi bahane ederek bu başlığı açmıyor. Ancak, şöyle bir çifte standart var: Bizim şoförlerimizin Avrupa Birliği ülkelerine girmesine sınırlama getiriliyor, fakat GKRY araçları Türkiye'ye rahatça girsin isteniyor. Gümrük Birliği, Dış İlişkiler ve Tarım ve Kırsal Kalkınma fasılları, aslında, başka nedenlerle bu listede yer alıyor ama biraz sonra onun ayrıntısına gireceğiz.

Fransa da beş faslın açılmasını bloke etti. Fransa bu 5 fasılda, müzakerelerin açılmasına, bildiğiniz üzere, Türkiye'yi tam üyeliğe götüreceği olması nedeniyle karşı çıkmaktadır. Fransa'nın bloke ettiği 5 fasıl, artı, Konsey kararıyla bloke edilen 8 fasıl, toplam 13 fasıl ediyor. Bu fasıllardan biri her iki listede de yer aldığı için sonuçta toplam 12 başlık bloke edilmiş oluyor.

Bir de GKRY tarafından bloke edilebileceği söylenen 6 fasıl var. GKRY bu fasılları bloke ettiğini henüz resmi kayıtlara geçirmede ama bloke edebileceğini söylüyor. Bu tutumunu da şöyle gerekçelendiriyor: Üye ülkelerden biri ile ilişkilerini normalleştirmemiş bir aday ülke, bazı başlıklar çerçevesindeki işbirliğini yürütemez. Örneğin, ilişkiler normalleşmemiş ise İş Gücünün Serbest Dolaşımı faslını müzakere etmenin bir anlamı yoktur. Çünkü o faslın müzakeresi tamamlansa dahi işçiler nasıl olsa serbest dolaşım haklarını kullanamayacaklardır. Normalleşme olmamışsa, aynı şekilde adalet, özgürlükler ve güvenlik konularında da işbirliği yapılamaz.

Ortak Güvenlik ve Dış Politika faslı Türkiye'nin GKRY boyutlu sorunlarının en zor olanlarından biridir. Fasıllara daha

ayrıntılı baktığımız zaman bu konuyu biraz daha ayrıntılı olarak görebileceğiz.

Balıkçılık faslındaki blokajın nedeni şudur: Deniz Hukuku Sözleşmesi adı verilen bir Birleşmiş Milletler Sözleşmesi var. Türkiye bu Sözleşmeye taraf değildir. Çünkü Sözleşme, Ege Denizi'ne özgü sorunlara cevap veremeyecek biçimde kaleme alınmıştır. Sözleşme, taraf devletlere karasularını 12 mile kadar genişletme yetkisi vermektedir. Türkiye, Ege Denizi gibi özel koşulları olan bir denizde, 12 mil kuralının uygulanmasının sakıncalarını Deniz Hukuku Konferansı sırasında izah etmeye çalışmış ama kendisine taraftar bulamamıştır ve Deniz Hukuku Konferansı Ege'yi düşünmeksizin, Filipinler gibi takımada ülkeleri için geçerli olan bir kural koymuş ve kıyı ülkelerine, karasularını 12 mile kadar genişletme yetkisini vermiştir.

Bu yetki, Yunanistan tarafından kullanıldığı takdirde çok ciddi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bir Türk gemisinin Yunan karasularını kat etmeksizin, Ege kıyısındaki herhangi bir limanımızdan bir başka limanımıza veya açık denizlere gitmesi imkânsız hale gelecektir. Çünkü Anadolu kıyılarındaki birçok Yunan adası birbirine 24 deniz milinden (yani 45 km'den) daha yakın olduğu için, bu adaların etrafına çizilecek 12'şer millik daireler birbirlerinin içine geçecek ve Anadolu kıyılarının açık denizle irtibatı kesilecektir. Türkiye, Ege Denizi'nde kendisini Anadolu kıyılarına hapseden böyle bir durumu kabul edilemez olarak görmektedir. Uluslararası hukukla ilgisi olan katılımcılar bilirler, gerçi, gemilerimiz Deniz Hukukundaki “zararsız geçiş” hakkını kullanarak Yunan karasularından geçerek Ege Denizi'ne açılabilirler. Ancak, yine bileceğiniz üzere, karasularından geçeceğimiz ülkenin, gemiyi durdurarak, “zararsız geçiş” hakkının, kurallara uygun biçimde kullanılmakta olup olmadığını denetleme yetkisi vardır. Türkiye, Yunanistan'ın bu yetkiyi taciz amaçlı olarak da kullanabileceği endişesinden hareket ederek, karasularının şu andaki 6 milden daha fazla genişletilmesine karşı çıkmaktadır.

Yunan Parlamentosu, 1990 yılında Yunan Hükümetine, karasularını, uygun gördüğü zaman ve uygun gördüğü genişlikte belirleme yetkisini verdi. Türkiye, Yunan Parlamentosu'nun kararına hemen tepki gösterdi ve eğer Yunan hükümeti bu yetkiyi kullanırsa

bunu savaş sebebi (*casus belli*) sayacağını açıkladı. Bu karşılıklı kararlar, iki ülke ilişkileri üzerinde sallanan bir Demokles kılıcına benziyor. İki lke ilişkileri çerçevesinde bu konu hemen her vesilede gündeme geliyor. Yine bu karşılıklı kararların sonucu olarak, rneğin Türk ve Yunan Parlamentolarında karşılıklı dostluk grubu kurulamıyor. Coğrafi olarak çok uzaklarda bulunan birçok ülke ile dahi parlamento dostluk gruplarımız bulunduğu halde Yunanistan'la bunu gerçekleştirmek mümkün olamamıştır. Çünkü Yunanistan, kendi Parlamentosu'nda Türkiye dostluk grubu kurulabilmesi için, Türkiye'nin *casus belli* kararını ilga etmesini şart koşmaktadır. Türkiye de *casus belli* kararının, Yunan Parlamentosu'nun kararına tepki olarak alındığını, bu nedenle söz konusu kararın kaldırılması için önce Yunan Parlamentosu'nun karasularının genişletilmesi konusunda kendi hkmetine verdiği kararı kaldırması gerektiğini söylemektedir. Bu, dar bir köprüden geçen iki keçinin çekişmesine benzemektedir.

Aslında, her iki parlamentonun da ilişkileri tırmandıran bu türlü kararlar almasına gerek yoktu. Çünkü, rneğin Yunan Parlamentosu, Yunan Hükümeti'ne karasularını genişletme yetkisi vermek istiyorsa bunu, geleceğe yönelik olarak şimdiden vermesine gerek yoktu. şartlar gerektiğinde, Yunan Parlamentosu her an olağanüstü toplantıya çağrılabilir ve karasularını genişletme kararı alınabilirdi. Aynı şekilde, Türkiye'nin de *casus belli* kararını hükümete açık bono şeklinde vermek yerine, şartlar gerektirdiğinde Parlamento olağanüstü toplantıya davet edilerek *casus belli* kararı alınabilirdi. Başka bir deyişle, Deniz Hukuku Sözleşmesinden kaynaklanan sorun aslında üzülebilir bir sorundur, fakat bu ancak karşılıklı güven ortamı doğması halinde mümkün olabilecektir. şimdiki durumda Balıkçılık başlığının aılamamasının nedenlerinden biri de budur.

Ulaştırma faslının açılması yine Ege sorunları nedeniyle Yunanistan tarafından bloke edilmiştir. Havacılıkta FIR (*Flight Information Region*) hattı adı verilen bir kavram vardır. Buna göre bir pilotun, herhangi bir ülkenin hava sahasına yaklaşırken kendisini uçuş kontrol merkezine tanıtması gerekmektedir. Ege'deki Yunan adaları için bu mesafe 10 mildir. Yunanistan, FIR sahası ile bir ülkenin hükümran hava sahasını kasti olarak birbirine karıştırarak Yunan adalarına 10 milden daha fazla yaklaşan Türk uçaklarını, Yunan hava

sahasını ihlal etmekle suçluyor. Türkiye, her Yunan adasının üzerindeki hava sahasının Yunanistan'ın hava sahası olduğunu reddetmiyor. 6 millik kara sularının üzerindeki hava sahasının da Yunan hava sahası olduğunu reddetmiyor. Fakat pilot o adaya gitmiyorsa, örneğin o adaya 8 mil mesafedeki uluslararası hava sahasında programlı bir tatbikat yapıyorsa ve bu tatbikatın programları NATO'ya da bildirilmiş olduğu için Yunan makamları bu tatbikattan haberdar iseler, Türkiye böyle bir durumda Türk pilotunun Yunan makamlarına ayrıca bir bildirimde bulunma mecburiyeti olmadığı düşüncesindedir.

Bu farklı yorumlar nedeniyle, Türk uçakları adalara 10 milden daha yakındaki uluslararası hava sahasına geldiklerinde Yunanistan, sanki bu Türk uçakları Yunan hava sahasını ihlal etmişler gibi, bunu protesto konusu yapmaktadır. Bu iş o kadar yozlaşmıştır ki, notalar artık matbu formlar haline getirilmiş, uçağın uçtuğu gün ve saat yeri boş bırakılmıştır. Her olayda o boş yerler doldurularak nota ya Atina'daki Türk Büyükelçiliği'ne veya Ankara'da Dışişleri Bakanlığımıza tevdi edilmektedir. Türk makamları da aynı şekilde matbu form haline getirilmiş notalarla bu protestolara cevap vermekte ve bu cevapta mealen "Türk uçakları Yunan hava sahasını ihlal etmemişlerdir. Onların uçtuğu yerler uluslararası hava sahasıdır." denilmektedir. Bazen Yunan makamları daha ileri gitmekte, Yunan adalarına 10 milden daha yakına gelen uçaklara müdahale etmeye teşebbüs etmektedirler. Zaman zaman basın ve medyaya "Ege'de it dalaşı" olarak yansıyan olaylar işte bunlardır.

Öte yandan Türkiye, OECD gibi bazı uluslararası kuruluşlara Kıbrıs Rum Kesimi'nin alınmasına karşı çıkmakta ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin NATO'nun gizlilik dereceli belgelerine erişimini engellemektedir. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi de bu nedenle Türkiye'nin AB'ye katılım sürecinde Dış İlişkiler faslının açılmasını engellemektedir.

Tarım ve Kırsal Kalkınma faslının açılması Fransa tarafından engellenmektedir. Bunun nedeni, eğer bu fasıl da müzakere edilirse Türkiye'nin AB'ye girmesi için başka bir engel kalmayacağı görüşüdür.

İşçilerin Serbest Dolaşımı faslının açılmasına da, Almanya ve Avusturya karşıdır. Almanya, ülkesinde en çok Türk vatandaşı yabancı işçi bulunduran ve Türk asıllı Alman vatandaşının bulunduğu ülke olduğu için karşıdır. Avusturya ise AB'nin genişlemesine genel olarak muhalif olduğu için Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesine öteki nedenler yanında bu nedenle de karşı çıkmaktadır. İşçilerin serbest dolaşımı bir ülkenin Avrupa Birliği'ne girmesinin önemli bir boyutunu oluşturduğu için Türkiye ile İşçilerin Serbest Dolaşımı faslının açılmasına Almanya ve Avusturya bu nedenle de karşı çıkmaktadırlar.

Yargı ve Temel Haklar faslıyla ilgili olarak Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Kuzey Kıbrıs'ta temel hakların ihlal edildiğini iddia ediyor. Nedir bu temel haklar? Güney Kıbrıslıların mülkiyet hakları var. Evleri var. Gayrimenkulleri var. O gayrimenkullerine ulaşım onlardan yararlanamamalarını bu faslın açılmasını engellemelerinin gerekçesi olarak göstermektedirler.

Adalet, Özgürlük ve Güvenlik faslı konusunda durum şudur: özellikle Ege adalarında, çeşitli üçüncü ülkelerden gelmiş olup, Avrupa Birliği ülkelerine gitmek isteyen kaçak göçmenler var. O göçmenler Avrupa Birliği'ne Yunan adaları yoluyla girmek istedikleri için, Yunan güvenlik makamları bu göç akımını durdurmak amacıyla Türk makamlarıyla daha yakın işbirliği yapmak istiyorlar. Türk makamlarının bu yakın işbirliğine yanaşmadıklarından şikâyet ederek bu faslın açılmasına karşı çıkıyorlar.

Bir de AB üyesi ülkelere yasa dışı yollarla giren bir üçüncü ülke vatandaşları konusu var. O yasa dışı göçmenler AB'ye Türkiye'den gitmişlerse Türkiye'nin bu yasa dışı göçmeni geri kabul etmesi gerekiyor. Bu geri kabul işini yasal çerçeveye kavuşturmak için de Türkiye'nin AB ile "Geri Kabul Anlaşması (*Readmission Agreement*)" adı verilen bir anlaşma imzalaması gerekiyor. Türkiye, Avrupa Birliği ile henüz Geri Kabul Antlaşması imzalamamıştır. Bu aynı zamanda vize kolaylığı antlaşmasının da ön şartıdır. Yani Avrupa Birliği birçok ülkeye vize kolaylığı sağlarken, Türkiye'nin çok daha fazla hakkı olduğu halde, Geri Kabul Anlaşmasının bulunmayışını ileri sürerek, Türkiye'ye bu kolaylığı göstermiyor.

Türkiye'nin görüşüne göre, Geri Kabul Anlaşması olmasa dahi, özellikle bazı AB üyesi ülkelerin, Türk vatandaşlarına vize uygulamaları anlaşmalara aykırıdır. Çünkü Türkiye ile Avrupa Birliği (o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu) arasında 1973 yılında imzalanan Katma Protokol'de bu konuda açık hüküm var. Protokol'ün 41. maddesinin 1. fıkrası şöyle diyor: "Bu protokolün yürürlüğe girdiği tarihten itibaren hizmet sunmak ve edinmek amacıyla AB ülkelerine giden Türk vatandaşlarına yeni kısıtlamalar getirilemez". Hâlbuki Türkiye, Almanya ve Belçika ile Katma Protokol'den çok önce vize muafiyeti anlaşması imzalamıştı. Dolayısıyla bu iki ülkenin Türk vatandaşlarına vize uygulaması anlaşmalara aykırıdır. Türk vatandaşlarının bu hakları Avrupa Adalet Divanının "Soysal Kararı" adı verilen bir kararıyla da teyit edilmiş bulunmaktadır. Şimdi AB Komisyonu, Türk vatandaşlarına bu mahkeme kararından yararlanabilmeleri için ne yapılması gerektiğini gösterecek bir belge hazırlıyor. Ama hazırlıklara baktığımız zaman görüyoruz ki, vizeden muaf olduğunu kanıtlamak için vatandaşlarımızın yapmaları gereken işlemler, vize için gereken işlemlerden daha fazla. Bu da iyi niyet eksikliğini gösteriyor.

Avrupa Birliği ile bir Geri Kabul Anlaşması imzalanmasında Türkiye'nin bir zorluğu vardı: AB ülkeleri Türkiye'den giden bir yasa dışı göçmeni, Türkiye'ye iade ettikleri zaman bizim o şahsı geldiği ülkeye iade etme imkânımız yok. Çünkü Türkiye ile o ülkeler arasında Geri Kabul Anlaşması yok ve imzalamak da istemiyorlar. Bu nedenle AB ülkeleri tarafından Türkiye'ye iade edilen yasa dışı göçmenler Türkiye'nin elinde kalıyor. Bu yolla Türkiye'ye gelmiş yasa dışı göçmenlerin sayısı yüz binleri buluyor. Avrupa Birliği Türkiye'nin, geri gönderemeyeceği yasa dışı göçmenleri daha başında kabul etmemesi gerektiğini; eğer her nasılsa kabul etmiş ise bu sorunu kendisinin çözmesi gerektiğini söylüyor ve Türkiye'nin, geldiği ülkeye geri gönderemediği bir yasa dışı göçmenin Avrupa Birliği ülkelerinde kalması gerektiğini ileri sürmesinin bir mantığı olmadığını savunuyor.

Bu yasa dışı göçmenler, Türkiye için çok büyük ekonomik yük oluşturduğundan, Türkiye-Avrupa Birliği ile en azından bunun külfetinin paylaşılması ve sınır kontrolünde işbirliği yapılması için bir orta yol arıyor. Zaten AB'ye girdiğimizde sınır kontrolünü AB

normlarına uygun şekilde yapmamız gerekecektir. Onun için şimdiden o normlara yaklaşmamız gerekir. Yani, Suriye, Irak, İran, Ermenistan, Gürcistan ve küçük bir sınır olmakla birlikte Nahçıvan'la sınırlarımızın ve deniz sınırlarımızın kontrolü için AB ile işbirliği yapıyoruz. Bu işbirliği ilerledikçe Geri Kabul Antlaşmasını imzalamak için zemin daha da elverişli hale gelecektir. Bu karmaşık arka planına rağmen Türkiye Geri Kabul Antlaşmasını imzalamak için epey mesafe kaydetti. Belki önümüzdeki yıl, bu antlaşmanın imzalandığını görebileceğiz.

Eğitim ve Kültür faslındaki engel: Güney Kıbrıs Rum Kesimi, OECD ve çeşitli uluslararası kuruluşlara katılmasına Türkiye'nin karşı koymasına misilleme olarak bu faslın açılmasını bloke ediyor.

Ortak Güvenlik ve Dış Politika faslı: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin NATO belgelerine erişimini engellediğimiz için ona misilleme olarak Güney Kıbrıs Rum Yönetimi de Türkiye'nin bu faslı müzakereye açmasını engelliyor.

Enerji faslı konusunda Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, kendi karasularında ve ekonomik bölgesinde yabancı şirketlere petrol arama ruhsatı verdiğini, Türkiye'nin ise o şirketleri petrol aramaktan caydırmaya çalıştığı iddia ediyor ve bunun bir tehdit olduğunu söylüyor. Onun için Enerji faslına açılmasına karşı çıkıyor. Ancak Enerji faslı, diğerlerinden farklı bir fasıl. Enerji alanında NABUCCO çerçevesinde Türkiye ile işbirliğini arzu eden birçok Avrupa ülkesi var. Onlar belki Güney Kıbrıs Rum Kesimi üzerinde baskı yaparak bu başlıktaki direncini kırmak isteyebilirler.

Buraya kadar söylediklerimle 18 başlıkta müzakerelerin açılmadığını anlatmış oldum ve bunun sebeplerini irdeledim. Geriye müzakerelerin açılacağı 4 fasıl kalıyor. Bu dört fasıl da şunlardır: Kamu Alımları, Rekabet Politikası, Gıda Güvenliği, Sosyal Politika ve İstihdam. Bu başlıkların her birinde açılış kriterlerinin ne olduğuna bakalım.

Kamu alımları faslında, Türkiye'nin her şeyden önce bir strateji belgesi hazırlaması isteniyor. İkinci olarak Kamu Alımları mevzuatını değiştirmesi; üçüncü olarak da, Kamu Alımları

mevzuatında mevcut olan tüm istisnaların kaldırılması isteniyor. Nedir bu istisnalar? Mevzuatımızda, adları zikredilen belirli alanlarda kamu alımı yapılırken uluslararası ihaleye gitme mecburiyeti bulunmadığını belirten hükümler var. Avrupa Birliği ülkeleri istiyorlar ki bu muafiyet olmasın. O alanlarda da uluslararası ihaleye gitme mecburiyeti devam etsin. O ihalelere kendi şirketlerinin de girebilmelerini arzu ediyorlar.

Rekabet Politikası başlığı altında ise, açılış kriteri olarak Türkiye’den bu yansıda gördüğünüz hususlar isteniyor. Yani, bir strateji belgesi hazırlanması, Devlet Yatırımlarının Denetlenmesi Kanunu’nun çıkarılması, çelik sektörünün yapılandırma programının hazırlanması, UEYP denilen belgenin hazırlanması, devlet yardımları kurumunun kurulması, devlet yardımı olarak verilen paraların nerelere harcandığını takip eden bir envanterin hazırlanması gerekiyor. Bir de “Eylem Planı” denilen ve bu işleri nasıl yapacağınızı belirten bir belge hazırlanması gerekiyor. Bunlar olmadan bu başlık açılmaz deniyor.

Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı faslının¹ açılabilmesi için, veteriner hizmetleri, bitki sağlığı, gıda ve yem çerçeve kanununun çıkarılması isteniyor. Hükümet söz konusu kanunu Meclise sevk etmiş olup, şu anda başkanlığını yaptığım Komisyonun gündeminde. Önümüzdeki Perşembe günü görüşeceğiz. Avrupa Birliği, bu yasa konusunda Türk makamlarıyla mutabakata varıldığını ve eğer kanun Meclise sunulduğu biçimde çıkarsa, kendi beklentilerinin karşılanmış olacağını söylüyor. Ancak AB, bundan sonra ikincil mevzuat dediğim, yönetmelik ve tüzüklerin de çıkarılmasını istiyor. Bir de, bir strateji belirlenmesi ve bunun Komisyonla birlikte yapılması isteniyor.

Yine Gıda Güvenliği faslıyla ilgili olarak, Avrupa Birliği en azından Trakya bölgesinde bu hastalığa artık rastlanmadığının Dünya Sağlık Teşkilatı tarafından belgelenmesini, Gıda işletmelerinin sınıflandırılmasını, hayvan hareketlerine dair değerlendirmenin tamamlanmasını, hayvanların kimliklendirilmesi sisteminin

---

¹ Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Fası, İspanya Dönem Başkanlığında gerçekleştirilen Hükümetler arası Konferans ile 30 Haziran 2010 tarihinde müzakerelere açılmıştır.

uygulanmasını istiyor. Bu konuda aslında oldukça ilerlemiş durumdayız. Öyle zannediyorum, o en kısa zamanda tamamlanacaktır.

Sosyal Politika ve İstihdam faslı için sendikal haklara dair Kanunların çıkarılması, yani 2821, 2822 ve 4688 sayılı Kanunların değiştirilmesi isteniyor. Bu, Türkiye'nin Uluslararası Çalışma Teşkilatı çerçevesinde taraf olduğu sözleşmeler açısından da gerekli.

Enerji faslında, biraz önce kısaca değindiğim üzere, herhangi bir açılış kriteri olmadığı halde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi petrol arama faaliyetlerini önlediğimiz iddiasıyla bu faslın açılmasına karşı çıkmaktadır.

Peki, Türkiye bu dört faslın açılması için neler yapıyor, neler yapması lazım? Adalet ve Kalkınma Partisi'nin, yarın iktidarda olmasa bile sürdüreceği tutum şudur: Müzakereye açılacak fasıllar için önemli mevzuat değişiklikleri gerekiyor. Mevzuat değişikliği de konular tüm yönleriyle incelenmeden kolay kolay yapılamıyor. Sizler de bürokrasinin içinden geldiğiniz için, belki bu yasaların hazırlanmasında da önemli görevler üstlendiniz. Bir yasanın hazırlanması için ne kadar büyük zahmetler harcanması gerektiğini biliyorsunuz.

Özellikle Çevre ve Tarım fasıllarında, Avrupa Birliği normlarına ulaşabilmek için çok büyük kaynaklara ihtiyaç var. Avrupa Birliği'nin sağlayacağını söylediği kaynaklar yeterli değil. Bazıları bir siyasi tercih meselesi, yani o kriteri yerine getirdiğiniz takdirde toplumun bir kesiminin sizin partinize verdiği desteği geri çekmesi riski var. Biz AK Parti olarak Avrupa Birliği'ne katılım sürecini Cumhuriyetin ilanından sonraki en büyük çağdaşlaşma projesi olarak görüyoruz. Dolayısıyla bu siyasi adımları atmaya kararlıyız, fakat bu nedenle partinin oy tabanında önemli bir kayma olacaksa bu siyaseten riskli bir iştir. Çünkü partiniz çok iyi şeyler düşünmüş olabilir, ama onu uygulamak için iktidarda kalması gerekir. Bu kolay karar verilemeyecek bir ikilemdir. Bunu da siyasi hayatın bir realitesi olarak kabul etmek mecburiyetindeyiz.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin yaklaşımının neler olduğunu bir önceki başlıkta anlatmaya başladım. Şimdi biraz daha ayrıntıya

giriyorum: Bloke edilmiş fasıllar için AK Parti, Avrupa Birliği'ne uyum çalışmalarını sürdürmeye kararlıdır. Gelişmeleri bugün geldiğimiz noktaya kadar getirmede AK Parti'nin de önceki partilerin de çok büyük katkıları olmuştur; ama kader tayin edici adımı yani müzakerelerin başlaması adımını AK Parti hükümeti atmıştır. Dolayısıyla bu kadar mesafe kat ettikten sonra, artık geri dönülmemesi gerekir. Buna AK Parti samimi olarak inanmaktadır. Peki, bu inancını somut adımlarla kanıtladı mı? Evet kanıtladı. Kısaca Yol Haritası adını verdiğimiz bir belge var. Tam adı "Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programı (2007–2013)" olan 412 sayfalık bir belge. Belki aranızda o belgenin hazırlanmasında görev almış arkadaşlar da vardır. Her kurum bu belgede, kendini ilgilendiren alanlarda % 100 uyumu hangi tarihe kadar gerçekleştirebileceğini kendisi belirledi. Dışarıdan kimse zorlamadı. Dolayısıyla Türkiye'nin kendi kendini bağladığı, AK Parti hükümetinin de kendini bağladığı bir belgedir bu. Bu belgeye göre, 2013 yılı sonunda AB müktesebatına % 100 uyum sağlamış olacağız.

Bununla beraber birçok başlığın Kıbrıs şartına bağlı olarak açılmadığını biraz önce söyledim. Peki, Kıbrıs konusunu bir taviz vererek mi, yani karşılığı olmayan bir adım atmak suretiyle mi çözümlerim? Hayır. Bazı ülkeler Kıbrıs meselesinin, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde gözardı edilemez bir engel olduğunu ileri sürebilirler. Fakat AK Parti şöyle düşünüyor: Kıbrıs konusunda AB'nin beklediği açılımları yapsak dahi Türkiye'nin AB'ye katılım sürecinin önündeki tüm engeller kalkacak değildir. Bu nedenle AK Parti bu iki konunun birbirleriyle irtibatlandırılmasına karşıdır. Öyleyse Kıbrıs meselesi çözümsüz mü kalmalıdır? Hayır. Kıbrıs meselesi çözümlenmelidir. Fakat kendi parametreleri içinde çözümlenmelidir.

Peki, nasıl çözümlenecek? Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılması söz konusu olmasaydı Kıbrıs sorunu nasıl çözümlenecek idiyse şimdi de öyle çözümlenmelidir. Bu iki konuyu birbirleriyle irtibatlandırmak, yani Türkiye, Kıbrıs konusunda kendisinden beklenen tavizleri vermezse, AB'ye katılmasının aksayacağını ileri sürmek, her iki konunun gereksiz yere budaklanmasına neden oluyor.

Bir de, sadece bloke edilmiş fasıllar açısından değil, genel olarak da bakıldığında görülmektedir ki, Türkiye bir süredir kendi bölgesinde ve uluslararası arenada eskisine nazaran daha aktif roller üstleniyor ve eskiden olduğundan farklı olarak, Türkiye, şimdi bir yumuşak güç (*soft power*) ülkesi olarak ön plana çıkıyor. Daha önceleri Türkiye NATO'da ABD'den sonra ikinci büyük askeri güç olarak, daha çok "*hard power*" ülkesi olarak anılıyordu. Şimdi yumuşak gücüyle de, yani ekonomik gücüyle, teknik yardımlarıyla, arabuluculuklarıyla, diplomasisiyle de sorunların çözümüne katkıda bulunan bir ülke haline geldi. Tabii ki yumuşak güç kullandığınız zaman bölgede etkili olma imkânınız daha fazla oluyor. Türkiye şimdi, bölgedeki birçok sorunlarda yumuşak gücüyle ortaya çıkan bir ülke ve daha aktif bir ülke. Bu birinci husus.

İkinci husus, Avrupa Birliği'ndeki yaşlanan nüfus sorunudur. Türkiye'de dinamik ve çok iyi yetişmiş kalifiye iş gücü var. Avrupa Birliği'nin er geç Türkiye'nin bu genç nüfusuna ihtiyacı olacaktır.

Üçüncüsü de, enerji güzergâhlarında Türkiye'nin sahip olduğu coğrafi konumdan kaynaklanan üstünlüklerdir.

Türkiye'nin etrafındaki ülkelerin Türkiye ile daha sıkı etkileşime girmeleri nedeniyle, gelecek yıllarda Türkiye'nin hem Avrupa Birliği karşısındaki pazarlık gücünün artacağını, hem de uluslararası alandaki ağırlığının artacağını düşünüyoruz. Bu göstergeler elimizdeyken, Avrupa Birliği treni kaçmasın diye gereksiz tavizler verilmesine karşıyız. Türkiye 2013 sonunda % 100 uyumu sağlayacaktır. Bizim hedefimiz 2013 sonudur. Ama buna rağmen Türkiye yine de Avrupa Birliği'ne alınmazsa, katılım süreci sırasında gerçekleştirdiği reformlar yine de Türkiye'nin kar hanesine kaydedilecektir. Yani Türkiye, bugün Sayın Sarkozy'nin ve Sayın Merkel'in ne söylediğine bakmaksızın yoluna devam etmelidir. Çünkü Türkiye, AB'nin eşğine geldiği zaman, uluslar arası manzaranın nasıl olacağını bilmiyoruz.

Sayın Sarkozy'nin o tarihte halen iktidarda olup olmayacağını bilmiyoruz. Sayın Merkel halen CDU Partisinin başında olacak mı? CDU Partisi iktidarda olacak mı? Yalnız başına iktidarda olacak mı? İktidarda olsa bile, bir iktidar ortağı varsa, o partinin Türkiye

hakkındaki politikasının ne olacağını bilmiyoruz. Ayrıca, Türkiye AB'nin eşiğine geldiği zaman dünyadaki dengelerin nasıl olacağını bilmiyoruz. O dengelerde Türkiye'nin nasıl bir rol oynayabileceğini bilmiyoruz. İran'ın nükleer zenginleştirme programının hangi aşamaya geleceğini, bu sorunun çözümünde Türkiye'nin nasıl bir rol üstlenebileceğini bilmiyoruz. Irak'ın geleceğinin ne olacağını, Filistin'de nasıl gelişmeler olacağını bilmiyoruz. Orada Türkiye'nin Batıyla birlikte oynayabileceği rollerin neler olacağını bilmiyoruz. O tarihte AB'nin yönetilebilir bir birlik olup olmayacağını ve çekiciliğini halen koruyup korumayacağını bilmiyoruz ve hepsinden önemli olarak da, Türk kamuoyunun o tarihte halen AB'ye girmek isteyip istemeyeceğini bilmiyoruz. Bu kadar çok bilinmeyen husus varken şimdi Sayın Sarkozy'nin ve Sayın Merkel'in Türkiye hakkında söylediklerine takılıp kalmamalıyız. Göstergeler Türkiye'nin pazarlık gücünün artacağına işaret etmektedir. Onun için Türkiye'nin kendisini Avrupa Birliği normlarına taşıma azmini kararlılıkla ve samimiyetle sürdürmelidir. Bunu sadece Avrupa Birliği istiyor diye değil, kendisine lazım olduğu için yapması lazımdır.

Bazı siyasi partilerin temsilcileri, "Türkiye'nin AB'ye katılım sürecinin şartlarını yeniden belirleyelim. Sonra AB ile masaya oturalım ve müzakereleri bu yeni çerçeveye oturtalım. AB bu yeni çerçeveyi kabul etmezse, 'biz bu işte yokuz' diyelim" şeklinde özetlenebilecek bir politika izleyeceklerini dile getiriyorlar. Ama "bu işte yokuz" dedikleri zaman ne olacaktır, inşallah onu da açıklayacaklardır.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Avrupa Birliği süreci durdurulmamalıdır. Yavaşlatılmamalıdır. Şu anda bir yavaşlama havası olduğunu söyleyenler var. Avrupa Birliği Anayasasının Fransa ve Hollanda'da reddedilmesinden sonra AB kendisine bir "düşünme süresi (*reflection period*)" tanımıştı. Daha sonra Türkiye'de Anayasa referandumu yapıldı. AK Parti'nin kapatılması için dava açıldı. Ondan sonra Cumhurbaşkanlığı seçimleri yapıldı. Yerel seçimler, genel seçimler yapıldı. Bütün bunlar pek tabii ki süreci etkiledi ve yavaşlattı. Avrupa Birliğindeki yetkililerin Türkiye hakkında kullandıkları üslup da Türk kamuoyunda Avrupa Birliğine karşı bir kırılmışlığa, hayal kırıklığına ve heyecan azalmasına sebebiyet verdi. AK Parti, tüm bu

gelişmelere rağmen, o heyecanı üst düzeyde tutmuştur ve tutmaya devam edecektir ve etmesi de gerekir.

AK Parti bu sürece en somut biçimde ivme kazandıran parti oldu. Kurulduğu zaman değerli hocamızın söylediği gibi AK Parti'nin programının dış politika bölümünü ben kaleme aldım. Parti Programını 6 kişilik bir grupta kaleme alıyorduk. 2001 yılının Temmuz yahut Ağustos ayı idi. Günlerden beri kurulacak olan AK Parti'nin programını kaleme alıyorduk. Bir gün akşamın geç saatlerinde, programın dış politika bölümüne gelmiştik. Arkadaşlar bana, "Dış politika senin uzmanlık alanın. Onun için sen şimdi eve git. Bu bölüm için bir metin kaleme al. Yarın bize okursun. Bir değişiklik önerimiz olursa, biz sana söyleriz" demişlerdi. O gece eve gittim. Sabahın üç buçuğuna kadar bir buçuk sayfalık "AK Partinin Dış Politikaya Bakışı" başlıklı bölümü kaleme aldım. Ertesi gün arkadaşlara okudum. Onlar herhangi bir değişiklik önermediler. Daha sonra Parlamento erken seçim kararı aldı. Hemen seçim hazırlıklarına başladık. Benim o gece kaleme aldığım bölüm AK Parti seçim beyannamesinin Dış Politika bölümü oldu. Sonra AK Parti seçimi kazandı. Ben Dışişleri Bakanı oldum. O bölümü hükümet programının Dış Politika bölümü haline getirdik ve o gün bugündür de uygulanıyor. Orada, şu anda bahsettiğimiz konu ile ilgili olarak şunu yazmıştım: "Türkiye, Avrupa Birliği ile ilişkilerinde taahhütlerini ve üyelik için öteki aday ülkelerin de yerine getirmelerini istedikleri şartları bir an önce sağlayacak, gündemin yapay sorunlarla meşgul edilmesini önlemeye çalışacaktır". Ben bu metni kaleme aldığımdan beri aradan geçen 10 yıldan sonra yine aynı şekilde düşünüyorum. Bu metin AK Parti programının içinde yer aldığına göre AK Parti'nin de bu yönde çaba sarf edeceğine inanıyorum. Bu metni kaleme aldığım zaman, Türkiye katılım müzakerelerini henüz başlatamamıştı. AK Parti de henüz iktidarda değildi. Fakat Parti olarak, Avrupa Birliği sürecini Cumhuriyetin ilanından sonraki en önemli modernleşme, çağdaşlaşma projesi olarak benimsemiştik. O felsefe, halen geçerliliğini koruyor.

Benden sonra sizlere hitap edecek olan siyasi parti temsilcileri de burada kendi partilerinin yaklaşımlarını anlatacaklardır. Hepsine saygı göstermek lazım. Zaten siyasi partilerin çeşitli konulardaki çözüm önerileri aynı olsaydı, o zaman ayrı siyasi partilere gerek kalmazdı. O partiye millet o programı için oy veriyor. Dolayısıyla, o

programı ne kadar beğendiğini de o partinin aldığı oylarla ölçmek lazımdır.

Uluslararası ilişkilerle yakından ilgilendiğiniz için söylüyorum, diplomasi ile iç politika arasındaki önemli farklardan biri şudur: İç politikada güçlü bir hükümet, tüm hedefleri kendi düşünceleri doğrultusunda dizayn edebilir. Dış politikada bunu yapmak çok daha zordur. Çünkü dış politikada aktörlerin tamamına yakın bölümü sizin kontrolünüzde olmayan aktörlerdir. Bu nedenle, kontrol edebileceğiniz gelişmelerle kontrol edemeyeceğiniz gelişmeler arasındaki çizgiyi doğru çizmeniz gerekir. Bunu yapamazsanız ülkeyi felakete sürükleyebilirsiniz. Atatürk de, Enver Paşa da büyük kumandanlardı. İkisi arasındaki en büyük fark, Atatürk'ün gerçekçi olması ve neler yapabileceğini, neleri yapamayacağını isabetle kestirmesidir. Enver Paşa'nın ise ihtirasları, yapılabileceklerinin ötesine geçmiştir. Bu iki büyük kumandan arasındaki en büyük fark işte buradadır. Biz kahramanlık olsun diye "Masaya yumruğu vurduk ve kalktık, Avrupa Birliği'ni terk ettik" demedik. Bunları söylemek kolaydır. Bütün bunlar yapıldığı takdirde Türkiye ne kaybedecektir ne kazanacaktır, o masadan kalktığımız zaman tekrar oturabilir misiniz? Onlara bakmak lazımdır. Dış politikamızı bu çerçevede tutmaya çalışıyoruz. Ben konuşmamı, burada sonlandırmak istiyorum. Sorularınız sırasında öyle zannediyorum, burada söylemediğim pek çok şeyi açıklama imkânım olacaktır. Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum. Hocam, soruları siz mi yönlendirirsiniz?

Çağrı Erhan: Sayın Büyükelçi Yaşar Yakış'a, bu son derece kapsamlı, ama aynı zamanda konu başlığıyla da birebir örtüşen sunuşu yaptığı için çok teşekkür ediyoruz. Zamanı da çok yerinde kullandığı için ayrıca teşekkür ediyoruz. Şimdi, 15 dakikalık soru cevap periyodumuz olacak. Saat üç buçuğa kadar devam edeceğiz.

Soru 1: Benim öğrenmek istediğim, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin bu fasıllara koymuş olduğu engellemelerde, kendince haklı sebepleri var mı? yoksa diğer Avrupa devletleri, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni politik olarak mı kullanıyorlar?

Yaşar Yakış: Sanırım her ikisi de var. Çünkü ben şöyle düşünüyorum: Eğer Avrupa Birliği'nin belli başlı ülkelerinde

Türkiye'yi aralarına alma yönünde bir irade mevcut olsa, Kıbrıs gibi bir ülkenin kolunu bükebilirler. Yani, 500 milyon nüfuslu Avrupa Birliği'nin 600.000 nüfuslu Kıbrıs'ın kendisini rehine almasına izin vermez. Aynı şekilde, eğer belli başlı ülkelerde Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne alınması yönünde bir irade yoksa Türkiye Kıbrıs konusunda kendisinden beklenen bütün tavizleri verse dahi yine AB'ye giremeyecektir. Onun için Kıbrıs konusunu AB sürecinin önünde somut bir engel olarak görmek yanlıştır. Kıbrıs sorununu, belli başlı ülkelerin ya da Türkiye'nin AB üyeliğine tereddütle bakan ülkelerin, arkasına saklandıkları bir bahane olarak görmek daha gerçekçidir.

Soru 2: Dışarıdan gelen yabancıların Yunanistan üzerinden AB ülkelerine girmelerine karşılık, çeşitli tedbirlerin alınması gerektiğine ilişkin çalışmalardan bahsettiniz. Bu arada, Türkiye'de komşu ülkelerle özellikle karşılıklı vize uygulamalarını kaldırmaya yönelik politikalar geliştirildi demiştiniz. Acaba bu politikalar, Avrupa Birliği'nde nasıl karşılanıyor. Bunun için ekstra bir tedbir isteniyor mu? Yoksa Türkiye'nin burada karşı bir politikası mı var?

Yaşar Yakış: Sorunuzu çok iyi anladığımdan emin değilim ama, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile vize anlaşmasının kaldırılmasında Türkiye'den kaynaklanan bir inatlaşma var mı demek istiyorsunuz?

Çağrı Erhan: Sanıyorum şöyle; Suriye, Lübnan, Libya, Arnavutluk'la biz, karşılıklı vize muafiyeti anlaşması imzaladık. Avrupa Birliği acaba buna nasıl bakıyor? Yoksa, biz nispet mi yapıyoruz?

Yaşar Yakış: Hayır, biz nispet yapmıyoruz. Türkiye, tamamen Avrupa Birliği sürecinden bağımsız olarak, bölgesindeki ülkelerle nasıl bir ilişkiler manzumesi geliştirmesi gerekiyorsa onu yapmaya çalışıyor. Bu aynı zamanda Türkiye'nin, AB ile ilişkileri de içeren fakat onunla sınırlı olmayan genel dış politikasının da bir parçasıdır. Sizin sorunuz, Türkiye böylelikle Avrupa'dan uzaklaşıyor mu sorusunu da insanın aklına getiriyor. Türkiye'nin kendi bölgesinde yapmaya çalıştığı şeyler Avrupa Birliği'nden uzaklaşma değildir. Avrupa Birliği'ne nispet olsun diye yapmıyor bunları. Uzaklaşma olmadığını şunun için söylüyorum: Türkiye'nin bölgesinde yapmaya çalıştığı şey, bölge ülkeleriyle ilişkilerini daha da iyileştirmektir.

Vizelerin karşılıklı kaldırılması, bunun sadece bir boyutudur. Avrupa Birliği sürecinin yerine geçecek bir alternatif olması şöyle dursun, aksine Avrupa Birliği sürecinin bir tamamlayıcısıdır. Çünkü, Türkiye kendi bölgesinde güçlü, o bölgedeki ülkelerle daha sıkı işbirliği içinde bir ülke ise, Avrupa Birliği Türkiye'yi daha fazla ciddiye alacaktır. Bunun, tersi de doğrudur. Avrupa Birliği ile ilişkiler iyi yürüyorsa, bölge ülkeleri de Türkiye'yi daha fazla ciddiye alacaklardır. Avrupa Birliği sürecinin daha fazla ilerleyebilmesi için bunun tam böyle olması lazımdır.

Türkiye'nin Orta Doğu'da oynamaya çalıştığı role baktığımız zaman, belki bir nüansın tam farkına varamıyoruz. Bir an gözlerinizi kapayıp şöyle bir düşünün: Bugün Orta Doğu'da, 90 yaşından daha yaşlı olup, hayatta olan herkes, doğduğu zaman Osmanlı vatandaşı olarak doğmuştu. Kimler bunlar? Yemen, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri'nin bazıları, Kuveyt, Katar, Bahreyn, Irak, Suriye, Lübnan, Filistin, Gazze, Libya'da yaşayan herkes. Bütün bu ülkeler, 90 yıl önce bizimle, sizlerle, aynı ülkenin vatandaşlığını taşıyorlardı. Osmanlı vatandaşıydılar. Yani sizin yurttaşlarınızdı ve 90 yaşından büyük olanların nüfus cüzdanları Tezkere-i Osmanî dediğimiz eski belgedir ve bu 16 ülkenin bugünkü vatandaşlarının tamamı da bu Osmanlı vatandaşlarının torunlarıdır. Dolayısıyla, Türkiye'nin bu bölgeyle, bu şekilde ilgilenmesinin yadırganacak hiçbir yönü yoktur. Peki, bugüne kadar neredeydik? Bugüne kadar şuradaydık: 1917 yılında Mekke Şerifi Hüseyin, kendi padişahına karşı ayaklandığı zaman, yani Fransa ve İngiltere'nin kışkırtmasıyla, seni bütün Arapların kralı yapacağız diye aldatarak isyan etmesini sağladıktan sonra, Arap ülkeleri Osmanlı'dan ayrıldılar. Yeni Türkiye Cumhuriyeti, Arapların kendisini sırtından vurduğunu düşünerek Araplara sırtını çevirdi. Ama artık, 20. yüzyılın başlarında vukua gelen olayları bir yana bırakıp, bizim geleceğe bakmamız gerektiğini düşünüyoruz. Nitekim, 1960'lerden sonra zaman zaman Orta Doğu ülkeleriyle ilişkilerimizi güçlendirmek için çeşitli adımlar atıldı. Şimdiki hükümet de bu ilişkileri Stratejik İşbirliği Konseyi gibi biraz daha kurumsal bir çerçeveye oturtmaya çalışıyor. Yoksa bütün bu ülkelerle ilişkilerimizin bugünkü hale gelmesi, vize kolaylığı veya vizelerin kaldırılması da dâhil olmak üzere, kimseye nispet olsun diye yapılmış değildir. Sorunuzda Arnavutluk'u da zikrettiniz. Arnavutluk da Osmanlı'nın bir parçası idi. Ben Suudi Arabistan'da görevliyken

Arnavutluk'un kuzeyinde Elbasan kentindeki Osmanlı Valisinin torunu çok yakın arkadaşımızdı. Vali olan dedesi emekli olduktan sonra Osmanlı devletinin Elbasan kentinden ayrılmış ve yine bir Osmanlı kenti olan Medine'ye yerleşmişti. Evinde, Çanakkale'de ölen amcasının fotoğrafı, Osmanlı bayrağı ve pek çok eşya duruyor. Arnavutluk'un Elbasan kenti ile Medine'nin ortak paydası ikisinin de Osmanlı'nın parçası olmalarıdır. Şimdi AK Parti, bu ortak geçmiş neyi gerektiriyorsa onu yapıyor. Yoksa, kimseye nispet olsun bir şey yapmıyor.

Soru 3: AB genel siyasetçileri nezdinde üyelerinin bazı taktikleriyle her ne kadar bazı fasılları bloke etmiş olsa da, katılım öncesi mali işbirliği ve bazı araştırma fonları ile KOBİ'lere, ulaştırma sektörüne, aynı zamanda çevre sektörüne yardımlar devam etmektedir. Birliğin üyeleri aracılığıyla ortaya koymuş olduğu engelleme siyasetiyle daha aşağıdaki kademede üyelik öncesi mali yardım fonlarından yararlandırma politikaları çelişki gösteriyor. Dolayısıyla bu çelişkinin Konsey tüzüğü ve Komisyon kararları ile uygulamaya konulmuş bulunan mali işbirliği arasında ortaya çıkan bu uyumsuzluğu izah eder misiniz?

Yaşar Yakış: Teşekkür ederim. Bu çok yerinde bir soru. Buraya gelirken çok acele etmek zorunda kaldım. AB'nin genişlemeden sorumlu komiseri Stefan Füle beni ziyarete gelmişti. Meclis'teki odamda, arkadaşlarımla beraber onu kabul ediyordum ve Füle ile yaptığımız görüşmede kendisine şunu söyledim: "Sen karşımıza şanslı bir AB yetkilisi olarak geliyorsun. Çünkü Komisyon, AB kurumları arasında ilişkilerimizi en sıkıntısız şekilde yürüttüğümüz kurumdur." Füle'ye bunu söylememin nedeni şudur: AB Komisyonu bir bakıma, AB Bürokrasisini temsil ediyor. O bürokrasi de karar verilmiş olan hususlardaki mutabakatı ve yükümlülükleri harfiyen yerine getiriyor. Hatta bize çeşitli güçlükleri nasıl aşabileceğimiz konusunda yardımcı da oluyor ve açılmayan fasıllarda da biz, tabir yerindeyse, kendi kendimizle müzakere etmek suretiyle süreci yürütüyoruz. Yani, AB müktesebatı ortada, Türk mevzuatı da ortada, bu Türk mevzuatının bu AB müktesebatıyla uyumlaştırılması yapılması gerekenleri kendiliğimizden de yapabiliriz. Bunun için masanın öteki tarafında AB'nin oturuyor olmasına şart değil. Biz Komisyonla işbirliği yaparak kanunlarımızı nasıl

değiştirirsek, AB müktesebatıyla tam uyumu sağlamış olacağımızı kararlaştırıyoruz ve o değişiklikleri yapıyoruz.

Bir taraftan Komisyon böyle davranırken, Konseyin neden farklı davrandığı sorusu aklınıza gelebilir. Konsey, siyasi bir organdır ve bu konununun gerektirdiği şekilde hareket ediyor. Konseyin hiçbir üyesi izlediği tutumun gerekçesini açıklamak mecburiyetinde değildir. Bir üye ülke siyasi nedenlerle Türkiye ile müzakerelerin başlamasını istemiyorsa müzakereler başlayamıyor. Üye ülkeler, tutumlarını Konsey dışında da ortaya koyabilirler. Örneğin, her faslın tarama işlemi bittikten sonra Avrupa Birliği'nin, aday ülkeye, müzakereye açılacak fasıl için bir müzakere pozisyonu göndermesi ve göndermeden önce de bu konuda üye ülkelerin onayını alması gerekir. Üye ülkelerden bazıları, bu onay talebine cevap vermemek suretiyle de süreci tıkayabiliyor. Şu anda bazı fasıllarda süreç bu şekilde de tıkanmış bulunuyor. Bu durumda yapacak bir şey yok.

Komisyon açısından bakıldığı zaman ise durum farklı. Komisyon, Türkiye'ye vaat edilmiş olan konularda yetkisini kullanarak, daha doğrusu, taahhütlerine bağlı kalarak, Avrupa Birliği'nin taahhütlerine bağlı kalarak, işlerini yürütüyor.

Aslında başka ülkelerle mukayese edildiği zaman ve Türkiye'nin nüfusu da göz önünde bulundurulduğu zaman, aldığı mali destek çok küçük kalıyor. Türkiye o desteği almasa da yürüyebilir ama yine de almaya devam etmeyi arzu ediyoruz. Çünkü böylelikle Avrupa Birliği, kendisinin de Türkiye'ye karşı bazı yüklenimlerinin bulunduğunu bir kez daha hatırlamış oluyor. Belki Çevre konusunda, Tarım konusunda, Avrupa Birliği'nden daha büyük meblağlar almamız gerekecektir. Yunanistan'ın girerken aldığı parayı nüfus itibarıyla Türkiye ölçeğine getirsek, Türkiye'nin 300–400 milyar Avro destek alması gerekiyordu. Hâlbuki, Türkiye'nin şimdiye kadar aldığı destek, bunun çok altında kalmıştır.

Sizin sorduğunuz soruda, Avrupa Birliği dediğimiz zaman, Avrupa Birliği'nin hangi organını kastettiğimizi de açıklamak gerekiyor. Aynı şekilde Türkiye'nin üyelik sürecine Avrupa Birliği'nin nasıl baktığını tartışırken de hangi Avrupa Birliği ülkesinden bahsettiğimizi de söylememiz gerekiyor. Her ülkenin

bakışı ayrı. Her ülkedeki siyasi partilerin bakışı ayrı. Aynı siyasi partilerin farklı zamanlardaki bakışı da farklı. Yani, Fransa'da iktidarda olan UMP Sayın Sarkozy'den önceki Cumhurbaşkanı zamanında da iktidardaydı. O tarihteki Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, 2004 zirvesinden önce 14 Aralıkta, TV-5 Enternasyonal kanalına çıkıp şunu söylemiştir: "Eğer Avrupa Birliği, bir serbest ticaret bölgesi olarak kalmakla yetinecekse bunu Türkiye olmadan da yapabilir. Ama Avrupa Birliği eğer, küresel sorumluluklar yüklenme peşindeyse onu Türkiye olmadan yapamayız." Kim söylüyor bunu? Fransa. Fransa'da kim söylüyor. Cumhurbaşkanı söylüyor. Yani şu anda Sayın Sarkozy'nin oturduğu makamdaki şahıs söylüyor. Dolayısıyla, aynı ülkenin, aynı partiden gelen iki başkanı farklı şeyler söyleyebiliyorlar.

Sayın Merkel "ayrıcalıklı ortaklık" tezini savunurken yine aynı partiden vaktiyle bakanlık yapmış olan çok yakın bir dostum ondan farklı düşünüyordu. Bir gün bana, "Bırak şu kadının söylediklerini, biz Avrupa Birliği'ne Türkiye'yi almazsak hiçbir işe yaramayız" diye kendi parti başkanının Avrupa Birliği politikasını eleştirdi. Dolayısıyla, Avrupa Birliği, Türkiye hakkında ne düşünüyor diye sorduğunuz zaman, soruyu biraz daha açmanız gerekir. Hangi ülkeden bahsediyorsunuz, o ülkede hangi partinin iktidarda olduğu zamandan bahsediyorsunuz ve o iktidar partisinin içindeki hangi siyasetçiden bahsediyorsunuz. Ona göre sorunuzun cevabı ayrı olacaktır.

Avrupa Birliği'nin organları açısından baktığımız zaman, görev ve yetkilerinin sınırı en açık biçimde belirlenmiş olan, siyasi etkilere çok daha az maruz kurum Komisyondur. Konsey daha ziyade siyasi bir makamdır. Avrupa Parlamentosu ise hiç kontrol altında olmayan, Parlamentosunun her üyesinin aklına her geleni kalkıp söylediği, icabında Türkiye aleyhinde bir karar suretini parlamentoya önerebildiği ve koridorda kahve molası sırasında eğer arkadaşlarını ikna edebilmişse Türkiye aleyhinde kararların çıkarılabileceği bir organ. Yani "Avrupa Parlamentosu böyle söylüyor, eyvah, Türkiye'nin Avrupa Birliği süreci tehlikeye girmiştir" diye telaşa kapılmak doğru değildir. Her organı doğru yere koymamız ve onun göreceli önemini doğru anlamamız lazım.

Çağrı Erhan: Evet arkadaşlar, yavaş yavaş bitiriyoruz. Gerçekten de Avrupa’da da her şey değişiyor. Türkiye’de de değişiyor. Türkiye’de sadece aynı partilerin farklı başkanlarının değil, aynı kişilerin daha önce Bakanlık yaparken Meclis kürsüsünde Avrupa Birliği’ni farklı değerlendirdiklerini, daha sonra geldiklerinde daha farklı değerlendirdiklerini de biliyoruz. Bu, dinamik bir süreç. Karşılıklı olarak etkileşim içerisinde Sayın Yakış’ın da ortaya koyduğu çerçevede devam edecek. Ama ümit ediyoruz ki, bu torunlarımızın göreceği bir döneme değil, inşallah hiç olmazsa çocuklarımızın göreceği bir döneme tekabül etsin. Ben bir kez daha ATAUM’a gelerek bu konferansı bize verdiği için Sayın Yaşar Yakış Beyefendiye huzurlarınızda teşekkür ediyorum. Önümüzdeki dönemdeki çalışmalarımızda da her zaman kendilerini aramızda görmek istediğimizi tekrar ediyorum. Sizlere de katıldığınız için teşekkür ediyorum.

Yaşar Yakış: Ben de beni davet ettiğiniz için teşekkür ediyorum ve katılımcılara da dikkatleri için teşekkür ediyorum.

1.2. Yaşar Yakış ile Gerçekleştirilen Röportaj

AB Analiz: Adalet ve Kalkınma Partisi, 3 Kasım 2002 seçimlerinde tek başına iktidar olduğunda yoğun bir diplomasi trafiği gerçekleştirerek Avrupa Birliği ile ilişkilerde büyük bir atılım yapmıştı. 2007 seçimlerinden sonra bu konuda, giderek bir yavaşlama, hatta gerileme, heves ve heyecan eksikliği görülüyor. Sizce bu doğru mu?

Yaşar Yakış: Bunların hepsi oldu ve bu durumu basite indirgeyerek izah edemeyiz. Bu yavaşlamanın pek çok nedeni var. Bunlardan en önemlisi, Avrupa Birliği’nin Türkiye’nin adaylık sürecini yönetim tarzından kaynaklanıyor. O yönetim tarzı Türkiye’de kamuoyunda ve hükümet, bürokrasi ve yöneticiler seviyesinde bir dizi hayal kırıklığı yarattı. O hayal kırıklığı yavaşlamaya neden olan unsurlardan sadece biri.

İkinci neden, AB’de o tarihte Fransa ve Hollanda’da yapılan Avrupa Anayasası referandumlarında hayır oyu çıkmasından sonra Avrupa Birliği’nin kendisine bir düşünme süresi (*reflection period*)

tanımış olmasıdır. O “*reflection period*” ile, Türkiye’de başka nedenlerle, iç politika nedenleriyle, meydana gelen gelişmeler üst üste oturdu. Türkiye’de Adalet ve Kalkınma Partisi’nin kapatılması davası, Cumhurbaşkanlığı seçimi ve 367 krizi etkili oldu. Adalet ve Kalkınma Partisi’nin kapatılması davası, Türkiye’de de öncelikleri değiştirdi. Kapatılmak tehdidiyle karşı karşıya bulunan bir partinin başka konulara öncelik vermesi, pek tabii ki beklenemez.

Üçüncü neden Almanya’nın ve Sarkozy’nin seçilmesinden sonra Fransa’nın tutumlarıyla alakalı. AB üyesi ülkelerin bazılarında Türkiye’nin üyeliğiyle dünyada yükselmekte olan İslamofobiayı birleştiren yaklaşımlar oldu. Bunların hepsini birlikte mütalaa etmek lazımdır. Yani, teşhisiniz doğrudur. Bir heves eksikliği var. Bu eksiklik işlerin hızlanmasını engelliyor.

Dördüncü neden de şu: Ben zaman zaman Türkiye’nin AB’ye katılım sürecini, aya seyahat etmeye benzetirim. Ay uzaktayken son derece romantiktir. Fakat aya seyahat eden, oraya inen astronotlar aya yaklaştıkça onu çok daha az çekici bulduklarını söylerler. Biz de AB’ye yaklaştıkça, o romantik AB yerine, çok katı realitelerin olduğunu görüyoruz. Bazı ülkelerde AB’ye üye olduktan sonra nasıl tepkiler doğduğunu görebiliyoruz. Bazı ülkelerde de, o ülkeyi AB’ye taşıyan siyasi partilerin, müteakip seçimlerde iktidarı kaybettiklerine tanık oluyoruz. AB’ye girdiğimiz takdirde, ekonominin ve nüfusun çeşitli kesimlerinin ondan nasıl etkileneceği konusunda gittikçe daha somut bulgular ortaya çıkıyor ve ona karşı dirençler de doğuyor. Mesela şu anda zorlandığımız başlıklardan biri olan Kamu Alımları başlığını ele alalım. Bu başlıkta bizi zorlayan şudur: Belli bir meblağın üzerinde bir kamu alımı söz konusu olduğu zaman, AB müktesebatına göre, bunun uluslararası ihaleye açılması gerekmektedir. Türk müteahhitleri (ya da Türk tedarikçileri diyelim, çünkü müteahhit denince sadece inşaatçılar anlaşılabilir), “Türkiye’nin AB’ye girip girmeyeceği henüz kesin değilken diyelim ki 300 milyon doların üzerindeki tedariklerin uluslararası ihaleye açılması şartı varsa, gireceğimiz henüz kesin olmayan bir pazarın aktörlerine kendi pazarımızı, neden açalım?” diyorlar. Dolayısıyla, hangi meblağı aşan tedariklerin uluslararası ihaleyle açılması gerektiği görüşülürken bu tavanı mümkün olduğu kadar yüksek tutmaya çalışıyorlar ve bunu sağlamak için de parlamentomuzu etkilemek

üzere lobiler oluşturuyorlar. Bütün lobiler gibi, bizim de bu çeşit lobilerin faaliyetini meşru görmemiz gerekir. Yani bunlar da Türkiye'deki çıkar gruplarıdır (*interest groups*). “Çıkar grupları” ifadesini haksız çıkar sağlayan gruplar anlamında kullanmıyorum. Yani çeşitli alanlarda çıkarları olan insanlar, meşru olarak bir araya gelip lobicilik faaliyetleri sürdürüyorlar ve bazı yasaların çıkmasında acele edilmemesi konusunda siyasi iradeyi etki altına almaya çalışıyorlar. Bunu meşru bir faaliyet olarak görmek gerekir. Avrupa ülkelerinde olduğu zaman bu tür faaliyetler meşru sayılıyor. Biz çeşitli Avrupa ülkelerine neden bazı doğru politikaları uygulamadıklarını sorduğumuz zaman, “Bunu kamuoyumuz istemiyor. O politikaya karşı çıkan lobiler var” diye cevap veriyorlar. Onların kamuoyunun istemediği veya onların lobilerinin karşı çıktığı politikalardan vazgeçilmesi meşru oluyor da, Türk kamuoyunun istemediği veya Türkiye'deki lobilerin karşı çıktığı politikalardan vazgeçmemiz neden meşru olmasın? Avrupa Birliği'nin tüm beklentilerini karşılayamamamızın dördüncü nedeni de budur.

AB Analiz: Kamuoyunda çok konuşulan bir eksen kayması konusu var: Avrupa'dan vazgeçtiğimiz, Türkiye'nin dış politikasının “Orta Doğululaştığı” iddiaları var. Türk Dış Politikasının Ortadoğu'da radikal devletler (Suriye, İran) ve örgütler (Hamas) lehinde değiştiği iddia ediliyor. Türkiye'nin Hamas dostu politikası, Arap ülkelerinde sokakta alkış getirmekte ama, Arap hükümetleri tarafından da soğuk karşılandığı da bir gerçektir. Bu konuda CHP'li Onur Öymen, Türkiye'nin Cumhuriyet ilkelerinden Ortadoğu ilkelerine doğru kaydığını öne sürerken, MHP'li Deniz Bölükbaşı 'omurga kayması' yaşandığını iddia etti. Bu konuyu siz nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yaşar Yakış: Türkiye'nin Orta Doğu'ya ve bölgesine yönelmesi yeni bir şey değildir. Atatürk'ün zamanında izlenen dış politikayı bir hatırlayalım. Osmanlı'nın eski topraklarından çekilip de Anadolu'da bir ulusal devlet yarattığımız zaman ilk hedefimiz, ülke içinde istikrarı sağlamak oldu. Bunu sağladıktan hemen sonra da Atatürk, Türkiye'ye komşu olan bölgelerde, yani Balkanlarda ve Orta Doğu'da istikrarı sağlamaya yöneldi. Balkan Paketi'nin ve Orta Doğu için de Sadabad Paktının kurulması Atatürk'ün bu vizyonunun ürünüdür. Şu anda da bakarsanız, Türkiye'nin yeni açılımlar yaptığı bölgelerin arasında Orta Doğu ve Balkanlara ek olarak bir de Orta

Asya var. Orta Asya konusunda Atatürk'ün neler düşündüğünü, 1934 ve 35'lerdeki beyan ve yazılarından anlıyoruz. Sovyetler Birliği kurulduğu zaman, "Bu Birlik nasıl olsa günün birinde dağılacaktır. Bizim Orta Asya'da kültürel bağlarımız olan ülkeler var. Türkiye'nin bu ülkelerle yakından ilgilenmesi gerekir" diye yazıyordu Atatürk 1930'ların ortasında. Dolayısıyla şu anda yapılmakta olanlar Atatürk'ün o söylediklerinin yerine getirilmesidir. Peki aradan bu kadar zaman geçtiği halde neden bunları daha önce yapamadık? Sebebi basit. Balkan Paktının ve Sadabad Paktının kurulmasından kısa bir süre sonra II. Dünya Savaşı sathı mailine girildi. Savaş sırasında bu tür paktların kurulamayacağı veya yürütülmesinin ne kadar zor olduğu bilinmektedir. Savaş bittikten sonra dünya iki kutuplu hale geldi ve bu iki bölgedeki ülkeler iki karşıt kampta yer aldı. Balkanlarda, Türkiye ve Yunanistan batı bloğunda yer aldı. Öteki Balkan ülkeleri ise Sovyetler'in peyki haline dönüştü. Orta Doğu'da ise Türkiye dışındaki ülkeler, Sovyetler Birliği'nden destek görmeye başladıkları için, bu ülkelerle siyasi olarak bir işbirliği geliştirmek imkanı kalmamıştı. Şimdi Sovyetler Birliği dağıldıktan ve dünyada eski iki kutupluluk sona erdikten sonra Atatürk'ün 1930'ların ortasında bıraktığı yerden yeniden başlayabilecek duruma geldik ve şu andaki hükümetimizin yaptığı da bundan ibarettir.

AB Analiz: Buna bağlı olarak, Mavi Marmara konusuna geçmek istiyorum: Ablukayı denizden yarma girişimi doğru muydu? İsrail'in müdahalesi önlenebilir miydi?

Yaşar Yakış: Mavi Marmara konusunda, İHH'nın tam olarak zihninde ne yattığını bilmiyoruz. Biz haklı olarak, onların niyetini okumaktan ziyade, uluslararası sularda seyir halinde olan Türk bayraklı bir gemiye saldırınının haklı gösterilemeyeceği noktasında yoğunlaşıyoruz. Bu önlenebilir miydi? Belki önlenebilirdi. İHH'nın İsrail makamlarıyla biraz daha fazla işbirliği yapması suretiyle önlenebilirdi. Örneğin Libya da, Gazze'ye yardım malzemesi göndermek istedi. Libyalılar, Mavi Marmara gibi hareket ederlerse İsrail'in Libya gemilerine de saldıracağını anladıkları zaman yardım malzemesini El-Ariş limanına götürmeyi tercih ettiler. Yardım malzemesi oradan da karadan Gazze'ye ulaştırıldı. İHH de en başında bunu yapabilirdi. Nitekim, bundan bir süre önce başka bir Türk

yardım gemisi de yardım malzemesini Gazze'ye El-Ariş üzerinden götürmüştü. Benzer bir çözüm bulunabilirdi.

AB Analiz: 2000'li yılların başından itibaren çözüm ve dünyayla bütünleşme beklentisi boşa çıkınca Kıbrıslı seçmen hayal kırıklığının faturasını Talat'a çıkardı ve yeniden Derviş Eroğlu'na dönüş yaptı. Bu yeni dönemde, Kıbrıs sorunu konusunda ne düşünüyorsunuz, çok kısa zamanda çözüm mümkün müdür?

Yaşar Yakış: Çözüm, belki de şimdiki durumun sürekli hale dönüşmesi olabilir. Bu sonuca da şuradan ulaşıyorum: Sayın Talat müzakereleri, Rumların daha kolay kabul edebileceği bir pozisyonda yürütüyordu. Sayın Derviş Eroğlu ise Sayın Talat'ın izlediği politikayı tavizkar buluyor ve kendisi iktidara geldiği takdirde Kıbrıslı Türklerin haklarını daha fazla koruyan bir zemine oturtacağını söylüyordu. Eğer Hristofias, M.Ali Talat ile bile anlaşamadıysa şimdi Sayın Derviş Eroğlu ile nasıl anlaşacak? Bu durum zihnimde bir soru olarak beliriyor. Hani "Birbirlerine daha zıt olan kimseler kendi aralarında daha kolay anlaşabilirler" diye bir inanış vardır. Hristofias kendi ayağının altındaki toprağın kaymaya başladığını anlayacağı için, eskiden Talat'a vermediği tavizleri bu kez Sayın Eroğlu'ya vermeye razı olabilir mi? Uzak bir ihtimaldir ama bu ihtimali de akılda tutmak gerekir. Eğer Hristofias Sayın Talat'a vermediğini, Sayın Eroğlu'na da vermemekte direnirse, o zaman Türkiye şimdiki durumun daha fazla ülke tarafından tanınması için çaba sarf etmeye yönelebilir. Uluslararası Adalet Divanının Kosova hakkında aldığı karar, Kıbrıs'a uygulanmaz deniyor; evet uygulanmayabilir ama bir esin kaynağı olabilir. Çünkü benzemeyen tarafları da var, benzeyen tarafları da var. Onun için gidişat, Kıbrıs'taki hali hazır durumu, yani bölünmüşlüğü, olduğu gibi kabullenmekten başka çare bırakmayabilir.

AB Analiz: 35 başlıktan 13.sü açıldı. 18 başlık askıda. Başlıkların açılması çok yavaş gidiyor. Bu sürecin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Yaşar Yakış: Sürecin yavaş ilerlemesinin birden fazla sebebi var. 8 başlık Kıbrıs şartına daha doğrusu limanlarımızı ve havaalanlarımızı Güney Kıbrıs gemilerine ve uçaklarına açma şartına bağlanmış durumdadır. 5 başlık Fransa tarafından, "Türkiye'yi tam

üyeliğe götürüyor” diye bloke edilmiş. Bir başlık her iki listede de yer aldığı için bu iki kategorideki başlıkların toplamı 13 değil 12 ediyor. 6 başlığın Rumlar tarafından siyasi nedenlerle bloke edilebileceği anlaşılıyor. Etti 18 başlık. 13 başlık açılmış durumda. 31 başlık eder. Başlıklardan bir tanesi içeriksiz olduğu için toplam 32 oluyor. Geriye 3 başlık kalıyor. Bu 3 başlık: “Rekabet”, “Kamu Alımları” ve “Sendikal Hakları” başlıklarıdır. Bu üç başlıktan hiç değilse bir tanesini açabilmeyi istiyoruz. Bunun için de meclis yaz tatiline girmeden önce açılış kriteri (*opening benchmark*) olarak gösterilen şartları yerine getirmemiz gerekiyor. Bunu yapabilirsek Belçika’nın başkanlık döneminde en azından bir başlığı daha açabiliriz. “Taş atan çocuklar” yasası olarak bilinen yasa öncelik kazandığı için Rekabet başlığı ile ilgili olarak çıkarılması gereken Devlet Yardımlarıyla ilgili yasaya öncelik vermek mümkün olmadı.

Bu durumda, AB’de de Türkiye’nin katılım sürecini yavaşlatmak için bahane arayan ülkeler de şunu söyleyebilirler: “*Track record*” adını verdiğimiz bir kavram var. Yani bir yasanın çıkarılmış olması yetmez, o yasanın nasıl uygulandığına da bakmak gerekir diyorlar. Bunun için, 2 aydan 6 aya kadar gerekli bir süreye ihtiyaç var. Çıkarılan bir yasanın AB müktesebatına uygun biçimde uygulanıp uygulanmadığını görmek için böyle bir asgari süreye ihtiyaç var. Biz yasayı yaz tatilinden sonra Ekim ayında çıkarırsak bile yıl sonuna kadar “*track record*” için yeterli süre kalmayabilir. Bu nedenle Rekabet başlığı Belçika’nın başkanlık döneminde açılmayabilir. Nitekim, bundan önceki Gıda Güvenliği başlığı son gün açıldığı zaman, bunun her zaman uygulanabilecek bir yöntem haline dönüşmemesi için Türkiye’yi uyarmışlardı. Türkiye’ye şimdi gösterilen ilgi, vaktiyle gösterilmekte olan ilgiden epey farklı. Eskiden gösterdikleri seyyaliyeti, şimdi gösterip göstermeyeceklerini, zaman ortaya koyacaktır. Dolayısıyla, “*track record*”u bahane ederek, Rekabet başlığının açılmasını geciktirebilirler. Bu söylediklerim sadece bir başlık için geçerli. Ondan sonra iki başlık daha var. Toplam olarak bu üç başlıkla ilgili olarak şöyle bir görüşüm var:

2001 yılında, AK Parti’nin kurulması aşamasında, Parti Programının Dış Politika bölümünü kaleme alırken yazdığım bir hususu burada size tekrar etmek isterim. Orada şöyle demiştim: “Türkiye, Avrupa Birliği ile ilişkilerinde taahhütlerini ve üyelik için

öteki aday ülkelerin de yerine getirmelerini istedikleri şartları bir an önce sağlayacak, gündemin yapay sorunlarla meşgul edilmesini önlemeye çalışacaktır”. İşte Türkiye şimdi bunu yapmalıdır. Yani bir yandan, Türkiye'nin diğer aday ülkelere farklı bir muameleye tabi tutulmaması için ısrarcı olmalı, ama öte yandan kendisine düşen görevleri de bihakkın yerine getirmelidir. Böylelikle AB'nin, gündemi, yapay sorunlarla meşgul etmesine meydan vermemelidir. Bir başka deyişle, “AB tarafı 18 başlığı bloke etmiş durumda iken biz 3 başlığın açılması için gerekli şartları yerine getirmezsek ne olur?” diyerek olumsuz bir tutum benimsemek yerine, açılması mümkün olan üç başlığın açılış kriterlerini de yerine getirmeli ve AB tarafına “Artık Türkiye'nin yapması gereken hiçbir şey kalmamıştır” diyecek duruma gelmelidir. Böylelikle topun, AB sahasında olduğunu açıkça ortaya koymalıdır. Türkiye o zaman daha güçlü bir konuma gelmiş olacaktır.

AB Analiz: Gıda Güvenliği konusuna gelirsek, İspanya dönem başında 3 ya da 4 başlık sözü vermişken sadece bir başlık açılabilirdi. İspanya'nın dönem başkanlığını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yaşar Yakış: Gıda güvenliği için de “*track record*”a ihtiyaç var. En azından Trakya Bölgesi'nde son 6 ay içinde şap hastalığı görülmemiş olması koşulu vardı. Görülmemiş olduğuna da Dünya Sağlık Teşkilatının karar vermesi gerekiyordu. Dünya Sağlık Teşkilatının Yönetim Kurulu toplantısı da, Gıda Güvenliği faslının açılması konusunun görüşüleceği AB Zirvesinden sonra yapılacağı için Faslin açılması zor görünüyordu. Bu zorluğa rağmen, İspanyol başkanlığı bu konuyu iş edindi ve o engeli aştı. Yani istenirse “*track record*” engelini aşılabilirliğini gösteren bir emsal mevcut. Ancak AB'nin, benzer bir engeli aşma iradesini gelecekte de ortaya koyup koymayacağını zaman gösterecektir.

AB Analiz: Türkiye'nin AB'ye üyeliğini istemeyenlerin yan sorunlar çıkardığı, bunlardan birinin de Ermeni sorunu olduğu konusunda bir görüş vardır. Avrupa Parlamentosu (AP)'nda alınan tavsiye kararı 1915-1917 döneminde cereyan eden olayları, 1948 Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne göre soykırım olarak nitelendirmekte ve Türkiye'nin Ermeni soykırımını tanımamasının üyelik yolunda bir engel teşkil edeceğini belirtmektedir. 15 Aralık 2004'te AP bir karar alarak, sınırın açılmasını ve 1915 olaylarının

soykırım olarak kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Sizce, Ermeni sorunu bundan sonra da ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkar mı?

Yaşar Yakış: Ermeni sorunu, tıpkı Kıbrıs sorunu gibi Türkiye'nin AB sürecinin bir parçası değildir. Ne lehte ne de aleyhte bir parçası değildir. Ben, bu iki konunun Türkiye'nin AB'ye katılmasını istemeyen ülkeler tarafından birer bahane olarak kullanıldığını düşünüyorum. Türk kamuoyunda, mesela Kıbrıs konusunda şöyle bir algılama var: Eğer AB'nin belli başlı ülkelerinde Türkiye'yi AB'ye alma yönünde bir irade mevcut olsaydı, AB Kıbrıs Rum Kesiminin kolunu bükerek ve Türkiye'nin AB'ye kabul edilmesini sağlardı. 500 milyon nüfuslu AB, 700 bin nüfuslu bir ülkenin kendisini rehine tutmasına müsaade etmezdi. Eğer bu irade yoksa, Türkiye Kıbrıs'taki bütün haklarından vazgeçse dahi yine AB'ye üye olamayacaktır. Dolayısıyla, Kıbrıs sorununun kendisi bir sorun değil, başka ülkelerin arkasına saklandıkları bir bahanedir.

Ermeni meselesi de öyledir. Ermeni meselesi, Türkiye'yi Avrupa Birliği'ne kabul etmek istemeyen ülkelerin arkasına saklandıkları bir bahanedir. Çünkü Ermeni meselesini şu ya da bu şekilde çözümlendiğimiz takdirde, Avrupa Birliği'ne gireceğimiz garanti değil. Sadece "Siz o sorunu çözümler, biz ondan sonra düşünelim" demeye getiriyorlar. Onu da Türkiye kabul etmez.

AB Analiz: Farklı kültür ve geleneklere sahip ülkelerin, tek çatı altında, barış içinde yaşaması, elbette zor ve meşakkatli bir süreçtir. Ülkelerin hepsinin, çoğunluğu Hıristiyan olan AB'ye, bir "Hıristiyan Kulübü" benzetmesi de yapılmaktadır. Kültür farkı, birincil etki yapar mı?

Yaşar Yakış: Evet zannımca birincil etki yapar. Bu konunun birkaç boyutu var. Onlardan biri Avrupa'daki Türk varlığıdır. Avrupa'daki Türk varlığı, 1960'larda Avrupa'ya gitmiş vasıfsız işçilerden oluşan bir kitleydi. Bunlar Türkiye'nin büyük yerleşim merkezlerinin dışındaki uzak taşra kasabalarından ya da köylerinden gelen insanlardı. Oraya gittikleri zaman toplumla bütünleşmekte güçlük çektiler. Bu işçilerin, Türkiye'de yeni bir hayat kurmak için gerekli parayı tasarruf ettikleri zaman Türkiye'ye geri dönecekleri

düşünüldüğü için, ne gönderen devlet olarak Türkiye, ne de kabul eden devlet olarak Avrupalı devletler, bu Türk vatandaşlarının gittikleri ülkenin toplumu ile bütünleşmelerine yardımcı olmak için hiçbir çaba sarf etmedi. Bunun sonucu olarak, söz konusu Türk vatandaşları gittikleri ülkelerde gettolaştılar ve 1960'larda Türkiye'nin hangi köyünden gelmişlerse, o köydeki gibi kaldılar. Şimdi onlar kendi köylerine dönseler görecektir ki, Türkiye çok ilerlemiş ama kendileri 1960'larda kalmışlardır. Avrupa'daki birçok ülke halkının önemli bir kesiminin Türkiye hakkındaki yargısı, Türkiye'yi o 1960'larda giden ve gettolaşmış insanlara bakarak oluşuyor. Türkiye böyledir diyor ve gelip de Türkiye'yi görenler, Türkiye'deki Türkler, Almanya'da bizim mahallemizde yaşayan Türkler gibi değil diye şaşırıyorlar. Bu bir.

İkincisi Amerika'da İkiz Kuleler'e düzenlenen saldırıdan sonra dünyada islamofobia yükselişe geçti. Ne kadar inkar edilirse edilsin, "*Medeniyetler Çatışması*"nın çeşitli şekillerde su yüzüne vurma belirtilerini görüyoruz. Türkiye, laik bir ülke olmasına rağmen, Batıdaki algılanışı, Müslüman dünyanın bir parçası olduğu için, hatta tarihsel olarak Müslümanlığın bayrağını Avrupa'nın kalbine kadar taşımış bir ülke olduğu için Müslümanlık dendiği zaman, Fas, Tunus, Mısır, Suriye anlaşılır. Osmanlı ve Türk anlaşılır. Dolayısıyla Türkleri Müslümanlıkla özdeşleştirmek daha kolay oluyor. Bir de bu unsur rol oynadı. Onun için kültür farkı, Türkiye'nin AB'ye kabul edilmesinde önemli bir rol oynayacaktır.

AB Analiz: AB'nin temelini oluşturan iki ülke olan Almanya ve Fransa'nın liderlerinin Türkiye'nin üyeliğine karşı bir tutumları var. Nüfusun fazlalığı, çoğunluğunun Müslüman olması, 2004-2007 yılları arasında yaşanan genişlemenin yarattığı yorgunluk ve yılgınlık, bir de küresel işsizlik. Bunların yanı sıra, Sarkozy ve Merkel'in imtiyazlı ortaklık önerileri var. Bu konuyu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yaşar Yakış: Her şeyden önce şu hususu belirtmek gerekiyor: Liderler değişince başka şeyler de değişebiliyor. İkincisi, o liderler varken dahi, kamuoyunun önemli bir bölümü Türkiye'nin katılmasına karşı değil. Almanya'daki örneği düşünürsek Angela Merkel'in partisinin içinde vaktiyle çok önemli bir bakanlıkta bulunmuş olan bir dostum, bir görüşmemizde bana şöyle dedi: "Sayın Başbakanımızın

ifadelerine takılıp kalmayın. Yolunuza devam edin. CDU Partisinin mensubu olduğum halde parti başkanımızla aynı fikirde değilim”. Bu Alman dostumun söyledikleri, Sayın Merkel’in görüşlerinin CDU Partisi içinde dahi muhalifleri bulunduğunu ortaya koyuyor. Kaldı ki Almanya’da, Türkiye’nin AB’ye katılmasını destekleyen siyasi partiler de var.

Fransa’ya gelince, Sayın Sarkozy’den bir önceki Cumhurbaşkanı Sayın Jacques Chirac, 2004 zirvesinden önce televizyonlarda şunu söylemişti: “Eğer Avrupa Birliği bir serbest ticaret bölgesi olarak kalmak istiyorsa, onu Türkiye’siz de yapabilir. Ama Avrupa Birliği küresel bir aktör haline gelmek istiyorsa onu Türkiye olmadan yapamaz”.

Fransa’nın bir Cumhurbaşkanı böyle söylüyor, diğeri başka türlü söylüyor. Hangisi Fransa’nın kanaatini doğru yansıtıyor, onu bilemiyoruz. Ancak oya başvurulduğu zaman anlaşılır. Bu da üçüncü unsur.

Dördüncü unsur: Avrupa Birliği’ne girecek olan Türkiye bugünün Türkiye’si değildir. Nasıl Türkiye’nin gireceği Avrupa Birliği de, bugünün Avrupa Birliği değilse. Yunanistan’daki ekonomik kriz sırasında Türkiye’nin nasıl bir yükselişte olduğunu görmek ilgi çekici bir rastlantı ve birçok insan için göz açıcı olmuştur. Yani AB içinde, “Bize ekonomik yük olacağını sandığımız ülke alıp başını gidiyor, kolayca sırtımızda taşıyabileceğimizi sandığımız Yunanistan gibi küçük bir ülke işte başımızı ağrıttıyor” diye düşünecek insanlar ortaya çıkacaktır.

Siz bana atfen ATAUM’da söylediklerimi tekrarladınız ama orada başka bir şey söyledim: Şimdiye kadar hiçbir ülkenin Avrupa Birliği’ne girişi, yıllar öncesinden belirlenmiş bir çerçeveye göre gerçekleşmiş değildir. O ülkenin Avrupa Birliği’ne gireceği gün geldiği zaman o günkü koşullara göre karar verilmiştir. Türkiye de Avrupa Birliği’nin eşiğine geldiği zaman nasıl bir Türkiye olacaktır? O tarihte Avrupa Birliği nasıl bir Avrupa Birliği olacaktır? Dünya konjonktürü ne olacaktır? Türkiye o konjonktürde AB’nin çıkarlarının korunması için çeşitli bölgelerde ne gibi roller üstlenebilecektir? AB’nin üye sayısı 30-35’e yükseldiği zaman halen yönetilebilir bir

birlik olmaya devam edebilecek midir? O tarihte Türk kamuoyu halen AB'ye girmeyi arzu edecek midir? Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesi konusu tüm bu parametreler ışığında o tarihte değerlendirilecek hususlardır. Dolayısıyla bizim o tarihi bekleyip o günkü koşulları görmemiz lazım. Bizim karşı çıktığımız davranış, Türkiye 2000 bilmem kaç yılında üye olamaz diye bugünden kestirip atılmasıdır. Yanlış olan budur.

AB Analiz: AB Dışişleri Yüksek Temsilcisi Bayan Ashton'ın Türkiye'ye karşı tutumu ne olacaktır?

Yaşar Yakış: Barones Ashton, AB bünyesindeki bir bürokrasinin başı olacak. Komisyondaki Dış İlişkilere bakan birimin başı olacak. Komisyon, Türkiye ile ilgili olarak şimdiye kadar hep doğru (*accurate*) değerlendirmeler yapmıştır. Türkiye'yi hep doğru çerçeve içine oturtmuştur. Dolayısıyla uluslararası görevi nedeniyle böyle bir yerin başındaki Ashton'un da Komisyondan gelecek bilgileri değiştirerek aleyhe döndüreceğini zannetmiyorum.

Bir de İngiliz olmasından kaynaklanan ve Türkiye'ye öbür ülkelere nazaran daha gerçekçi bir şekilde bakan bir ülkeden geliyor olmasının da önemi var. Ayrıca Türkiye yakın geçmişten itibaren kendisine yakın bölgelerde önemli insiyatifler almaktadır. Tüm bu unsurları üst üste koyduğumuz zaman, Barones Ashton'un Türkiye'ye karşı olumsuz bir tutum benimsemesi için herhangi bir neden göremiyorum. Yine aynı Barones Ashton'la ilgili güncel bir gelişme önümüzde. Brezilya ve Türkiye Dışişleri Bakanları İran'ı ikna etmek suretiyle İran'ın Uluslararası Atom Ajansına uranyum zenginleştirilmesi projesi konusunda ön koşulsuz olarak müzakereye gitmeye hazır olduğuna dair bir mektubun yazılmasını sağlamıştır. Burada Türkiye çok pozitif bir rol oynamıştır. Barones Ashton da Sayın Dışişleri Bakanımıza, bu girişimini olumlu bulduğunu ifade etmiştir. Türkiye'nin üstleneceği bu tür roller de zaman içinde artacaktır. Bunların, AB tarafından görmezden gelinemeyeceğini tahmin ediyorum.

AB Analiz: Teşekkürler Sayın Yakış.

1.3. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Programında Avrupa Birliği

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Programında, temel hak ve özgürlükler, demokratikleşme ve sivil toplum, ekonomi, finans politikaları, yerel yönetim, güvenlik, bilim ve teknoloji alanındaki düzenlemeler, Avrupa Birliği ile uyumlu olarak yapılmıştır. Parti Programı'nda Avrupa Birliği ile İlişkilere, Programın 6.Bölümü olan Dış Politika başliğı altında yer verilmiştir. Buna göre;

Türkiye, gerek coğrafi, gerekse tarihi açıdan, Avrupa ile yakın ilişkiler içinde olmuştur. Bu nedenle, Avrupa ülkeleriyle ilişkiler, Türkiye'nin dış politika gündeminde en üst sıralarda yer almaya devam edecektir.

Türkiye, Avrupa Birliği ile ilişkilerinde taahhütlerini ve üyelik için öteki aday ülkelerin de yerine getirmesini istediği şartları bir an önce sağlayacak, gündemin yapay sorunlarla meşgul edilmesini önlemeye çalışacaktır.

Türkiye'nin NATO bünyesinde bugüne kadar ortaya koyduğu katkıya paralel olarak, yeni "Avrupa Savunma Stratejisi" çerçevesinde oluşturulan "Avrupa Güvenlik ve Savunma Kavramı" (AGSK) içinde hak ettiği yeri alması yolundaki çabaları sürdürecektir.

"Kıbrıs Sorunu" nun çözümünde, adadaki Türk halkının varlığının, kimliğinin ve kendi geleceğini tayin etme hakkının gözardı edilemeyeceği görüşünde olup; çözümün, adada mevcut iki devletin varacağı uzlaşmaya dayanması gerektiğine ve bu sorun çözümlenmeden Kıbrıs Rum Kesimi'nin Avrupa Birliği'ne alınmasının, sorunu daha karmaşık hale getireceğine inanmaktadır².

---

² Adalet ve Kalkınma Partisi Programı, http://www.akparti.org.tr/parti-programi_79.html, 19.02.2011.

1.4. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme

Dışişleri Eski Bakanı, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) Düzce Milletvekili ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Başkanı Emekli Büyükelçi Yaşar Yakış, Türkiye'nin Avrupa Birliği sürecini körlerin fili tarif etmesine benzetmektedir. Zira, herkes süreci kendisine göre tarif etmektedir. AKP olarak, kendi fil tarifine müzakere sürecinde bloke edilen fasıllarla başlamıştır. Zorlukların nerede olduğunu görebilmek için katılım sürecinin bir fotoğrafı çekildiğinde, öncelikle bloke edilen fasıllar göze çarpmaktadır. Bunlar, Konsey'in, Fransa'nın ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin bloke ettiği fasıllardır.

AB sürecinde taşıdığı önem dolayısıyla, Ege Sorunu'na değinen Yakış, bu sorunu 'dar bir köprüden geçen iki keçinin çekişmesine' benzetmektedir. Buna göre, FIR Hattı ile ilgili olarak yaşanan, Yunan tarafının "hava sahamız ihlal edildi", Türk tarafının "uluslararası hava sahasında uçuyorduk" ifadelerini içeren karşılıklı nota teatilerinin adeta matbu forma dönüştürüldüğü "Ege'de it dalaşı" tabir edilen sorun, Türkiye Avrupa Birliği ilişkilerine Yunanistan'ın ulaştırma faslını bloke etmesi olarak yansımakta; AB sürecini etkilemektedir.

AB sürecini engelleyen bir diğer konu da Kıbrıs meselesidir. Müzakerelerde başlı başına bir kritere dönüşmüş olan Kıbrıs meselesinin AB süreciyle bağlantılı düşünülmesinin doğru olmadığını belirten Yakış, AB ile Kıbrıs'ı birbirine bağlamanın, konunun gereksiz yere dallanıp budaklanmasına neden olacağını ve Kıbrıs meselesinin kendi parametreleri içinde çözülmesi gerektiği inancını taşımaktadır. Diğer taraftan, AB'nin bu konuda Türkiye'den beklediği bütün açılımlar yapılsa dahi AB'ye katılım sürecinin önündeki engellerin kalkacağı konusunda şüpheleri olduğunu ifade etmiştir.

Yakış'a göre, Türkiye'nin NATO'daki askeri güç konumundan 'yumuşak güç ülkesi' durumuna geçtiği ve ülkenin enerji güzergahında bir konumu olduğu düşünüldüğünde önemi giderek artacaktır. Ayrıca Türkiye'nin genç nüfusunun, giderek yaşlanan Avrupa'nın ihtiyacı olacağı düşünüldüğünden özellikle Kıbrıs

meselesi söz konusu olduğunda “gereksiz tavizlerin” verilmemesi isabetli olacaktır. Diğer taraftan, AB’deki büyük ülkelerin Türkiye’ye karşı samimi olmayıp, isterlerse Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’nin kolunu bükebileceklerini ifade etmiştir. 18 Ekim 2010’da ATAUM’da vermiş olduğu ‘Müzakerelerin Beşinci Yılında Türkiye-AB İlişkileri’ başlıklı konferansta, başta Kıbrıs olmak üzere, siyasi engellemelerin sürecin dinamizmine zarar verdiğini ve 5 yılda 13 fasıl açılabilmediğini ifade eden Başmüzakereci Egemen Bağış’ın, ‘önemli olan fasıl açmak değil zihinleri açmak³’ sözleri, Yakış’ın izlenimini destekler niteliktedir. Nitekim, Parti Programında ‘Türkiye, Avrupa Birliği ile ilişkilerinde taahhütlerini ve üyelik için öteki aday ülkelerin de yerine getirmesini istediği şartları bir an önce sağlayacak, gündemin yapay sorunlarla meşgul edilmesini önlemeye çalışacaktır.’ ifadesinde, Avrupa Birliği’nin Türkiye’ye diğer adaylardan farklı yaklaştığı, diğer adaylardan istemediği koşullar koyduğu düşüncesi hakimdir.

Önümüzdeki yıllarda ülkemizde, bölgemizde ve dünyada meydana gelecek gelişmelerin bugünden bilinmesi zor olmakla birlikte Türkiye’nin AB ile uyum için gerçekleştirdiği çabaların, Türkiye AB üyesi olmasa bile Türkiye açısından faydalı olacağına inanılmaktadır. Nitekim, AKP Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan da “Türkiye Avrupa Birliği’ne tam üye olamazsa bir planınız var mı?” sorusunu, “Biz Kopenhag ve Maastricht Kriterleri’ni çok iyi özümstedik. Kopenhag Kriterleri’nin adını 'Ankara Kriterleri', Maastricht Kriterleri’nin adını da 'İstanbul Kriterleri' koyar, yolumuza devam ederiz.”⁴, sözleriyle cevaplamıştır.

Sorulan bir soru üzerine, bir başka mesele, eksen kaymasına da değinen Yakış, Suriye, Lübnan, Libya ve Arnavutluk gibi ülkelerle vizelerin kalkmasının Türkiye’yi AB’den uzaklaştırmadığını; tam tersine bu durumun AB sürecinin tamamlayıcısı olduğunu belirtmiştir. Yakış’a göre, AB’den bir uzaklaşma söz konusu değildir. Türkiye’de

---

³ Devlet Bakanı ve Başmüzakereci Egemen Bağış: “Bizim hedefimiz açık: Biz Brüksel trenini hızlandırmak istiyoruz,
<http://www.abanaliz.com/haberdetay.asp?ID=302>, 19.02.2011

⁴ Vahap Munyar, Türkiye laik kalacak mı Tayyip Bey?, 28.01.2007.,
<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=5851138&yazarid=44>,
19.02.2011.

bir heves ve heyecan eksikliği olmuştur. Bunun nedenleri, AB'nin Türkiye'nin adaylık sürecini yönetiş tarzı, bunun Türk kamuoyu, yöneticiler ve bürokrasi düzeyinde hayal kırıklığı yaratması, Fransa'nın tutumu ve AB'nin realiteleridir.

ATAUM'da verdiği konferansta, Başmüzakereci Egemen Bağış da AB üyeliğinin kazan-kazan ilişkisi temelinde bir çağdaşlaşma projesi olduğunu kaydetmiştir. Bağış, Türk kamuoyuna yeni bir heyecan getirecek kapsamlı bir strateji ihtiyacıyla yeni bir strateji benimsendiğini ve bunun dört platformda yürütüleceğini ifade etmiştir. Bunlardan birincisi, mevcut müzakere sürecinin sürdürülmesi ve teknik anlamdaki açılış ve kapanış kriterlerinin sağlanmasını teminen gerekli adımların atılması, 2010 yılında 19 fasıl üzerinde atılması planlanan adımları içeren bir "eylem planı"nın hazırlanmasıdır. İkincisi, AB'nin öncelikleri ve fasıllardan bağımsız olarak, 2013 yılı sonuna kadar Türkiye'nin kendi öncelik ve hedefleri doğrultusunda mevzuatımızın AB müktesebatına mümkün olan en yüksek düzeyde uyumlu hale getirilmesi, 2010 yılında 33 fasılda gerçekleştirilmesi planlanan birincil ve ikincil yasal düzenlemeleri kapsamaktadır. Üçüncüsü, devletin yönetim alanında etkinliği için politik reformların koordinasyonu. Dördüncüsü, ilk 3 platformun güçlü bir iletişim stratejisiyle desteklenmesidir. Bağış, Türkiye-AB ilişkilerindeki kilit konularla ilgili bazı fasılların bloke edilmiş olmasının tam anlamıyla bir talihsizlik ve bir çelişki olduğunu vurgulamış ve buna rağmen Türkiye'nin 35 faslı bir bütün olarak takip etmeye devam edeceğini belirtmiştir.⁵

AKP'nin, AB'yi, Cumhuriyetin ilanından sonraki en büyük çağdaşlaşma ve modernleşme projesi olarak gördüğünü ve uyum çalışmalarını sürdürmeye kararlı olduğunu ifade eden Yakış, AB ile gelinen noktada, daha önce iktidarda olan partilerin katkıları olduğu hususunu takdir etmekte ancak kader tayin edici adımın AKP tarafından atıldığını belirtmektedir. Katedilen mesafe göz önünde bulundurulduğunda, sürecin devam etmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu kapsamda, 2007-2013 yıllarını kapsayan Türkiye'nin AB

---

⁵ Devlet Bakanı ve Başmüzakereci Egemen Bağış: "Bizim hedefimiz açık: Biz Brüksel trenini hızlandırmak istiyoruz, <http://www.abanaliz.com/haberdetay.asp?ID=302>, 19.02.2011

Mühtesebatına Uyum Programı, AKP'nin AB sürecine ilişkin kararlılığının, inancının ve niyetinin tam olduğunun bir kanıtı olarak görölmektedir.

**CUMHURİYET HALK PARTİSİ'NİN
AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI**

İKİNCİ BÖLÜM CUMHURİYET HALK PARTİSİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışı, Cumhuriyet Halk Partisi Bursa Milletvekili, Karma Parlamento Komisyonu Eş Başkanı, Dışişleri Bakanlığı Eski Müsteşarı, Emekli Büyükelçi Onur Öymen tarafından 22 Mart 2010'da ATAUM'da verilen konferans, yine Onur Öymen'le gerçekleştirilen röportaj ve Parti Programının değerlendirilmesi çerçevesinde incelenecektir.

2.1. Onur Öymen Tarafından Verilen Konferans

Sunucu Demet Sezgen: Ankara Üniversitesi Araştırma Uygulama Merkezimizce düzenlenen Türkiye'deki siyasi partilerin Avrupa Birliği'ne bakışı konulu konferansımıza hoş geldiniz.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Avrupa Birliği'ne bakışını sunma talebimizi büyük bir nezaketle kabul ederek bizleri onurlandıran CHP Genel Başkan Yardımcısı ve Bursa milletvekili emekli büyükelçi Sayın Onur Öymen'i kürsüye davet etmeden önce kısa bir özgeçmişini sizlere sunmak istiyorum.

Sayın Onur Öymen, İstanbul'da doğmuştur. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde bitirdikten sonra doktorasını aynı fakültede tamamlamıştır. Daha sonra girdiği Dışişleri Bakanlığında çeşitli kademelerde diplomat olarak çalıştıktan sonra Kopenhag ve Bonn'da büyükelçilik yapmış ve NATO daimi temsilciliği görevinde bulunmuştur. Biri İngilizceye ve Almancaya çevrilmiş 4 kitabı bulunmaktadır. Dışişleri Bakanlığı'ndan emekli olduktan sonra siyasete atılmış ve 22. dönem İstanbul milletvekilliği yapmıştır. Halen 23. dönem Bursa milletvekili olan Sayın Onur Öymen, CHP Genel Başkan Yardımcısı, Türkiye Avrupa Birliği Karma Parlamentosu'nda Eş Başkan Yardımcısı ve AB Uyum Komisyonu Başkan vekilidir. Sayın Onur Öymen'i kürsüye davet ediyorum.

Onur Öymen: Çok teşekkür ediyorum. Çok değerli arkadaşlar, öncelikle ATAUM'a nazik daveti için teşekkür ediyorum, sonra biraz sesimin kısıklığı için özür diliyorum. Zannetmeyin ki iktidar muhalefetin de sesini kısıtı. Biraz doğu illerimizdeydik. Dün, evvelki gün Erzurum, Bayburt, oralarda çok soğuktu hava ondan biraz üşüttük ama genelde zannediyorum ki sizlerin duymanıza yetecek kadar sesimiz olacak.

Değerli arkadaşlar, Avrupa Birliği ile ilişkileri biz nasıl görüyoruz Cumhuriyet Halk Partisi olarak. Bizim kamuoyunda çeşitli görüşler ileri sürülüyor. Efendim Cumhuriyet Halk Partisi Avrupa Birliği'ne karşı işte iktidar ne yaparsa karşı çıkıyor filan. Bunları ciddiye almamanız lazım. Cumhuriyet Halk Partisi başından beri Avrupa Birliği'ne Türkiye'nin üyeliğini kuvvetle destekliyor. Tam üyelik hedefini öngören 1963 tarihli Ankara Anlaşması'nın altında o zamanki genel başkanımız ve Başbakan İsmet İnönü'nün imzası var ve o tarihten bu yana bizim politikamızda hiç değişiklik olmadı. Niçin Avrupa Birliği'ni istiyoruz? Sadece büyük bir pazar olduğu için bize ekonomik imkânlar sağlayacağı için filan değil. Bizim Avrupa Birliği'ne bu kadar önem vermemizin Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini desteklememizin esas sebebi Avrupa Birliği değerler sistemidir. Biz çünkü bugünkü Cumhuriyeti kurduktan sonra her bir çağdaş değerler sistemini benimsedik. Bu değerler sisteminde ne vardı? Demokrasi, insan hakları, özgürlükler, basın özgürlüğü, yargı bağımsızlığı, laiklik, çağdaşlık, kadın erkek eşitliği. İşte, Avrupa Birliği bütün bu değerler sistemini temsil eden bir örgüt kuruluş ve biz o zaman düşündük, bugün de aynı şeyi düşünüyoruz Türkiye Avrupa Birliği'ne üye olursa, bu değerler sistemini de bir daha ayrılmayacağı şekilde benimseyecektir, kökleştirecektir Türkiye'de. Onun için biz sürekli olarak bilinçli olarak Avrupa Birliği üyeliğini destekliyoruz. Bu konudaki görüşlerimizi bir kitap halinde yayınladık. ATAUM'da zannediyorum vardı ama yoksa arzu eden arkadaşlarımız bize söylesin kendilerine ulaştırırız. 630 sayfalık bir kitap halinde Avrupa Birliği konusunda ne dedik, genel başkanımız ne dedi, bizler ne dedik, bunların hepsi var içinde. Bunun bir yeni baskısını da yakında yapmayı öngörüyoruz.

Şimdi orada hiçbir zaman Cumhuriyet Halk Partisi Avrupa Birliği'ne karşıdır anlamına gelecek bir söz bulamazsınız. Ama şunu bulursunuz, biz Avrupa Birliği'ne üye olmak istiyoruz derken, oradan kaynaklanan bütün haksızlıkları da sineye çekmeye hazırız görüşünde değiliz, kitapta bunlar var. Yani Avrupa Birliği şu veya bu nedenle Türkiye üyeliğine karşı bir tavır içine girerse veya bazı AB ülkeleri girerse, gayet tabi buna tepki gösteriyoruz. Bazıları bu tepkimize bakarak ha diyorlar görüyor musunuz şuna itiraz ediyorlar bunlar Avrupa'ya karşı. İlgisi yok. Biz Avrupa Birliği'ni demin de söylediğim gibi samimiyetle destekliyoruz. Şimdi bu mesele nereden çıkıyor? Niçin bizim üyeliğimiz bu kadar uzadı? Bizden daha uzun süre üyeliğin kapısında bekleyen Avrupa Birliği'nin kapısında bekleyen ülke yok. Niçin üyeliğimiz bu kadar uzadı? İkincisi bizim gibi buna benzer sorunlarla karşılaşan başka ülkeler oldu mu? Olduysa onlar nasıl aştı?

Şimdi üyeliğimizin uzamasının en önemli sebeplerinden bir tanesi, bazı Avrupa Birliği ülkelerinin Türkiye'nin üyeliğine sıcak bakmamaları. Çeşitli mazeretleri ileri sürüyorlar. Bu mazeretlerin bir kısmı doğrudur, gerçek nedenlere dayanır. Onların üzerine gitmemiz lazım. Ama bir kısmı başka nedenlerden kaynaklanıyor. Yüz yüze konuştuğunuz zaman bazı Avrupa ülkelerinin üst düzey temsilcileriyle bize diyorlar ki esas sebep şudur: Türkiye çok büyük bir ülke. Türkiye küçük ülke olsa idi, biz sizi çok rahatlıkla hazmedebilirdik ama sizi hazmedemeyiz. Eğer bir Baltık ülkesi gibi olsaydınız, Slovakya gibi olsaydınız filan, bizim için daha kolay olurdu ama şimdi büyüyorsunuz, büyük ülkelerin orada hazmedilmesi zor. Niçin zor? Çünkü Avrupa Birliği sisteminde oylama var. Avrupa Birliği Konseyinde, Bakanlar düzeyinde toplantıda Zirvede, gerek Avrupa Parlamentosunda oylamalar nüfusa göre yapılıyor. Her üyenin her üye ülkenin bir ağırlıklı oyu var ve büyük ülkelerin ağırlıklı oyları var, en büyük ülkelerin oyları en ağırlıklı oylar ve Avrupa Birliği'nin karar alması için belli bir sayıda oy toplanması gerekiyor. İşte büyük ülkeler bu oylama sürecini etkiliyorlar. Alınacak kararlarda söz hakkı alıyorlar. Avrupa Parlamentosu'nda da üyelerin sayısı pardon, milletvekillerinin sayısı ülkenin nüfusuna göre belirleniyor. Yani biz şimdi üye olsak bugün Avrupa'nın en büyük 5 ülkesinden biri olacağız ve Avrupa'nın alacağı kararlarda biz söz sahibi olacağız. Avrupa Parlamentosunda da en çok milletvekili bulunduran iki

ülkeden biri Türkiye olacak. Onun için Türkiye'nin üyeliğini büyük bir devletin içimize girerek, dengeleri bozması ağırlıkları değiştirmesi karar sürecini etkilemesi şeklinde değerlendiriyorlar.

Şimdi Avrupa Birliği'ne baktığımız zaman Avrupa Birliği'nde kuzey ülkeleri dediğimiz ülkeler var İskandinav ülkeleri, Almanya, Avusturya, Danimarka, İngiltere biraz onlara gidiyor, Fransa kısmen giriyor filan. Bir de Akdeniz ülkeleri var. Portekiz, İspanya kısmen yani, zaman zaman konusuna göre Fransa, İtalya, Yunanistan şimdi bu dengede çoğu zaman kuzey ülkeleri dengesi ağır basıyor. Türkiye üye olacağı zaman, olduğu zaman güneyle kuzey arasındaki dengeler de değişecek. Bütün bunları düşünüyorlar. Güney ülkeleri Portekiz, İspanya, hatta şimdi Yunanistan, İtalya bizi niye destekliyor çünkü biliyorlar ki güney ülkelerinin ortak menfaatleri açısından Türkiye'nin üyeliği fayda sağlayacak onun için Türkiye'nin üyeliğine önem veriyorlar. Şimdi bu işin bir tarafı; ama bir de öyle ülkeler var ki Türkiye'nin üyeliğine kesinlikle karşı olduklarını ilan ediyorlar. Mesela, Fransa. Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy diyor ki Türkiye hiç bir zaman üye olmamalıdır. Niçin? Çünkü Türkiye Avrupa ülkesi değildir, bir Asya ülkesidir. Açıkça. Eh şimdi Türkiye üyelik sürecine başladığında, üyelik müzakerelerine başladığında siz bizim coğrafyamızın nerede olduğunu bilmiyor muydunuz, sonra mı öğrendiniz? Tutar tarafı yok. Kıbrıs dünyanın bütün haritalarında Asya ülkesi olarak gözükyor. Asya kıtasında olarak gözükyor. Peki, Kıbrıs'ı nasıl aldınız? Hani Avrupa kıtasında olmayanları almıyordunuz. Tutar tarafı yok. Ama dediğim gibi bu hususlar ağır basıyor.

Almanya'da, şu anda iktidarın büyük ortağı olan Hıristiyan Demokratlar kesinlikle Türkiye'nin üyeliğini istemiyorlar. Ben Almanya'da büyükelçi iken, Hıristiyan demokratların Avrupa Birliği'nin geleceği konusunda çeşitli çalışmaları vardı, değerlendirmeleri vardı, düşünceleri vardı. Daha bugünkü üyelerin büyük bir bölümü üye olmamıştı henüz. Lamers diye bir zat, Hıristiyan Demokrat Parti'nin dış politika sözcüsü gibi bir zat, şimdi bu bir Avrupa modeli hazırladı ki, parti de bu görüşü benimsedi. Avrupa Birliği bir çekirdek olacak diyorlar. Bu çekirdek Fransa ile Almanya tarafında oluşturuluyor. İkinci bir çember var. İkinci bir çember de İtalya belki Hollanda ve Lüksemburg; bu iki çember

Avrupa Birliği'ni kuran ülkeler zaten. Onun dışındaki çemberde de İspanya, İngiltere ve Portekiz gibi ülkeler filan var. Neyse çemberler gidiyor; hiçbir çemberde Türkiye yok. Hiçbir çemberde yok. Şimdi biz bunlarla konuştuğumuz zaman yani siz ne demek istiyorsunuz; Türkiye'ye yer yok mu Avrupa'da? Kusura bakmayın dediler bizim görüşümüz böyle; çünkü dediler biz, Avrupa Birliği'ni bir kültürel birlik olarak görürüz aynı zamanda ve sizin bizim bu kültürel birliğimizde yeriniz yok. Avrupa Birliği'ne Türkiye'yi alırsak Rusya'yı niye almayalım, İsrail'i niye almayalım, Fas'ı niye almayalım? Şimdi bu görüş Alman Hıristiyan demokratlarına uzun zaman egemen oldu. Hem Almanya'da Hıristiyan Demokratlar, 16 yıl üst üste hükümet kurdular. Çeşitli partilerle koalisyon halinde, ama ağırlıklı Hıristiyan Demokrat. Başbakan Kohl'dü, Helmut Kohl. 16 yıl üst üste başbakanlık yaptı. Bir kere bile ağızından şu, şu, şu şartlar yerine getirilirse Türkiye'nin üyeliğini kabul ederiz lafı çıkmadı. Türkiye ile çok üst düzey temaslar yaptı, cumhurbaşkanlarımızla görüştü, başbakanlarla görüştü. Demirel gitti, Almanya'yı ziyaret etti. Çok ısrar ettik, fakat hiçbir zaman bunu söylemedi. 1997 yılında genişleme süreci gündeme geldiğinde baktık, bunlar bütün Doğu Avrupa ülkelerini üye adayı olarak kabul ettiler. Lüksemburg Zirvesi'nde. Türkiye'yi etmediler. Türkiye ne zaman aday olarak kabul edildi? 1999 yılında. Niçin? Çünkü 1998 seçimlerinde Hıristiyan Demokratlar iktidardan gitti. Sosyal demokratlar ile Yeşiller koalisyonu iktidara geçti. Schröder Başbakan oldu. O zaman Almanya'nın tutumu değiştirdi ve 1997'de Türkiye'nin adaylığını reddeden Almanya, Türkiye'nin üyeliğini destekledi Almanya'nın da ağırlığıyla Fransa'da o zaman Chirac olumlu bakıyordu. Türkiye'yi resmen üye adayı yaptılar. Fakat ondan sonraki yıllarda yine bu tablo değiştirdi. Tekrar Hıristiyan Demokratlar son yıllarda koalisyon ortağı oldular, büyük ortak oldular. Önce sosyal demokratlarla ortak oldular, daha sonra liberallerle fakat hep ağırlıkları oldu ve daha geçen yıl Hıristiyan Demokrat Parti kongresinde bir karar aldı. Dedi ki, Türkiye'ye hiçbir zaman tam üyelik vermeyeceğiz. Sadece özel statü verebiliriz. Bu partinin resmi görüşüdür. Hükümetin resmi görüşü olarak bunu söyleyemiyorlar, çünkü iktidar ortakları daha sıcak bakıyor. Evvelce sosyal demokratlar şimdi liberaller, biraz daha sıcak bakıyorlar. Ama bileceksiniz ki Hıristiyan Demokratlar başta oldukça Almanya ile işimiz zor. Fransa ile de işimiz zor. O zaman Fransa ve Almanya Avrupa'nın en büyük iki ülkesi Türkiye'ye karşı çıkıyorsa

Türkiye'nin üyelik sürecinin hızla ilerlemesi mümkün olamayacaktır. Nereden biliyoruz? Bunu yalnız sözde bırakmıyorlar. Biz üyeliğine karşıyız ama işler devam etsin öyle değil. Fransa hem beş başlığı bloke etti, engelledi, veto etti müzakere başlıklarından 5 tanesini engelledi. Niçin? Çünkü bu beş başlığın beşi de, eğer kabul edilirse, Türkiye'yi tam üyeliğe götürecektir başlıklar. O yüzden açıkladı Fransızlar biz bu beş başlığı engelliyoruz çünkü bu beş başlık Türkiye'yi tam üyeliğe götürebilir. Açıkça bunu söylüyor. Kıbrıslı Rumlar, altı başlığı engellediler tek başına küçücük 700 bin kişilik Kıbrıslı Rumlar, altı başlığı engelliyor, kimse de bunlara hayır diyemiyor. Enteresan. Ayrıca sekiz başlık, bunlardan bazıları Fransa'nın engelledikleri ile örtüşürken sekiz başlık, Kıbrıs meselesine bağlı olarak donduruldu, sekiz başlığı da müzakere edilmiyor. Bir başka karar aldı Avrupa Birliği. Bütün başlıkları açsak bile bunların hiçbirini kapatamayacağız önce bir tanesini açıp kapatmıştık. Ondan sonra alınan karara göre, hiçbir başlığı kapatamayacağız, Kıbrıs dolayısıyla. Şimdi arkadaşlar, bütün bunları alt alta yazdığımız zaman bir de Avrupa Birliği Konseyi'nin, Komisyon'a Türkiye ile müzakere yetkisi vermediği başlıkları bunlara eklediğiniz zaman kala kala dört tane başlık kalıyor. Yani biz ağzımızla kuş tutsak şu anda bugünkü koşullarda müzakere edebileceğimiz başlık sayısı dört. Bunları da gıdım gıdım açıyorlar. Geçen sene mesela İsveç dönem başkanı olduğunda bize söylediler İsveçliler biz dediler dört başlığı açmaya hazırız. Ama sonuna kadar hiçbirini açmadılar en son gün bir tane açabildiler. Şimdi böyle senede bir tane iki tane açarak Türkiye'yi biraz oyalıyorlar açıkçası. Bizimle aynı gün müzakereye başlayan Hırvatistan bütün müzakere başlıklarını aşağı yukarı bitirdi ve muhtemelen önümüzdeki yıl tam üye olacak. Yani Hırvatistan'ı üye yapıyorlar bizi yapmıyorlar.

Şimdi bunun içinde başka ne gibi faktörler var? Türkiye'nin büyüklüğü dedik. Bundan ibaret mi? İkicisi rekabet gücü. Bize bunu da açıkça söylediler. Türkiye'yi kendilerine rakip olarak görüyorlar. Türkiye gerçekten çok büyük bir ülke. Ekonomik potansiyeli çok büyük. Şimdi yaşadığımız ekonomik sıkıntılara filan bakmayın. Türkiye ekonomik gücü, çok büyük olan bir ülkedir. Bazıları, bazı üst düzey yetkililer AB üyelerinden bizim yüzümüze açıkça dediler ki, kusura bakmayın, biz sizin rekabet gücünüzden korkuyoruz. Yani bugün üye olursanız, yarın bizim için çok ciddi rakip olacağımızı

biliyoruz. Hem Avrupa Birliği pazarlarından, hem dünya pazarlarında. Hakikaten, Türkiye güçlü bir rakip olabilir. Niye? Çünkü Türkiye gayri safi milli hâsılaya bakacak olursanız dünyanın 17. ekonomisi. Satın alma gücüne, (*purchasing power parity*) bakarsanız 16. ekonomik gücü. Avrupa Birliği ülkeleri arasında altıncı en güçlü ülke. Tabi olumsuz tarafları da ayrıca söyleyeceğiz ama, güç olarak ekonomik güç olarak bakarsanız bu müthiş bir potansiyeldir. Bugünkü engeller olmasa önümüzde, Avrupa Birliği ile ticaretimizde bugün birçok engeller var, tarım alanında var, ulaşıtımda sıkıntılarımız var, yani evet gümrükleri kaldırdık ama kolumuzu sallaya sallaya gidemiyorsunuz, her meselenizi diğer üyeler gibi kolay halledemiyorsunuz. O engeller olmasa, Türkiye daha da hızlı gelişecekti.

Şimdi neticede bu ve bazı başka nedenlerle Türkiye'yi Avrupa Birliği'nden uzaklaştırmak istiyorlar. Başka bahaneleri de var. Bunların bir kısmı gerçek bahane olabilir. Gerçek neden olabilir, bir kısmı bahane olabilir. Ama başka şeyler de söylüyorlar. Mesela biz Fransızlarla konuştuğumuz zaman açıkça üst düzeyde Fransız parlamenterleriyle onlara diyoruz ki yani biz sizi anlamıyoruz. Aramızda 100 yılları aşkın bir dostluk var. Geçmişte Mitterand zamanında, Chirac zamanında Türkiye'nin üyeliğini en çok destekleyen iki ülkeden biri Fransa'ydı. Öbürü Hollanda'ydı. Ben kaç tane toplantıya katıldım. Chirac'ın da hazır bulunduğu bizim Başbakanımızla Cumhurbaşkanımızla filan. Hepsinde gördük ki yani bizi yüreklendiriyorlar heveslendiriyorlar, teşvik ediyorlar, bizim lehimize tavır alıyorlar filan. Peki ne oldu da değiştirdi şimdi. Şimdi ne değiştirdi? Sarkozy. Şahsen Sarkozy. Mesele bundan ibaret değil. Sarkozy baştan beri karşıydı. Ailesel nedenleri olabilir, kişisel tercihleri olabilir, başka nedenleri olabilir filan. Ama başkaları Fransa'da üyeliğini destekliyordu Türkiye'nin. Kim onlar, mesela Dışişleri Bakanı Bernard Kouchner, mesela Avrupa Bakanı Pierre Lellouche. Bunlar açıkça diyorlardı ki, bizim Cumhurbaşkanımız Türkiye'nin üyeliğine karşı ama, biz Türkiye'nin üyeliğini destekliyoruz. Fransa Dışişleri Bakanlığı Türkiye'nin üyeliğini destekliyordu. Fransa Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı benim yakın arkadaşım. Buraya geldiğinde konuştuk ve bana çok açıkça Türkiye'nin üyeliğini desteklediklerini söylediler. Sonra ne oldu? Geçen yaz bütün bunlar desteklerini geri çektiler. Bernard Kouchner,

bir açıklama yaptı. Dedi ki, ben dedi artık Türkiye'nin üyeliğini desteklemiyorum niye? Çünkü artık Türkiye bir laik devlet olmaktan çıkıp, bir din devleti olmaya doğru gidiyor. Bir süre sonra 17 Temmuz'da Avrupa Bakanı Pierre Lelouche, La Nouvelle Observateur dergisine bir açıklama yaptı. O da aynı şeyi söyledi.

İşte buraya gelen birçok milletvekili bize aynı şeyi söylüyorlar. En azından onların gözünde Türkiye, Batı değerlerinden uzaklaşıp Orta Doğu değerler sistemine doğru giden, bir din devleti olmaya doğru giden bir ülke. Böyle görüyorlar. Görüştüğümüz bazı Almanlardan da benzeri lafları duyuyoruz, benzeri sözleri duyuyoruz. Onun için bizim bunu iyi değerlendirmemiz lazım. Biz bunu Dışişleri Bakanı'na söylediğimiz zaman, Dışişleri Bakanı: 'yok canım, siz onlara bakmayın' filan diyorsa da, bunu önemli bir konu olarak değerlendirmemiz lazım. Bize çünkü diyorlar ki, iş adamlarıyla da konuştuk, onlar da aynı şeyleri söylüyorlar. Biz diyorlar, kuzey Afrika'dan göç eden Fransız vatandaşı olan 6-7 milyon Müslümanla baş etmekte zorlanıyoruz. Değerler sistemi farklı, bizim toplumumuzu benimsemiyorlar, her gün sorun yaratıyorlar falan filan. Biz Türkiye'yi laik ve çağdaş bir ülke olarak görüyorduk, onun için destekliyorduk fakat şimdi bakıyoruz, siz de süratle bizim değerlerimizden uzaklaşıyorsunuz. Şimdi, dedikleri bu. Bizim dediğimiz de malum. Biz diyoruz, Cumhuriyet'in kuruluşundan beri Batı medeniyeti değerlerini benimsiyoruz. Onun için bu iddiaları kabul etmiyoruz filan. Türkiye'nin genel yaklaşımı böyle. Ama bunu biz görmezlikten gelemeyiz, yani böyle bir görüş yoktur diyemeyiz.

Şimdi işin esasına bakacak olursak, değerli arkadaşlarım bizim bu konularda biraz da özeleştiri yapmamız gerekiyor. Yani Türkiye gerçekten bizce, söylediğim gibi bir ülkedir ama, bu ülke nasıl görünüyor dünya tarafından. Şimdi biz, Türkiye deyince tabii ki kendi yaşadığımız ortamı düşünürsek Kızılay'daki Türkiye, Bağdat Caddesi'ndeki Türkiye, Nişantaşı'ndaki Türkiye, Konak Meydanı'ndaki Türkiye diye bakarsak başka türlü görüyoruz. Ama yabancılar Türkiye'yi bir bütün olarak görüyorlar ve bir bütün olarak gördükleri zaman bize maalesef çok parlak bir not vermiyorlar.

Şimdi bakın, çeşitli kuruluşlar var bunlardan bir tanesi Freedom House, bir tanesi, efendim, Davos Örgütü, Birleşmiş

Milletler Kuruluşları var, başka örgütler var, çok fazla ayrıntısını vererek vaktinizi almayayım ama, şimdi bakıyoruz bu ülkeler Türkiye'yi nasıl değerlendiriyor diye ve hiç de parlak bir tablo karşımıza çıkmıyor. Mesela özgürlükler diye baktığınız zaman, Türkiye özgür ülkeler, kısmen özgür ülkeler, totaliter ülkeler sınıflandırmasında kısmen özgür ülke sıfatını veriyorlar. Yani bizi, gerçek anlamda her yönüyle özgür ülkeler, özgürlüklerin güçlü olduğu ülkeler arasına sokmuyor. Ondan sonra bakıyoruz, mesela ekonomik özgürlüklerde, ekonominin tam özgür olduğu ülkeler var. Ekonominin oldukça özgür olduğu ülkeler var. Ekonominin o kadar da özgür olmadığı 3. kategori ülkeler var. Güç durumdaki ülkeler var, bir de demokrasiyle otoriter rejimin karışımı olan ülkeler var. Şimdi Türkiye'ye bakıyoruz, Türkiye, ekonomide tam özgür ülkeler arasında değil, oldukça özgür ülkeler arasında da değil, oldukça özgür olmayan ülkeler arasında, yani 3. kategoride. Bunları biz dikkate alıyoruz.

Başka bir kategori, bakıyorsunuz basın. Basın özgürlüğü. Şimdi basın özgürlüğünde de Türkiye iyi bir yerde değil. Freedom House var Amerikan meşhur özgürlükleri ölçen önemli bir kuruluş. Freedom House'a göre Türkiye basın özgürlüğünde dünyada 106. sırada geliyor. Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü var. Onlara bakarsanız Türkiye basın özgürlüğünde dünyada 121. sırada geliyor. Şimdi basın özgürlüğünde böyle 5 tane kategori var. Basın özgürlüğünde işte basını en özgür olan ülkeden, tamamen otoriter rejimlere kadar bakıyorsunuz, burada Türkiye 5 kategoriden 4.'de yer alıyor. Yani bunları size anlatıyorum. Dünya, Türkiye'yi nasıl görüyor, bunu anlamanız için.

Şimdi yargı bağımsızlığı, bizim için çok önemli. Son günlerde çok tartışılıyor yargı bağımsızlığı. Ona bakıyorsunuz, gene uluslararası ölçümlere göre, kuruluşlara göre, yargı bağımsızlığında Türkiye dünyada 61. sırada. 61. sırada filan yani bu liste gidiyor ama bir tanesini daha söyleyeyim fazla uzatmayayım lafi. Kadın erkek eşitliği: Şimdi bu kadın erkek eşitliği o kadar önemli ki, Batı ülkelerinde kadınlarla erkeklerin birbirine eşit sayılmadığı toplumlara çağdaş demokratik ülke demiyorlar. Kadın-erkek eşitliği çok önemli. E biz yola çıktığımızda Avrupa'nın pek çok ülkesinden daha ileriydik. Cumhuriyeti kurduğumuzda, imparatorluktan cumhuriyete ilk geçtiğimiz yıllarda kadınların durumu çok kötüydü. Mesela o

tarihlerde, Türkiye’de okuma yazma oranı yüzde on. Bütün toplumda okuma yazma oranı yüzde on. Kadınlarda yüzde 4,8. fakat müthiş bir sıçrama yaptık. Millet mektepleri kurduk. Halkevlerini kurduk. Kadınların topluma kazandırılması için hem eğitimde hem de toplum hayatının diğer kesimlerinde büyük bir sıçrama yaptık. Neticede biz 1934 yılında kadınlara seçme seçilme hakkı tanıdık. Düşünün ki, o tarihte Fransızlar kadınlara seçme seçilme hakkı tanımıyordu. Fransızlar kadınlarına seçme seçilme hakkını bizden 11 yıl sonra tanıdılar. İsviçre daha da sonra tanıdı. Şimdi Türkiye öyle bir yerdedi kadın erkek eşitliğinde, kadınların topluma kazandırılmasında çok ileri bir noktadaydık. Şimdi bugün neredeyiz? Yine en son istatistiklere bakıyoruz. En son 3 yılın istatistikleri şunu gösteriyor: Türkiye kadın erkek eşitliğinde dünyada 95 inci sırada, 2 yıl önce 115. sırada, geçen yıl 2009 yılında 129. sırada. Süratle aşağı gidiyorsunuz. Kim var sizin civarınızda? Bir basamak yukarınızda, İran. Bir basamak aşağınız Suudi Arabistan. Türkiye bu hale gelmiş. Efendim niçin böyledir itiraz ediyoruz protesto ediyoruz, edin. Yani hükümet olarak bu tabloları biz gördüğümüz gibi siz de görüyorsunuz. Gidin itiraz edin, deyin ki haksızlık yapıyorsunuz bize, bizim kadınların durumu böyle değil. İtiraz edin, değiştirin. Ama tabi bunlar kadın erkek eşitliği denilince aile içi şiddet görüyor ondan sonra, namus cinayetlerini görüyor, berdeli görüyor, diri diri toprağa gömülen genç kızları görüyor. Bunları görüyor. Yani sadece ülkemizin bir bölümünde kadınların eşit olması çağdaş insanlar gibi görünmesi yetmiyor. Türkiye’nin bütününe baktığınız zaman onlar böyle bir tablo çıkarıyor. Siz gidin onlar böyle değildir, şöyledir diyin. Başka bizim istatistiklerimiz var. Bizim istatistiklerimizde, kadınların hem devlet yönetiminde, hem toplum içinde yerini araştırıyor. Onlara baktığınız zaman görüyorsunuz ki devletin üst düzey yönetiminde kadınların payı süratle azalıyor. Mesela müsteşar, vali, genel müdür, kaymakam, genel müdür yardımcısı, şube müdürü, her neyse en üst düzeyde görev yapan kadınların oranında son 4-5 yılda çok büyük bir düşüş var. Şimdi bütün bunları birden gördüğünüz zaman nasıl bir tablo ortaya çıkıyor? Şöyle bir tablo ortaya çıkıyor: Biz maalesef Batı değerleri dediğimiz, çağdaş değerler dediğimiz sistemde geriye doğru gidiyoruz. Siz istediğiniz kadar tersini söyleyebilirsiniz, başka görüşleri olanlar da var Türkiye’de hayır efendim, öyle değildir böyledir diyenler var. Ama yarattığımız izlenim budur. Bunları düzelterceğiz. Üstelik yalnız bu alanlarda değil. Şimdi ekonomi diyoruz, demin de söyledim,

övünüyoruz, diyoruz ki Türkiye dünyanın 17. ülkesi. 16. ülkesi, ilk 10'a gireceğiz, ilk 20'ye girdik işte, satın alma gücünde daha iyiyiz. Avrupa'da 6. Hepsi güzel ama, bunlar toplam gayri safi milli hâsıla. Bütün ülkenin toplam ekonomik gücünü gösteren rakamlar. Peki, kişi başına milli gelirden neredeyiz. Şimdi Legatum diye bir refah endeksi var. İnternete girerseniz görürsünüz. Legatum dünyanın çok itibar ettiği bireysel olarak o ülkedeki insanların refah düzeyini ölçen bir endekstir.

Legatum endeksine baktığımız zaman Türkiye dünyada 69. sırada. Toplam milli gelirden 17. sıradayız bireysel gelirden 69. sıradayız. Niçin? Bu gösteriyor ki, biz milli gelirimizi adil bir şekilde toplama yayamamışız. Çok zengin insanlarımız var. 28 tane Türk vatandaşı dolar milyarderi. Çok iyi. Gözümüz yok. Ama 400 bin vatandaşımız da akşam yatağa aç giriyor. Açlık sınırının altında yaşıyor. İşte bozuk olan bunlar. Bir de bölgeler arasındaki dengelerimiz bozuk. Bölgeler arasındaki dengemiz bozuk. Oraya baktığımız zaman çok rahatsızlık verici bir tablo görüyorsunuz. Mesela Türkiye'de en son resmi istatistiklere göre işsizlik oranı yüzde 14; çok yüksek. Yani son dünya krizinin çıktığı ülkelerde bile daha düşük. % 9, % 8 filan. Türkiye'de %14 genelde. Şehirlerde % 17. Şırnak'ta % 22. Demek ki bir bölgesel dengesizlik var. Şırnak'tan sonra kim geliyor işsizlikte? Hangi ilimiz geliyor? Adana geliyor. Yakın zamana kadar ekonominin motoru olan Adana, Şırnak'tan sonra işsizlikte 2. sırada. Niye? Çünkü göç almış, nüfusu artmış sanayisi güç duruma girmiş. Her biri bin kişiden fazla işçi çalıştıran 8 fabrika kapanmış. Bazı fabrikalar sökülüyor yurtdışına taşıyor, bir kısmı Bangladeş'e, bir kısmı Mısır'a. Geçenlerde gittim Adana'ya, oradaki işadamlarıyla konuştum, hepsi perişan, sıkıntıda. Yani bölgeler arasında çok büyük farklar var.

Şimdi az önce söyledim. Dün de Bayburt'taydım. Oradan Gümüşhane'ye geçtim. Şimdi müthiş bir nüfus azalması var. Hatta Trabzon'da müthiş bir nüfus azalması var. Yani nüfusun aşağı yukarı dörtte biri son yıllarda başka şehirlere kaçmış. Niye? Orada yatırım yok. Orada sanayi yok. Tarım perişan. Hayvancılık perişan ve insanlar geçimini sağlayamayacak durumdalar. O yüzden nüfus azalıyor. Gözle görülür bir fakirlik var. Tarihi şehirler bunlar. Bundan 300 yıl önce 800 yıl önce, o bölgenin hatırı sayılır şehirleriydi. Trabzon da öyle. Trabzon, Karadeniz'in belkemiği, en önemli şehirlerden biri ama

geçenlerde Trabzon'daydım, orada da aynı şekilde, arkadaşlarımız şikâyet ettiler, kimse yatırım yapmıyor, kimse gelip orada sanayi kurmuyor. Tarım zaten perişan. Fındık, çay vesaire filan, yani böyle bir görünümümüz var. Şimdi bu gerçekleri biz sizlerden saklarsak, gençlerden saklarsak çok yanlış bir iş yapmış oluruz.

Peki, hep böyle miydi? Hep böyle değildi. Şimdi yani şunu düşünün canım efendim, bugünün meselesi bütün bunlar öteden beri bizde böyledir. Öyle değildi işte. Şimdi bazı konularda gerilik vardı kuşkusuz, ama Türkiye'nin genel görünümü farklıydı. Ben yaklaşık 10 yıl kadar önce bir kitap yazdım 'Türkiye'nin Gücü' diye. Vaktiniz olursa okumanızı tavsiye ederim. Orada, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik süreci bağlamında, Türkiye'yi diğer aday ülkelerle kıyaslandığında, tam mevcut üye ülkelerle kıyaslandığında nerede? Ekonomik açıdan nerede, sosyal standartlar açısından nerede, demokrasi açısından nerede, insan hakları açısından nerede? Hep Avrupalıların rakamlarını aldık. Onların yayınladığı belgelere baktık Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, IMF aklınıza gelecek bütün kuruluşların rakamlarıyla kıyasladığınız zaman görüyorsunuz ki, o tarihte Türkiye bu ülkelerin çoğunun ilerisinde. Yani biz yaptığımız değerlendirmelerde belki biraz kendimize iltimas geçebiliriz, öyle düşünülebilir. Çok da tarafsız olamayabiliriz. Bazı olumsuzlukları görmezlikten geliriz. Öyle değil. Yabancılar o sırada diyorlar ki hiçbir ülke Türkiye'den daha ileri durumda değil. Yani onları alıyorsanız Avrupa'ya, Türkleri de alacaksınız. İşte biz de onu söylüyorduk. Ama önümüzde büyük bir engel işte anlattım. Almanya engeli vesaire filan ve bizi çok geciktirdiler bu süreçte. Fakat kendi kendimize baktığımız zaman görüyoruz ki, bugün aynı istatistikleri alıyoruz elimize.

Benim o kitabı yazdığım tarihe bakıyoruz, alıp bir daha yeniledim o rakamları 2003 yılında yeni bir baskısı yapıldı o kitabın. Yeni baskısına bakıyorsunuz gene oldukça iyimser bir rakam. O kadar çok veri yükü yasladık ki, sadece böyle genel rakamlar değil, gayri safi milli hâsıla bilmem ne bundan ibaret değil. Mesela otomobil üretimindeki durum, çimento üretimindeki durum, kimya sanayi, makine sanayi, tarımsal üretim, sebze meyve üretimi, ithalat, ihracat bütün bu rakamları döktük. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan müracaatların sayısı vesaire filan. Baktığımız zaman, tabi ki eksiklerimiz o zaman da vardı, sıkıntılarımız da vardı, onları da yazdık

ama bir bütün olarak Türkiye oldukça iyi bir yerde gözüküyordu. İşte bugün aynı istatistiklere bakıyoruz. Türkiye'yi aynı yerde göremiyoruz. Demin size okuduğum anlattığım istatistiklerdeki durumumuz o zaman yoktu. O zaman çok daha iyi bir durumdaydık.

Şimdi değerli arkadaşlar bütün bunların hepsi düzelir. Yani bu tabloya bakarak kötümser olmak için gerek yok. Zaman zaman bazı ülkelerde ekonomi kötüye gider. Sosyal dengeler biraz bozulur. Ticaret iner, ihracat azalır, cari açık artar filan yani bunlara bakarak paniğe kapılmamak lazım. Türkiye potansiyeli çok büyük bir ülkedir. Onun için potansiyeli büyük olan ülkelerin sıkıntılardan krizlerden çıkma şansı da büyüktür. Yani biz, bugünkü tabloya bakarak kararları bağlamayacağız. İşte efendim, 2009 yılında gayri safi milli hâsıla %6 azaldı. Çok kötü. En kötü ülkelerden biri o açıdan. Ama düzelebilir. Geçmişte de böyle düşüş yaşadığımız yıllar oldu, sonra yükseldiğimiz yıllar oldu. Bundan o kadar paniğe kapılmayacaksınız.

İki konu önemli. İki konuya çok dikkat etmek lazım. Bunlardan bir tanesi güvenlidir. Bir ülkede eğer güvenlik yeterince sağlanamıyorsa o ülkede diğer alanlarda başarılı bile olsanız, bunun kıymeti sınırlıdır. Mutlaka, güvenlikte iyi bir düzeye geleceksiniz. Şimdi Türkiye'nin bu konuda bir şansı var, bir şanssızlığı var. Şansı şu: Güvenlik açısından dünyanın en güçlü silahlı kuvvetlerinden biri Türk Silahlı Kuvvetleri. NATO'da ikinci sıradayız. Dünyada beşinci sıradayız. Aynı zamanda yalnız asker sayısı, efendim silah teçhizatı, uçak açısından filan değil. Eğitim, moral vesaire filan. Türk Silahlı Kuvvetleri çok güçlü. Yani böyle bir ülkede, iç güvenliğin de dış güvenliğin de çok iyi olması lazım. Bu şansımız. Şanssızlık bizim bulunduğumuz bölgedir. Hiçbir Avrupa Birliği ülkesinin, hiçbir NATO ülkesinin bizim gibi komşuları yok. Hepsinin komşuları, demokratik ülkeler, çok uzun yıllar barış içinde yaşamış, yaşayan ülkeler. Böyle çatışma, savaş, terörizm filan gibi şeyler orada yok denecek kadar az. Ama biz farklıyız. Türkiye'nin komşuları, gerçekten bir kere demokrasi anlamında çok geri ne yazık. İkincisi, hem çatışma oranı çok yüksek, terör çok yüksek. Şimdi biz böyle bir coğrafyada yaşıyoruz. Bu da bizim şanssızlığımız.

Buna rağmen gönül isterdi ki, bu kadar büyük bir askeri gücümüz, güvenlik gücümüz, polis gücümüz varken, bu seçimde de

güvenliğimiz daha üst düzeyde olsun. Şimdi burada da bir endeks var. Sizin biraz endekslerle başınızı ağrıtırıyorum ama, umumi konuşmak kolaydır. Bazı siyasetçilerimizin yaptığı gibi böyle bir cam koyarsınız o camdan okuya okuya, her şeyin ne kadar parlak olduğunu anlatırsınız. Ama somut gerçeklere somut verilere dayanarak konuştuğunuz zaman gerçeklerden uzaklaşamazsınız. Şimdi nedir bu konuda gerçek? Bir dünya barış endeksi var: *World Peace Index*. Dünya barış endeksi ülkeleri sınıflandırıyor. Tasnif ediyor çeşitli kriterlere göre, o ülkenin iç güvenlik istikrardaki durumu nedir, dünya ülkeleri arasında kaçınıcı geliyor.

Şimdi Türkiye açısından rakam söylediğimiz zaman çok üzüleceksiniz. Türkiye maalesef iç güvenlikte dünya ülkeleri arasında tam 121. sırada geliyor. “*World Peace Index*”, internetten girin bakın. Hangi ülkeler bizden daha iyi gözüküyor, hangileri bizden daha kötü gözüküyor göreceksiniz, çok da üzüleceksiniz. Birinci husus, iç güvenlik. Şimdi, AB, bir taraftan eleştiriyoruz, bunlar Türkiye’yi dışlıyor, işte halkımız Müslüman diye dışlıyor, başka nedenlerle dışlıyor, büyük ülkeyiz diye dışlıyor. Bunları gene saymaya devam edelim, eleştiriye devam edelim. Ama bir taraftan da üye yapacakları ülkenin değerlendirmesini, deminden beri anlattım, kriterlere bakıyorlar: basın özgürlüğü, yargı özgürlüğü, kadın-erkek eşitliği var mı filan, bir de iç istikrarı var mı? Yurt içinde güvenlik var mı? Çünkü AB sorun satın almak istemiyor. Üye yapacağı ülkelerin bu iç meselelerini halletmelerini istiyor. Örnek, mesela Macaristan, mesela Romanya, bunlara başından beri, Bulgaristan, çok ısrar ettiler. Bu kendi iç durumunuza çeki düzen verin diye. Başka örnekleri de var. Şimdi demek ki, bizim için önemli olan, yani diğer bütün unsurlar bozular, düzelebilir filan dedik, ama bunlarda bir tanesi iç güvenlik; bunu mutlaka gecikmeden düzeltmemiz lazım. Türkiye artık ülkenin her tarafında, her köşesinde insanların özgürce, güvenlik içinde yaşayabilecekleri bir yer olmalı. Yani burada ciddi sorunlarımız var. Terörle mücadele mesela, şimdi, size bir örnek vereyim: Terörle mücadelede sıkıntımız nereden kaynaklanıyor? Türkiye’deki terörü engelleyecek, önleyecek, bitirecek gücümüz var, demin anlattım. Ama yurt dışından gelen terörü nasıl önleyeceksiniz? Yurt dışından gelen terör açısından, Türkiye’nin, dünyanın hiçbir ülkesinde görülmeyen bir özelliği var. O da şu: dünyanın neresinde bir terör örgütü varsa, o terör örgütüyle mücadele etmekle görevli bir güvenlik gücü var. Bu

bir polistir, bu bir silahlı kuvvetlerdir, bu bir milistir, ama mutlaka bir güç vardır. Bana bir tane örnek gösteremezsiniz ki, dünyanın herhangi bir yerinde bir terör örgütü olsun, ama onunla mücadele etmekle görevli kimse olmasın. Dilediği gibi orada varlığını gösterebilir; yok öyle bir şey.

Tek istisnası dünyada Kuzey Irak'tır. Şimdi Kuzey Irak'ta bir terör örgütü var ve hiçbir güvenlik gücü o terör örgütüyle mücadele etmekte görevli değil. Aslen Anayasa'ya göre görevli. Irak Anayasası'nın 7. maddesine göre, Irak devleti topraklarında, terör örgütü bulundurmamakla yükümlüdür. Uygulamıyor. Kuzey Irak'taki Barzani, peşmergeleri var, on binlerce, Irak'ın her tarafında hükümete yardımcı olurlar, çeşitli terör örgütleri ile mücadele etmek için. Bir tane istisnası var: PKK. Irak'ta 230 bin Amerikan askeri var. Dördüncü Cenevre Protokolü'ne göre bir ülkede bu kadar büyük askeri güç bulunduran ülke, o ülkenin güvenliğinden sorumlu, aynı zamanda. Amerika, Irak'ta bütün terör örgütleriyle mücadele ediyor, biri hariç: PKK. Sadece bize istihbarat veriyor, ama kendisi ne Amerikan Hükümeti, ne Barzani, ne Irak Hükümeti bir tane teröristi yakalayıp Türkiye'ye iade etmedi. Şimdi teröristler serbest olarak orada varlığını sürdürürse ve sınırı geçip Türkiye'de insanları öldürürse, o zaman Türkiye de iç güvenlikten, istikrardan, huzurdan bahsetmek mümkün olmuyor. İşte bizim sıkıntılarımızdan bir tanesi bu.

Şimdi, demek ki, bu hem güvenlikle ilgili, hem dış politikayla ilgili bir konudur. AB bağlamında da düşündüğümüz zaman, bunu Avrupa Birliği'ne de Türkiye'nin anlatabilmesi ve gerekli desteği sağlayabilmesi lazım. Bugüne kadar ne Amerika'dan, ne Avrupa Birliği'nden Kuzey Irak'taki terörün tasfiyesi konusunda bir destek sağladığımızı söyleyemeyiz. Demin dedim ya, iki konu çok önemlidir, biri güvenlik, bir tanesi de dış politika. Şimdi, dış politikada mutlaka başarılı olmak zorundayız. Dış politikanızda başarılı değilseniz, sürekli itilaflar içindeyseniz, o zaman da Avrupa Birliği'ne girmeniz zorlaşıyor, çünkü AB kriterlerinden biri de, komşularıyla iyi ilişkiler içinde olmak. O bakımdan, bir açıdan anlayabilirsiniz, Dışişleri Bakanının niçin komşularımızla sıfır ihtilaf politikası uygulayacağız demesini anlayabilirsiniz. Mesele o değil, herkes ister, yani hangi hükümet komşularıyla kavgalı olmak ister, mücadele içinde olmak

ister, ihtilafli olmak ister? Bütün mesele bunu nasıl yapacağınız? Sıfır ihtilaf güzel de, nasıl yapacaksınız? Şimdi, bugüne kadar izlenen politikalarla bunun sağlanmadığını gördük. İşte, Irak'ı anlattım. Ermenistan meselesine bakın, şimdi dediler ki Ermenistan'la ilişkileri normalleştireceğiz, iki tane protokol imzaladık, bütün dünya ayağa kalktı. Azerbaycan'la ilişkilerimiz bozuldu. Azerileri küstürdük. Ermenistan bizim istediğimiz gibi yorumlamıyor protokolleri. Ermenistan Anayasa Mahkemesi çıktı, bizim hükümetin kamuoyuna anlattığının tam tersini açıkladı. Biz dediler, bu protokolleri Ermenistan Anayasası'na göre ve Bağımsızlık Bildirgesi'ne göre böyle yorumlayacağız. Tam bizim söylediğimizin tersi. Yani, Kars Anlaşması'nı geçerli saymıyor. Bizim için çok önemli. Ondan sonra soykırım konusunda kurulacak Komisyonun yetkisi olmayacağını söylüyor, biz zaten bunu kararlaştırdık. Anayasamıza göre, Hükümet diyor, soykırımı savunmakla görevlidir. Karabağ meselesinde, sınırı açmak, birbirine bağlanmaz diyor v.s. Şimdi demek ki, Ermenistan meselesinde başarılı olamadık.

Kıbrıs. Şimdi, Kıbrıs'ta, bu hükümet, daha önce hiçbir hükümetin yapmadığı kadar, büyük bir taviz verdi, Kofi Annan Planıyla. Kofi Annan Planındaki hususları hiçbir Türk Hükümeti bugüne kadar kabul etmedi. AKP Hükümeti kabul etti. Sonunda ne oldu? Rumlar onu da reddetti. Türk tarafında referandum yapıldı, Türk tarafı "evet" dedi, Rumlar "hayır" dedi. Sonra, tekrar müzakerelere başladık. Ne oldu neticede? Neticede, Kıbrıs'ta yönetim değişti, yeni bir Rum Başkanı geldi, Hristofias, dedi ki, ilk lafı: "Kofi Annan Planı ölmüştür". Yani, ondan da kötüsünü sizin için ve bizim için onların iyisini müzakere edeceğiz. Siz, hiçbir şeye sesiniz çıkmadı, masaya oturdunuz, kuzu, kuzu müzakere ediyorsunuz. Bunlar, Türkiye'ye zemin kaybettirecek şeylerdir.

Amerika size diyor ki "Ermenistan sınırını açın!". Demiyor ki "Ermeniler işgal ettikleri Azeri topraklarından çekilirse açın". Sizin politikanız bu. Bizim Başbakanımız gitti Bakü'de, Azerbaycan Meclisi'nde bu lafı söyledi, dedi ki: "Ermeniler işgal ettikleri topraklardan çekilmeden biz sınırı açmayız". Protokolde var mı bu? Protokolde bu yok. Protokolde Karabağ'dan bahsediliyor mu? Hayır, bahsedilmiyor. Protokolde sadece, Ermenilerin istedikleri var, bizim taleplerimizden hiçbiri yok.

Şimdi değerli arkadaşlar, bunların AB ile ne alakası var? AB ile, demin anlattığım nedenlerden dolayı alakası var. Şimdi, bir noktaya daha işaret edeyim, daha lafı çok uzatabiliriz, yani Patrikhane'nin talepleri. Bizim Lozan'dan beri reddettiğimizi, bazı Batılı ülkeler, AB ülkeleri, Amerika dayatıyorlar, illa kabul edeceksiniz. Patriğe Ekümenik sıfatı vereceksiniz, evrensel, Papa gibi olacak, Ruhban Okulu'nu açacaksınız filan. Bunca yıldır Türkiye, niye evrenselliğini tanımamış Patriğin? Çünkü Lozan'dan itibaren biz bunu kabul ettik. Hep baskı yaparak, Türkiye'ye bunları kabul ettirmeye çalışıyorlar.

Şimdi, AB ile Amerika'nın bütün konulardaki ortak noktası neresi? Şurası: Herhangi bir konu söyleyin bana. Herhangi bir konuda Amerika ile Avrupa'nın tam görüş birliği içinde olduğunu söylemek çok zordur. Aralarında çok ihtilaflar var. Irak dediler, Amerika başka türlü söyledi, Avrupa'da farklı ülkeler farklı şeyler söylediler. Efendim, Afganistan dediler, farklı görüşleri var. Ticari konularda, işte havacılık, sanayinin desteklenmesi farklı konuları var. Dünyanın hangi meselesini ortaya atarsanız atın, hepsinde görüyorsunuz ki farklılık var. Tek istisnası, bence, benim bulabildiğim, başkalarını siz bulursanız söyleyin, tek istisna, Türkiye ile ilgili konular. Mesela Ermenistan konusunda, Amerika ne derse Avrupalılar da onu söylüyor. Avrupa'da kim? Herkes. Şimdi böyle bir şey var mı? Avrupa'da kaç tane ülke var? Hangi konu tartışılrsa farklı ülkeler, farklı laflar söylüyorlar, Avrupa Birliği'ne dair. Çünkü Avrupa Birliği'nin iki boyutu var. Bir tanesi, birlik boyutu. Yani ekonomik, sosyal meseleler, çevre vs. Bir tanesi de dış politika, uluslararası ilişkiler boyutu. Orada, bir milletlerarası kuruluş niteliğinde AB. Farklı görüşler savunulabiliyor. Tek bir AB politikası yok. Ama Türkiye ile ilgili konularda, bakıyorsunuz, hepsi birlik olmuş. Şimdi, Ermeni konusunda, bir tane ülke söyleyin bana, bir tane ülkeden vazgeçtim, bir ülkede, bir siyasi parti söyleyin, aşırı sağdan, komünist partilere kadar, bir siyasi parti gösterin ki, Ermeni konusunda "Türkler haklıdır" desin. Sınırların açılması konusunda, tabii ki önce Ermenistan'ı işgal etti, topraklarından çekilmelidir desin, bir kişi yok.

Kıbrıs konusunda, bana bir ülke gösterin veya bir siyasi parti gösterin veya bir tane siyasi lider gösterin, desin ki, "Türlere çok

haksızlık yapıyoruz, doğrusu ambargoları kaldırmaktır”. AB’nin kararı var, fakat bunu uygulamaya bile yanaşmıyor. Patrikhane konusu, bir ülke gösterin, bir lider gösterin, desin ki “bakın Lozan Antlaşması’ni yaptık Türkiye ile bütün ilişkileri düzenledik, orada Ekümenlikten bahsetmiyor, baskı yapamazsınız”. Bir ülke yok. Kürt meselesinde, işte demin anlattığım Kuzey Irak’ın durumu. Bir ülke farklı bir ses çıkardığı yok. Hepsi aynı görüşte. Şunu nasıl yorumlayacağız? Bunu nasıl değerlendireceğiz? Acaba Avrupalılar bütün bu konularda liderliği Amerika’ya bıraktılar da, Amerika ne derse, biz de itiraz etmeyelim mi diyorlar? Başka sebepleri mi var? Düşünmeye değer.

Şimdi bütün bunları söylediğiniz zaman Avrupalılar biraz rahatsız oluyor. En son gittik işte, Avrupa Parlamentosu’na, ben Karma Parlamento Komisyonu Eş Başkan Yardımcısıyım, şimdi orada baktık, karar çıkartmışlar, Avrupa Parlamentosu’ndan, bütün bu konularda hepsi Türkiye’ye karşı. Bütün maddeleri, saydığım konularda, hepsi bize aykırı. Diyor ki, koşulsuz olarak Ermenistan sınırını açın. E biz ne diyoruz? Başbakan, Hükümet, muhalefet, hepimiz diyoruz ki, bunlar çekilmeden açmayız. Hayır, açın diyor. Şimdi ne diyeceksiniz, nasıl izah edeceksiniz? Yani Türkiye’de bir kişinin bile kabul etmediği görüşü, Avrupa’nın görüşü olarak karşımıza çıkar. Şimdi Patrikhane konusunda aynı şeyi söylüyorlar. Kıbrıs konusunda aynı şeyi söylüyorlar. Yani, çok şey sayılabilir, ama şimdi bütün bunlar, doğrusunu söylemek gerekirse, Türkiye ile AB ilişkilerinde sıkıntı yaratan konulardır. Yani, biz bir taraftan kendi eksiklerimizi biliyoruz, değerler sistemindeki yanlışlıkları, geri gidişleri görüyoruz, bunları düzeltmeliyiz, çıkartmamız gereken yasalar var: sendikalar yasası v.s. çıkartmalıyız; üzerimize düşen her şeyi yapmalıyız, tam üyelik hedefinden sapmamalıyız, bunların hepsi doğru ama demin söylediklerim de doğru. Bu sıkıntılar da doğru. O zaman ne yapacaksınız? O zaman devlet adamı gibi hareket edeceksiniz. Diğer devletler ne yaptıysa, onu yapacaksınız. Ne yaptı diğer devletler? Mesela İngiltere’yi veto etmeye çalıştılar. İngiltere aday olduğu zaman, işte bütün bu süreçlerden geçiyor, Fransa dedi ki “biz sizi üye yapmak istemiyoruz”. Açıkça veto etti De Gaulle. Niye? Çünkü “Sizin Amerika ile yakın ilişkileriniz var, üye olursanız Amerika’nın Avrupa’daki Truva Atı olursunuz. Sizi istemiyoruz” dedi. Tesadüf bu ya, Fransızların öyle bir huyu var, anlaşılan. Bu sefer bize

söylediler. İngiltere ne dedi? Hayır cevabınızı cevap saymıyoruz. Siz veto ediyorsunuz, biz sizin hayır cevabınızı kabul etmiyoruz; biz mücadeleye devam edeceğiz, tam üyelik için. Birkaç sefer sonra yeniden, öyle bir oylama oldu. Fransa bir kere daha veto etti. İngiltere yine aynı şekilde cevap verdi: “Hayır cevabınızı kabul etmiyoruz.” Sonunda ne oldu? De Gaulle gitti, Pompidou geldi. Fransa politikasını değiştirdi ve İngiltere üye oldu. Aynı şey İspanya’nın başına geldi. İspanya bizim gibi, şu sırada bulunduğumuz durumdayken, tam üyelik müzakereleri yürütürken, ben İspanya’daydım. Büyükelçilikte maslahatgüzarım. Başbakan Felipe Gonzalez. Dört ülke kesinlikle karşı, İspanya’nın üyeliğine: İngiltere, Almanya, Fransa ve Yunanistan. Kesinlikle istemiyorlar. Her birinin farklı sebepleri var: İngiltere diyor ki “Cebelitarık meselesinde ihtilafı çözemsek, bizim dediğimizi yapmazsanız sizi almayız, kesinlikle almayız”; Fransa, işte Bask teröristleri ile ilgili bir sorunu var, bir de tarım fonuyla ilgili bir sorunu var; Almanya’nın işçilerle sorunu var, sizi üye yaparsak, işsiz İspanyollar Alman ovalarını dolduracak, istemiyoruz. Yunanistan her işte biraz bahşiş almak için itiraz ediyor, o da Akdeniz ürünlerini bahane gösteriyor ama “onu üye yaparsanız, bana ilave bir avantaj vereceksiniz”.

Ne yaptı İspanya? Felipe Gonzalez çantasını aldı, her hafta, en geç iki haftada bir bütün bu ülkeleri teker teker dolaştı, hepsini teker teker ikna etti ve sonunda İspanya’yı üye yaptı. Cebelitarık meselesi çözüldü mü? Hayır çözülmüdü. O ayrı, bugün bile çözülmüdü. Bize diyorlar ki, Kıbrıs meselesi çözülmüden giremezsiniz. Aynı şeyi İspanya’ya söylüyorlardı. Cebelitarık meselesi çözülmüden giremezsiniz. Çözülmüdü, girdiler. Ama İspanya’da devlet adamları vardı. Devlet adamları gibi hareket ettiler. Müzakere etmesini biliyorlardı. Mücadele etmesini de biliyorlardı. Cesaretle bu mücadeleyi yaptılar ve girdiler. Şimdi bizim için de, yapılacak iş bütün bu sıkıntılara gereğinden fazla önem vermeden, daha doğrusu bu sıkıntılarının karşısında paniğe kapılmadan, ezilmeden, bıkmadan, usanmadan bu mücadeleyi sürdürmeliyiz. Bu mücadeleyi nasıl yapacağız? İspanya nasıl yaptıysa biz de öyle yapacağız. Nasıl yaptı İspanya? Birlik içinde yaptı: iktidar, muhalefet, meclis, basın, üniversiteler, kamuoyu, kim geliyorsa aklınıza, bunu bir milli mesele yaptılar, birlikte mücadele ettiler. Bizde ne görüyoruz? Bizde maalesef bu dayanışmayı göremiyoruz. Başlangıçta vardı. 2003 yılında Sayın

Başbakan bu zirveye giderken, CHP Genel Başkanı Deniz Baykal basın önünde, “Size açık çek veriyoruz, gidin muhataplarınıza, muhalefetin adına da konuştuğunuzu söyleyin, biz üyelik müzakerelerine başlaması için size tam yetki veriyoruz” dedi. 2002 yılının sonunda. Ne oldu sonra? Ertelediler. Ucu açık müzakere dediler, bilmem ne dediler ve bunu başarı gibi anlattılar. Şimdi ne oluyor? Şimdi biz bu görüşleri her yerde savunuyoruz, yurt içinde, yurt dışında, iktidar partisi, bakanları, milletvekilleri, bizzat başbakan Brüksel’e gittiklerinde diyor ki, “efendim, biz sizin istediğiniz her şeyi yapardık, muhalefet engelliyor. Türkiye’nin AB üyeliğini geciktiren muhalefettir”. Başbakan, Brüksel’e gittiğinde bunu açıkça, kamuoyunun önünde, basın önünde söylüyor. Şimdi bu yakışık alıyor mu? Bu yakışık almıyor. Eğer AB bir milli meselemiz ise beraber çalışacağız. Yani siz, başarılı olamadığınız konularda sorumluluğu muhalefete atmayacaksınız. İşte *benchmark*lar var, belli yasaları çıkartmamız lazım, getirin çıkartalım; sendikalar yasası, getirmiyor; ama sorumlu muhalefet. İşte burada ciddi sıkıntılarımız var iktidarla. Bir de şurada sıkıntımız var: iktidar, bu kürsülerde bulunduğu zaman, hep öyle iyimser hava yaratıyor. Efendim, neymiş, Kopenhag kriterleri olmazsa, biz onu Ankara kriteri yaparmışız; efendim Maastricht kriteri olmazsa, AB engellerse, biz onu İstanbul kriteri yaparmışız. Değerli arkadaşlar, bunlar boş laf. Hiç kulak asmayın. Bunlar iç kamuoyunu tatmin etmek için söylenmiş sözlerdir. Ama işin gerçeği şu. Bir, içeride kendinize çeki düzen vereceksiniz; sadece yasaları çıkartmakla olmaz. Yapacağınız iş aynı zamanda uygulamayı da Avrupa standartlarına getirmektir. Efendim, yazmışsınız bir kanunla anayasaya, kadınlarla erkekler eşittir; fiilen ne durumdasınız? 129. sıradasınız. Olmaz, bunlar anlatıldı. Basın hürdür, açın bütün belgelerde kanunlarda basın hürdür. 35 tane gazeteci hapiste. 7 tane rektör hapiste. Akademik hürriyetimiz var. Bunlar olmaz. Onun için, kendimize çeki düzen vereceğiz. Ya bir AB ülkesi olmak istiyoruz, onun gereğini yapacağız; yalnız yasama alanında değil, uygulamada da veya biz başka bir ufka doğru Türkiye’yi götürmek istiyoruz. O zaman, Avrupalılıktan fazla söz etmeyeceksiniz. İki birden olmuyor. Efendim biz, Suudi Arabistan’a gideriz, onlar gibi konuşuruz, Brüksel’e gideriz onlar gibi konuşuruz; İran’a gideriz İranlılar ne duymak istiyorsa onu söyleriz, Washington’a gideriz, Amerikalılar ne isterse onu söyleriz. Bu olmaz. Bu politika, isabetli politika değil, sonuç verici politika değil, Türkiye’ye bir şey kazandıran bir politika

değil. İşte gördüğünüz gibi sonunda kaybediyoruz. Yani, kendimizi övmekle başarı sağlayabilmiş olsak sabahtan akşama kadar övünürüz. Olmuyor. Yani Halep orda ise arşın burada.

Neticede değerli arkadaşlarım, Avrupa Birliği çok önemli bir projemizdir. Bu projede başarıya ulaşmak zorundayız. Milletçe başarıya ulaşmak zorundayız ve görevi ne olursa olsun, sizin gibi kamu sektöründe çalışanlar olsun, özel sektörde çalışanlar olsun, basında, medyada çalışanlar olsun, siyasetle uğraşanlar olsun hepimizin ortak yanı. Niçin? Çünkü Avrupa Birliği'ne tam üye olduğumuz gün biz Atatürk'ün başlattığı çok büyük belki de tarihte örneği olmayan reform sürecini başarıya götürmenin teminatını yakalamış olacağız. Biz onun için AB'ye çok önem veriyoruz ve AB üyeliği için de elimizden gelen her türlü gayreti gösteriyoruz. Size anlatacağım bunlar çok teşekkür ediyorum beni sabırla dinlediğiniz için. Sorularınız varsa cevaplandırmaya çalışacağım.

Soru 1: Bizi özgür ülke klasmanına sokmayan AB ülkeleri, tarih bilim adamlarının yaptığı araştırma sonuçlarında açıkça beyan edilerek nitelik kazanan sözde Ermeni soykırımını tanımamayı suç sayan bir karar alıyorlar. Kaldı ki, AB'nin neresini yakalayacağını bir türlü bilmeyen bir Türkiye var ortada. Bulgaristan, Macaristan, Romanya gibi eski Doğu Bloku ülkelerinin hepsini AB aldı. Standartlara baktığımız zaman sizin de ifade ettiğiniz gibi Türkiye'nin standartları onların çitasından çok yüksekti. Biz nereye yerleşeceğiz açıkçası?

Onur Öymen: Şimdi burada bir kere bizim gerçekleri doğru tespit etmemiz lazım. Yani kendimize argümanlar ararken doğru argümanları bulacağız. Mesela İtalya bir din tutarken, Fransa'nın bir din devleti olma ihtimali yok Bunu dünya da biliyor, Fransa'da biliyor, bunu herkes biliyor. İtalya'da Vatikan var ama, İtalya'nın tamamı bir din devleti değildir. Yani bu mukayese bize uymuyor. Soykırım konusunda Fransız Parlamentosu, 2001 yılında soykırım olmuştur diye bir karar aldı. Daha sonra soykırımın inkarının suç olduğuna ilişkin bir kanun tasarısı hazırladılar. Meclis'ten de geçirdiler. Biz gittik Fransa'ya arkadaşlarımızla milletvekili olarak, bir mücadele verdik ve bu tasarıyı Senato'da durdurduk. Şimdi Fransa'da böyle bir kanun yok. İsviçre'de var ama Fransa'da yok. Niye yok? Başka bir karar aldı

bunun iptali için. Tarihi olayları tarihçilere bırakmak lazım. Böyle kararları Fransa Parlamentosu alamaz.

Ama başka bir karar çıktı. Bizim için önemli olan. O karar AB'nin kararı. AB, 26 Şubat 2008 tarihinde bir karar aldı. Bu karar başta çok masum. Diyor ki; ırkçılıkla ve yabancı düşmanlığıyla mücadele kararı. Kim bunu benimsemez? Hemen altına imza atabiliriz. Ama acele etmeyin. Bunun birinci maddesi var. Birinci maddesinde diyor ki; soykırımı inkar etmek suçtur. Soykırımı inkar edenler bir ila üç yıl hapis cezasına çarptırılır. Peki, soykırım olup olmadığına kim karar verecek? BM'nin 1948 tarihli soykırımla mücadele sözleşmesi var. Soykırımla mücadele sözleşmesi diyor ki; buna ancak yetkili bir uluslararası mahkeme karar verebilir. Avrupa Birliği'nin kararında ne diyor? her AB ülkesinin milli mahkemesi karar verebilir diyor. Yani BM'nin sözleşmesine bakarsanız, mesela La Hague Adalet Divanı'nın karar vermesi lazım. Hâlbuki buraya baktığınız zaman Lüksemburg'daki bir mahkeme, Belçika'daki bir mahkeme, Portekiz'deki bir mahkeme karar verebilecek. Açıkça, BM'nin sözleşmesine aykırı bir karardır bu. Aylardan beri biz milletvekili olarak bunu savunuyoruz. Bunun mücadelesini veriyoruz. Hükümet kanadından bu konuyla ilgili hiçbir şey duydunuz mu? Sayın Başbakan'ın ağzından, Dışişleri Bakanı'nın ağzından, böyle ciddi bir mesele olduğunu önümüzde duydunuz mu? Duymadınız. Peki, niye bu kadar önemli? Çünkü bu karar, 6 Aralık 2008 Avrupa Birliği'nin Resmi Gazetesi'nde yayınlandı ve orada diyor ki bu karardaki hükümler iki yıl içinde yürürlüğe girecektir. Yani Aralık 2010'da yürürlüğe girecek Şimdi önümüzde böyle bir mesele var ve geliyor Ermeni soykırımı bunu tartışıyor. İsveç'te oluyor aynı şekilde ama hepsinden daha önemlisi bu kararı kimse tartışmıyor. Yani Aralık ayından sonra bir AB üyesi diyelim ki İsveç veya Danimarka veya Hollanda böyle bir karar aldı kendi Parlamentosu'ndan ve bir mahkemede orada İsviçre gibi 'Türkler soykırım yapmıştır' dedi. Türk vatandaşları da 'hayır benim atalarım katil değildir ve soykırım suçu işlemediler' demeye cesaret etsin, bir ila üç yıl arası hapis cezasına çarptırılır. Düşünebiliyor musunuz? meseleler bunlar. Siz sabahtan akşama kadar gazetecilerle konuşun, televizyonlara çıkın, bağırın, çağırın biz hep haklıyız başkaları haksız her konuda deyin ama önünüzdeki mesele bu, Nasıl çözeceğiz bunu? İşte biz milletvekilleri olarak bunun mücadelesini veriyoruz. Ama bu kararı alan AB Konseyi.

Parlamento değil, Konsey. Yani hükümetler düzeyinde. Cevabı, hükümet düzeyinde vereceksiniz. İşte bunlar sıkıntılarımız. Böyle kolaycı yaklaşımlarla, bu hükümetin yaptıkları gibi, bu meselelerin altından kalkamayız. Başka? Buyurun.

Soru 2: Çok teşekkür ederim. Çok güzel bir söyleşi oldu. Ben AB'nin geleceği ile ilgili bir şey sormak istiyorum. Biliyorsunuz, AB bir ekonomik bir birlik olarak başladı. Konsept değiştirip bir siyasi birlikteliğe yöneldi ve idealize ettiği Avrupa'da birleşik bir Avrupa ütopyasına varan bir yaklaşımdır. Fakat bu son ekonomik krizde özellikle Yunanistan örneğiyle ortaya çıktı ki Almanya'da vergi veren seçmen, Yunanlıların har vurup harman savurduğu paraları ödemek istemiyor. Ve her ülke de parlamentosu itibariyle kendi seçmenine hesap vermek durumunda. Bu kadar emek çekip ekonomik birlikteliğe girdiler ama bu çatlakları zaman içinde onarabilecekler ve istedikleri ideal yapıya ulaşabilecekler mi? Biz girmek için çabalıyoruz da on sene sonra girmek için çabalayan yirmi sene sonra gireceğimiz bir AB kalacak mı? Teşekkür ederim.

Onur Öymen: Çok güzel bir soru. Size kısa bir reklam arası vereyim. Benim o konuda da bir kitabım var. "Geleceği Yakalamak" diye önümüzdeki yirmi, yirmi beş yıl içinde dünya nasıl şekil alacak çeşitli ülkeler, çeşitli kuruluşlar nereye varacaklar, dünyayı ne gibi sorunlar bekliyor; ekonomide, tarımda, sosyal alanda ne olacak, siyasette ne olacak filan. En sonunda orada görüyorsunuz ki şöyle bir tablo var: dünyada beş tane büyük güç olacağı hesaplanıyor. Önümüzdeki yirmi, yirmi beş yıl içinde bunlardan bir tanesi Çin, bir tanesi Rusya, bir tanesi Hindistan, bir tanesi Endonezya bir tanesi de Brezilya. Amerika büyük bir devlet, Japonya büyük bir devlet ama süratle bu devletler teker teker Amerika'yı da Avrupa devletlerini de geride bırakacaklar. Şimdi birçok Avrupa ülkesini şimdiden geride bıraktı. Bu tablo içinde AB ne olacak? Görüyorsunuz ki, çeşitli araştırma ve değerlendirmelere göre AB'nin nispi ağırlığı azalacak. Yani bugün dünya ekonomisinde sahip olduğu payda ciddi bir azalma göreceksiniz. AB'nin avantajları var demin söylediğimiz gibi çok büyük bir Pazar vs filan. Ama dezavantajları var; enerji üretimi yetersiz hem de çok yetersiz, başka, nüfusu azalıyor şimdi nüfus önemli bir faktör tabii ki nüfusu azalıyor bu ülkelerin başka ülkelerin nüfusu artıyor. Mesela önümüzdeki yıllarda Hindistan'ın nüfusu Çin'i

geçecek. Böyle bir gelişme var dünyada. Şimdi böyle bir tablo içinde AB tabii önemini kaybetmeyecek ama geleceğin en büyük ekonomik gücü olma özelliğini taşımayacak. Bunu biz gayet net bir şekilde görebiliyoruz. Buna rağmen neden AB'ye üye olmak istiyoruz? Demin anlattığım sebeplerden yani gerçekçi bir bakış açısıyla bakmış olmamıza rağmen üye olmak istiyoruz. AB aynı zamanda bir siyasi güç olamazsa, askeri bir güç olamazsa dünyada önemli bir yer taşıyabilir mi? Zor, zor. Şimdi bakın Orta Doğu'da neler oluyor? Filistin-İsrail ihtilafı. Şimdi Amerika o bölgede etkin biraz bölge ülkeleri, Mısır filan etkin olmaya çalışıyor. Türkiye biraz arkadan geliyor ama ses çıkartmaya çalışıyor. Fakat, neticede AB'nin adı bile geçmiyor. Filistin-İsrail ihtilafında adı bile geçmiyor. Efendim, Afganistan'da adı bile geçmiyor, Keşmir'de adı geçmiyor. Afganistan'da adı geçmiyor. İran'da geçmiyor. Niye böyle? Çünkü dış politikada henüz daha birlik olamamış, aralarında çok büyük farklılıklar var. Peki, birlik olsa yeter mi? Yetmez. Avrupa Birliği aynı zamanda bir askeri güç olmak zorunda. St. Malou 1998'deki görüşmelerinden bu yana AB, bir askeri güç olmaya çalışıyor. Ama orada bir sıkıntıları var. Çünkü buna para harcamak istemiyorlar. Hem askeri güç olacağız, hem de para harcamayacağız. Böyle şey yok. O kadar azaldı ki AB'nin askeri harcamaları. Evvelce Türkiye gibi, %3-%4 iken gayri milli hasılaya oranla şimdi %1.5, 1,3. Bir Avrupa ordusu kurdular 60.000 kişi, efendim senede üç rotasyon yapılacak 180.000 kişi. Bunu nasıl ayakta tutacaksınız? Bunun kara unsurları, hava unsurları var, deniz unsurları var. Bunların komuta, kontrol sistemi var, planlaması var ve beklenen ilerlemeyi maalesef Avrupa sağlayamadı. Onun için gerçekçi bir açıdan bakarsak, hem askeri açıdan, hem siyasi açıdan hem ekonomik açıdan Avrupa çok parlak bir gelecek vaat ediyor diyenlere biraz ihtiyatla karşılamak, yaklaşmak lazım. Biz isteriz. Çünkü biz de geleceğimizi Avrupa'da görüyoruz ama bu gerçek ortadayken Avrupa'da köklü bir zihniyet değişikliği olmadan, belki köklü bir liderlik değişikliği olmadan, Avrupa Birliği'ni kuran liderlik çapında liderler gelmeden bu konularda maalesef beklenen gelişmeleri sağlayamıyor, ümit veremiyor. Yunanistan'ın durumuna bakın. Şimdi Yunanistan ekonomisi perişan. Nerede AB dayanışması? Yok. Almanya'ya gidiyor Papandreu. Almanya diyor, biz sabah erken kalkıp çalışırız. Siz kendi halinize bakın diyor. İşte şimdi diyorlar ki; gidin IMF ile anlaşın! IMF ile anlaşırса bütün Euro Bölgesi sistemi tehlikeye girebilecek. Yani

diyeceğim, bugünkü koşullarda çok parlak bir tablo göstermiyor AB. Ama ileride belki yeni bir zihniyet, Türkiye'yle birleşip daha ileri gitmesi, demokrasiyi Orta Doğu'ya yayma projesi, efendim bunlar olduğu zaman, o zaman daha başarılı olabilirler. Şimdilik çok parlak bir tablo çizemeyeceğim size kusura bakmayın. Evet, başka sorusu olan? Buyurun.

Soru 3: Şimdi partiniz, Türkiye'nin ilk siyasi partisi ve şu an yaptığınız son kongrede ilkeler olarak altı ilkeyi sahiplenen bir geleneğe sahip. Bunların içinde devletçilik ve milliyetçilik gibi ilkeler de var. Bunlar bir tarafta, bir ikincisi 1999 yılında sizin partiniz de barajın sınırına takıldı.

Onur Öymen: Neye takıldı?

Soru 3: Seçim barajına takıldı. Mevcut Siyasi Partiler Kanunlarından kaynaklanan parti yönetmelikleriniz var. İşte CHP'nin Genel Başkanları genelde ömürlerinin yettiği kadar başkan oluyorlar. Bunu AB demokrasisi bağlamında nasıl ele alabiliriz? Bu çelişki değil mi? Yani CHP'nin kendi iç yapılanması AB'nin anlayışıyla çelişmiyor mu? Son olarak bölgesel bir dengesizlik olduğunu, bunun bir sorun olduğunu belirttiniz. Bu bölgesel dengesizlik, sanki sizin partinize de yansımış gibi görünüyor. Antep'e kadar milletvekiliniz yok. Bunu nasıl açıklayabilirsiniz?

Onur Öymen: Biz bu gibi toplantılarda iç politika değerlendirmelerini yapmak istemiyoruz. Ama yapabiliriz tabii. Bu konunun ayrıntılarına girmeden size birkaç cümle söyleyeyim. Şimdi biz altı okumuzun altısına da sahip çıkıyoruz. Devletçilik dediniz, devletçiliğe gayet tabii sahip çıkıyoruz. Çünkü diğer ülkelerde gördünüz, bir kriz çıktı ve devlet hemen devreye girdi. Amerika'dan Avrupa'dan devletler baktılar birçok büyük bankaları satın aldılar. Büyük kuruluşları satın aldılar. Yani devletin devreden çıkarıldığı durum bir yerde bir ütopya. Türkiye'de büsbütün önemli. Niçin? Türkiye'de bazı yerlerde devleti devreye sokmazsanız, kalkınma yapamazsınız. Başbakan diyor ki; Güneydoğu Anadolu'ya biz fabrika yapmışız. Ne olacak fabrika yapmazsanız? İnsanlar orada nasıl iş bulacak? İşsiz kalacak. O bölgeye iş getirmek için fabrika kuracaksınız. Fabrikayı devlet kurar ve işte biz kuracağız diyoruz.

Zarar edeceksiniz, zararı göze alacaksınız o fabrikaları kuracaksınız. Orada yatırım yapacaksınız. Bakın ben, yeni geldim Doğu Anadolu'dan. İki gün oluyor. Hayvancılık çökmüş, o konuyu kapatmışsınız devlet in orada 40 yıldır, 60 yıldır yürüttüğü kuruluşları kapatmışsınız, fabrikaları satmışsınız. Şimdi gidin bakın bir tane 'hayatımdan memnunum' diyen insan var mı? Onun için devletçilik gerektiği yerde olacak. Piyasa ekonomisine karşı mıyız? Değiliz. Gayet tabi piyasa ekonomisi esastır. Bunu Atatürk de söylemiştir 1923 İzmir Ekonomi Kongresi'nden itibaren, o zamandan beri biz de bunu söylüyoruz. Piyasa ekonomisi kalksın da sadece devletçilik olsun, bunu söyleyen yok. Özel sektörün gitmediği yerde devlet lazım olacak, etkin olacak. Peki, şimdi bazıları milliyetçiliği ırkçılık gibi anlıyorlar. Bazıları Hitler milliyetçiliği gibi anlıyorlar. Mesela Atatürk milliyetçiliği ne diyor? Biz milliyetçiyiz ama bizim milliyetçiliğimiz hiçbir ülkenin menfaatlerine karşı değildir diyor. Biz herkesin milli menfaatlerine saygı gösteririz, kimsenin topraklarında gözümüz yok. Kimsenin servetinde gözümüz yok ama bizim milliyetçiliğimiz Türk milletinin haklarını, çıkarlarını korumaktır. Bugün bana bir ülke gösterin ki, dünyada kendi milletinin çıkarlarını haklarını korumasın. Çok reklam arası verdik ama bu işler hep böyle oluyor. 'Ulusal Çıkarlar' diye bir kitabım var. Tavsiye ediyorum bu kitapları okumanızı, çünkü sadece gazete okuyarak olmaz bu işler, Ulusal Çıkarlar kitabını açın orada her ülke kendi ulusal çıkarını korumak için ne yapıyor. Milliyetçiliği nasıl kendileri açısından değerlendiriyorlar, neler söylüyor ulusal çıkarı korumak için, biz bu ulusal çıkar yapanlara kötü muamele yapıyoruz. Yani ulusal çıkarlar denilince gerici diyoruz, geri kafalı diyoruz. Amerikan Dış İşleri Bakanlığı'nın resmi dergisinin adı "Ulusal Çıkarlar". Onun için dünyada herkes savunacak ulusal çıkarları bir tek biz savunmayacağız. Partilerin liderlerini kurultaylar tayin ediyor. Arkadaşımızın tercihine göre başkan seçmemiz mümkün değil. Kurultaylar seçiyor. Geçmişte birçok lider değiştirdik. Bunların bir çoğu, Allah uzun ömür versin hala yaşıyor. Mesela Murat Karayalçın bizim liderimizdi. Şimdi değil, hayattadır kendisi. Hikmet Çetin liderimizdi, şimdi değil. O da hayatta. Birçok lider geçirdik. O bakımdan yani liderlik hiç kimse için ebedi değil ama, parti bir görev verdiği zaman 'ben sıkıldım bu görevi yapamayacağım' demek de olmuyor demokrasilerde. Batı ülkelerinde çok uzun yıllar partilerin lideri olanlar var. Çok ileri yaşlara kadar partilerin lideri olanlar var. Çok genç yaşta lider olup, iki yıl sonra

bırakanlar da var. Yani böyle bir kural yok. Putin işte, uzun yıllar cumhurbaşkanlığı yaptı ve şimdi gene son derece yetkili, etkili bir başbakan. Yani, Churchill kaç yıl partisinin lideri oldu. Onun için bu gibi tartışmalar Türkiye’de bizi bir yere götürmez. Üstelik bu partinin karar vereceği bir şey. Yani çıkıp da Kızılay’a acaba siz kimi tensip edersiniz, hangi arkadaşımızı lider yapalım diye sorulmuyor. Siyasette hiç bir ülkede böyle olmuyor. Şimdi size anlattım, mesela Kohl; hem çok uzun yıllar partisinin liderliğini yaptı hem on altı yıl başbakanlık yaptı. Kimse de ‘ya çok oldu bıktık usandık artık senden’ demedi. Partisi desteklediği sürece iktidarda kaldı. Willi Brandt, Almanya’da kaç yıl Sosyal Demokrat Parti’nin başkanlığını yaptı. Dünya’da bu işler böyle oluyor. Şey, Felipe Gonzales, on iki yıl üst üste partisinin liderliğini yaptı İspanya’da. Yani kimse yadırgamıyor, biz yadırgıyoruz. Niye çünkü biz başka birini istiyoruz. Yani bir partiye seçilirsiniz, kurultaya delege olursunuz. Oyunuzu kullanırsınız. Sizin istediğiniz insan çoğunluğu kazanır ve o lider olur. Demokrasilerde bu işler böyle oluyor. Evet, buyurunuz efendim.

Soru 4: Ben şunu sormak istiyorum. Şimdi Türkiye için tarih veriliyor. Avrupa Birliği’ne tam üyelik konusunda. Bu tarihler çok uzun değil mi? Ülke tarihleri için bizimki çok uzun görünüyor. 20 yıl, 30 yıl gibi rakamlar konuşuluyor. Bazı Avrupa ülkeleri de özellikle bildiğim kadarıyla İskandinavya ülkeleri Norveç zannedersem, bu birliğe dâhil olmadı. Kendi ekonomik dinamikleriyle hareket ederek hatta oylama da yaptılar zannedersem. Türkiye bu duruşu gösteremez mi? İlle bir Avrupa Birliği yolunu tercih etmek durumunda mı? Özellikle siyasilerimiz, özellikle hem muhalefet hem iktidar olarak bakıyorum bu olaya, sürekli Avrupa Birliği deniliyor, Türkiye illa Avrupa Birliği siyasi olarak tercih ediliyor. Halka da çok sorulmuş değil, hatta bir referandum da yapılmış değil, yapılsa çok lehte bir karar çıkacağını zannetmiyorum, çünkü çok fazla çifte standart var. Demin anlattıklarınızdan da gördüğümüz kadarıyla yani ulusal dinamiklerle bu iş yürütülemez mi? Birinci sorum bu. İkincisi, özellikle soykırım tasarıları sürekli çıkmaya başladı. Bu AB sürecinde çıkarsa ne olur? Yani orada da insanlar önümüze bir problem getiriyorlar ve taviz istiyorlar bu konuda bizden. Yani biz bunların fikirlerini değiştiremeyiz. İnsanların fikirlerini zorla değiştirecek halimiz yok. Birakalım dersek siz dışarıda da çalışmış bir politikacı olarak Türkiye’de ne gibi sorunlar getirir. Yani bırakalım bu soykırımı

desek. Yani biz Amerika'da Kızılderili soykırımı yapmıştır diye karar alsak ne kadar etkileyebiliriz? Türkiye ne kadar etkilenebilir bu konuda, ne gibi sıkıntılar görülür? Teşekkür ederim, sağolun.

Onur Öymen: Ben teşekkür ediyorum. Şimdi aslında tabii bütün konularda halkın eğilimlerini dikkate alacaksınız. Türkiye AB olmazsa batar mı? Batmaz. Kuşkusuz batmaz. Belki diğer ülkeleri almasa onlar da batmazdı. Ama siz, Avrupa Birliği üye ülkelerinin Türkiye menfaatine hizmet edeceğine inanırsanız, bunun için çalışırsınız. Şimdi bizim müracaatımız, 1963 yılında ortaklık anlaşmasıyla belirlendi ama onun içinde bir 28. madde var 'tam üyelik hedeftir' diye o günden beri hiçbir Türk hükümeti 'hayır ben istemiyorum' demedi. Böyle düşünenler olabilir, onlara da saygı gösteririz ama hiçbir iktidar ve ana muhalefet partisi bu güne kadar AB üyeliğine karşı çıkmadı. Demin anlattığım sebeplerden bir daha tekrarlamayacağım. Şimdi bu soykırım, soykırım tasarısı geçerse ne olur? Soykırım tasarısı gündemde, soykırım tasarısının geçmesiyle bu işlerin biteceğini zannetmeyin. Soykırım tasarısı geçerse arkadan işte bu demin anlattığım AB'deki çerçeve anlaşması gelecek. Siz bir Türk vatandaşı olarak Belçika'ya gittiğinizde 'ben atalarımın katil olduğunu kabul etmiyorum' dediğiniz anda sizi yargılayıp hapse atacaklar. Yani bizim milletimize karşı bu bir hakaret, hangi vatandaşınız kalkıp da 'soykırım olmuştur ben kabul ediyorum' diyecek hapse girme tehlikesi olduğu için. Doğu Perinçek'i biliyorsunuz, hapse attılar İsviçre'de. Sonraki hapse atılışını kastetmiyoruz, o da ayrı bir hikaye. İsviçre'de 'soykırım olmamıştır' dedi diye adamı yargıladılar, hapse attılar. Şimdi böyle bir tablo çıkacak. Artı bu da yetmeyecek, 3T'dir Ermenistan'ın politikası. Birinci T, tanıma soykırımı tanıtacaklar. İkinci T, tazminat. Sizden tazminat isteyecekler. Üçüncü T, toprak. Sizden toprak isteyecekler. Zaten Ermenistan Anayasası'nda bir hüküm var. Bugünkü Ermenistan'dan Doğu Ermenistan olarak bahsediyor. Batı Ermenistan neresi? Türkiye'nin Doğu toprakları. Şimdi onun için yani ne olursa olsun vazgeç falan diyemiyoruz. Bu politikada zaten böyle dediğimiz zaman dış politikaya ihtiyaç yok. Niçin uğraşıyoruz, çeşitli konularda mücadele ediyoruz? Bırakın yapsınlar, istediğine karar versin, umurumda değil, dediğiniz anda dünyadan kendinizi tecrit ediyorsunuz. Bazı Avrupa ülkeleri yok mu mesela var, Norveç var, İsviçre var, İzlanda var ama bu ülkelerin AB ile o kadar yakın ilişkileri, o kadar yakın bağları var ki fiilen üye gibi

bunlar. Kaldı ki Norveç, kendi menfaatine zarar vereceği için üye olmak istemedi. Çünkü orada balıkçılık en önemli sektör ve balıkçılık haklarını AB kuralları kısıtlayacağı için istemedi. Norveç'in durumu bu. İsviçre'nin mali hesapları, başka hesapları var. Tarafsızlık politikası var. İzlanda karşıydı şimdi onlar da üye olmak istiyorlar. Yani şunu söyledim bu 27 ülke AB'ye üye olmuşsa bunlar boşa olmamışlar. Herkes orada bir menfaat bulmuş. Yani Türkiye'nin kendini Avrupa'dan uzaklaştırarak daha iyi bir geleceğe yöneleceğine şimdiye kadar hiçbir hükümet inanmadı. AKP ne kadar inanıyor ne kadar inanmıyor bilmiyorum ama, en azından resmi söylemi tam üyeliği destekliyoruz, doğrultusunda. Başka iki soru daha olmuş. Bir hanım çıktı cesaretli, öbür hanımlar 129'u duyunca hanımlar ağzını açamıyor. Buyurun.

Soru 5: Biraz önce İspanya ile İngiltere'den bahsettiniz ve dediniz ki belli şartlar ileri sürdüler. Ancak o şartlar çözülmeden onları aldılar ve bu konuda bir devlet politikamız yok, bürokratlarımız yok dediniz. Ben kesinlikle buna katılıyorum ama, karşı taraftan da bakınca sanki öyle şartları, onların dediklerini yapsak bile almayacaklarmış gibi bir duruş var. Sanki bu tavizleri versek de almayacaklarmış gibi bir duruş var ve bu istedikleri tavizler, Lozan'dan beri elde ettiğimiz kazanımlarımız belki iç huzurumuz ve iç dinamiğimiz ve bunların hepsine aykırı. Bunları yok edecek düzenlemeler. Benim şahsi kanaatim yapsak da sanki bir yere varamayacakmışız gibi bir duruş ama dediğiniz gibi AB'den bir ülke olarak da vazgeçemiyoruz.

Onur Öymen: Doğrudur. Aslında dediğiniz çok doğru. Çünkü bu ülkelerden hiçbiri üyeliğimize karşı Fransa gibi, Almanya'daki iktidar partisi gibi, Avusturya gibi, bunlardan hiçbiri bize şunu şunu yaparsanız, biz de politikamızı değiştirip biz de sizin üyeliğinizi destekleriz demedi. Mesela, Kıbrıs meselesini çözerseniz, Kıbrıs'ta istediğimiz tavizleri verirseniz biz de sizi üye yaparız diyen olmadı. Bu böyle. Bu hayatın gerçeği. O zaman aman AB'ye üye olamayız deyip Kıbrıs'ta olmayacak tavizleri vermek doğru mudur? Hayır, peki çaresi ne? Çaresi, demin size anlattığım gibi devlet adamlarına sahip olacaksınız. Gidecek masaya, çata çat konuşacak. Türkiye'nin çıkarlarını savunacak, başka ülkelerin menfaatlerini gündeme getirecek, yani siz bizi üye yapmazsanız bunun bedelini ödersiniz

anlamına gelecek sözler söyleyebilecek. Bakın size bir tane örnek vereyim. Devlet işleri nasıl yürütülüyor? Şimdi bir tarihte Fransa Ermeni teröristleri kolluyor, destekliyor, himaye ediyor. ASALA teröristleri Fransa'da boyuna diplomatlarımızı öldürüyor. O akşam Fransız televizyonları Ermenilerin ne kadar haklı olduğu yolunda haberler yayınlıyorlar. Fransa da himaye ediyor bunları.

O tarihlerde Fransa bize bir proje sundu, nükleer santral projesi. Akkuyu Projesi, Mersin. Bir milyar dolarlık, teknolojisi çok iyi, koşulları çok iyi, ödeme şartları çok iyi, her şey çok iyi. Getirdiler, bizim o zamanki dışişleri bakanımız Vahit Halefoğlu dedi ki çok güzel bir proje sizi tebrik ediyorum. Ama siz bu kapıdan çıktığınız zaman ben şu getirdiğiniz projeyi çöp sepetine atacağım. Ama dediler niye? Çünkü dedi, siz Ermeni teröristleri himaye ettikçe, biz size hiçbir proje vermeyiz dedi. İşte devlet adamlığı bu. Sonra şu oldu, iki hafta sonra Fransa Cumhurbaşkanı Mitterand, Etienne Manac diye bir özel temsilci gönderdi. Galatasaray'ın eski hocalarından biri. Getirdiği mesaj şu: Çok haklısınız biz yanlış politika izledik Türkiye'ye karşı. Sizden özür diliyoruz. Bu politikamızı değiştirmeye karar verdik. Bir daha Fransa'da Ermenilerin Türk hedeflerine yönelik tek bir saldırısı olmayacaktır ve olmadı. İlişkilerimiz düzeldi. Devlet adamıysanız bunu yapacaksınız. Bunu yapamadığınız takdirde, biz sizi çok seviyoruz. Zaten dostuz bilmem ne. Bunlar umumi, bayat laflar. Bunlarla dış politika yapamazsınız.

Devlet adamı cesaret gösterecek. Amerika ambargo uyguladı. 1975 yılında Amerikan Kongresi Kıbrıs Harekatı'ndan sonra Türkiye'ye silah ambargosu uyguladı. Bize bir tane tabanca vermiyorlar. Bir mermi vermiyorlar, bir uçak vermiyorlar, hiçbir şey vermiyorlar. Biz ne yaptık? Demirel o sırada Başbakan. Demirel o sırada karar aldı üç gün sonra dedi ki; derhal Türkiye'deki bütün Amerikan askerlerinin Türkiye'deki silahlı karargahlardan yararlanmasını yasaklıyorum bu kadar ve Dışişleri Çağlayangil bunu tebliğ ettiği zaman Amerika'ya, adamın ağzı açık kaldı kelimenin gerçek anlamında. İnanamadılar, Türkiye'nin böyle bir şey yapabileceğine inanamadılar. Ne oldu? Üç yıl direndik hiçbir silah almadık Amerika'dan üç yıl sonra Amerika geri adım attı. Biz Kıbrıs'ta en küçük bir taviz vermedik onlar geri adım attı. Şimdi Amerikan Hükümetinden soykırım kararı çıkıyor. Nedir hükümetin

tedbiri, nedir tepkisi? Sayın Başbakan hangi tepkiyi gösterir? Büyükelçimizi geri çekiyoruz. Amerika'yı rahatsız edecek en küçük bir adım var mı? Yok. Zaten Amerikalılar diyorlar ki, soykırım tasarısı görüşülürken bazı Kongre üyeleri diyor ki, siz bu Türklere kulak asmayın bağıır çağırır hiçbir şey yapamazlar. Bir kongre üyesi Teksas'lı, Türkler diyor, kağıttan kaplandır. Dişleri olmayan kaplan. İşte geçti tasarı. Ne yaptınız? İsveç'ten geçti. Ne yaptınız? Hiçbir şey yapamayıp içine sindiriyor, acısını başka ülkeden çıkartıyor. Çıkarsa eğer Türkiye'deki kaçak Ermenileri gönderirim diyor. Sen onu bırak şimdi Amerika'da ve İsveç'ten çıktı. Ne tepki gösterdiniz? Sıfır. Filanca toplantıya katılmıyormuş. Aman çok üzdüler. O toplantıya katılmadığınız için sabahlara kadar ağlıyorlar. Büyükelçinizi çektiniz vah vah Amerika'da kimsenin haberi bile olmadı. Ama demin söylediğim gibi Demirel'in aldığı tedbir herkesin canını acıttı. Çünkü Amerika Türkiye üzerinden Sovyetler Birliği'nden topladığı bütün istihbaratın yüzde 60'ını sağlıyordu. Bir anda bütün istihbaratın %60'ını kaybetti bir günde, devletler böyle yapar. Amerikan düşmanı mıyız? Değiliz. Biz Amerika'ya bir şey yapmadık ki onlar bize yapıyor. O zaman tedbirli olacaksınız, tepki göstereceksiniz. Geçmişte Avrupa'da bazı ülkeler Türkiye'yi kara listeye aldılar. Askeri malzeme vermiyorlar. Boykot ediyorlar filan. Ben Almanya'da Büyükelçiyken Almanya böyle bir karar aldı. PKK ile mücadele ediyor diye Türkiye, bize askeri yardımı kesti. Biz ne yaptık? Biz öyle bir tepki gösterdik ki fazla ayrıntılarına girmeyeyim. Öyle bir tepki gösterdik ki 15 gün sonra kaldırdılar. 15 gün. Norveç böyle bir şey yaptı, derhal kara listeye aldık, kırmızı listeye aldık. Norveç'ten hiçbir savunma ürünü almıyoruz diye, onlar çok sonra sıkıntıya düştüler geri adım attılar. Yani devletseniz devlet gibi hareket edeceksiniz, böyle çıkıp iç kamuoyunda bağırarak çağırmak kolay. Yani yandaş basına sızdırmak kolay. Biz adamı fena yaparız. 45 milyarlık silah siparişimizi iptal ederiz. İncirlik'i kapatırız. Bilmem ne. Bırakın 45 milyar dolarlık siparişi. 5 dolarlık bir siparişi iptal ettin mi? 5 dolarlık, edemezsiniz niye cesaretiniz yok. Açık konuşmak lazım. Biz, sizin gibi gençlerle açık konuşmazsak kiminle açık konuşacağız? Bugünkü dönemde en tipik sıkıntımız, en büyük sıkıntımız dış politikada cesaretimiz yok. Cesaretimiz yok. Herkes istediğini söylüyor Türkiye'ye. Kıbrıs'lı Rum lider Hristofias hakaret ediyor, efendim Sarkisyan, Ermenistan Cumhurbaşkanı, hakaret ediyor. Öbürü bilmem ne diyor. Amerikan Beyaz Saray sözcüsü dün 'derhal onaylayın

Ermeni Protokollerini' diyor. Bizden ne tepki, hiçbir tepki yok. Ama Dışışleri Bakanımıza bakarsanız, bizden daha başarılı politika izleyen devlet de yok. Son. İki tane son artık diyeyim. Üç tane son. Ama kısa soru kısa cevap. Zaten sesimiz buraya kadar iyi dayandı, gitmek üzere, evet.

Soru 6: Öncelikle iyi günler dilerim. Emekli bir Dışışleri bürokratu olarak, bugün için Yahudi soykırımını tanımamak dünyada kabul görmeyecek bir şeydir. Sanki Ermeni soykırımı tasarısı diye bizim bildiğimiz olay da pek yakın bir zamanda genel geçer hale gelmiş gibi siz bana olmadı diyorsunuz, ben arkadaşşıma olmadı diyorum ama dışarı çıkınca herkes oldu diyor. Güney Amerika ülkeleri bile yavaş yavaş bu soykırım tasarısını kabul etme havasına girdiler. Bizim herhalde birçok Güney Amerika ülkesiyle doğrudan irtibatımız yok. Şimdi siz yaklaşık otuz yıldır tahmin ediyorum yaşıınız 60 civarında hesaplarsam...

Onur Öymen: Teşekkür ederim lütfettiniz, valla bunu sık sık söyleyin!

Soru 6 (devam ediyor): 30 yıldır Dışışleri'nde çalışıyorsunuz. Peki, siz ve sizin jenerasyonunuzun acaba bu genel geçer tavrın oluşmasında bir sorumluluğu olmadı mı? Siz bize olmadı diyorsunuz. Biz size olmadı diyoruz. Ben arkadaşşıma olmadı diyorum ama dışarıda bu kabul görmüyor.

Onur Öymen: Evet. Şimdi, hem bu konuları gerçekte incelemekte fayda var. Size bu konuları uzun uzun anlatabilirdim. Ama benim "Silahsız Savaş" kitabım, bir reklam daha. Silahsız Savaş kitabını okursanız çok şaşıracaksınız. Çok şaşıracağız, şimdi bu işin esası; şu iki cümleyle söyleyeyim size, Birinci Dünya Savaşı'nda İngiltere, Türkiye ve Almanya ile savaşıyor. Ermeniler de Rusya'ya destek oluyorlar. Rus birliklerini himaye ediyorlar. Bizim askeri birliklerimizin geri hatlarına saldırıyorlar. O konuda da ayrıca kitaplar var. Çatışmalarda ölen Ermeniler var, Türkler var. Biz isim isim tespit ettiğimiz bilgilere göre, belgelere göre 503 bin Türk'ün ölüm kaydı var. Hiçbir Batı yayınında bir satır bulamazsınız buna dair. 503 bin Türk öldürülüyor. Bir tanesi de bir satır Türkler öldürüldü demiyor. İstisnası vardır Justin Mccarthy gibi falan.

Şimdi iş nereden çıkıyor? Şuradan çıkıyor. Şimdi İngiltere Almanya ve Türkiye ile savaşıyor ama Amerika girmiyor savaşa. İngiltere'nin Amerika'yı savaşa sokması lazım. Bunun için Amerikan kamuoyunu harekete geçirecekler ve Amerikan hükümetine baskı yapacaklar ki Amerika savaşa girsin, İngiltere'nin yanına. İngiltere'de bir savaş propaganda bakanlığı var. Binanın adı "Wellington House" onun için kurmuşlar bu propaganda bakanlığını, Wellington House diyorlar. İngiltere'nin en önde gelen 25 tane yazarını topluyorlar. Arnold Toynbee ondan sonra Rudyard Kipling, Edgar Alan Poe aklınıza ne kadar gelirse bunlara diyorlar ki, sizlere gizli bir milli görev vereceğiz. Nedir diyorlar. Sizi bizim düşmanımız olan Türkiye ve Almanya hakkında aklınıza ne gelirse yazacaksınız. Kitaplar broşürler ama bu ülkeleri kötüleyeceksiniz ki gerçeklerle hiç alakalı olmasa da bu kadar kötüleyeceksiniz ki bu kitapları okuyanlar Türklere, Almanlardan nefret edecek. Şimdi, bunlar oturuyorlar 1156 tane kitap yazıyorlar. Kitap ve broşür, şimdi bunlardan iki tanesi çok önemli; biri Almanlara karşı yazılan "Mavi Kitap" diğeri Türklere karşı yazılan "Mavi Kitap" şimdi bu Almanlara karşı yazılan mavi kitapta diyor ki bu Almanlar o kadar gaddardır ki diyor, Belçika'ya girdikleri zaman rastladıkları bütün bebeklerin elini kestiler diyor. Bütün papazları çan kulesine astılar, diyor. Buna benzer bir sürü uydurma. Türklere ilgili mavi kitapta, Arnold Toynbee ve Lord Bryce bu kitapta da, Türklere soykırım, o zaman soykırım kelimesi yok ama, önüne gelen Ermeni'yi astığını, kestiğini falan söylüyor. Çeşitli kaynaklara atıf yapıyor peki bu kaynakların ismi belli mi? Hayır, yok. A.Z. , B.W., X, kaynaklar bunlar. Ondan sonra Türkleri o kadar kötüliyorlar ki, bu Türkler kadar gaddar bir millet olamaz. Herkesi asmışız, kesmişiz ama onlar Türklere hiçbir şey yapmamış.

Neticede bu kitaplar yayınlanınca Amerika'ya gönderilen beş yüz bin nüsha kitaptan Amerikan kamuoyu ayaklanıyor, galeyana geliyor. Gerçekten hükümete baskı yapıyorlar, 1916'da Amerikan hükümeti savaşa giriyor.

Savaş bitiyor, İngiliz Dışişleri Bakanı Chamberlain, çıkıyor Avam Kamarası kürsüsüne, Almanlar için yazılan Mavi kitabı sallıyor, değerli arkadaşlar diyor, bu bir propaganda kitabıydı diyor. Gerçeklerle alakası yoktur, diyor. Belçikalılar çıkıyor, diyorlar ki, bu kitabın hiç alakası yoktur. Almanlar böyle şeyler yapmadılar

Belçika'da Paulsen diye bir İngiliz milletvekili var, bir kitap yazıyor, "Savaş Zamanı Yalanları" diye, bütün bunları anlatıyor. Ama Türkiye ile ilgili mavi kitap hakkında hiçbir şey söylemiyorlar. Biz Meclis olarak bir karar aldık ve İngiliz Parlamentosuna yazdık. Dedik ki Almanlar için yazdığınız kitabı böyle ilan ettiniz, propaganda kitabı olarak. Bizim kitabı da ilan edin. İngiltere'den cevap geldi, doğrudur, bu bir propaganda kitabıdır. Ama içeriği hakkında biz bir şey söyleyemeyiz. Lafa bak sen. İçeriği için bir söz söyleyemezmiş. Justin Mccarthy, Amerikalı bir profesör, yürekli, çıktı bir araştırma yaptı İngiliz arşivlerinde ve bu meşhur kitapta yazılan X,Y,W falan bunların listesini buldu. Bunların büyük bir çoğunluğu ya Amerikalı misyoner veya Ermeni Taşnak Partisi mensubu. Türkiye'yi karalamak için para alan insanlar.

Düşünebiliyor musunuz? Şimdi kimse itiraz etmiyor soykırım iddialarına, demek ki biz haksızız. Öyle değil ki, 1985 yılında 70 tane Amerikalı bilim adamı çok ünlü, Standford Shaw var içinde, Bernard Lewis buna benzer 70 tane bilim adamı New York Times ve Washington Post'ta ortak deklarasyon yayınladılar Amerikan Kongresi'ne karşı. Dediler ki siz yine Türkiye ile ilgili soykırım Tasarısı'nı görüşüyorsunuz. Böyle bir tarihi olay yoktur dediler. Türklerin soykırım yaptığını kanıtlayacak bir tek olay yoktur. Böyle yapamazsınız, hakkınız yok, sizin yetkiniz de yok, bu işi tarihçilere bırakın dediler.

Sonra ne oldu? Bunu yazanlardan Stanford Shaw'un evini yaktılar. Ermeni Lobisinden dediğiniz insanlar sadece para pul toplayıp broşür dağıtan insanlar değil. Adamın evini yaktılar. Adam California Üniversitesi'ne gitti, Harvard'daydı. California Üniversitesi'nden müthiş tehditler savurdular, canına yönelik olarak. Adam kaçtı, Türkiye'ye geldi. Hayatının son yıllarını Bilkent'te geçirdi.

Biz böyle insanlarla mücadele ediyoruz. ASALA terör örgütünü çıkardılar. Yaptıklarını biliyorsunuz. Şimdi bu tablo ortadayken mademki yabancı devletler, parlamentolar böyle diyor, o zaman biz de olmuştur diye kabul edelim. İnsafly oluyor mu? Şimdi Fransız Parlamentosu'nda demin sözünü ettiğim tasarı geçecek, beş yüz milletvekili var. Biz gittik Paris'e, bunlarla konuşuyoruz. Kime

gitsek birkaç tane militan var onları ayrıştırmalı falan, daha biz ağzımızı açmadan, biliyoruz, siz haklısınız diyorlar. Ama kusura bakmayın ben ret oyu veremem. Niye? Çünkü seçim bölgemde çok fazla Ermeni var, beni bir daha seçmezler. Öbürü de aynı şeyi söylüyor, öbürü de aynı şeyi söylüyor. Beş yüz elli milletvekilinden yüz altı tanesi sadece oy verdi. Onların da otuz tanesi nasılsa aleyhte böyle karar çıkardılar. Şimdi yani, biz kendimizi eleştirmekte biraz cömert davranıyoruz. Öz eleştiri artık milli spor haline getirdik. Güreş, futbol, öz eleştiri. Yani kendimizi ne kadar suçlarsak o kadar iyidir. O kadar da değil. Biz yıllarca bunun mücadelesini verdik. Ne oldu? Fransızlar demin söylediğim olaydan önceki tarihte, Marsilya'da bir Ermeni soykırımı anıtı diktiler. Büyükelçimiz Hasan Işık akşam Ankara'ya telgraf çekiyor. Yarın sabahki ilk uçakla memleketimize dönüyorum, daha önce gelmemi istiyorsanız talimatınızı bildirin. O zaman devlet adamları böyle. Biz o kuşaklardan geliyoruz. Ayrıca otuz yıl için de iltifatınıza teşekkür ediyoruz. Sağ olun. Yarına sesimiz kalmadı haberiniz olsun.

Soru 7: Sayın Öymen öncelikle vakit ayırdığınız için teşekkür ediyorum, efendim. Açıkçası Ata'nın başlattığı reformları kendi Anayasal düzeni içinde hukuk devletinde garantiye almak yerine Avrupa Birliği'nde garantisini aramak beni şu anki durum itibariyle çok üzüyor. Ben iktisat mezunuyum, 2000 yılında Hacettepe'den mezun oldum ve diğer insanlar gibi acaba benim ülkem niye kalkınmıyor, daha kötü durumda olanlar, daha kısa sürelerde ekonomik güç haline gelmişken Almanya'sından Japonya'sına, Türkiye'deki sorun ne diye kendi kendime düşündüğümde, zamanında iki şey aklıma geldi. Bir tanesi jeopolitiktir, bir diğeri de Doğu genlerimizle Batı benliğimizin çatışmasıydı bana göre. Bunları bir araya koyduğum zaman Amerika'nın ve Avrupa Birliği'nin bir arada hareket etmesi beni hiçbir zaman şaşırtmadı. Avrupa Birliği'nin kapısında bu kadar uzun beklememizin de bu devletlerin büyük politikalarının işine geldiğini düşündüm.

Benim sorum şu olacak: diyelim ki yarın öbür gün bizi AB'ye aldılar ve tam üye yapıldık. Bu çatışmayla ilgili hiç bu zamanda bu çatışmayı nasıl gideririz, çünkü mesela endekslerden örnekler verdiniz. Benim düşüncemi teyit ediyor bu açıkçası. Tamam, mevzuatı geçirip kılıfı giyiyoruz ama, uygulamaya baktığımız zaman maalesef olmuyor.

Çünkü ben, bu çatışmadan olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla bugünden öngörü sahibi olup da, yarın öbür gün üye olsak da bu çatışmaları gidermek için şunları şunları yapacağız diye düşünülüyor mu veya hiç böyle konuşmalar geçiyor mu? Teşekkür ederim.

Onur Öymen: Çok teşekkür ediyorum, çok haklısınız. Aslında Atatürk'ün başlattığı reformları perçinlemek için AB'ye girmeyi düşünmemiz çok üzüntü verici. Bunu düşünmek zorunda kalmamız üzüntü vericidir. Çünkü maalesef, özellikle son yıllarda, Türkiye Atatürk'ün reformlarından, çizgisinden hızla uzaklaşıyor. Yani bir Atatürk devrindeki Türkiye'yi düşünün, bir de şimdiki Türkiye'yi düşünün. Sürekli olarak zemin kaybediyoruz, irtifa kaybediyoruz. Yani Türkiye böyle bir ülke değildi. Ama bir de şimdiki halimize bakın. Bunun mutlaka düzeltilmesi lazım. AB bir medeniyet sistemi. Şimdi biz ne yapıyoruz? Türkiye medeniyetler ittifakı müzakerelerinde eş başkan. Bir masa var, masanın bir tarafında İspanya Başbakanı Zapatero oturuyor. Öbür tarafta da Türkiye Başbakanı oturuyor. Zapatero kimi temsil ediyor? Batı medeniyetini. Türkiye kimi temsil ediyor?

Biz cumhuriyeti kurarken İslam medeniyetinin bir parçası olarak mı kurduk, yoksa laik bir devlet olarak mı kurduk? Batı medeniyetinin bir parçası olarak mı kurduk? Şimdi biz orada laik bir ülkenin hükümeti olarak, başbakanı olarak Batı medeniyetine karşı başka bir medeniyetin temsilcisi gibi oturuyoruz. Biz bu cumhuriyeti bunun için mi kurduk? Şu yaşadığımız hayata bakın, sokaklara çıkın, Anadolu'yu dolaşın. Fazla ayrıntı vermek istemiyorum. Türkiye nereden nereye geldi? Biz yirmi yıl önce de biliyoruz Anadolu'nun nasıl olduğunu, otuz sene önce de biliyoruz, kırk sene önce de biliyoruz. Hiçbir zaman bu durumda değildik. Niye böyle oldu? Okullara bakın, okullarda neler okutuluyor ona bakın. Yani şeriatçılık aldı başını gitti. Tarikatçılık aldı başını gidiyor. Bunları biz görmezlikten gelebilir miyiz? Yurtların durumuna bakın, yani daha açığını bana söyletmeyin. Ama Türkiye süratle zemin kaybediyor. Bunu bizim çok iyi görmemiz lazım.

Çare bulmak için ne yapacağız? Çare bulmanın yolu açık ve basit. Cumhuriyeti hangi eksene oturttuysak, o eksende Türkiye'yi kalkındıracağız. Çaremiz budur. Atatürk'ün izinden sapmadan,

Atatürk'ü karalamadan, kötülemeden, onun yaptıklarının bilincine vararak Türkiye'yi kalkındıracağız. Bunun başka bir yolu var mı? Hepsinin çaresi var. Türkiye'nin anlattığınız bütün sorunlarının, hepsinin çaresi var.

Bizim en son çıkan 2008 tarihli parti programını okuyun. Türkiye'nin hangi meselesini nasıl çözeceğiz, hepsi adım adım var. Ama siz ikna olacaksınız. Nasıl ikna olacaksınız? Olmayan yöntemlerle önünüz kesilirse, seçimlere hile karıştırılırsa, din ve para faktörü ölçsüz derecede seçimlere katılırsa o zaman demokrasinin işlemesi zorlaşacaktır. Değerli arkadaşlarım, sözlerimi bitirirken sizlere şunu söyleyeyim. Ayrıca bu konuda neler yapılacağını merak ediyorsanız son reklam aramızı da verelim, "Çıkış Yolu" diye son kitabımı okuyun. Diğer ülkeler, Türkiye'nin durumuna düşen ülkeler nasıl sıkıntılar çekmişler, ne gelmiş başlarına, Türkiye için neler yapılmaya çalışılmış, Türkiye bundan nasıl çıkmış?

Şimdi değerli arkadaşlarım, Sakallı Celal diye bir filozof var. Sakallı Celal demiş ki, Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarında Türkiye Batıdan Doğu'ya doğru giden bir gemidir. Üzerinde bazıları koşarlar. Gemi Doğu'ya doğru gidiyor, üzerinde birileri Batı'ya ulaşmak için koşuyor. Atatürk bu geminin yönünü değiştirdi. Atatürk zamanında Türkiye Doğu'dan Batı'ya doğru giden bir gemidir. Ama maalesef üzerinde Doğu'ya doğru koşanlar oldu. Bir gün geldi ki, bu Doğu'ya doğru koşanlar geminin kaptan köşkünü ele geçirdiler. Şimdi geminin yönünü tekrar doğuya çevirmeye çalışıyorlar. Başaramayacaklardır. Son mesaj olsun bu. Başaramayacaklardır. Türkiye, Atatürk'ün gösterdiği yolda gidecektir. Bunların da gücü, bu geminin yönünü değiştirmeye yetmeyecektir.

Çok teşekkür ediyorum.

2.1. Onur Öymen ile Gerçekleştirilen Röportaj

ATAUM: Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğine ilişkin Cumhuriyet Halk Partisi'nin tutumu hangi yöndedir?

Onur Öymen: Avrupa Birliği'nin Avrupa'nın bütünleşmesi açısından önem taşıdığını ve geçen yüzyılda başlayan reform sürecinin sonuçlandırılmasına imkan vereceğini düşünüyoruz. Bu sebeple bizim açımızdan, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği, güncel konuların ve güncel menfaatlerin ötesinde bir politika tercihidir. Türkiye aslında, uzunca bir süreden beri AB yolunda adımlar atıyor. Ağır aksak da olsa, gecikerek de olsa başlıkların müzakeresine başladık. Bazı reform yasaları çıkardık; Anayasa değişiklikleri yaptık. Fakat gördüğümüz şu ki, bir taraftan biz bu gelişmeleri sağlarken, bir taraftan da Avrupa Birliği'nden uzaklaşıyoruz. Bir taraftan AB üyeliği doğrultusunda reform süreci yürütülürken, bir taraftan da Türkiye'nin Avrupa değerlerinden uzaklaştığını görüyoruz. Basın özgürlüğü, ifade özgürlüğü, yargı bağımsızlığı, kadın-erkek eşitliği gibi konularda Türkiye geriye gidiyor. Uluslararası istatistikler de Türkiye'nin geriye gittiğini gösteriyor. Bu bir çelişki oluşturuyor. Biz CHP olarak AB üyeliği sürecini, sadece yasalarda, mevzuatta, anayasada yapılacak iyileştirmelerle gerçekleştirilecek bir süreç olarak görmüyoruz. Aynı zamanda uygulamada da Avrupa normlarına Türkiye'nin ulaştırılması olarak gerektiğine inanıyoruz. Bu, Türkiye içinden bir bakış. Avrupa'dan bakıldığında, Türkiye'nin üyeliği konusunda genel bir taahhüt mevcutken, bazı ülkelerin Türkiye'nin üyeliğine karşı bir vaziyet aldıklarını görüyoruz ve bunu da çok olumsuz karşılıyoruz. Biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak böyle bir genel yaklaşım benimsiyoruz.

ATAUM: Türkiye'ye ilişkin zaman zaman gündeme getirilen ayrıcalıklı ortaklık statüsüne vurgu yapan söylemler hakkında ne düşünüyorsunuz?

Onur Öymen: Bu söylemlere kesinlikle karşıyız. Türkiye tam üye olmak için yola çıktı. Bizden başka aday olan ülkelerin hepsi tam üye oldu. Hiç biri için özel statü söz konusu olmadı. Bunu, Avrupa Parlamentosu'nun Bütçe Komisyonu raporunda falan da zikrederek

meşrulaştırmaya çalışıyorlar. Biz bunlara karşıyız. Özel statünün tartışma konusu dahi yapılmaması gerektiğini düşünüyoruz.

ATAUM: Müzakere sürecinde ön koşul olarak Türkiye'nin önüne konulan Kıbrıs, Ermeni karar tasarıları gibi konular süreci etkiliyor. Bu konular hakkındaki görüşlerinizi alabilir miyiz?

Onur Öymen: Bunları birer bahane olarak görüyoruz. Çünkü başka nedenlerle, öze ilişkin nedenlerle, Türkiye'nin üyeliğine karşı olanların hiçbiri, "Kıbrıs meselesi halledilirse, Ermeni konusu çözülsün biz politikamızı değiştirir ve Türkiye'nin tam üyeliğini destekleriz" demedi. Ne Sarkozy, ne Merkel, ne Avusturyalılar böyle bir şey söylemedi. O zaman bunları bir bahane gibi görmek lazım. Ayrıca, hiçbir uluslararası mesele taraflardan yalnızca birinin gayretiyle çözülemez. Kıbrıs meselesinde de Türkiye'nin ya da Türk tarafının çabalarıyla sorunu çözmek mümkün değildir. Karşılıklı bir irade, anlayış yoksa bir çözüme ulaşmak mümkün olamaz.

ATAUM: AB'ye üyelik durumunda serbest dolaşım hakkının Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına tanınmayacağı söyleniyor. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Onur Öymen: Türkiye'nin üyelik sürecine daha doğrusu müzakerenin başlama sürecine karar verilen Zirve toplantısında insanların serbest dolaşımı hakkında sürekli derogasyonlar olabileceği ifade edilmişti. Biz de buna şiddetle karşı çıkmıştık. Şimdiye kadar aday olan ülkelerin hepsinin vatandaşlarına vizesiz seyahat hakkı tanınmıştı. Kaldı ki Türkiye'yle daha önce varılmış olan mutabakatlar var ve bunlardan bir tanesinde mevcut durumun geriye götürülemeyeceği söyleniyor. 1980'den önce Avrupa ülkelerinin hemen hemen hiçbirinde Türk vatandaşlarına vize uygulanmıyordu. Bu tarihten sonra uygulanması, bir geriye gidiş oldu. Bu da, Avrupa Birliği'nin müktesabatına aykırıdır. Türk vatandaşlarına, daha önce aday olan diğer ülkelerin vatandaşlarına nazaran daha kısıtlı bir muamele yapılması yanlıştır. Belli kesimlere, sanatçılara, iş adamlarına vs. uzun süre vize verilmesi gibi çözümler palyatif çözümlerdir. Meselenin esasına çare getiremez.

ATAUM: Genel anlamda AB'nin Türkiye'ye bakışını ve özelde de Merkel ve Sarkozy'nin Türkiye'nin tam üyeliği ile ilgili tutumlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Onur Öymen: Birçok AB ülkesi-İngiltere, İspanya, Portekiz, İtalya, İsveç gibi, Türkiye'nin üyeliğine taraftar gözüküyor. Çoğunluğu taraftar gibi gözükse de tam üyelik için bütün ülkelerin oy birliği gerekiyor. Bu bakımdan biz, tüm ülkelerin desteğini sağlamak zorundayız. Kaldı ki, bize gelen son bilgiler bize destek veren ülkelerde bile desteğin zayıflamakta olduğu yolundadır.

ATAUM: Bu konuda laiklik tartışmalarının etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

Onur Öymen: Laiklik tartışmalarının etkisinin olduğu anlaşılıyor. Bize, artık sık sık söylenen şey şudur: "Biz sizi laik bir ülke olarak, çağdaş bir ülke olarak üye yapmayı düşünüyorduk ama öyle anlaşılıyor ki, Türkiye hızla Avrupa'nın değerler sisteminden uzaklaşıp bir eksen kaymasına gidiyor. Bir Ortadoğu ülkesi haline geliyor; bir din devleti haline geliyor. Böyle bir devleti bizim birliğimize almamız mümkün değildir." Böyle düşünenlerin sayısı artıyor.

ATAUM: 2002 yılından bu yana, AKP hükümetinin AB politikasını ve bu çerçevede AB uyum süreci için yapılan reformları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Onur Öymen: Başlangıçta biz de AKP hükümetinin samimiyetle bu işe kalkıştığını düşünüyorduk. Fakat bir süre sonra gördük ki, AB konusunda bir heyecan azalması, bir ilgi azalması yaşanmaya başlandı. Bazı söylemler somut uygulamalara dönüşmüyor. AB'nin haklı olarak Türkiye'den istediği bazı konularda iktidar adım atamıyor. Örneğin bunlardan birisi sendikalar yasasının çıkarılması, bir tanesi milletvekili dokunulmazlıklarının kaldırılması, bir tanesi de Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'ndan Adalet Bakanı ve müsteşarının çıkarılması. Biliyoruz ki, bunların hiç birinde, bu hükümetin ileri adım atma niyeti yok. AB'nin önerilerini işimize geldiği ölçüde alırız, benimseriz; işimize gelmediği zaman onları bir

tarafa bırakırız eğilimi var. Bu da tam üyeliğin iktidarın gözünde gerçekten bir hedef haline dönüşmediğini gösteriyor.

ATAUM: Çok yönlü dış politika adı altında atılan adımların AB sürecine olumlu ya da olumsuz bir etkisi olacağını düşünüyor musunuz?

Onur Öymen: Aslında AB'nin dış politika alanındaki yapısı birliğin diğer alanlardaki yapısından farklı, daha ziyade hükümetler arası bir yapı niteliğinde. Bazı konularda onların da aralarında görüş ayrılıkları oluyor. Örneğin ABD'nin Irak'a müdahalesi konusunda AB içinde onu destekleyen ülkeler de vardı, desteklemeyenler de. Farklı duruşlar ortaya çıkabiliyor. Ama netice itibariyle, AB'nin genel bir çizgisi var. AB ülkeleri bugün, nükleer silahların yayılmasının önlenmesi, İran'a karşı yaptırımlar veya Hamas'a karşı sergilenen tutum gibi konularda bir görüş birliğine sahip. Ancak bu bahsettiğimiz konularda Türkiye'nin farklı çizgilere doğru gittiğini görüyoruz. Yani AB'nin dış politika genel yaklaşımına Türkiye'nin bakışı, bundan önceki dönemlere kıyasla farklılaşmış gözüküyor. Bunlar ileride sorun yaratabilecek konular. Hem topluluğa üye olacağız; hem de topluluğun genel dış politika tercihlerine sırtımızı çevireceğiz. Bu biraz sıkıntı yaratacak bir konudur.

ATAUM: Türkiye'nin supranasyonel bir oluşum olan AB'ye tam üye olması, ileride belli alanlarda egemenlik devrine sebep olabilecek. Yeni Anayasa taslağıyla da tartışılmaya başlanan egemenlik devri konusu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Onur Öymen: Biz bunu egemenlik devrinden çok bir egemenlik paylaşımı olarak görüyoruz. Türkiye üye olursa büyük bir devlet olarak üye olacak ve en çok söz sahibi olan devletlerden biri de Türkiye olacak. Dolayısıyla başka ülkelerin egemenliğini de biz paylaşmış olacağız. Bu bakımdan bunu, bir egemenlik devri olarak değerlendirmek doğru değil. Mesela NATO Komuta Sistemi içinde zaman zaman, bazı durumlarda NATO komutanları Türk birliklerini komuta edebiliyor. Bu bizim yetki devrimiz anlamına gelmiyor. NATO'nun bütün operasyonları, bütün faaliyetleri üzerinde de Türkiye söz sahibi. Bu sebeple bunu, Türkiye'nin egemenlik haklarından vazgeçtiği şeklinde yorumlamamak lazım. Kaldı ki AB

lkeleri, birlik içinde egemenliklerini muhafaza ediyorlar. Bazı konularda, özellikle pek çok ülkeyi ilgilendiren konularda AB merkezi karar verirken; bazı konularda da, çoğu zaman, AB'nin aldığı kararlar yalnızca tavsiye niteliğinde oluyor. Birçok unsur yine milli devletler tarafından kararlaştırılıyor. AB'nin bir devlet gibi, adeta bir federal devlet gibi merkezden yönetilen bir yapıya sahip olduğunu söylemek mümkün değil.

ATAUM: Önümüzdeki 5 yıllık süreçte, Türkiye ile ilgili olarak AB konusunda bugün var olan dinamiklerde önemli değişiklikler yaşanır mı?

Onur ymen: Bu, dünya konjonktürüne bağlı; Türkiye'nin yapısına bağlı. Türkiye'de seçimlerden sonra yeni bir iktidar iş başına gelirse, mesela CHP iktidarı iş başına gelirse, bu, AB ile ilişkilerimizi de etkileyecektir. Avrupa'da gerçekleşebilecek seçimler de etkileyici bir faktör olacaktır. Örneğin Almanya'da Hristiyan demokratların iktidarda olduğu her dönemde AB yelik sürecimiz zarar görmüştür. Fransa'da Chirac Dönemi ile Sarkozy Dönemi aynı değil. Yarın iş başına kimin geleceğini bilmiyoruz. Bu başka ülkeler için de geçerli. İşin özünde şu var: AB'de hem parlamentoda hem Konsey'de kararlar nüfus esasına göre alınıyor. Bu sebeple nüfusu en büyük ülkelerden biri olan Türkiye'nin yeliği, büyük devletler arasındaki dengeleri ve g paylaşımını etkileyecektir. İşin bu boyutunu görmek lazım. Söz konusu olan bir ülkenin sıradan, küçük bir devlet olarak Birliğe girmesi değil; Birliğin geleceğinde söz sahibi olacak, büyük bir devlet olarak girmesidir. Sıkıntı da buradan kaynaklanıyor. Çünkü büyük devletler kendi etki alanlarını daraltmak istemiyorlar. Başka bir büyük devletle güçlerini paylaşmak istemiyorlar.

ATAUM: Çok teşekkür ediyoruz.

2.3. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Programında Avrupa Birliği

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Programı'nda hedef ve öncelikleri arasında saydığı 'yurtta sulh cihanda sulh ilkesini korumak' başlığı altında önceliklerini belirtirken, 'Bir medeniyet

projesi olarak gördüğümüz AB'ye diğer üyelerle eşit haklara sahip biçimde tam üye olmaktır.' diyerek Avrupa Birliği üyeliğini öncelikleri arasında saymıştır. Ekonomik altyapının tasarımında, vergileme, KOBİ'ler, tüketiciler, yenilenebilir enerji kaynakları, turizm, çalışma yaşamı, yüksek öğrenim, sağlık gibi alanlarda Avrupa Birliği ile uyumlu düzenlemelere parti programında yer verilmiş; yenilenmiş Lizbon Stratejisi'nin benimseneceği ifade edilmiştir. CHP'nin Parti Programında, Avrupa Birliği ile ilişkilere 4. Bölüm'de Ulusal Güvenlik ve Dış Politika Bölümü'nde Dış İlişkiler Başlığı altında yer verilmiştir. Buna göre;

CHP başından beri Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemektedir. Türkiye'nin AB'ye tam üyelik hedefi, Mustafa Kemal Atatürk'ün çağdaşlaşma devriminin, modernleşme vizyonunun doğal uzantısı olan bir toplumsal değişim projesidir. AB ile ilişkilerimizde koşulumuz; eşit koşullu, Cumhuriyetimizin kuruluş değerlerine saygılı, onurlu tam üyeliktir.

CHP bunun dışındaki hiçbir seçeneği kabul etmez. CHP Türkiye'ye diğer üyelerden farklı, özel bir statü verilmesini kabul etmez. Eşit haklara sahip olacak bir Türkiye'nin AB üyeliği için diğer bütün üyelerin kabul edip uyguladıkları koşullara, bu arada Kopenhag ve Maastricht kriterlerine uyulmasını, AB hukukunun benimsenmesini kabul eder. Ancak, başka ülkelerden istenmeyen koşulların tek taraflı tavizler gibi Türkiye'ye dayatılmasına karşı çıkar.

Bu arada, serbest dolaşım, tarım destekleri, bölgesel kalkınma alanlarında AB tarafından getirilmiş olan kalıcı kısıtlamaların kaldırılmasını ister. AB'nin üçüncü ülkelerle yaptığı serbest ticaret anlaşmalarının, eş zamanlı olarak Türkiye ile söz konusu üçüncü ülkeler arasında da paralel anlaşmaya dönüşmesini hedef alır. Bazı AB ülkelerinin coğrafi veya kültürel farklılıklar gibi nedenlerle Türkiye'yi tam üyelikten dışlamayı ve Türkiye'ye özel bir statü vermeyi öngören politikalarının AB'nin resmi görüşü haline dönüştürülmesi halinde, başta Gümrük Birliği olmak üzere, mevcut taahhütlerimiz gözden geçirilerek, ülkemizin çıkarlarının gerektirdiği adımlar kararlılıkla atılacaktır.

Türkiye'nin AB üyeliğinin Kıbrıs konusu ile ilişkilendirilmesini ve üyelik sürecinin sürdürülmesinin ve sonuçlandırılmasının Türkiye'nin vereceği tek taraflı tavizlere bağlanmasını kabul etmez. Aynı şekilde Lozan Antlaşmasıyla bağdaşmayan keyfi koşulların Türkiye'ye kabul ettirilmek istenmesine de karşı çıkar. Türkiye'nin üyeliğine engel olmak isteyen ülkelere karşı gerekli tepkilerin gösterilmesini ve önlemlerin alınmasını savunur. Buna karşılık, Türkiye'nin de çıkarlarına hizmet edecek, AB mevzuatına ve diğer ülkelerin uygulamalarına uygun bir reform sürecinin hızlandırılarak sonuçlandırılmasını destekler. AB'nin Türkiye'nin tam üyeliği için bir hedef tarih vermesi gerektiğini savunur.

Kıbrıs sorununa Rum tarafını tatmin etme amacıyla yapılacak baskılarla ve dayatmalarla çare aranması yaklaşımını reddeder. Kıbrıs Rum Yönetimini Kıbrıs'ı temsil eden tek meşru devlet sayan yaklaşıma kesinlikle karşıdır. Kıbrıs Rum Yönetiminin uluslararası kuruluşlarda, bu arada Avrupa Birliğinde bütün Kıbrıs'ı temsil ettiği anlayışını kabul etmez.

CHP, Türkiye'nin Akdeniz İçin Birlik Platformu'nda, ancak her ülkenin eşit koşullar altında yer alması, Platform'un hiçbir şekilde AB'ye tam üyelik sürecimizin engeli veya alternatifine dönüşmemesi, Akdeniz'de kıyısı bulunan ve Platform'a katılmak isteyen tüm ülkeleri kapsaması koşulları ile aktif olarak yer almasını benimsemektedir⁶.

2.4. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme

CHP, Avrupa Birliği'ni, demokrasi, insan hakları, özgürlükler, basın özgürlüğü, yargı bağımsızlığı, laiklik, çağdaşlık, kadın-erkek eşitliğini temsil eden değerler sistemi olarak görmekte; Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini desteklemektedir. Ancak, AB üyeliğini desteklemek, her koşulda, yapılan haksızlıkların da sineye çekileceği anlamına gelmemektedir.

---

⁶ Çağdaş Türkiye İçin Değişim Cumhuriyet Halk Partisi Programı, <http://www.chp.org.tr/wp-content/uploads/chpprogram.pdf>, 18.02.2011.

Kısaca bu şekilde özetlenebilecek olan, CHP'nin Avrupa Birliği'ne Bakışı, CHP Bursa Milletvekili, Karma Parlamento Komisyonu Eş Başkanı, Dışişleri Bakanlığı Eski Müsteşarı, Emekli Büyükelçi Onur Öymen tarafından 22 Mart 2010 tarihinde ATAUM'da verdiği konferans ve röportajda dile getirilmiştir. CHP'nin öncelik ve hedefleri arasında yer verdiği 'yurtta sulh cihanda sulh' ilkesinin önemli bir bileşeni Avrupa Birliği üyeliğidir. Program'da yer aldığı şekliyle 'Bir medeniyet projesi olarak gördüğümüz AB'ye diğer üyelerle eşit haklara sahip biçimde tam üye olmaktır.' ifadesi, CHP'nin Avrupa Birliği'ne bakışının ana hatlarını ortaya koymasından önemlidir. Buna göre, Avrupa Birliği, bir medeniyet projesi olarak görülmekle birlikte, 'haksızlıkları sineye çekemeyiz' sözleriyle de anlam kazanan 'eşit haklara sahip biçimde tam üyelik hedefi' ifadesi, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye olan tutumuna karşı birtakım çekinceler barındırmaktadır.

CHP'nin Avrupa Birliği'ne bakışında, dönemin CHP Genel Başkanı ve Başbakan İsmet İnönü'nün Ankara Anlaşması'nı imzaladığı 1963 yılından beri bir değişiklik olmadığı belirtilmekte; Avrupa Birliği'nin oluşturduğu değerler sistemini benimsemek ve yerleştirmek anlamına gelen Avrupa Birliği üyeliği ile Atatürk'ün başlattığı çok büyük, belki de tarihte örneği olmayan reform sürecini başarıya götürmenin teminatının yakalanmış olacağı düşünülmektedir.

Üyelik sürecinin uzamasında haklı gerekçeler yanında AB'nin ve AB'ye üye devletlerin haksız tutumlarının etkili olduğu da belirtilmektedir. Her fırsatta da bu haksız tutumun karşısında bulunduğu vurgulanmaktadır. Buna göre, üyelik sürecini uzatan sebeplerin başında Türkiye'nin büyük bir ülke olması gelmektedir. Türkiye, AB'ye üye olması durumunda, nüfusuyla AB'nin en büyük beş ülkesinden biri olacak; Parlamento'da Konsey'de oy ağırlığını etkileyecektir. Karar alma sürecinde söz sahibi olacak, AB içindeki kuzey-güney dengesini değiştirecektir. Türkiye'nin bu nitelikte bir ülke olmasının yol açacağı sonucun, diğer büyük devletler tarafından istenen bir durum olmadığı düşünülmektedir. Bunun yanında ekonomik potansiyelinin ve rekabet gücünün yüksek olmasının da, üyeliğinin önünde engel teşkil ettiği belirtilmektedir. Tarım, ulaştırma alanında yaşanan sıkıntılar ve gümrük birliği olmasına rağmen kişilerin serbest dolaşımı önündeki engellerin Türkiye'nin AB

pazarında daha da gelişmesinin önünde engel olduğu; Avrupa devletlerinin Türkiye'yi kendilerine rakip olarak gördüğü ifade edilmektedir.

Türkiye'nin AB üyeliğine karşı sergilenen haksız tutumlar, son dönemde Türkiye'nin üyeliğine açıkça karşı çıkan Fransa Cumhurbaşkanı Nicholas Sarkozy ve Alman Şansölyesi Angela Merkel'in açıklamalarında belirgin bir biçimde ortaya konmaktadır. Kültürel olarak AB'de Türkiye'ye yer vermeyen; geleceğinde Türkiye'nin dahil olmadığı bir Avrupa kurgulayan Hıristiyan demokratların Almanya'da iktidarda olduğu her dönemde AB üyelik sürecinin zarar gördüğü belirtilmektedir. Bu çerçevede, 'Türkiye'ye sadece özel statü verebiliriz, hiçbir zaman tam üyelik vermeyeceğiz' şeklinde söylemlerle ortaya çıkan Merkel döneminin de, Hıristiyan demokratların bakış açısı göz önünde bulundurulduğunda şaşırtıcı olmadığı söylenebilir.

Sarkozy'nin 'Türkiye, hiçbir zaman üye olmamalıdır, çünkü bir Avrupa ülkesi değildir' yönünde açıklamalarının haksız ve tutarsız olduğu belirtilmektedir. Bu tutarsızlığın en büyük göstergesi de dünya haritasında Asya ülkesi olarak gösterilen Kıbrıs'ın üye olarak kabul edilmiş olmasıdır. Müzakere sürecinde, Türkiye'yi üyeliğe götürecek 5 başlığın Fransa tarafından veto edilmesi de bu ülkenin niyetini açıkça ortaya koymaktadır. Buna karşı, Sarkozy ve Merkel gibi liderler tarafından önerilen tam üyelik dışındaki herhangi bir alternatifin kabul edilmeyeceği CHP Parti Programı'nda açıkça belirtilmiştir.

Sarkozy karşı çıkmakla birlikte, Türkiye'nin üyeliğini destekleyen kesimlerin de son dönemde Türkiye'nin laik devlet olmaktan çıkıp, bir din devleti olma yolunda ilerlediği düşüncesi taşıdığını belirten Öymen, eksen kaymasına dikkat çekmiş; bir taraftan, Avrupa Birliği ile müzakereler ve reformlar sürdürülürken, bir taraftan da uzaklaşıldığı kaygısını dile getirmiştir. Yine, ATAUM'da verdiği konferans çerçevesinde Avrupa Birliği'ne ilişkin görüşlerine başvurduğumuz, CHP Samsun milletvekili Haluk Koç da, Orta Doğu'daki monarşik İslami düzenlerin muhalifi olan fundamentalist yapılarla sürdürülen ilişkilerin Brüksel penceresinden bakıldığında çok farklı komşuluk ilişkileri yürüten bir Türkiye manzarası ortaya

koyduğunu ifade etmiştir⁷. Dışarıdan Türkiye'nin nasıl algılandığı konusunda, Türkiye'nin bir öz eleştiri yapmasının da gerekli olduğunu kaydeden Öymen, özgürlükler, basın özgürlüğü, yargı bağımsızlığı, kadın erkek eşitliği, bölgelerarası gelir dağılımı gibi konulara ilişkin yıllar içinde Türkiye'nin daha da kötüye gittiğini, uluslararası kuruluşların yayınladığı veriler ile ortaya koymuştur. Sorun satın almak istemeyen AB açısından, güvenlik ve dış politikanın çok önemli olduğunu belirtmiş; bu nedenle de iç güvenliği gecikmeden düzeltmemiz gerektiğinin altını çizmiştir. Bu çerçevede yalnızca yasamanın değil uygulamanın da önemi vurgulanmaktadır.

Daha önce üyeliği reddedilen İspanya'nın AB üyeliği deneyiminin Türkiye açısından öğretici olabileceği düşünülmektedir. Çünkü bu süreçte İspanya'da, iktidarın, muhalefetin, basının, üniversitelerin, sivil toplumun birlikte mücadele ettiği belirtilmekte; Türkiye'de ise bu dayanışmanın eksikliği dile getirilmektedir. 2003 yılında o zamanki CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın Başbakanı, "Size açık çek veriyoruz, gidin muhataplarınıza, muhalefetin adına da konuştuğunuzu söyleyin, biz üyelik müzakerelerine başlanması için size tam yetki veriyoruz" sözü hatırlatılmaktadır. Bir yandan CHP'nin üyelik sürecine desteğini ortaya koyan bu söz, bir yandan da CHP'nin AB'ye karşı olduğu yönündeki iddialara karşı cevap niteliğinde görülmektedir.

CHP'nin AB'ye mesafeli olduğu yönündeki algı, yeni Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu döneminde değişmeye başlamıştır. Eylül 2010'da Brüksel'e gerçekleştirdiği ziyaret sırasında, "Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefi, Türkiye için gerek ülke içinde hedeflenen refah, demokrasi, çağdaşlık düzeyine ulaşılması gerekse bölgede ve dünyada Türkiye'nin etkinliğinin artırılması açısından önemlidir" diyen Kılıçdaroğlu, AB Türkiye ilişkilerindeki temel sorunu karşılıklı güven eksikliğinde görmektedir. Avrupa Birliği'nin Türkiye'nin üyeliği konusunda ahde vefa göstermesi, Türkiye'nin de Kopenhag kriterlerini tam olarak yerine getirmesi gerektiğini

---

⁷ CHP Milletvekili Haluk Koç: Avrupa Birliği boyutundaki demokratikleşme demokrat, özgürlükçü, insan haklarına saygılı bir demokrasi gelişimi isteyen herkes için hedef olarak alınmalıdır, <http://www.abanaliz.com/haberdetay.asp?ID=354>, 03.03.2011.

belirtmiştir. Aynı zamanda da Avrupa 2020 vizyonunu desteklediğinin ve bu öncelikler konusunda işbirliğine hazır olduğunun altını çizmiştir⁸. Nitekim, Parti Programında, ekonomik hedef ve politikalar Avrupa 2020 Gündemi ile uyumlu olarak belirlenmiştir⁹. Programda, Avrupa Birliği ile ilişkilere, Ulusal Güvenlik ve Dış Politika Bölümü'nde Dış İlişkiler Başlığı altında yer verilmiştir. Buna göre CHP, AB ile eşit koşullu bir üyeliği desteklemektedir. Bunun dışındaki hiçbir seçeneğin kabul edilmeyeceği de belirtilmiştir. Görüşlerine yer verdiğimiz Onur Öymen ve Haluk Koç'un da vurguladığı, 'Türkiye'nin üyeliğine engel olmak isteyen ülkelere karşı gerekli tepkilerin gösterilmesi ve önlemlerin alınması hususu, Programda da belirtilen unsurlardan biridir. Türkiye'nin AB üyeliğinin Kıbrıs ile ilişkilendirilmesi ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Kıbrıs'ı temsil eden tek meşru devlet sayılması; Rum Yönetimini tatmin etmek amacıyla Türkiye'ye karşı baskı ve dayatma olarak nitelendirilebilecek bir politika uygulanması, CHP'nin benimsemediği hususlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

---

⁸ CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun Brüksel ziyareti Eylül 2010, <http://brussels.chp.org.tr/?Islem=BultenGoster&BultenID=110> , 18.02.2011.

⁹ CHP Parti Programı Bölüm V Üretimden ve Yeni Ekonomik Düzen Ekonomik Hedefler ve Politikalar <http://www.chp.org.tr/wp-content/uploads/chpprogram.pdf>, 18.02.2011.

TÜRKİYE DEĞİŞİM HAREKETİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE DEĞİŞİM HAREKETİ'NİN

AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

Türkiye Değişim Hareketi kurucusu Mustafa Sarıgül, 26 Haziran 2009'da düzenlediği basın toplantısıyla Türkiye Değişim Hareketi adındaki hareketin partileşeceğini; yaklaşık bir yıl sonra 22 Haziran 2010'da düzenlediği basın toplantısında da partileşme kararından vazgeçtiğini ve Kemal Kılıçdaroğlu genel başkanlığındaki CHP'yi desteklediğini açıklamıştır.

Türkiye Değişim Hareketi'ni temsilen ATAUM'da konferans veren Faruk Loğoğlu, Türkiye Değişim Hareketi'nin feshedilmesi üzerine CHP'ye katılmış; 18 Aralık 2010'da gerçekleştirilen CHP Kurultayı'nda Parti Meclisi üyeliğine seçilmiştir. Faruk Loğoğlu, bugün CHP'de aktif olarak siyaset yapmakla birlikte Merkezimize Türkiye Değişim Hareketi adına görüşlerini aktarmak üzere gelmiştir.

Bugün varlığını sürdürmeyen oluşumun hem lideri CHP'yi destekleyeceğini açıkladığından, hem de temsilcisi CHP saflarına katıldığından kitabımızda CHP'nin arkasında yer verilmesi uygun görülmüştür. Yaklaşık bir yıl çalışmalarını sürdüren Türkiye Değişim Hareketi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışı, Dışişleri Bakanlığı Eski Müsteşarı ve Emekli Büyükelçi Faruk Loğoğlu tarafından 10 Mayıs 2010'da ATAUM'da verilen konferans, yine Faruk Loğoğlu ile gerçekleştirilen röportaj ve Parti Programının değerlendirilmesi çerçevesinde incelenecektir.

3.1. Dr.Faruk Loğoğlu Tarafından Verilen Konferans

Sunucu Zerrin Sakarya: Bugünkü konferans konumuz “Türkiye Değişim Hareketi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışı” ve konuşmacımız da Emekli Büyükelçi, Dışişleri Bakanlığı Eski Müsteşarı Dr. Faruk Loğoğlu. Konferansa geçmeden önce Sayın Loğoğlu'nun kısa bir özgeçmişini size okumak istiyorum. Ankara'da doğan Dr. Loğoğlu, Tarsus Amerikan Koleji'nden sonra Amerika

Birleşik Devletleri'nde Brandeis Üniversitesi'nden mezun olmuş, Princeton Üniversitesi'nden de Siyasi İlimler alanında doktorasını almıştır. Dışişleri Bakanlığı'na katılmadan önce Vermont eyaletindeki Middlebury College'da Siyasi İlimler alanında bir yıl öğretim üyeliği yapmıştır.

Emekli Büyükelçi Sayın Dr.Faruk Loğoğlu Danimarka'da, Azerbaycan'da ve ABD nezdinde Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçisi olarak görev yapmıştır. Diğer dış görevleri ise sırasıyla: Belçika, Bangladeş, Birleşmiş Milletler New York ve Almanya'da olmuştur. Dışişleri Bakanlığı'na 1971 yılında giren Dr. Loğoğlu, merkez dairelerinde daha çok siyasi konularda çalışmış, Ortadoğu, Avrupa, Kıbrıs, Türk-Yunan ilişkileri üzerinde yoğunlaşmıştır. 1998'de Azerbaycan'dan merkeze dönüşünde önce Çok Taraflı Siyasi İşlerden Sorumlu Müsteşar Yardımcılığı, sonra Bakanlık Müsteşarlığı yapmıştır. Dr. Loğoğlu'nun İngilizce olarak yayımlanmış "İsmet İnönü ve Modern Türkiye'nin Oluşumu" adlı bir çalışması ve çeşitli makaleleri bulunmaktadır.

Türkiye Değişim Hareketi'ne Aralık 2009'da katılan Dr. Faruk Loğoğlu, hareketin dış politikadan sorumlu kurucu üyesidir. Şimdi bu konudaki konuşmasını yapmak üzere Emekli Büyükelçi Sayın Dr.Faruk Loğoğlu'nu kürsüye davet ediyorum.

Faruk Loğoğlu: Çok teşekkür ediyorum, hakkımdaki güzel sözleriniz için. İnsan böyle kendi yaptıklarını duyunca sanki bayağı bir şeyler yapmışım gibi bir hisse kapılıyor; oysa ben hep ileriye bakan bir insanım, geçmiş beni bir gerçek olarak ilgilendiriyor da, kendi özel hayat anlayışı bakımından fazla ilgilendirmiyor. Bu bağlamda, örneğin, fotoğraflara dahi bakmam. Bu güzel günde, burada bulunmaya karar verip, hele beni dinlemek üzere geldiğiniz için ayrıca teşekkür ediyorum hepinize.

Bundan altı ay önce eski Bakanım (Dışişleri), yıllarca birlikte çalıştığımız Hikmet Çetin beni aradığında, "Faruk, hayatında birçok şeyi yaptın, şimdi artık siyasete girme zamanı geldi," dedi. Görüştük, tartıştık. O görüşmeler neticesinde Şişli Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül'ün liderliğindeki Türkiye Değişim Hareketi'ne katılmaya karar verdim. Hemen belirteyim: buraya bir siyasi konuşma yapmak

için gelmedim. Sadece bir iki noktaya değineyim. Önce siyasete girmekle, politikacı olmak arasında bir fark olduğunu düşündüğümü vurgulayayım. Zira istesem de politikacı olamam. Politikacıları küçümsediğim için değil, sadece benim yapamayacağım bir sanat olduğuna dikkat çekmek istiyorum. İkincisi de, Türkiye Değişim Hareketi (TDH) henüz partileşmiş bir hareket değil. Bu partileşme Haziran ayının son yarısında olacak, ancak ondan sonra resmi parti unvanıyla değişik ortamlarda siyaset yapmaya başlayacağız.

Burada ise Türkiye-Avrupa Birliği'ne nasıl bakıyor, Türkiye Değişim Hareketi bu konuya nasıl yaklaşıyor, sizlerle bu noktalara ilişkin düşüncelerimi paylaşmak istiyorum. Türkiye'nin AB'ye bakışı, bir ülke olarak, bir ulus olarak, hem içerideki kendi yaşantısına, hem dış dünyaya bakışının bir parçası, yansımasıdır. Bu itibarla, ben önce TDH olarak, Türkiye'nin dünyadaki konumuna, dış ilişkilerine hangi değerler üzerinden, hangi ilkeler doğrultusunda ve çerçevesinde baktığımı, bakmak istediğini size kısaca aktarmaya çalışacağım.

TDH, Avrupa'daki siyasi tabir ve sınıflandırmalara göre Sosyal Demokrat liberal eğilimli bir siyasi harekettir. Bu ne anlama gelmektedir? Bu, TDH'ye ilham veren değer ve ilkelerin demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, kadın-erkek eşitliği, laiklik, bilime dayalı eğitim ve çok güçlü bir sosyal adalet dozuyla iç içe geçmiş bir piyasa ekonomisi veya pazar ekonomisi anlayışına sahip olmak anlamına gelmektedir. Bu dünya bakış açısı TDH'yi nasıl bir konuma getiriyor? Bu, TDH'yi doğrudan doğruya Avrupa Konseyi'nin kurucu değerlerinin merkezine, bu değerler bizi AB'nin benimsediği ve bağlılık ifade ettiği ülkelerin ortasına oturtuyor.

Bu itibarla, AB'ye bakış açımız ve TDH'nin esin kaynağı ilke ve değerleri yan yana koyunca, bunlarla tutarlı bir yaklaşım ve politika oluşturmamız gerektiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Vizyon bu olduğuna göre, Türkiye'nin küresel planda hangi mahalleye ait olması gerektiği de açıktır. Bir zamanlar Türkiye'de bu kavram "mahalle baskısı" anlamında çok tartışıldı. Bir gazetedeki yazımda, Türkiye içindeki mahalle tartışmalarının önemli olduğuna, ama Türkiye'nin kendisinin hangi "mahalle"de oturduğunun daha da önemli olduğuna işaret etmiştim. Diğer bir deyişle, uluslararası planda da bu kavramın ülke gerçeklerini anlamak bakımından

kullanılabilir olduğunu vurgulamıştım. Düşüncem şudur: Türkiye'nin mahallesi, Avrupa Atlantik camiasıdır. Türkiye'nin posta kodu, Avrupa Atlantik camiasına ait bir posta kodu olmalıdır. Bundan kasıt, Türkiye'nin nereye ait olduğu, hangi adreste oturduğu konusunda bir şüphe olmamasıdır. Türkiye'nin yönü hakkında, değerleri hakkında kuşku olmamalıdır. Türkiye Batı'yla mı hareket ediyor? Batı'dan kopuyor mu? İslam dünyasına mı kayıyor? Rusya'yla mı daha iyi ilişkiler içinde olacağız? Bu tartışmaların Türkiye'nin aidiyeti bağlamında olmaması gerekir diyorum. Tartışmada sakınca gördüğüm için değil ama Türkiye'nin nereye ait olduğu konusunda zihinlerimizde bir kuşkuya yer olmamalı diyorum.

Neden böyle düşünüyorum? Çünkü Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan önce başlayan, sürecin adına ister Batılılaşma, ister modernizasyon veya çağdaşlaşma deyin, Türkiye hep yüzünü Batı'ya dönük tutmuştur. Batı bizden üstün olduğu veya her alanda daha ileri olduğu için değil, ama sahip olmamız gereken değerlerin en fazla o yörelerde savunulduğu, o yörelerde yaşatıldığı gerçeğinden hareketle bunu yapmışız. Osmanlı döneminde bu politikayı izleyenler ilerlemenin anahtarını Batılı değer ve ölçülerde görmüşlerdir. Cumhuriyetin kurucuları ve Atatürk yine benzeri bir anlayışla Batılılaşma hareketini hızlandırmışlar ve kapsamını genişletmişlerdir.

Evet, Türkiye, Avrupa Atlantik Camiası içinde olmalıdır. Bu tespitle aranızda mutabık olmayanlar olabilir. Ancak, böyle bir aidiyeti eğer Türkiye'nin çok boyutlu, çok coğrafyalı, aktif bir dış politika izlemesine engel olarak görüyorsanız, bu varsayımın doğru olmadığını belirtmeliyim. Bununla neyi kastediyoruz? Türkiye elbette Avrupa'yla, Batı'yla yoğun ilişkiler sürdürürken, Kuzeyiyle, Doğusuyla, Güneyiyle de bağlarını geliştirecektir. Bu, küreselleşmenin yol açtığı doğal bir ihtiyaçtır. Ancak, bugünkü dış politikanın çok eksikleri vardır ve eleştiriyi fazlasıyla hak etmektedir. Soru cevap kısmında ayrıntıya girebiliriz, ancak bu noktada şuna işaret edeyim: Afrika açılımı deniliyor. Bu, merhum Bülent Ecevit ve İsmail Cem döneminde başlatılmıştır. Latin Amerika açılımı deniyor, bu da yine Bülent Ecevit ile İsmail Cem döneminde başlatılmış bir açılmıdır. Doğrudur, bu açımlar AKP iktidarı döneminde hızlandırılmıştır. Hükümetin dış ekonomik ilişkilerimiz ve ticaretimiz bakımından olumlu sonuçları da olan yaklaşımının takdir edilecek

yönleri vardır. Ancak, açılımların içeriği kadar bu açılımları hangi saik ve maksatla yapıldığı da önemlidir ve bilinmelidir. Benim bu noktada soru işaretlerim ve ciddi endişelerim var. Tekrar ediyorum ki Avrupa Atlantik Camiası içinde olmak Türkiye tarafından çok boyutlu bir dış politika izlenmesine engel değildir. Zaten günümüz dünyasında en küçük ülkeler dahi Lüksemburg'dan tutun Liechtenstein'a kadar, hepsi çok boyutlu dış politikalar izlerler. Küreselleşen, küçülen dünya bunu gerektiriyor. O nedenle çok boyutlu dış politika izlemek bir marifet değildir. Pek mümkün olmamakla beraber tam tersini yapmak marifettir. İçine kapanmak ve dış dünyayla bağlantıları asgariye indirmek, eğer bir matahsa, bir marifet sayılabilir.

TDH olarak Türkiye'nin izleyeceği dış politikanın, Türkiye'nin demokratik, laik yapısıyla uyumlu ve tutarlı bir dış politika olması gerektiğini düşünüyoruz. Türkiye'nin dış politikasına yön veren dinamiklerin demokratik ve laik sıfat ve nitelikleriyle belirlenmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu da demek değildir ki, yeri geldiğinde Filistinlilerle dayanışma içinde olmayacağız veya bir başka nüfusu Müslüman olan bir ülkenin sorunlarına karşı sempati duymayacağız ya da o ülkeye destek vermeyeceğiz. Vereceğiz ama bunu yaparken, dini duygulardan kaynaklanan bir yaklaşıma dayalı olarak değil, Türkiye'nin ulusal çıkarlarıyla uyumlu ve Türkiye'nin demokratik, laik yapısına yaraşır, insana odaklanan uygun bir söylemle, bir tutum, bir politikayla yapılmasının daha doğru olacağını düşünüyorum.

Şimdi, Avrupa Birliği üyeliğine şu ana kadar çizdiğim çerçeveden yaklaşırsak, bu konuda TDH'nin düşüncesi nedir, ona değinmek istiyorum. TDH'ye ilk katıldığım sırada, bana ileride kurulacak partinin program taslağı gönderildi. Taslağın dış politika kısmı AB üyeliği konusuyla başlıyordu. "AB'ye öncelik vermek lazım ama bunu birinci sıraya koymanın da âlemi yok. Bunun sırası, belki, Türkiye'nin genel politika anlayışı, genel ilkeler anlayışı, dış politikasına yön veren unsurlar sıralandıktan sonra gelir," demiştim ve aramızda şakalaşmıştık. AB üyeliği Türkiye için sıradan bir dış politika uygulaması değildir. AB üyeliği hedefi, Türkiye'nin 1963 Ankara Anlaşması'ndan beri sürdürdüğü stratejik bir tercihtir. Bugünkü Hükümetin ilk dört yılda çok yoğun olarak gerçekleştirdiği AB reformları döneminden sonra geldiğimiz nokta şudur: bugün AB

üyeliği Hükümet için basit bir dış politika sorunu, uygulaması haline dönüştürülmüştür. “Olsa da olur, olmasa da olur” noktasına getirilmiştir. Bunun bildiğimiz nedenleri vardır: AB ülkelerinin tutumları, Türkiye’ye karşı izlenen olumsuz politikalar, her kriter karşılandığında Türkiye’nin önüne yeni şartlar konulması, hiç bitmeyen bir şekilde birçok işimize karışmaya kalkışmaları. Son zamanlarda kimi AB ülkesi liderlerinin yaptıkları açıklamalar ve tam üyelik yerine alternatifler önerilmesi ise bardağı taşıran son damlalar olmuştur. Dolayısıyla, kamuoyunda derin bir rahatsızlık vardır. Hükümetin de bu rahatsızlığa kulak vermesi demokrasinin gereğidir. Ama unutmayalım ki, AB üyeliği öyle “olsa da olur olmasa da olur” anlamında basit bir dış politika meselesi değildir. AB üyeliği, Türkiye için stratejik bir tercihtir. Türkiye eğer demokrasisini, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını, kadın-erkek eşitliğini, bilime dayalı eğitim düzenini, laik yapısını korumak, gelişme ve kalkınmasını sürekli bir biçimde gerçekleştirmek istiyor ise, AB’ye yön veren, AB’nin temelinde yatan bu değerleri Avrupa’ya rağmen, Avrupa’yla paylaşmamız gerekmektedir. Bu değerleri, bazen Avrupalıların bile ileri götüremediği bu evrensel değerleri ileri götürmemiz ve hayata geçirmemiz için AB içinde yer almamız gerekmektedir.

Bu olmadığı takdirde ne olur, Türkiye batır mı? Hayır, batmaz. Türkiye daha mı kötü olur? Bu soruya da kesin bir yanıt vermek mümkün değil. Sağlıklı görünen bir ekonomimiz var. Çok yönlü ilişkiler geliştiriyoruz. Ancak AKP politikaları zincirinde çok zayıf halkalar da var. Sadece Rusya örneğine değineyim. Çünkü zamanında, acaba Rusya AB’ye bir alternatif olabilir mi diye Türkiye’de tartışmalar oldu. Hala böyle düşünenler olduğunu biliyoruz. Sayın Dışişleri Bakanımızın komşularla sıfır sorun politikası çerçevesinde birçok atılımlar yapıldı. Bu bağlamda, Rusya’yla da ilişkilerimiz çok gelişti. Ekonomik, ticari ve turizm ilişkilerimiz gelişti, orada iş yapan Türk şirketlerinin aldığı ihaleler çoğaldı. Çok etkili bir konuma ulaştık. Ama enerji alanında da Rusya’ya bağımlı hale geldik. Şimdi eğer nükleer enerji santrali ihalesi de Rusya’ya verilirse, enerji konusunda Rusya’ya bağımlılığımız daha da ciddi bir hale gelecektir. Rusya, Türkiye için sıradan bir komşu değildir, çünkü Rusya sıradan bir ülke değildir. Rusya nasıl bir ülkedir? Sovyet döneminde iki süper güçten biriydi. Emperyal bir güç gibi hareket ediyordu. Bugün elindeki enerji kaynaklarıyla aynı tutumu, iddialı tavrı sürdüren bir Rusya vardır.

Rusya'nın Gürcistan'a saldırısı, Rusya'nın Ukrayna'ya ve Beyaz Rusya politikaları gözler önündedir. İşine geldiği sürece, Rusya Türkiye'nin sırtını okşar, işine gelmediği zaman bu ilişkiyi bir anda gözden çıkarabilir. Türk-Rus tarihi bunun herhalde en öğretici kaynağıdır.

Denilebilir ki, kötü örnekler 20. yüzyıl ve daha öncesine aittir; 21. yüzyılda durum farklıdır. Ama Rusya'nın Gürcistan'ı işgali 20. yüzyılda değil, 2008 yılında oldu. Dolayısıyla, Rusya'nın içgüdüleri ve refleksleri eskisinden pek farklı değildir. O nedenle diyorum ki, Rusya'yla ilişkilerimizin gelişmesi olumlu ve yerindedir, ancak Rusya AB'ye alternatif değildir, olmamalıdır. Rusya'ya bağımlı hale gelmemek için Türkiye'nin özel bir özen göstermesi de gerekmektedir.

AB çok mu başarılı olmuştur? Hayır. Hele bugünkü durumuna baktığınız zaman, Yunanistan, İspanya, Portekiz'deki olumsuz ekonomik gelişmelerle birlikte Avro ve neticede AB büyük bir sınavdan geçmekte, çok zor günler yaşamaktadır. Ama AB'nin gelişme çizgisini şöyle hatırladığınız zaman, 1957 Roma Antlaşması'ndan bu yana hep yavaş ilerlemiştir, inişler çıkışlar, hatta bazen gerilemeler yaşamış, ama sonunda daima ileriye gitmiştir. İster ekonomik konularda, ister dış politika konularında, ister savunma konularında olsun, aksayarak da olsa AB hiç kimsenin beklemediği ölçülerde, hele iki defa birbirine karşı savaşmış ülkelerden oluşan bir AB, önemli mesafeler kaydetmiş ve gerçek bir birlik yolunda önemli adımlar atmış, yapılar oluşturmuştur. İnsanlar daima yapılanları unutup yapılmayanlara bakar, çünkü yapılmayanları daha çabuk görür, çünkü onlar günümüzde cereyan eder. Oysa bir de geçmişe baktığımız zaman, AB'nin ekonomi, ticaret, maliye, adalet, istihbarat gibi birçok alanda çok ilerlemiş birlik uygulamaları vardır. AB, üye ülkelerin halklarına ne getirmiştir, ne kazandırmıştır? Her şeyden önce, demokrasi bütün bu ülkelerde güçlenmiştir, İspanya, Portekiz, Yunanistan, bunun sonradan katılan Doğu Avrupa ülkeleri en bariz örnekleridir. Hukukun üstünlüğü, özgürlükler, fırsat eşitliği, kaliteli yaşam, güvenlik ve istikrar gelmiştir. Eskisine nazaran daha fazla, daha köklü ve daha yaygın bir biçimde bu hususlar AB'de gerçekleşmiştir.

Türkiye için AB neden önemlidir? Türkiye'nin hedefi laik demokrasisini güçlendirmek, halkımızı refah, özgürlük, güven içinde yaşatmak ve kalkındırmak, bölgesel ve küresel barış ve istikrara daha etkili katkılarda bulunmaktır. Evrensel uygarlığın bir parçası ve itici, geliştirici gücü olmaktır. AB üyeliği bu amaca ulaşmanın bir yolu, aracı ve ortamıdır.

İşte bu nedenlerle TDH, AB üyelik hedefine ulaşmayı sağlayacak bir politika izleyecektir. AB katılım müzakerelerini hızlandırmak için gerekli olan reformları hayata geçirecektir. Buna itiraz edenler vardır. “Karşımızda bizi istemeyen bir AB dururken, hala AB üyelik hedefine bağlılıktan nasıl söz edilebilir?” görüşü Türkiye’de yaygındır. AB hedefi önemlidir. AB’ye sonunda katılmak da önemlidir. Ama daha da önemlisi o hedefe doğru ilerlemek için atacağımız adımlardır. Demokrasimiz, laik yapımızın güçlü kalması için AB ailesi içinde olmak gereklidir. O nedenle reformları gerçekleştirmek, AB kriterlerine uymak Avrupa’ya yaranmak veya Avrupa dediği, istediği için yapıyoruz anlamına gelmemektedir. Yaptıklarımızı kendimiz yapıyoruz, halkımız, ülkemiz için yapıyoruz söylemi, kimin tarafından, hangi siyasi eğilim adına söylenirse söylesin, altında yatan zihniyetler farklı da olsa, doğru bir söylemdir.

Hep şu kanaati taşıdım: Katılma müzakereleri devam edecek ve bir gün Türkiye AB’nin tam üyesi olacaktır. Bu noktada en ufak bir tereddüdüm veya kuşku olmamıştır. Çünkü, Türkiye için AB üyeliği stratejik bir hedefdir. Bu hedef, AB’nin Türkiye’ye hukuki ve manevi taahhüdüdür. Geçmiş dönemlerde de Türkiye’nin AB’nin üyeliğine karşı çıkan Avrupalı liderler, ülkeler olmuştur. Bu karşı çıkışlar, çeşitli olayların etkisiyle bazen yüksek perdeden, incitici ibarelerle ifade edilmiştir. Bugün de bu sesler gürültülü bir biçimde çıkmaya devam etmektedir. Yunanistan ve diğer AB üyelerindeki ekonomik kriz nedeniyle, Türkiye’nin tam üyeliğine olumsuz bakanların sayısı ve endişeleri artacaktır. Ama şu örneği hatırlayalım: 2008 yılında Batılı bir kuruluş tarafından yapılan çok kapsamlı bir AB kamuoyu araştırması sırasında Türkiye’yle ilgili olarak da birçok soru soruluyor. Ancak iki tanesi ön plana çıkıyor. Bunlardan biri: “Türkiye’nin AB’ye üye olmasını istiyor musunuz?”. Yanıt: “Hayır, istemiyoruz,” oluyor, üstelik ortalama %50’nin üzerinde bir oranla. O zaman hiç ümit yok gibi bir izlenim doğuyor. Ama ikinci bir soru

daha var: “Peki, istemiyorsunuz ama yine de Türkiye’nin AB üyesi olacağını düşünüyor musunuz?” Yanıt bu sefer de “evet” ve yine yüzde 50’nin üzerinde bir oranla olumlu oluyor. AB böyle bir ikilem karşısında; yani istemiyorlar ama bunun olacağını da biliyorlar.

Ülkemizde ise duruma gelince, AB üyeliğini isteyenlerin oranı %75’lerden %30’lara kadar düşmüştür. Ama Türk halkının AB’ye kalıcı bir biçimde olumsuz bakmadığını düşünüyorum. Zamanı gelince, son aşamalara geldiğimizde, halkımızın büyük çoğunluğunun bağlı olduğumuz ilkeler, hedefler ve değerler nedeniyle, AB üyeliğine sahip çıkacağına inanıyorum. İkinci nokta, Avrupa’da Türkiye’nin üye olmasını destekleyenlerin çoğunluğunun gençlerden oluşmasıdır. Bu da önemli, çünkü zaten Türkiye’nin AB üyeliği hemen önümüzdeki yıllarda muhtemelen gerçekleşmeyecek, ama bugünkü genç nesil karar verme noktalarına geldiklerinde, bugünün gençleri Türkiye’yi AB içinde görmek isteyeceklerdir. Beş-on yıl sonra Avrupa ve Türkiye nerede olacak, koşullar ne getirecek, bunları bugünden öngörmek zor. Ama ben genç nesillerin aklına güveniyorum.

Türkiye’de AB bağlamında bazı şeylere gerektiğinden fazla önem veriyoruz. Türkiye’ye yönelik eleştirilere, tavrılara, örneğin Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy veya Alman Başbakanı Merkel gibi Avrupalı siyasetçilerin söylediklerini fazla ciddiye alıyoruz. Bizim Avrupa’daki bu söylemleri çok ciddiye almamız gerekmiyor. Bizim AB’nin Türkiye bakımından temsil ettiği değerleri ciddiye almamız gerekiyor. Arada büyük fark var. O zaman şu sorulabilir: Değerlerini ciddiye alıyorsunuz, kendilerini ciddiye almıyorsunuz; o zaman orada ne işimiz var? Bazı açılardan Avrupa’nın bize yapacağı katkıları var, hatta kimi noktalarda Avrupa’ya belki ihtiyacımız bile var. Ancak, Avrupa’nın bize daha fazla ihtiyacı var. Avrupa’nın kendisine çekidüzen vermesi, din temelinde kapalı bir kulüp olmaktan çıkıp, uygarlık bağlamında evrensel iddiası olan bir birlik haline gelebilmesi için mutlaka Türkiye’nin orada olması lazım. Türkiye’nin demokratik, laik yapısıyla AB içinde yer alması gerekiyor.

Bir sapma yapayım, sonra geri döneyim bu konuya. Biliyorsunuz Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri’nin himayesinde bir ‘Uygarlıklar Diyalogu’ var. Türkiye Başbakanı ile İspanya Başbakanının eş başkanları olduğu bir süreç birkaç yıldır devam

ediyor. Uygarlıklar arasında çatışma olmasın, uygarlıklar diyalog halinde olsun, farklı kültürler ve dinler birbirini iyi tanısin mülahazalarıyla başlatılmış olan bir süreçten bahsediyoruz. Bugünlerde anılan Diyalogdan bir ses çıkmıyor. Bu şaşırtıcı değildir çünkü sürecin bir yere varma şansı çok düşüktür. Üstelik girişimin çıkış noktası da yanlıştır. Eş başkanlık yapan İspanya, zamanında önce Müslümanları ülkeden atmış, sonra Yahudileri, uzun yıllar diktatörlük rejimi altında yaşamış ve sonunda AB üyeliği sayesinde düzelmeye yüz tutmuş bir ülkedir. Türkiye'nin oradaki eş başkanlığını ise bütün dünya ve herhalde kendi kamuoyumuz da Türkiye'nin "Uygarlıklar Diyalogu"nda sanki İslam dünyasını temsil ettiği şeklinde algılamaktadır. Bu da yanlıştır. Türkiye orada, eğer bir duruşu temsil edecekse nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan demokratik ve laik bir ülke sıfatı olması gerekir. Böyle bir diyalog çerçevesinde yapabileceğimiz katkıların demokratik, laik yapımızla uyumlu ve tutarlı olması gerekir. Dinler arasında diyalogu, sonu olmayan bir egzersiz olarak görmek mümkündür. Çünkü dinler, tabiatları itibariyle, öbür dinlere hoşgörülle baktıklarını iddia etseler bile kendilerinin en iyisi olduklarını düşünürler. O bakımdan bir dine mensup bir insan ile diğer dine mensup bir insan arasında bir diyalog olabilir diyebiliriz. İnsanlar anlaşabilir. Ancak doktrinler anlaşamazlar. Bu nedenle, dinler arasında anlamlı bir diyalog olması pek mümkün değildir.

TDH, AB'ye tam üyelik dışında herhangi bir alternatife razı değildir, böyle bir seçeneği kabul etmeyecektir. Olacaksa Türkiye, AB'nin tam üyesi olacaktır, olmayacaksa da dışında kalacaktır. Dolayısıyla TDH sanki tam üyeliğe alternatiflere razı olabilirmiş gibi bir yaklaşım içinde olmayacak, karşı tarafa bu yönde umut vermeyecektir. Müzakerelerde TDH özellikle iki şey üzerinde duracaktır. Birincisi, aday ülkelere, hangi ölçüler getiriliyor ise Türkiye'de de aynı ölçülerin uygulanması, bunun dışındaki taleplere itibar etmeyeceğimizin vurgulanması olacaktır. İkincisi de Türkiye'nin attığı her adımın, AB tarafından karşılığının hemen verilmesini istemek olacaktır. Bunu yapabilir miyiz? Evet, bu bize bağlı bir husustur. Son yıllarda Türkiye'de bir yandan AB üyelik hedefimize bağlıyız, buna yönelik çabalarımızı sürdürüyoruz, reformlara devam ediyoruz diyen bir iktidar var. Ama öbür yandan, sanki artık bir bölge ülkesiymiş gibi hareket ediyor ve eksen kayması

tartışmalarına yol açacak kadar anlaşılması güç politikalar izliyor. Türkiye bir bölge ülkesidir, fakat bölge ülkesi olmak başka, bir bölge ülkesi olarak hareket etmek başkadır. Hükümetimiz Türkiye'yi bugün Avrupa Atlantik camiasının bir üyesi olmaktan çıkarmış ve bir Ortadoğu bölgesi haline getirmiştir. Özellikle İsrail'le ilişkiler, Arap-İsrail ihtilafı ve Hamas konularında, Sudan ve İran konularında, sanki sorunlara taraf bir bölge ülkesiymişiz gibi hareket ediyoruz. Oysa bu konularda Türkiye'nin Avrupa-Atlantik camiasıyla mümkün olduğu kadar birlikte hareket etmesi önemlidir. Türkiye'nin aidiyetinin gereğidir bu. Avrupa Birliği ile ne kadar uyumlu hareket ettiğimiz veya İsrail'le ilişkilerimiz, ABD'yle ilişkilerimizin durumundan daha önemli olan Türkiye'nin ulusal çıkarlarıdır. Daima zihnimizin arkasında olması gereken ölçü bu olmalıdır ve bunu unutmadığımız takdirde, Türkiye'nin belirlediği hedeflere ulaşabilecek yeteneğe, güce sahip bir ülke olduğumuza inancım tamdır. Şimdi ben, burada duracağım, varsa sorularınız, onlara geçebiliriz.

Soru: Öncelikle hoş geldiniz. Benim sorum, AB'nin Azerbaycan'la ilişkileriyle ilgili. Bir de karşılıklı olarak Türkiye-Azerbaycan ilişkilerindeki değişmeyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Faruk Loğoğlu: Güzel bir soru. İki katmanlı bir cevabı var. Birincisi, tarihi boyunca ve tabii son olarak Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra Azerbaycan'ın dış politikası Türkiye, İran ve Rusya arasında denge kurmak esasına dayanır. Bu üç komşunun Azerbaycan'ın politikasının belirlenmesinde önemli ağırlıkları vardır. Bu bağlamda Rusya kendi politikası icabı, bütün eski Sovyet Cumhuriyetleri'ni ama özellikle petrol ve doğal gazı olan Azerbaycan gibi ülkeleri kendisine bağlı ve bağımlı tutmak ister. Bunun için hem pozitif hem negatif politikalar izler. Örneğin, Dağlık Karabağ sorununun bugüne kadar çözülmemiş olmasının ana sebebi ne Ermenistan, ne Azerbaycan'dır; Rusya'dır. Bu sorunun çözümünü Rusya istememektedir, çünkü bir yandan Ermenistan'ı kendisine tam bağlı kılmakta, öbür yandan Azerbaycan üzerinde bu sorun nedeniyle ciddi etkiye sahip olabilmektedir.

3.2. Faruk Loğoğlu ile Gerçekleştirilen Röportaj

AB Analiz: Son zamanlardaki gelişmelerden bir sorum olacak öncelikle. Avrupa Parlamentosu'nun Bütçe Raporunda katılım öncesi destek yerine imtiyazlı ortaklık, özel üyelik, özel komşuluk gibi ifadeler kullanılmıştı, ancak bunlar metinden kartıldı. Son olarak, dn Akil Adamlar Komitesi'nin yayınladığı "2030 yılında Avrupa" başlıklı raporda da genişlemeden yana bir tutum çizildiği ve Türkiye'nin de isminin geçtiği söylendi; fakat bir yandan da Fransa Devlet Başkanı Nicholas Sarkozy ve Angela Merkel'in de imtiyazlı ortaklık nerisi var. Siz ve partiniz bu öneriye nasıl bakıyorsunuz?

Faruk Loğoğlu: Biz bu öneriyi dikkate almıyoruz. Bu önerinin varlığını biliyoruz. Ancak bunun, Türkiye'nin kabul edebileceği veya kabul etmeyip düşünmesi gerektiği bir öneri olarak görmüyoruz. Çünkü 1963 yılında imzalanan Ankara Anlaşması'ndan bu yana Türkiye'nin tek hedefi olmuştur, o da tam üyeliktir, katılmadır. Avrupa Birliği de bunun tersini yapmamıştır. 'Yapmamıştır' derken kelimeyi özellikle seçiyoruz; çünkü katılma müzakerelerinin başlama kararını alan AB ve ona göre katılma müzakerelerini başlatan yine AB'dir. Bunun aksini oluşturan bir kararı yoktur AB'nin. Evet, bu bağlamda söylemler vardır. Belirttiğiniz gibi Fransa Devlet Başkanı Sarkozy, Alman Başbakanı Merkel yle konuşuyor; hatta daha ağır konuşan belki başka ülke yetkilileri de vardır. Ama hukuki anlamda esas bağlayıcı olan, katılma müzakerelerinin altında yatan, karşılıklı taahhtlerdir. Bunlarda bir değişiklik yoktur. Onun için bağlayıcı bu zeminde sürdürülen müzakerelerin sabırla yrtlmesi ve bunun izlediğimiz, beklediğimiz hedefe, yani tam üyelik hedefine bizi götürülmesidir.

AB Analiz: Peki imtiyazlı ortaklık kavramı da aslında biraz muğlak bir kavram; çünkü kimi akademisyenler de şöyle bir tutum içerisinde: Biz Gümrük Birliği ile zaten Avrupa Birliği'ne bağlandık, bu sebeple de hali hazırda imtiyazlı ortağız. Ama te yandan Nicholas Sarkozy'nin ne sürdüğü imtiyazlı ortaklık kavramı daha çok kimlik anlamında, ötekileştirmek anlamında. Siz ne düşünüyorsunuz, Gümrük Birliği ile imtiyazlı ortak olduk mu, o şekilde mi algılamalıyız? Yoksa bu bir ötekileştirmek midir?

Faruk Loğoğlu: Sizin kalıplarınıza göre yanıtladığım takdirde bu soruyu, evet bu tekileştirmektir. Bunun başka bir anlamı yoktur. Ama benim imtiyazlı ortaklıktan anladığım husus, tam üyelik olmayan bir statüdür. Onun için bunun muğlak olması benim için önemli değil, önemli olan kesin olan tarafı, yani tam ye olunmaması noktası, gerçeğidir. Böyle olunca, imtiyazlı ortaklığın, gümrük birliğinin sağladığı olanaklarla sınırlı bir kavram mı yoksa Sarkozy'nin aklındaki daha felsefi, kültürel tarafları olan bir kavram mı, o akademisyenlerin tartışabileceği bir konu olabilir. Ama nasıl tarif ederseniz edin, imtiyazlı ortaklık tam üyelik olmadığı için Türkiye Değişim Hareketi bakımından makbul, üzerinde durulacak bir seçenek değildir.

AB Analiz: İzleyeceğiniz parti politikalarında, “Avrupa kamuoyunu olumlu etkilemek için çalışacağız” şeklinde bir ifade yer alıyor. Türkiye Değişim Hareketi'nin bu kapsamda ne gibi nerileri olacak? Nasıl bir iletişim stratejisi benimsenmeli ve öncelik olarak hangi ülkeler ve bu ülkelerdeki hangi paydaşlar hedef alınmalı?

Faruk Loğoğlu: TDH olarak şimdiye kadar hiçbir siyasi hareketin ya da partinin yapmadığını şimdiden yapmış bulunmaktayız ve yapmaya da devam ediyoruz. Ne yapıyoruz? Ben ve TDH'nin kurucularından genç bir arkadaşımız Zeynep Dereli'yle Avrupa başkentlerini dolaşmaktayız, hatta Amerika'ya bile gittik. Bu bağlamda, Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu, nereye gitmesi gerektiğini TDH açısından anlatıyoruz. Avrupa'ya gittiğimizde, tabii ki AB konusu gündemin ilk sırasında yer alıyor; bu bağlamda muhataplarımıza AB'ye biraz önce konferansta da belirttiğim çerçevede yaklaşımımızı anlatıyoruz. Konuştuğumuz çevreler kim? Düşünce kuruluşları, medya ve parlamento çevreleri. TDH, kurulduğunda parti programında, seçim bildirgesinde bu konularda daha ayrıntılı görüşleri yer alacaktır. Avrupa kamuoyları nezdinde bir Türkiye egzersizi yapılacaksa ki, bu her zaman var, kısmen biz kısmen onlar yapıyor. Bu egzersizin daha çok ilgili ülke makamları tarafından yapılması lazım. Bu, Türkiye hareketsiz kalsın, hiçbir şey yapmasın anlamına gelmiyor ama, rneğin, Avusturya kamuoyunun eğitilmesi sadece Türkiye'nin yapabileceği bir iş değildir. Bu işin öncülüğünü Avusturya makamlarının yapması lazımdır. şahsen en önemli hedef kitlenin, düşünce kuruluşları ve niversiteler olduğunu düşünüyorum.

Bu nedenle de Avrupa Birliği ve Türkiye arasında Şu anda da devam eden ve hep aklımda olumlu izlenimler edindiğim, ğrenci değişim programlarının geniŐletilmesi, artırılması gerektiğine inanıyorum. Ama TDH olarak biz, dediğim gibi, düşünce kuruluşları, niversiteler ve parlamentoların öncelikle hedef alınması gerektiğini düşünüyoruz.

AB Analiz: Medya daha alt sıralarda mı kalıyor?

Faruk Loğoğlu: Medyayı etkileyemezsiniz. Medyayı bu saydığım kurumlar üzerinden etkileyebilirsiniz. Elbette medyayla da konuŐacaksınız ve konuşuyoruz tabii ki. Öyle ya da böyle medyayla sürekli temasımız oluyor. Ama rnek vereyim, TDH'nin lideri Sayın Mustafa Sarıgl'le Londra'ya gittik, bir düşünce kuruluŐunun davetlisi olarak parlamentoda konuşma yaptı. İngiliz medyasında yer aldı, ama düşünce kuruluşunda yaptığı açıklamalar nedeniyle.

AB Analiz: Kıbrıs konusuna gelecek olursak, biliyorsunuz Kıbrıs'ta, Mehmet Ali Talat yerine Eroğlu geldi, daha dn de UBP'nin yeni genel başkanı seçildi ve muhtemelen başbakan olunca çok daha farklı bir yapıyla karşı karşıya olacağız. Bunu göz önünde bulundurduğumuz zaman, Türkiye-AB ilişkileri bu gelişmelerden nasıl etkilenir? Ayrıca Türkiye-AB ilişkilerini gerçekten Kıbrıs tam can evinden etkileyen bir problem midir size göre? Çünkü Kıbrıs, adeta başlı başına bir kritere dönüştü müzakerelerde. Bu konuda ne düşünüyorsunuz? Kıbrıs, AB ile olan ilişkilerimizde bir mihenk taŐı mıdır, yoksa çok büyük bir engel midir, yoksa tamamıyla bağlantısız, Türkiye'ye has bir dış politika unsuru mudur?

Faruk Loğoğlu: Kıbrıs konusu, AB ile katılma mzakerelerimizde bir mihenk taŐı değildir; Türkiye-AB ilişkilerinde önemli bir engel de değildir. Kıbrıs konusu Türkiye'nin AB yeliği konusuyla 1990'lı yıllarda bir AB zirvesi kararıyla iliŐkilendirildi. AB, Türkiye-Kıbrıs bağlantısını kurduğu o tarihten beri bu yanılığıyı, bu hatayı sürdürüyor. Kıbrıs konusu bir engel değildir derken, AB yeliğimizi bugüne kadar etkilediğinden daha olumsuz etkilemesi mümkün değildir. Katılma müzakerelerini durduracak olsalardı, Şimdiye kadar buna teşebbüs ederlerdi. Dolayısıyla, evet, Kıbrıs meselesi AB ilişkimizi etkilemeye devam edecektir ama daha fazla, daha olumsuz veya müzakerelerin kesilmesine götürecek kadar

etkileyecek bir sorun olarak görülmemesi gerekir diye düşünüyorum. Yalnız şu var. Türkiye, altına imza attığı anlaşmaların gereğini de yapmıyor. İlgili protokolleri imzalamışız ama gereğini yerine getirmiyoruz. Kimse Türkiye'ye, "Kıbrıs meselesi şu tarihe kadar çözülecektir, sen bu arada bunu imzala," dememiştir. O nedenle, uluslararası hukuk bakımından bu imzaladığımız anlaşmaların da gereğini yerine getirmek durumundayız. Türkiye'nin bu durumu tam bir açmazdadır ve bu açmazı bildiği için Avrupa Birliği sürekli bunu Demokles'in kılıcı gibi başımızda tutmaya devam etmektedir. Rum tarafı da bunu büyük bir maharetle maalesef kullanıyor. Ama günün sonunda, Kıbrıs sorunu bu yıl veya gelecek yıl da çözümsüz kalsa, Türkiye-AB ilişkilerinde çok radikal bir değişiklik olacağını sanmıyorum.

Kıbrıs konusu başka bir bağlantıyı önemle etkiliyor: o da NATO ile AB arasındaki işbirliğidir. Ama orada da sorumlu Türkiye değil. Orada sorumlu Avrupa Birliği'dir. Neden? Çünkü AB illa Kıbrıs diyor. Oysa hem AB'nin, hem NATO'nun önceliği NATO'ya vermesi gerekir. NATO'nun belirlemiş olduğu modaliteler var; bu işbirliği için AB'nin kabul ettiği modalitelerdir bunlar. Güney Kıbrıs'ın hangi anlamda İngiliz üsleri orada dururken NATO ve AB'nin ortak savunma ihtiyaçlarına katkı yapabileceğini doğrusu göremiyor, anlamıyorum. Dolayısıyla bu noktada, Türkiye üzerinde haksız bir baskı var. Türkiye'nin de haklı olarak bunu kabul etmemesi, NATO ile AB'nin aralarında varılan mutabakatlara uygun hareket etmeleri yolundaki ısrarını sürdürmesi yerinde olacaktır.

AB Analiz: Peki Kıbrıs sorunu çözülmüşse, Helsinki Nihai Kararlarında bütün sınır sorunlarını çözmüş bir şekilde üyeliğe kabul edileceği belirtildi. Başka bir şey önümüze gelir mi böyle bir durumda?

Faruk Loğoğlu: Evet, Yunanistan ve Ege gündeme gelecektir. Çünkü 1999 Helsinki Zirvesi kararlarında hem Kıbrıs'a, hem dolaylı olarak Ege sorunlarına atıf vardır. Yunanistan konusu şimdilik arka plana itilmiş gibidir. Ama zamanı geldiğinde Ege önümüze çıkarılacak bir sorundur. AB işine geldiği zaman, hukuki inceliklere pek dikkat etmeyen bir kurum; işine geldiği zaman ise ısrarla, özellikle Türkiye bakımından bunlara harfiyen uygulanmasını isteyen bir kurum. Türk-Yunan ilişkilerinden sorunların çözülmesinden

bahseden bir AB, bu sorunlar çözüme kavuşturulmadan Yunanistan'ı, Kıbrıs sorunu çözüme kavuşturulmadan Kıbrıs Rum kesimini tam üye yapmıştır. Bunların yanıtını AB'den alamazsınız. Çünkü bu soruların tutarlı yanıtları yoktur. Öte yandan, "komşularla sıfır politikası"na rağmen Yunanistan'la ikili sorunların aşılmasında hiçbir mesafe alınmamıştır.

Sayın Başbakan önümüzdeki günlerde Atina'ya gideceğinden söz ediyor. İki Başbakan arasında bir mektup teatisi olmuştur. Yunanistan Başbakanı Yorgo Papandreu, Türk-Yunan yakınlaşmasının Yunan tarafındaki mimarıdır. Bizim tarafımızdaki mimari da merhum İsmail Cem'dir. Bu nedenle Kıbrıs çözülsede dahi, bu sefer karşımıza Yunanistan'la ilgili olarak Ege sorunları çıkacak. Bu da AB'yle ilişkilerimizi etkileyecektir.

AB Analiz: "Akdeniz için Birlik" sizce bir alternatif midir? Yoksa Türkiye'yi AB'nin dışında tutmak "öteki" konumuna düşürmek için midir?

Faruk Loğoğlu: "Akdeniz için Birlik", ciddi bir girişim değildir. Dolayısıyla, Türkiye için herhangi bir anlamda bir alternatif olarak görülmesi de mümkün değildir. Bu, Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy'nin bir fantezisinden ibarettir. Çünkü onun öncesinde, bir Barselona süreci vardır, çok daha eskidir. O bile kimi konularda, alanlarda ancak mütevazı ilerlemeler kaydetmiştir, ama o da tam olarak hedefine ulaşamamıştır. AB girişimlerinin başarılı olabilmesi için çok merkezli olması lazım, yani Arap ülkeleri, İsrail, Türkiye gibi ülkelerin de eşit derecede söz sahibi oldukları bir girişim olması lazım. "Akdeniz için Birlik" Sarkozy'nin, kendisini, Fransız kamuoyunu geçici olarak avutmak için ileri sürdüğü bir girişimden ibarettir. Bir geleceği de yoktur.

AB Analiz: Türkiye'de bir eksen kayması yaşanıyor mu? Son dönemde, AB ile ilişkilerimizin yavaşlamasına karşın, Orta Doğu ile ilişkilerimizin hızlanması ve derinleşmesi bir eksen kayması mıdır?

Faruk Loğoğlu: AB ile ilişkilerimize etkisi olumsuz olmaktadır. Çünkü reform süreci aşağı, yukarı tamamen durmuş gibidir, Türk halkının AB'ye ilgisi azalmıştır, AB üyelik hedefi

iktidarın siyasi söyleminden ve gündeminden büyük ölçüde düşmüştür. Başka cephelerde olup bitenler, AB'ne bakış açımızı haliyle olumsuz etkilemiştir. Eksen kayması sorusuna gelince, bu çok derinlemesine tartışılması gereken bir konudur. Böyle bir kaymanın birçok emareleri bulunmaktadır. Bunların hepsini saymaya gerek yok. Bunları biliyorsunuz. Ancak daha önce de belirttiğim gibi, Türkiye'nin dış politikasında gerçekten ciddi bir eksen kayması varsa ki, benim düşüncem bu doğrultudadır. Bu tamamen Türkiye'nin iç dinamiklerinin bir uzantısıdır ve dış politikasına yansımından ibarettir. Türkiye içinde olup bitenlerin bir uzantısı, bir yansımasıdır. Bugün dış politikada gördüğümüz gelişmeler ve gidişat, Türkiye'nin bütünün eksenine uyumludur. Türkiye içinde neler olmaktadır? Türkiye içinde olup bitenler, bugünkü iktidarın, dünyaya, hayata bakış açılarıyla ilgili bir husustur. Bu da daha çok ilhamını, dini kaynaklardan alan bir bakış açısının ürünü ve sonucudur. Türkiye'de demokrasimizin laik altyapısından giderek uzaklaştığımızı gösteren ciddi gelişmeler, emareler vardır. Bunlar hakkında kişisel fikriniz öyle veya böyle olabilir. Ben bunu adlandırmak istemiyorum ama diyorum ki, dış politikada gördüklerimiz, iç dönüşüm ve dinamiklerin bir uzantısıdır.

AB Analiz: Son olarak, Yunanistan krizinden yola çıkarak, AB'nin geleceğiyle ilgili bir soru sormak istiyoruz. Bildiğiniz gibi, son ECOFIN toplantısında Yunanistan'a yardım yapılması hususunda anlaşmaya varıldı ama bunun öncesinde de birçok anlaşmazlık oldu, hatta Almanya Euro 'dan çekilmeye kadar varan açıklamalar yaptı. İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi "Yunanistan'a yardım etmeyeceksek, o zaman birlik olmamızın amacı ne?" dedi . Bu bağlamda AB'nin siyasi bir birlik olma yolunda hep tek sesli bir Avrupa olma isteğini de göz önünde bulunduracak olursak, sizce AB federatif bir yapıya gidebilir mi? Bir Birleşik Avrupa Devletleri olabilir mi? Ne düşünüyorsunuz bu konuda?

Faruk Loğoğlu: Neticede, AB'nin varacağı biçimsel sonu bilemem. Ama şunu söyleyebilirim: AB içindeki bütünleşme, birleşme süreci, bütün kötümser tahminlerin hilafına, giderek artacak, güçlenecek ve büyüyecektir. En kritik anda, çok büyük meblağların söz konusu olduğu bir dönemde Yunanistan'ın bütün hilelerine rağmen neticede, ellerini ceplerine attılar ve AB sevdası uğruna

faturayı ödemeye karar verdiler. Sonunda hep öyle oluyor. AB Anayasası konusunda da bu böyle oldu. Başka konularda da oldu. Ama sonunda bir yerde yeni enerji bulup, bir araya gelip bir adım daha atabiliyorlar. O bakımdan AB gelişmeye devam edecek, kolay bir süreç olmayacak, bazı konularda başarılı olacaklar bazılarında olamayacaklar, ama hep ileri gidecek. Hep görüyoruz ki öyle ya da böyle AB her bunalımdan sonra bir ileri adım daha atmayı başarabiliyor. Bu sefer de öyle oldu, bundan sonraki bunalımlarda da öyle olacak diye düşünüyorum.

AB Analiz: Çok teşekkür ederiz.

3.3. Türkiye Değişim Hareketi'nin Programında Avrupa Birliği

TDH Parti Programı'nda Avrupa Birliği'ne Dış Politika ve Avrupa Birliği başlığı altında yer verilmiştir. Buna göre;

Demokratik, laik yapımızla uyumlu, tarihi ve kültürel derinliğimizi yansıtan, eşitlik ve karşılıklılık esaslarına dayalı bir dış politika izlenecektir.

AB içinde yer almak, dönüşümünde rol oynamak, Avrupa-Atlantik camiasının bir üyesi olarak bölgesel barış ve istikrara katkıda bulunmak hedefleri esas alınacak, öncelik tanınacaktır.

Stratejik hedefimiz, Avrupa Birliği içinde yer alan, aynı zamanda Avrupa Birliği'nin dönüşümüne etkin olarak müdahil olabilen bir Türkiye olmaktır.

AB müzakere sürecindeki tüm reformlar hızla tamamlanacaktır.

Müzakere masasında öncelik toplumsal çıkarlarımızı ve evrensel demokratik değerlerdir.

Bölgesel ve uluslararası işbirliğine, uluslararası örgütleri içinde etkin bir rol oynamaya ağırlık verilecektir.

Ulusal güvenliğimiz için komşu ülkelerle var olan sorunların çözümüne çalışılacak, NATO ittifakı güvenlik politikamızın kilit unsuru olmaya devam edecektir.

Türkiye'nin ihtiyaçlarına cevap veren küresel çaplı bir dış politika sürdürülecek, bu bağlamda ticaret, finans, yatırım ve enerji konularında bütüncül yaklaşımlar benimsenecek, bu amaçla yurtdışı temsilciliklerimiz ve teşkilatımız güçlendirilecektir.

3.4. Türkiye Değişim Hareketi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme

Türkiye Değişim Hareketi'nin Avrupa Birliği'ne bakışına ilişkin değerlendirmede bulunan Emekli Büyükelçi Sayın Dr.Faruk Loğoğlu, demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, kadın-erkek eşitliği, laiklik, bilime dayalı eğitim, güçlü bir sosyal adalet dozuyla iç içe geçmiş piyasa ekonomisi gibi benimsedikleri değerlerin Avrupa Birliği değerler sistemi ile uyumlu olması dolayısıyla Avrupa Birliği üyelik sürecini desteklemektedir.

Türkiye'nin ait olduğu camianın, Avrupa Atlantik camiası olduğunu vurguladığı konuşmasında, Türkiye'nin yeri, yönü ve değerlerine ilişkin şüphe olmaması gerektiğini belirtmiş; Türkiye'nin izlediği dış politika, diğer devletler ve bloklarla kurduğu ilişkilerin aidiyet bağlamında tartışılmaması gerektiğini ifade etmiştir. Avrupa Atlantik Camiası içinde olmanın, Türkiye'nin çok boyutlu, çok coğrafyalı, aktif bir dış politika izlemesine engel olmayacağını belirten Sayın Loğoğlu, bunun küreselleşmenin yol açtığı doğal bir ihtiyaç olduğunu da eklemiştir.

Bugünkü iktidarın uyguladığı dış politikanın eksen kayması tartışmalarını haklı çıkarır nitelikte olduğunu düşünen Sayın Loğoğlu'na göre, yerini kesin olarak Avrupa Atlantik camiası içerisinde tanımladığı yüzünü batıya dönmüş Türkiye, çok yönlü, çok boyutlu politika gereği muhakkak Doğu ile de ilişki içinde olacaktır ama burada dikkat edilmesi gereken hususun, dini duygulardan kaynaklanan bir yaklaşıma dayalı olmaması gerektiğidir.

Bugün AB üyeliğinin, Hükümet için, basit bir dış politika sorunu haline, “olsa da olur, olmasa da olur” noktasına geldiğini ifade eden Sayın Loğoğlu, AB’nin stratejik bir tercih olduğunu, AB üyeliğini Türkiye’nin laik demokrasisini güçlendirmek, halkımızı refah, özgürlük, güven içinde yaşatmak ve kalkındırmak, bölgesel ve küresel barış ve istikrara daha etkili katkılarda bulunmak hedeflerine ulaşmanın bir yolu, bir aracı olarak görmektedir. AB kriterlerine, AB için değil, kendi halkımızın refahı için uymak gerektiği söylemini de hangi siyasi eğilim söylerse söylesin, doğru bulmakta ve paylaşmaktadır.

Avrupa Birliği ülkelerinin Türkiye’ye karşı tutumuna da değinen Sayın Loğoğlu, AB’nin Türkiye’ye karşı izlediği bazı politikaları olumsuz olarak nitелеmektedir. Bu çerçevede, her kriter karşılandığında Türkiye’nin önüne yeni şartlar konulması, bazı konularda sürekli müdahale edilmesi, bazı AB ülkesi liderlerinin yaptıkları açıklamalar ve tam üyelik yerine alternatifler önerilmesini, AB’nin olumsuz tavrını ortaya koyar nitelikte görmektedir. Loğoğlu, tam üyelik dışında, herhangi bir alternatifte razı olunmaması gerektiğinin de altını çizmektedir.

Kıbrıs konusunun, Türkiye’nin üyelik süreci ile ilintilendirilmesine karşı çıkan Sayın Loğoğlu, bu bağlantının kurulmasını, AB’nin bir yanılığısı olarak görmekte; Kıbrıs konusunun müzakere sürecini bugüne kadar etkilediğinden daha olumsuz etkilemeyeceğini ifade etmektedir. Buna göre; Kıbrıs konusu, AB ile ilişkilerimizi etkilemeye devam edecek ancak müzakere sürecini kesintiye uğratmayacaktır. Loğoğlu’na göre, Kıbrıs çözülsede dahi, bu sefer karşımıza Yunanistan’la ilgili olarak Ege sorunları çıkacak, bu da AB’yle ilişkilerimizi etkileyecektir. Kıbrıs konusunun daha iyi yönetilebileceğini düşünen Loğoğlu, protokol imzalayıp yerine getirmemenin Türkiye’yi bir açmaza sürüklediğini, bunun da Güney Kıbrıs Rum yönetimi tarafından ustalıklı kullanılan bir koza dönüştüğünü ifade etmiştir. Müzakerelerde, aday ülkelere, hangi ölçüler getiriliyor ise Türkiye’de de aynı ölçülerin uygulanmasını talep ederek, bir de Türkiye’nin attığı her adımın, AB tarafından karşılığının hemen verilmesini isteyerek müzakere sürecinin daha iyi yönetilebileceğine ilişkin görüşlerini dile getirmiştir.

2008 yılında Batılı bir kuruluş tarafından yapılan bir araştırmadan veriler sunan Loęoęlu, bu araştırmanın sonucunun, Avrupa kamuoyunda Türkiye'nin üyeliğinin istenmediği, ancak bir gün gerçek olacağına dair bir inanç ortaya koyduğunu ifade etmiştir. Avrupa'da, Türkiye'nin üyeliğini destekleyenlerin çoğunluğunun gençlerden oluşmasını da umut verici bir gelişme olarak değerlendirmektedir. TDH'nin partileşmemiş bir oluşum olarak Avrupa başkentlerini dolaşarak, iyi bir iletişim stratejisi izlediklerini ifade eden Loęoęlu, bu kapsamda, dūřünce kuruluşları, medya ve parlamento çevrelerine özel önem verilmesi gerektiğini belirtmiştir. İletişimde izlenmesi gereken stratejiyi bir örnekle açıklayan Loęoęlu'na göre, Avusturya kamuoyunun eğitilmesi, sadece Türkiye'nin yapabileceği bir iř değildir. Bu iřin öncülüğünü Avusturya makamlarının yapması lazımdır. Yine en önemli kitlenin, dūřünce kuruluşları ve üniversiteler olduğunu vurgulayan Loęoęlu, öğrenci değişim programlarının da sürece olumlu katkı yapacağını belirtmiştir.

DEMOKRATİK SOL PARTİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEMOKRATİK SOL PARTİ'NİN

AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

Demokratik Sol Parti'nin Avrupa Birliği'ne Bakışı, Demokratik Sol Parti Genel Başkanı, Devlet Eski Bakanı Masum Türker tarafından 19 Nisan 2010'da ATAUM'da verilen konferans, yine Masum Türker ile gerçekleştirilen röportaj ve Parti Programının değerlendirilmesi çerçevesinde incelenecektir.

4.1.Dr. Masum Türker Tarafından Verilen Konferans

Sunucu Demet Sezgen: Değerli konuklar, sevgili kursiyerler. Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi'mizce düzenlenen "Siyasi Partilerin Avrupa Birliği'ne Bakışı" konulu konferansımıza hoş geldiniz. Demokratik Sol Parti'nin Avrupa Birliği'ne bakışını sunma talebimizi büyük bir nezaketle kabul ederek bizleri onurlandıran, Demokratik Sol Parti (DSP) Genel Başkanı Sayın Dr. Masum Türker'i kürsüye davet etmeden önce kısa bir özgeçmişini sizlere sunmak istiyorum.

Sayın Dr. Masum Türker Mardin'de doğmuştur. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'ni bitirdikten sonra, doktorasını aynı fakültede tamamlamıştır.1971 yılında Mali Müşavir olarak çalışma hayatına girmiştir. Çeşitli dergi ve gazetelerde yazar olarak çalışmış, televizyonda program hazırlayıp sunmuştur. 1978-1982 yılları arasında Gazi Üniversitesi Bolu İdari Bilimler Fakültesinde öğretim görevlisi olarak çalışmıştır. Banka Yönetim Kurulu üyeliği ve murakıplığı, şirket genel müdürlüğü görevlerinde bulunmuştur. 1975-1999 yılları arasında Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği'nde Genel Sekreterlik, Genel Başkan Yardımcılığı, Genel Başkanlık; TÜRMOB'da (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği) Genel Başkan Yardımcılığı ve Genel Başkanlık, TESMER'de (Temel Eğitim Staj Merkezi) Başkanlık, FCM başkanlık görevlerinde bulunmuştur. Ayrıca IFAC (Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu) Eğitim Komitesi ve TFF (Türkiye Futbol Federasyonu) üyeliği görevlerinde bulunmuştur.

21. Dönem İstanbul milletvekili olan Sayın Masum Türker, Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı olarak görev yapmıştır. 17 Mayıs 2009'da DSP Genel Başkanı seçilmiştir. Halen İstanbul Ticaret Üniversitesi öğretim üyesi olan Sayın Masum Türker'in muhasebe ve vergi konularında yayımlanmış kitapları ve araştırmaları bulunmaktadır.

DSP'nin Avrupa Birliği'ne (AB) bakışını sunmak ve ardından kalan sürede sizlerin soracağı soruları yanıtlamak üzere Sayın Dr.Masum Türker'i kürsüye davet ediyorum.

Masum Türker: Değerli hocalarım, değerli dinleyiciler, basınıımızın değerli temsilcileri hepinizi şahsım ve Demokratik Sol Parti adına içten sevgilerim ve saygılarımla selamlıyorum. Bugün burada görüşeceğimiz konu Avrupa Birliği konusudur. Aslında dünden beri tartışılan, dünden gelen, yarınlara da taşınacak olan ve belki Türkiye açısından evrenselliğini hiç yitirmeyecek bir konudur. Dünyada daha Avrupa Birliği konusu yokken, 1951'de Çelik Müstahsilleri Derneği kurulmamışken, Türkiye'de bir dernek kuruluyor. Söz konusu dernek, 1947 yılında benim de uzun süre hocalığımyı yapan, üniversite sonrası çok sık görüştüğüm rahmetli Prof. Kemal Tosun'un girişimleriyle tanınmış kişiler tarafından kuruluyor. Dernek Başkanlığına da Sağlık Bakanlığı yapmış olan Adnan Adıvar getiriliyor, Kemal Tosun Sekreter oluyor. Derneğin adı Avrupa Birliği ve Dünya Devleti Federasyonu Fikrini Yayma Cemiyeti'dir ve Kemal Tosun o tarihlerde dönemin gazeteleri Cumhuriyet, Tan, Tanin gazetelerinde yazdığı yazıları, sonradan "Dünya Devleti" adıyla bir kitapta topladı. Bu kitaptan piyasada pek yok. Ben bir nüshasını buldum, şimdi onu Türkçeleştirdim ve dizgisini yaptırđım. İnşallah eşi ile konuşup yayımlayacağım. İçindeki makalelerden birisinin adı Avrupa Birliği. Daha Avrupa'da Müstahsiller Birliği kurulmamışken.

Hocam hep bahsederdi bu kitaptan, sonra ben de Nokta Dergisi'nde, daha milletvekili olmadan, 1990'lı yılların sonunda, "Avrupa Ordusu" diye bir yazı yazmıştım. Bana "Böyle bir şey yok gündemde nereden çıkartıyorsun?" diye sordular o zaman. Ben de şunu söylemiştim, " Eğer bir doğrultumuz varsa ve doğrultumuz yönünde düşünürsek, geleceğı yakalarız. Gelecek de önümüze geldiğı gün hazırlıklı oluruz.". Nitekim birkaç yıl sonra, NATO'nun Avrupa

Ordusu olması gündeme gelmişti ve birkaç bürokrat benle görüşmüştü. Bunu anlatmamın nedeni, bizim Avrupa Birliği meselesini zaman zaman tartışma konusu yapıyor olmamızdır. Bugün AB'yi savunan bazı partiler, yarın AB'ye muhalif olabiliyor. Hayır diyenler ise, daha sona bakıyoruz, iktidar oldukları gün, bunun başlıca savunucusu oluyor. Peki, bunlar bizim partimizde de oldu mu? Oldu. Bizim tartışmalarımız temel politikamızın doğrultusunda olmuştur. Bizim temel politikamız, daha önce 1938 yılına kadar Atatürk'ün dış politikasında temel olan ulusal çıkarlara dayalı, bölge merkezli dış politikayı tekrar gündeme getirmemizle birlikte olmuştur. Rahmetli kurucumuz, kuramcımız Bülent Ecevit, Atatürk'ün terk edilmiş olan dış politikasını Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) yönetimine geçtikten sonra yeşertmeye çalışmış, ama asıl DSP'yi kurduktan sonra parti programımızın ve seçim bildirgemizin vazgeçilmez unsuru yapmıştır. Nihai durumda da, içinde benim de Bakanlık yaptığım ve bu politikaların yönlendirildiği dönemde; biz ulusal çıkarlara dayalı, bölge merkezli ve geniş açılımlı dış politika yürüttük. Bu değerlendirmeyi şunun için yapıyorum, Sayın Davutoğlu'na herkes yeni bir şey getirdi diye bakıyor, meşhur "Stratejik Derinlik" kitabını yazdığı günden beri herkes bir farklı derinlikler arıyor. Aslında yapılan şey, yine Atatürk tarafından uzun süre takip edilmiş olan ama daha sonra yavaş yavaş terk edilmiş olan, Ecevit ile tekrar gündeme gelen dış politikanın öne çıkarılmasıdır. Yalnız şimdi DSP'nin anlatacağı politikası ile şu an günümüz hükümetinin uyguladığı politika arasında bir fark var. Bizim politikamızın olmazsa olmaz kuralı, ulusal çıkarlara dayalı olmasıdır. Dolayısı ile bir ulusal duruşa dayanır. Biz 1999'da Helsinki'de AB'ye adaylığı sağlarken hangi koşullarla sağladık; 2004 yılında ise bu süreç ulusal çıkarları göz ardı ederek nasıl değiştirildi, hep birlikte göreceğiz.

Türkiye'de çok tartışmalı, farklı kafalardan farklı seslerin çıktığı, çok aşırı Avrupacılık fikrini savunup ne pahasına olursa olsun bu işi yapalım diyenlerin olduğu bir süreçte, rahmetli Bülent Ecevit, Türkiye'nin adaylığının oylandığı Helsinki Zirvesi'ne önce katılmadı. Katılmamasının nedeni şuydu; "Ulusal çıkarlarımızı esas alması için bize bu zirvede AB'ye üyeliğimizin kabulü halinde Kıbrıs meselesinin önümüze getirilmeyeceği" koşulunu dile getirdi. Kıbrıs'ın öne getirilmeyeceği koşulunun yanı sıra, aynı zamanda da Rum Kesimi'nin de AB üyeliğinin gündeme gelmemesi gerekiyordu.

Çünkü o tarihte rahmetli Ecevit'in bir DSP politikası olarak ciddi bir şekilde dönemin dışişleri bakanı rahmetli İsmail Cem ile birlikte açık seçik ortaya koydukları ve o zaman da ortaklarımızdan Milliyetçi Hareket Partisi tarafından desteklenen bu politikanın ağır basması sonucunda, 10 Aralık'ta rahmetli Bülent Ecevit zirveye gitmedi. Yani ben gelmiyorum dedi ve AB taraftarları özellikle diğer üçüncü ortağımız ANAP'ın mensupları bu konuda çok ağır bastırmaya başladılar, ayağımıza gelmiş kaybediyoruz diye. Ama daha sonra, sonuçta Ecevit'in dediği çıktı. Avrupalılar özel bir uçakla ve özel bir mektupla Ecevit'in istediği koşulları yerine getiren dönemin Finlandiya Başkanı'nın imzasıyla Kıbrıs'ın AB sürecinde Türkiye'nin önüne koşul olarak çıkarılmayacağını, dolayısıyla Güney Kıbrıs'ın AB üyesi olamayacağını da teyit ettiler. Bunun üzerine, Ecevit Helsinki zirvesine katıldı.

Avrupa Birliği Muhasebeciler Komitesi'nde de halen Türkiye adına gözlemci olarak katılan bir kişiyim ve bu gözlemcilik süreci bir zamanlar 2004 yılında, sonradan katılan 10 ülke ile de ilgiliydi. Orada da bize dağıtılan dokümanlarda dokuz ülke olurdu ve karşısında üye olacağı tarih yazılırdı. Kıbrıs, karşısında tarih belli değil diye konulurdu. Kıbrıs'ın temsilcisi zaman zaman yanıma otururdu. Sizin niye tarihiniz belli değil diye bir iki kez sormuştum. Bana demişti ki: Türkiye'nin tutumuna ve Annan Planı'nın sonucuna bağlıdır. Burada bu yaklaşımı eleştirmek için değil, Demokratik Sol Partinin bu ulusal çıkarılara dayalı yaklaşımının farkını ortaya koymak için söylüyorum. AB'ye sokuyorum savıyla AKP imzalayınca hızlı bir şekilde Rum Kesimi o güne kadarki dokümanlarda AB'ye katılım tarihi belli olmazken, orada tarih belirlendi ve Annan Planı'nın hemen ardından üyeliği gerçekleşti. İşte bu yaklaşıma karşıyız. Bizim Demokratik Sol Partinin zaman zaman Avrupa Birliği sürecini irdeleyen bir karşı duruşumuz olur. Dikkat edin, Avrupa Birliğine karşı değil; Avrupa Birliği sürecini irdeleyen bir karşı duruş sürecimiz olur.

İşte o tarihte bizim üzerinde durduğumuz politika, hem Ecevit'in, hem dönemin Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in demokratik sol anlayışla sürdürdükleri müzakere sonrasında gerçekleşmiştir. Hatta bu demokratik sol anlayışı hafifletmek için, o tarihte ANAP'ın İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı (eski büyükelçi) müzakereler katılmasını diye bu konuşmaların yanına kondu. Üçüncü ortağımızın

böyle bir endişesi vardı, çünkü üçüncü ortağımızın görüşü Türkiye’de de hemen o günlerde Avro’nun kullanılmasının başlamasıydı. Daha üye olmadan Avro’ya geçelim diye beyanatları vardı liderinin. İşte o noktada demokratik sol anlayış dediğimiz ulusal çıkarlara dayalı, ulusal duruşu olan bir anlayışla bu işi gerçekleştirmek.

Peki bunu düşünürken acaba DSP, AB’ye nasıl bakıyor? AB, DSP için bir saplantı değildir. Muhakkak olması gereken, ne pahasına olursa olsun üye olmamız gerektiği düşünülen bir saplantı değildir. AB bizim için bir hedeftir. Avrupalı olarak hak ettiğimiz yerde bulunma hedefidir. Avrupalının sahip olduğu bütün iyi değerlerin, sahip olduğumuz değerle örtüşen kısımlarını hemen kabul etmek; geliştirmemiz gereken yeni değerler varsa, bu değerleri kendi içimizde tartışmak. Bizim işte demokratik sol anlayış çerçevesindeki yaklaşımımız budur.

Özellikle Helsinki Zirvesi’nin akabinde, biliyorsunuz bizim Avrupa Birliği adaylığına kabulümüz tamamlanmıştır, ama ondan sonra yaptığımız hatalar bizi belirsiz bir tarihe bırakmıştır ve bugünkü AB’ye bakışımız benim genel başkanlığımdan sonra arkadaşlarımla sürdüreceğimiz çalışmalarda bu imtiyazlı ortaklık gerçeğini dikkate alarak Türkiye’nin durumunu tahkim etmektir. Mesela bunlardan birini paylaşmak istiyorum. Bugünlerde gündem, Anayasa değişikliği. Biz Anayasa değişikliği için iktidar partisine öneri veren tek partiyiz. Onlar daha getirmeden biz önerimizi verdik. Bu önerilerin içerisinde Anayasa’nın 6. maddesine bir fıkranın eklenmesi var. Bu fıkra, işte bu imtiyazlı ortaklığı şimdiden hissedip, bir gün aniden önümüze gelirse hazırlıklı olmaktır. Bilindiği gibi Anayasanın 90. maddesine göre, AB’nin bizimle akdedilmiş antlaşmaları ve onun hukuku, bir üst hukuk olarak kabul edilmiş durumda. Her konuda, kadın hakları konusunda, işçi hakları konusunda, İLO diyoruz, AB’nin filanca kararı diyoruz, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi diyoruz ama, bunlarda söz hakkımız olan, temsilci bulundurduğumuz, karar organında bulunduğumuz yalnızca iki tane kurum var; birisi ILO, diğeri Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. Diğer kurumlarında değiliz. Mesela, AB ile ilgili ticaret antlaşmaları yapılırken Türkiye adına hiç kimse söz sahibi değil. Bu nedenle bunun önüne geçebilmek için, biz DSP doğrultumuz paralelinde, şu anda diyoruz ki, 6. maddeye ‘uluslararası ilişkilerde egemenliğin ortak kullanılması’ şartını

getirelim. Yani, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde biz üye bulunduruyorsak, onun kararlarına uyalım, çünkü egemenliği ortak kullanıyoruz. Bizim üyemizin de diğer ülkelerle ilgili karar almada bir rolü olsun. Ama AB'nin yarın öbür gün bir Afrika ülkesi ile yapacağı ticaret antlaşması ya da suçluların mübadelesi antlaşmasında biz yoksak, o zaman biz egemenliğine ortak olmadığımız böylesi bir olguya karşılık, kendi hukukumuzun üstünlüğünü korumalıyız. Anayasa değişikliğinin yapıldığı bugünlerde ve hele hele Merkel'in çok yakın zamanda ülkemize gelip imtiyazlı ortaklığı dillendirdiği bir tarihte, AB konusunda çalışan herkesin muhakkak ulusal çıkarları gözetilen bir duruş içerisinde olması gerekir.

Türkiye'de ulusal kavramına çok farklı bakan kesimler artıyor. Her demokratın, her liberalin muhakkak bir ulusal duruşu olması gerekir. Bugün en gelişmiş kapitalist devletlerin liderliğini üstlenmiş olan ABD'de bile kendi ulusal çıkarlarını öncelikli olarak bütün görüşmelerde ön planda tutuyor. Bizim de ülkemiz adına duruşumuz olarak muhakkak Anayasa'nın 90. maddesini dengeleyecek böylesi bir düzenlemenin yapılmasını gerekli görüyoruz.

Helsinki Zirvesi'nden sonra neler oldu? Bir kere DSP olarak Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nin kurulmasını hızlandırdık ve kuruluşunu sağladık. DSP olarak ABGS kuruluşunda bir başka gözlüğümüz var. Gözlüğümüz de şuydu: Bütün Türkiye'deki demokratik kitle örgütlerinin ABGS bünyesinde temsil edilmesi ve muhatap alınmasını sağlamaya çalışmıştık. Ama ne yazık ki, böyle bir düzenleme olduğu halde, şu anda biz DSP olarak ABGS faaliyetlerinde sivil toplum örgütlerinin söz sahibi olmamalarını da üzülen izliyoruz. Bunu, ilişkili olduğum birkaç sivil örgüt dolayısı ile biliyorum. AB tarafından bazı konularda bizden talep edilen ABGS aracılığı ile o alandaki sivil örgütler, ama bakıyorum Türkiye'yi temsilen gidenler daha çok kamu adına çalışanlar. Halbuki, kamu adına çalışanların gitmesi zaten mutlak hakkı. Sivil örgütlerin de gitmesi gerekir. Bizim DSP olarak demokratik kitle örgütlerini, meslek örgütlerini, AB sürecinde yalnız kolaycı olanlarını değil, etkin olanlarında yer almasını sağlamak amacımızdır.

Şimdi önceleri biz 70'lerde şöyle derdik. Onlar ortak, biz pazar derdik. Bakın bu bizim doğrultumuzun doğruluğunu da ortaya

koyuyor. Bu konuyu Allah rahmet eylesin o zamanki büyükelçimiz gündeme getirmişti. 1957 yılında AB'yi kurmaya çalışırken Belçika Dışişleri Bakanı büyükelçimize, zannımca Menemencioğlu'ydu, "siz de katılın" diyor. Menemencioğlu hemen duyuruyor. Fatin Rüştü Zorlu, Menderes, Bayar üçlüsü bir görüşme yapıyorlar ve biz de katılırız diyorlar. Bir dalgalanma oluyor ve Belçika Bakanı hemen Türkiye'ye geliyor. "Ya ben latife olsun diye gelecekteki umudumu söyledim" diyor ve biz o Avrupa Birliği'ne varız derken, devre dışı bırakılıyor. Daha sonra 1959'da ve 1963'de imzalanan Roma ve Ankara Anlaşmalarında aslında şimdi AB'ye daha dikkatli bakmamızı ve temkinli ve ulusalcı bir çizgide yaklaşmamızı gerektiren (yani ulusalcı çizgi: AB'ye evet ama çıkarlarımızın da gözetilmesi şartı ile) hususlar var. Olay şudur; üç aşamalıdır o anlaşmalar. Son aşaması 1995 yılında gerçekleştirilen Gümrük Birliği anlaşmasıydı ve ondan sonra karşımıza başka bir engel çıkarılmayacaktı. Ama bakın, 1995 yılına geldik Gümrük Birliği Anlaşması imzalandı. Bu tür anlaşmaların ülkelerin çıkarına olup olmadığı ilk iki yılki uygulamasında bakılır. Mesela ilk yıl uygulamasında bizim ithalatımız %34,2 artarken, ihracatımızda artış %3,7 idi. Bir de ihracat miktarımızın düşük ithalatın büyük olduğunu düşünün miktar olarak. Burada bizim, "onlar ortak, biz pazar", değişimini bu ulusal çıkarların korunmasında hiçbir zaman göz ardı etmemeliyiz. Pratikte, zaman zaman Türkiye'nin aleyhinde de olduğunu çok iyi biliyoruz.

AB üyesi ülkelerle bizim DSP'nin ilkelerini mukayese edersek, AB müktesebatına bakıldığında, istikrarlı ve kurumsallaşmış demokrasi var ve biz buna tam demokrasi diyoruz. O nedenle ki, şu anda Seçim Kanunu, Siyasi Partiler Kanunu ve Anayasa değişikliği birlikte yapılsın görüşünü dile getiriyoruz. Tam demokrasi, hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü, insan haklarına saygı, azınlıkların korunması, ekonomik istikrar, sürdürülebilir dış denge gibi temel talepler, DSP'nin demokratik sol ilkelerle örtüşen, ayrışmayan konulardır. Birkaç konu ayrışır gibi gözüküyor. Mesela bunlardan bir tanesi azınlıklarla ilgilidir. Biz DSP olarak, Türkiye'de bir ırk azınlığının olmadığını, azınlıkların ise Lozan Antlaşması'nda çerçevesi belirlenerek ortaya konulduğu için farklılık olmadığını savunduk. Bunu Helsinki'de de çıktık açıkladık. Ama 2004 yılında yapılan değişikliklerle bugünkü iktidar zamanında Türkiye'de azınlıklar konusunda mezhep ve ırk farklılığını yavaş yavaş dile

getirmeye başlayan sesler yükselmeye başladı. Mesela bizim dönemimizde AB ilişkilerine baktığımız zaman, bize bir ön koşul söz konusu değildi ama 2004 yılında AKP'nin yaptığı düzenlemeler sonunda karşımıza Kürt Sorunu, Ermeni Sorunu, Kıbrıs Sorunu, Ege Sorunu gibi; hatta şimdi Alevi sorunu gibi kendi içimizde etnik ve mezhepsel ayrımcılığı dile getiren yaklaşımlar yavaş yavaş çıkarılmaya başlandı. Burada, biz adaylık sürecini tamamladığımız göre, müktesebat görüşmelerine de başladığımız göre, üyeliğimizin bizim üyelik sürecimizin başlaması gerekiyor. Diğer ülkelere adayken ya da bugün diğer adaylara çıkarılmayan bu konuların birden bire bizim önümüze çıkarılması bizim 70'lerde söylediğimiz “onlar ortak, biz pazar” söylemimizin hala geçerli olduğunu düşündürmektedir.

Bugün AB ile Akdeniz ülkelerinin ayrıca bir birlik oluşturma, ayrıca bir organizasyon oluşturma çabaları var. Yalnız AB bünyesinde değil, NATO bünyesinde de Akdeniz ülkeleri ile NATO ülkeleri arasında da bir çalışma yapılmaktadır. Özellikle NATO bünyesinde yapılan bu çalışmalara NATO'nun asli bir üyesi olarak Türkiye Dışişleri Bakanlığı etkin olarak katılmaktadır ancak AB ile biz belli bir noktaya geldiğimiz için AB- Akdeniz ülkeleri ilişkilerinde biz taraf değiliz. Çünkü AB adayı olduğumuz için Akdeniz ülkesi olarak da kabul edilmiyoruz ama AB üyesi de değiliz. Biz oraya adeta gözlemci statüsünde katılıyoruz. Şimdi AB ile ilişkilerimiz kesinlikle berraklık, şeffaflık kazanmadığı sürece, jeopolitik konumumuz dolayısı ile önemli bir coğrafi noktada bulunan Türkiye, Akdeniz ülkeleri ile AB arasında oluşturulmaya çalışılan ortaklık da bile, tamamen Avrupa Birliğinde olduğu gibi açıkta kalıyoruz. Tabii bunda Türkiye'nin de suçu var. Mesela, bizim gözlemimize ve düşüncemize göre Türkiye, Avrupa Birliği süreci tamamlanana kadar, bir Akdeniz ülkesi olarak bu sürecin içinde yer almalıdır. Ola ki, Akdeniz ülkeleri ile ilgili bu süreç sürerken, AB üyeliğinde biz hakikaten imtiyazlı ortaklık statüsüne düşersek, bu sefer Akdeniz ülkeleri ile AB üyesi ülkeler arasında süren süreçte devre dışı kalmış oluruz. Bu konuda Akdeniz ülkeleri ticaret odaları kurulmuş, KOBİ'lerle ilgili çalışmalar yapılıyor. Çeşitli alanlarda eğitim faaliyetleri, bilimsel çalışmalar var fakat Türkiye buralara salt gözlemci olarak katılıyor. Ne Akdeniz ülkesi olarak imza atabiliyor ne de AB ülkesi olarak imza atabiliyor. Bu nedenle bizim daha 1970'lerde söylediğimiz “onlar ortak, biz Pazar” anlayışımızı ulusal çıkarların korunması aşamasında daima elimizde

bulundurup, ikinci adımda yolda kalmamanın; daha doğrusu terslenmemenin de karşılığını hemen hazırlamak gerekiyor.

Mesela 2006 yılında çeşitli fasılların tartışılması söz konusuydu ama bazı fasılların şu an gündeme gelmemesi söz konusu. Bugün 2010 yılındayız. Bu fasılların ele alınması konusunun ayrıntılı bir şekilde değerlendirildiği süreç, 2004 yılıydı. Aradan tam altı yıl geçti. Bu altı yıllık süreç içerisinde, AB üyeliği konusunda önemli adımlar atılmamıştır ama Türkiye’de AB’ye uyum adı altında önemli değişiklikler yapılmıştır.

Burada da bir konu var ki, özellikle parlamentoda yaşamış bir kişi olarak ve bakanken de tam merkezden gören bir kişi olarak paylaşmak istiyorum. Türkiye’de maalesef birçok konuyu da bizim bürokratlarımız aracılığı ile parlamentoya AB’ye uyum diye götürüyorlar. AB ile hiç ilgisi yok. Mesela, uzun süre Türkiye midye açısından uğraştırıp duruldu. Şimdi ben Brüksel’e gittikçe en önemli yemek yenilen yerlerde en çok satılan midye. Şimdi orada bize midyeyi servis yapıyorlar. Ben de arkadaşlarıma soruyorum. Bunlar yıllardan beri AB üyesi. Müktesebatsa yıllardır burada da yasak olması gerekir. Halbuki, orada filmlerde midyeyi nasıl topladıklarını ballandıra ballandıra anlatıyorlar ki daha fazla yiyebilirsiniz diye. Bu da gösteriyor ki, bizim Türkiye’de bazı şeyler gerçek AB değil. O zaman neye ihtiyacımız var? Şimdi burada ATAUM bünyesinde çalışma yapan sizin gibi akademisyenlere ihtiyaç var. Gazete haberleriyle PR amaçlı, farklı düşünceler yaratan değil, gerçekten gerçekleri gösteren, herkesin aydınlanması gereken AB’ye bakış önemlidir.

Örneğin şu anda Kıbrıslı Rumlarla ilişkiler yüzünden, limanların kullanılmamasından dolayı birçok konu askıya alınmış durumda. Askıya alınanların içinde iş gücünün serbest dolaşımı, enerji, temel haklar, adalet, özgürlük, güvenlik, eğitim ve kültür, dış güvenlik ve savunma gibi konular da var. O zaman AB’ye biz parti olarak kendimizi ulusal çıkarılara dayalı politika perspektifi ile bakmakta haklı buluyoruz. Bu konular önemli. Özgürlük konusunda, savunma konusunda, adalet konusunda önemli adımlar atılmış ya da askıya alınmasa önemli adımlar atılıp tamamlanacak olan bu konular Kıbrıs meselesine ve Annan Planı’ndan sonraya bağlandığı için bizi geri

götürmektedir. Burada istikrarlı ve kararlı bir duruş aslında kaybedilmiş gibi gözükeni de geri çevirebilir.

Bizim AB'ye bakış açımızda Kıbrıs'ın ayrı bir yeri var. Biz Kıbrıs'a yalnız oradaki soydaşlarımızın haklarının korunması olarak da bakmıyoruz. Kıbrıs'a Türkiye'nin savunması açısından, Türkiye'nin gelecekteki stratejik yapılandırmalarının gerçekleşmesi açısından önem veriyoruz. Bugün Kıbrıs'a baktığımız zaman, burnunu bize dikmiştir. Haritada açıkça görebiliyorsunuz yani bize yakın bir yer. "Efendim hemen oradan asker çekilsin" diyerek AB ile bağlantı kurulmak isteniyor. Biz buna parti olarak karşıyız. Asker çekilmesini istiyorlarsa Fransızlar neden Kıbrıs'ta üs istiyor? Ulusal çıkarlar açısından baktığımız zaman bu soruyu kendi kendimize sorup, cevaplandırmamız gerekiyor. Eğer oradan Türk askerinin çekilmesi isteniyorsa neden orada garantörlük işlevi bitmiş olan İngilizler üslerini boşaltmıyorlar? Bu tür soruların biz DSP olarak AB ile ilişkilerimizde sorulmasına izin verilen bir politika izlenmesini istiyoruz. Üzerinde ısrarla duruyorum, biz ulusal çıkara dayalı, bölge merkezli politika dediğimiz zaman burada "Aman ha! AB ile ilişkiler bozulur!" denir ki bu yanlıştır.

Şimdi eski Türkiye Genç İşadamları Derneği Başkanı'nın yürüttüğü bir çalışma var. İş adamlarının, bilim adamlarının vizelerden muaf olması gerekiyor. Bu gerçek olduğu halde neden AB bu uygulamasını Türkiye'ye karşı diplomatik ve demokratik ilişkiler içinde ele almıyor? Biz sorgulamazsak karşılığını koymazsak bu söz konusu olur. Bakın buna da önem veriyoruz. Yurtdışına çıkacaksınız Fransa'dan izin almışsınız, bu arada Hollanda'ya gitmeniz gerekiyor. Alıkonuyorsunuz. Neden? Önce siz vize aldığınız ülkeye giriş yapmalısınız. Niçin geldiğiniz belli, teminatlarınız belli orada bırakılıp tekrar geri çevriliyorsunuz. Bu da gösteriyor ki AB, Türkiye'ye karşı birlik mantığı içinde yaklaşmıyor, her ülke Türkiye'ye kendisinin biçtiği değerler çerçevesinde davranıyor. Eğer Hollanda bizi onunla eşit dolaşım koşullarına sahip bir ülke olarak görmüyorsa, o zaman bizim de bunu görüp aynı şekilde davranmamız gerekir. Bu eğer AB üyesi ise karşılıklılık anlayışı önem kazanıyor. İşte biraz evvel söylemiş olduğum, onlar ortak biz pazar anlayışını tersine çevirmenin tek koşulu, mütekabiliyetin devreye girmesi koşuludur. Yani onlar bize neyi öngörüyorsa, biz de aynı şeyi onlar için öngörmeliyiz.

Hemen denilebilir ki kaybımız olur. Hayır, kaybımız olmaz. Bunu ben IMF'ye karşı müzakerelerde bulunmuş eski bir Ekonomi Bakanı olarak söyleyebilirim. Uygulamaya kalkıştığım bütün sosyal politikalara “eyvah her şey bozulacak” dendi. Oturduğumuz zaman masaya hakkımız olduğu ortaya çıktı. Hakkımız olan bir talepten biz DSP olarak asla bir sorun olabilir diye vazgeçmiş gözükmemeliyiz. O hakkımız olan ortada olmalı. AB ile ilişkilerimizi de bu hakkımız olan çerçeve içinde ele almalıyız.

AB'ye adaylığı sağlayan parti olmamıza rağmen, 2004 yılından sonra güdülen politikalarla, eklenen ve tarımın çöküşünü sağlayan politikaların muhakkak gözden geçirilmesi ve duruş gösterilmesi gerekir. Şu anda biz AB ile ilişkilerimizde, tarım açısından ciddi bir gerileme noktasındayız. Biz hiçbir destek, hiçbir yardım yapmama ile ilgili bir yeni yapı oluştururken; şimdi AB'ye baktığımız zaman yaklaşık olarak yıllık 50 milyar euroluk bir miktarla sübvansede edilmektedir Bizim Türkiye'miz ise destek açısından sıfıra inmiş durumdadır. İşte AB ile ilişkilerimizde bu tür konuların tek tek ele alınması gerekmektedir.

AB bakışımızın bir başka yönü var. Biz salt AB ilişkileri çerçevesinde bakmıyoruz. 1965 yılında rahmetli İsmet Paşa'nın bir sözü vardı: “Dünya yeniden kurulur ve Türkiye bu yeni dünyada yerini bulur” demişti. Bizim de AB'ye karşı bir yaklaşımımızın olması gerekir. Bu da diğer örgütlenmelerle, Asya ülkeleri ile örgütlenmelerle, bir Avrasya yapısının oluşturulmasıyla, farklı birliklerin oluşturulmasıyla ilgili çalışmaların odağında olmalıyız. Hatta mümkünse kuruculuğunu üstlenen bir yapıda gitmeliyiz.

Bu konuda 1987 yılında seçim bildirgemizde, örneğin daha Orta Asya'daki Cumhuriyetler dağılmadan önceleri Yurt Dışındaki Türklerle İlişkiler Başkanlığı, sonraki seçimlerde bakanlık kurulsun diye teklif verdikten sonra herkes DSP'yi ırkçılıkla suçladı. Bizim ırkçılıkla ilişkimiz yok. Bizim milliyetçiliğimiz Atatürk Milliyetçiliğidir. AB'deki duruşumuzda Atatürk milliyetçiliğine de yarıyor. Nedir Atatürk milliyetçiliği bize göre? Atatürk'ün deyişiyle “Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye Halkına Türk denir”. “Ne mutlu Türküm diyene” bu cümlenin arkasından geliyor. Yani bizim meseleye bakış açımız ırklar bazında değil, bize göre Sümerler de,

Etiler de bizim atamız. Nitekim Sümerbank da, Etibank da bu amaçla isimlerini almışlardır. AB'ye de yaklaşımımızda, bizim diğer ülkelerle ilişkilerimizde, orada yaşayan Türkçe konuşanlarla, yalnız Türk olması gerekmez, ilgilenmeli ve ilerde orada bir Avrasya Birliği ya da Asya-Avrupa Birliği sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır. Türkiye'de biz iktidar olduk. Bunları gündeme getirdik. Bu konuda bürokraside bir direnç var. Yalnız ve yalnız Avrupa deniliyor. Yalnız ve yalnız Avrupa dediğimiz zaman, işte biraz evvel söylediğimiz gibi Avrupa saplantı oluyor. Bizse, o saplantının yerine o temel değerlerdeki müşterekliği sağlamak için bir hedef olarak ele alıyoruz. Şimdi AB ile ilgili olarak soruyorlar bize: "Limanları açacak mısınız?". Bizim cevabımız var: "Hayır". Limanları açınca, siz Kuzey Kıbrıs'ı hemen alıyor musunuz AB'ye? Ne diyorsunuz bize: "Orada garantör olan Türk askerlerini bile çekin". Ama bunu söyleyenler oradaki Yunan askerlerini çekmemişler daha. Sorduğunuz zaman, bunlar AB askeri diyorlar bu sefer. Aslında burada ciddi ve kararlı bir görüntü, kararlı bir duruş bize bu soruların sorulmasını engeller. Şimdi AB ile ilgili bu bölümde bunu anlatmamın nedeni, Türkiye'nin yeni dünya düzeninde, gerek bölgesel gerek küresel örgütlenmelerde AB'nin tek seçenek olmadığını ortaya koymaktır. Ama bu tek seçenek değildir demek de yeterli değildir; Türkiye'nin bu konularda muhakkak çalışma yapması gerekmektedir.

Bize göre Kıbrıs iki toplumlu, iki devlet olacaktır. Bu konuda parlamentoda bizim dönemimize kadar alınmış kararlar var. Mesela zorda kalırsa bütünleşme kararı. Mevcut hükümetinde bu kararı yenilemesi gerekiyor. Bu kararı yenilemediği sürece, 2004 planı Türkiye'nin kazanımlarını zaman zaman geri plana itecektir. Çünkü o zaman önümüze rahatlıkla limanları getirecekler. Limanlarla istenilen nedir? Bizim Rum Kesimi'ni bütün Kıbrıs'ı temsil eden bir ülke olarak tanımamız manasındadır. Yoksa limanların kullanılması ile ilgili diğer ülkelerle bir eksiğimiz yok. Burada yapılmak istenilen antlaşma Rum Kesimi ile ilgilidir. Ama bakın, şu ana kadar Kuzey Kıbrıs ile ilgili ambargolar kaldırılmış değildir. Bu yaklaşımımız, bizi AB konusunda haklı kılmaktadır.

Kendimizi ne kadar uzakta tutarsak tutalım, AB gerçeğinden de kaçınamayız. Kendi çıkarlarımızı da ön planda tutarak, diğer ülkelerle mütakabiliyet hariç, egemenliğin ortak kullanılması hariç,

muhakkak karşılıklı olarak bu görüşmeleri bu şekilde sürdürmeliyiz. Bu konuda AB projesini neden sürdürmek zorundayız? Türkiye'nin kuruluşundan bu yana bizim Avrupa ile ilişkimizi bitirmeye çalışan bir akım vardır. Bu akım bazen içerden ortaya çıkıyor bazen dışarıdan. Bu tarihi gerçeği bilerek söylüyoruz. Bir zamanlar Atatürk'ün Türkiye'de milletvekili seçilmemesi için Misak-ı Milli sınırları içinde doğanların milletvekili olacağı gündeme getirildi cumhuriyetin kuruluşunda. Hatta o tarihte iki seçenek vardı. Cumhuriyetin adı Anadolu Cumhuriyeti mi olsun Türkiye Cumhuriyeti mi olsun? Eğer biz Anadolu Cumhuriyetini seçseydik, siz yalnız Anadolu'dasınız diye Trakya'yı bırakın diyeceklerdi. Hatta bu akım son sekiz yıla kadar hatta bin yılın başına kadar İstanbul'u Anadolu ve Trakya şeklinde ikiye ayrılmalıdır düşüncesiyle dile getiriyorlardı. Bir yerde parti adına bu konuda benim çok sert bir konuşma yapmamdan sonra ve oradakileri açık açık suçladıktan sonra bu söylem ve talep kesildi. İstanbul'da yaşayan bir kişi olarak hep İstanbul'u ikiye bölelim diye gelir gündeme. Trakya kesimi ayrı, Anadolu kesimi ayrı, iki ayrı vali, iki ayrı belediye başkanı, iki ayrı emniyet müdürü... Bir gün bir konuşmada bunu hatırlatarak "Biz böyle bir şey yaparsak bir gün birileri Avrupa kesimi size ait değil diye gelirse hazır teşkilatı yapılmış bir yeri teslim ederiz. Bunu mu istiyorsunuz?" dedik. O günden itibaren İstanbul ile ilgili platformlarda bu konu, bir daha tartışılmaz oldu. Mesela o gün, görevlendirildiğim zaman konuşma için, rahmetli Ecevit bana, sizinle paylaştığım ilkeleri vermişti. Doğrultu tutarlılığı dediğimiz şey şu: Onu o gün ısrarla gündeme getirenler, bizim doğrultu tutarlılığımız çerçevesinde dile getirenler bir gün o bölgeyi bize verin deyimi ile karşı karşıya kalabilirler.

AB talebimizi hep yapacağız. Ama bugün AB'nin artık ABD gibi bir birleşik devlet haline gelmeyeceğini, son zamanlardaki gerek ekonomik gerek diğer yapılardaki gelişmelerden görüyoruz. Biz bu yaklaşımımızı dış politikadaki bazı yaklaşımlarımızdan alıyoruz. Biz dış politikayı üç farklı yaklaşım içerisinde değerlendiririz. Ekonomik yaklaşım, duygusal yaklaşım; bir de üçüncü bir yaklaşım olarak ideolojik yaklaşımdır. Dış politikada ideolojik yaklaşımların geçerli olmadığını nereden biliyoruz? Mesela ideolojik yaklaşımlar geçerli olsaydı, Kıbrıs'ta Talat iktidarda iken, kendisi eski bir TKP'li (Türkiye Komünist Partisi) olarak, partisi onun bir uzantısı olarak ve şu anda komünistlerin Rum Kesimi'nde iktidar olduğunu varsayarak,

hızlı bir şekilde anlaşmaları gerekirdi. Yani iki taraf bile ideolojik olarak aynı çizgide olmalarına rağmen olmadı. İdeolojik yaklaşım diye baktığımız zaman, Çin uzun süre komünist bir devletti ama Hong Kong aracılığı ile başka yerler aracılığıyla kapitalist sistemle ilişki içindeydi. İdeolojik yaklaşımın bizi birbirimize o kadar da yaklaştırmadığını bildiğimiz için AB'ye de ideoloji açısından bakmamız söz konusu değil. Bunu niye söylüyorum? Avrupalılar din açısından, ideolojik açıdan İslam ve Hıristiyan diye bakabilirler. Biz öyle bakmayacağız! Biz gerçeklere bakacağız ve biz Avrupa'nın inşaatında Osmanlı'dan bu yana rol almış bir ülke olarak, Avrupa'nın bir bireyi olduğumuzu, bir zamanlar yönetimimizde olanlar Avrupa Birliği üyesi diye yer alabiliyorlarsa, bizim de yer alabileceğimizi söyleyeceğiz.

Duygusal yaklaşımımızda ise manevi değerlerimiz açısından baktığımız zaman da bunun geçerli olmadığını görüyoruz. Çünkü burada manevi değerler açısından baktığımız zaman “Kuruş Savaşı'nda savaştığımız insanlarla beraber olmayalım” mı diyeceğiz? Bugün dünyada birbirleri ile savaşan insanların daha sonra birlikte oldukları gerçeğini asla unutmayacağız.

Bizim bakışımız dış politikaya ekonomik yaklaşım içerisindedir. Bu nedenle AB'ye de yaklaşımımız, ekonomik yaklaşım içerisindedir. Bakın ulusal yaklaşım demiyorum. Ulusal yaklaşım ulusal çıkarlara dayalı bir kural olarak üç yaklaşımda da var olması gereken temel, DSP'nin de davranışındır.

Bu konuda biz seçim bildirgelerimizde ve özellikle seçim bildirgelerimizle birlikte parti programımızda AB'ye sıcak baktığımızı, AB projesine Türkiye'nin kendi gelecekteki çağdaşlaşma sürecini geliştirmesi açısından bir hedef olarak baktığımızı hep söylüyoruz. Ama bunu hedef olarak görmek reddetmek manasında ya da saplantı olarak muhakkak görmek manasında değildir. Bugünlerde bize soruyorlar “AB üyeliği için referandum yapılmalı mı? Halk ne düşünüyor?” Bu soruya yanıt ararken şu soruyu soruyoruz, “bu sürece gelene kadar referandum mu yaptık?”. Bu sürece gelene kadar bir referanduma başvurmayı düşünmedik. Belli bir çizgiye kadar 1959 yılından bugüne geldik. AB üyeliği referandumla da çözülecek bir konu değil. Referandum ihtiyacı, bizim temel değerlerimizi

değiştirebilecek konular varsa o noktada olabilmeli. Bizim AB'ye bakış açımız, bizim varlığımızı muhafaza edebileceğimiz süreçte var olduğu sürece DSP, AB ile ilişkilerin derinleştirilmesinden yanadır.

Hep bizim partimizi, rahmetli Ecevit CHP'nin Genel Başkanı iken, "AB ayağıma geldi, biz reddettik" şeklinde eleştirirler. Yine aynı şekilde rahmetli büyükelçi Sayın Aktan'ın anlatımı ile söyleyeyim ve rahmetli Ecevit'in dokümanlara dayanarak bana anlattığı şekilde söyleyeyim. Bülent Ecevit 1978 yılında Başbakan iken en fazla seyahati AB ile ilişkileri düzeltmek için yapmıştır. Ama sonuca hemen gidilmemiştir. Nedeni şu: çünkü Ecevit teslimiyetçi bir anlayışla görüşmeleri sürdürmemiştir. O tarihlerde işadamları baskı yapmışlardır, gazeteye ilan vermişlerdir. Hükümeti düşürmeye çalışmışlardır. Ama o tarihlerdeki belgeleri okuduğumuz zaman bugünkü AB dokümanlarında gelişmeye etkisini görürüz.

Yunanistan AB'ye girdiği dönemde Türkiye'ye gerçekten "gel, gir" teklifi yapılmamıştır. Bunu herkes söyler. Zaten bunun gerçekleştiği dönemde, dönemin Başbakanı Sayın Demirel'dir. Yani bizim rahmetli Ecevit'in, CHP dönemi değildir. Bunu söylememizin nedeni şu, bu konuda herkes açık konuşmadığı için, böyle ortamlarda biz AB'ye yaklaşımımızı hem dış politika bakış açımızdan, hem de eylemlerimiz açısından anlatma olanağı bulmadığımız ya da genellikle slogan yaklaşımı olduğu için bazı platformlarda her zaman söyleyemiyoruz, ama sizle de onu paylaşmak istiyoruz. Biz DSP olarak iktidar olduğumuzda AB'nin o günkü konumu ne ise muhalefet döneminde de aynıdır ve ilişkilerimiz de çıkarlarımızı korumak ve en iyi olmak için, her türlü öneriyi yapar ve tedbiri alırız. Ama asla onların vermediğini, biz taviz olarak vermeyiz. Bizim AB yaklaşımımız, AB düşüncemiz budur.

AB ile ilişkilerin ileride nasıl olacağına Avrupalılar karar verecek. Şimdi kamuoyuna yansımıyor, şu anda Fransa ve Almanya Maastricht ilkelerine uymadığı için, enflasyon ve ekonomik büyüklükleri tutturamadıkları için, AB bütçesine ödemeleri gereken cezayı ödemiyorlar. Ödemedikleri içinde AB birçok projesini ve birçok faaliyetini tam olarak gerçekleştiremiyor ve zaten şu aşamada iki ülke Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini imtiyazlı ortaklık düzeyinde tutmak istiyor. Reel politik şunu gerektiriyor. Bir gün AB

bize üyelik değil de imtiyazlı ortak olmak zorundasınız kesin kararıyla ulaştıktan sonraki yolu da şimdiden düşünüp, tartışarak değerlendirip o yolla ilgili duruşumuzu ve politikalarımızı da ülke olarak hazırlamak zorundayız. Bu da DSP'nin uygulamaları içindedir.

Bu konuda ileride akademik çalışma yapmak isteyen akademisyen ya da kamuda çalışan arkadaşların görüşlerine biz hep açık olacağız. Hepinize sabrınız için teşekkür ediyorum. Süre ne kadar el verirse sorularınızı bekliyorum.

Demet Sezgen: Arkadaşlar Sayın Masum Türker'e soru sormak isteyen varsa alalım. Lütfen el kaldırırsanız...

Soru 1: Ben Genel Başkana iki soru sormak istiyorum. Sayın Genel Başkan konuşma sırasında, Avrupa Birliği ile ilişkilerimiz kesildiğinde, demokrasi, insan hakları, hukuk kavramlarını ne kadar değiştirebiliriz? İkinci sorumda özellikle bu dönemde AB politikalarının duraklaması sebebiyle tarımsal desteğin azaldığını görüyoruz. Sizce AB nüfusuyla, tarım ile ilgili programlar uygulandığı zaman tarımsal destekteki azalma tarımı olumsuz etkileyecek midir?

Masum Türker: Evet, ikinci sorudan başlayayım. 2004 yılında Başbakan, yeniymiş gibi kamuoyuna bir *public relation* yaptılar, AB'ye yeni giriyormuşuz gibi bir hava verildi. Davullu, zurnalı, türkölü, şarkılı Sıhhiye ve Kızılay meydanları ağzına kadar dolduruldu ve tanıtıldı. Aslında orada yapılan şey 1999 yılının Aralık ayında ödün verilmeden adaylığa geçişle ilgili imzalanan antlaşmanın değiştirilmesi idi. Değişiklikler iki yönlü oldu. En önemli tarafı dış politika açısından Kıbrıs ile ilişkiler tamamen değiştirildi. Kıbrıs, bir faktör olarak konuldu ve o dönemde de Annan Planı gerçekleştirilince, bakın Rum Kesimi, Londra ve Zürih antlaşmalarına göre Türkiye bir yere giremeyecekken girdi. Rum Kesimi ile bir gün, bir çatışma yaşarsak AB ile çatışır noktasına getirildik. En tehlikeli şeyi yaptık, işi çözümsüzlüğe ittik.

Diğer ödünlere çok var. Bir tanesi var ki, tarım kesiminin sistemli azaltılacağı, kırsal kesimdeki hacmin daraltılacağı yönünde bir taahhütte bulunuldu. Bunun müktesebatla ilgisi yok. Herhangi bir şey yapmakla ilgisi yok. Tarım kesimine bakış değişti. Mesela Ziraat

Bankası bugün tarım kesimini eskisi gibi kredilendirmiyor. Buna karşılık yabancı sermayeli bankalar, tarım kesimini kredilendiriyor. Yakın bir tarihte icralık olan bu toprakların satışı bile gündeme gelebilir. Diğer taraftan, tarım kesiminde maliyetlerin artışında hükümetin rolü var. Mazot üzerinden alınan ÖTV, benzin üzerinden alınan KDV maliyeti arttırıyor. O maliyet hem yakıtta, hem gübrede, hem her konuda bir pahalılığa neden oluyor. Tarım kesiminin ikinci bir ayağı var ki, o da hayvancılık sektörü. Hayvancılık gelişmediği takdirde tarımın maliyeti düşmez. Çünkü hayvancılık sektörü gelişmişse tarımdaki o küspenin, arttığın, o bozulmuş maddenin alıcısı olduğu için tarımın maliyeti düşmüş olur. Şimdi hayvancılık Türkiye’de desteklenmiyor. Zaman zaman Türkiye’ye damping fiyatlarla et giriyor ve o damping fiyatlarla bizdeki et fiyatları anında yükseliyor, dışarıdan girdi tarım sektörüne pahalıya mal oluyor. Şimdi bu konuda Türkiye’nin bir deneyimi var. 1984-85 yılları arasında et ithal ettik. Hayvancılık o zaman öldürüldü. Et ithal edilirken, et ihraç eden firma Alman Devleti’ne ait bir firma idi. Normal fiyat ödüyordu Alman hayvancılık sektörüne, bize daha ucuza satıyordu. Biz hayvanları kesip ithalatı sürdürdükçe, fark ettik ki o fiyatlar yavaş yavaş eklenerek yine bizden alındı ama bizim hayvancılık sektörümüz yok edildi. Bizim bu sektörü destekleyip tarım sektörünü rahatlatmamız gerekirken, şu anda tarım sektöründeki fiyatlamayı değiştiriyoruz. Bakın bir örnek vereyim sizlere; bugün fındık piyasasında rekor yıllara göre değişir. Bu yıl yüksek rekor varsa seneye bu rekor düşüktür. Fındığı herkes zanneder ki çikolatalara konulan fındıktır. Hayır! O çikolatanın boyutu ne olursa olsun hamuru, fındığın unu ile kakaonun karıştırılması ile meydana getirilir. Yani esas hamurda vardır o fındık. 2,5 milyar dolarlık bir ihracata gelmiş. Maliyeti bize Türkiye’de dış ticaret hacmi arasından baktığımız zaman 300,000 dolar. Neden? Fındığı toplamak için ödediğimiz taşıma giderinden. Başka bir maliyeti yoksa dışsal olarak; benzin ve mazot parasından ama bakın biz bugün, yavaş yavaş onu bile deforme ediyoruz. Yurtdışına bakın. Evinize siz üç fındık fidanı diki, 2000’li yılların Almanya’sı size 200 mark destek veriyordu, biz bunun tersini yaparken. Mesela biz hükümette bunu değiştirdik, düzelttik. Düzeltince ihracatın önünü açtık, böylece ihracat 2,5 milyar dolara çıktı. Buna ilişkin uygulamayı AKP iktidarına teslim eden benim. Bunu görüp değiştirdik. O güne kadar ben de yanlış düşünüyordum. Askeri yönetimin son çıkarttığı kanun “Fındık Ekimi Yapılan

Arazilerin Sınırlandırılması ve Fındık Sökümü Kanunu'dur. Askeri rejimde en son yapılan kanun bu. Şimdi bu tür şeyleri biz desteklemiyoruz. Şu anda biz tarım ürünleri ithal ediyoruz, mesela biz mercimek ithal etmezdik hiç, bakın biz bir politika ile Kanada'dan mercimek ithal ediyoruz. Hangi politika ile? Hatırlayın 1 Mart Tezkeresi ile askerlere geçiş için ekili araziler kiralandı. Geldi askerler durdular orada. Sonra tezkere çıkmadı, geri döndüler ama o yıl mercimek yok olunca, biz ithal ettik. İthalat bir başlayınca devam ediyor. Şimdi bunlara Türkiye olarak bizim tedbir almamız lazım.

Mesela bir rakam söyleyeceğim şimdi Türkiye ile ilgili. 5,6 milyar dolar açıklandı. Dendi ki Ocak-Şubat ticaret açığı bu. Şimdi bu rakama 7,1 ekleyince 12,7 milyar dolar eder. Bu 7,1'i nereden buluyorum ben? Daha sahibi belli olmayan, hani kara para aklamak için gelen vergi barışı var ya, asıl o para bizim ithalatımızı finanse eden paradır. O paranın nereden geldiğini, nasıl olduğunu şu an hiç kimse açıklayamıyor. Öyle söylendiği gibi yatırım malları falan değil, onun içinde serbest bölgeler üzerinden ithal edilen hayli miktarda sebze, meyve tarım ürünleri var. Gezin bugün bütün alışveriş merkezlerini, orada yabancı ürün Türk ürününden daha fazla. Şimdi Avrupalı bunu finanse ediyor. Nasıl finanse ediyor? İki yöntemle: Bir, ya belli bir para ödemesi yapıyor, iki, ya da devlet olarak kurduğu kuruluşlar aracılığı ile alıyor, kendisi ucuza satıyor. Oradaki zararı *absorbe* ediyor. Şimdi biz, Türkiye olarak bu işi yapmıyoruz. Bu işi yapmayınca da bu konu başkalarını zenginleştirdiği için hiç gündeme gelmeyecek. Bahane AB olacak. Çünkü bizde tarımdan net gelir azaldıkça biz üretemiyoruz. Üretemeyince de kur dolayısıyla ithalat artıyor. Bakın AB ile ilgili, iki terimin altını çizerek kullandım. Bu DSP adına Dışişleri Bakanı sıfatıyla İsmail Cem'in sürekli kullandığı sözcüklerdi. AB bizim için bir saplantı değil, bir hedeftir. Hedef, sizin sorduğunuz birinci soru ile ilgilidir. Hani demokrasi, insan hakları vs ile ilgili.

Bu günlerde Anayasa değişikliği konusunda herkes bizi farklı değerlendiriyor. "Mevcut iktidara destek mi veriyorsunuz?" "Hayır, vermiyoruz". Bizim bir anlayışımız var. Bütün partilerin ekonomi politikaları farklı olabilir. Kültür ve sosyal politikaları farklı olabilir, AB'ye bakışı farklı olabilir. Ama bir konuda farklı olamaz, tam demokrasi konusunda. Tam demokrasi konusunda herkes bir araya

gelmeli, uzlaşabildikleri ölçüde tam demokrasi inşası sağlanmalıdır. Avrupa Birliği ile ilişkilerde, tam demokrasinin inşası konusunda bütün partilerin birlik olması gerektiğine göre biz, AB'ye bir örnek olarak bakmalı ve bir hedef, bir saplantı olarak görmemeliyiz. Peki, biz bunu daha önce yapmadık mı, yaptık. Cumhuriyetin kuruluşunda medeni kanunu nereden aldık, borçlar kanununu nereden aldık? Ya Alman hukukundan aldık, ya İsviçre'den; bazı değişikliklerle kendimize uyarladık. O zaman yeni değerler nelerdir, tam demokrasi. DSP için tam demokrasi esastır. Biz Irak Savaşı'na hayır dediğimiz 2001 yılından itibaren, genel başkanımız hasta edilip devre dışı bırakılana kadar birçok badire ile karşılaştık. İlk defa da mutlu oldum. Yaptığı hatayı unuttu Başbakan Erdoğan ve dün bizim sekiz senedir sorduğumuz soruyu sordu. Saddam'ı indirmek için bu kadar insanı, Müslüman'ı öldürmek ne kadar doğrudur? Bakın bizim web sayfamıza girin. Altı-yedi yıldır bizim söylediğimiz, dillendirdiğimiz düşüncedir ama bu konuda AB'de tam demokrasi vardır diye her şeyimizi verelim dersek olmaz.

Litvanya, Estonya, Bulgaristan görüşme yaparken nasıl kendi çıkarlarını koruyarak bir görüşme yaptı. Bu AB politikası ile özdeşleşmiş bir şeydir. Bunu nasıl yapmalıyız? ABGS kurulurken, bu düşünceyle kurulmuştur. Kamu kurumu mensupları da bu işin içerisinde olmalıdır. Yalnız Dışişleri mensuplarından oluşmamalı bu sekreterlik. Bakın biraz uyuldu, hazineden falan geldi. Orada içeriye yeni bir kan, farklı bir gözlük, tarımı bilen, hayvancılığın meselesini bilen madenciliği bilen ilgili kişilerinde muhakkak ilgili yerlerden geçici de olsa, muhakkak, bir rotasyonla alınması gerekir. Bizim söylediğimiz bütün ülkelerin dış politikaları kendi ulusal çıkarlarına dayanır. Bakın, bazı AB üyeleri Danimarka, İsveç, Finlandiya bazı konuları biz uygulamayız diyor. Bazı ülkeler avroya girmedi. İngiltere pounddan ayrıldı. Demek ki bazı konularda ulusal çıkarlarınızı korumak zorundasınız.

Mesela, özellikle kamuda çalışanlar, maliye ile bir araya gelmeli, emval üzerinde yani, ağır sanayilerine dağılırken bu adam öyle bir KDV, öyle bir harçlar ödüyor ki önemli bir sermaye de vergiler için yatırmamız gerekiyor. Devlet, tarım kesimini, ormancılık sektörünü teşvik etmek için onların yaptığı yöntemleri uygulamalı. Bununla ilgili iki konu var. Biri transfer fiyatlaması, birisi Tobin

Vergisi. Bunları ben, 1989 ve 1990 yıllarında bir toplantıda dile getirdim. “Vay solcu” diye bana bağırırmışlardı. Bu transfer fiyatlaması kapitalist ülkeleri de zarara sokmaya başladı. Bizim Türkiye’de ithalat sektöründe çalışan firmaların bazıları, haksız zenginleşmişlerdi, dışarıda bıraktıkları bu transfer fiyatlaması yüzünden Türkiye’ye uyguladıkları aşırı fiyatlar dolayısıyla. Bakın bu günlerde fiyatlar aniden düşüyor? Transfer fiyatlaması vergi kurulunda kontrol altına alınmaya başlandı. Yani bakış açımız şu olmalı. Yabancıнын derdi olduğu zaman yaptığı doğru oluyor, ama o konu bizde ortaya çıktığı zaman yanlış oluyor. Bakın, Tobin Vergisi’ni biz uygulamıyoruz, bu sıcak parayı korumak için ama gidin Romanya’da paranızı bozun, sonra gidin tekrar parayı kendi paranıza çevirmeye çalışın vergi ödersiniz. Çok cüzi de olsa dövizden bir vergi alıyor. İşte o meşhur Tobin Vergisi dedikleri olayın zımni uygulaması. Orası da bir AB ülkesi. Burada bizim bakış açımız şu olmalı. Ulusal çıkarları koyacağız önümüze ama uzlaşmak için ne kadar fedakarlık edebileceğimizi de bileceğiz. Bir görüşte aşırı fedakarlık etmemenin yolu budur. Onun için Genel Başkan olduktan sonra deneyimime de dayanarak DSP’nin bu yaklaşımını hemen ulusal duruş gözüyle dış politika, ulusal duruş gözüyle AB diye bakmamız gerektiğini söylüyorum. Eğer biz tarım kesimini desteklemezsek, bir süre sonra Türkiye ciddi bir tarım tüketicisi haline gelmiş olur. Ürettiklerimize bakın. Bu son krizle herkes işçi çıkarttı, gidenlerden 300.000 kişi tarım kesimine yöneldi. Tarım kesiminin *absorbe* eden bir tarafı var. Var mı başka arkadaşlar? Buyurun.

Soru 2: Ben Avrupa–Akdeniz Birliği hakkında sormak istiyorum. Akdeniz örgütlenmesi ile ilgili sormak istiyorum. Bildiğiniz gibi NATO’nun bir Akdeniz diyalogu vardı. Bunun yanı sıra Akdeniz ile ilgili çeşitli çalışmalar var, Akdeniz ülkeleri ile ilgili. Siz de konuşmanızda biraz olsun belirttiniz. Benim Dışişlerinde çalışan çok fazla arkadaşım var, çok yoğun çalışıyorlar. Davutoğlu çalıştırıyor, evet, birçok atılımlar yaptırıyor. Peki, Akdeniz konusunda sizin de söylediğiniz gibi neden bir edilgenleşme var? Bunun sebebi nedir acaba?

Masum Türker: Hemen şunu söyleyeyim. Ben tesadüfen Akdeniz ile ilgili bir birliğin başkanlığını da yapmış bir kişiyim. 2004-2006 yılları arasında Akdeniz Ülkeleri Muhasebe Birliği’nin

başkanıydım. Hala da yönetiminde başkan yardımcısıyım. Mesela o birlik aracılığı ile ben izliyorum. Bizim Türkiye'deki örgütleri, meslek birliklerini çağırıyorlar, devletin mensupları gelip oturuyor. Halbuki ben o birlik dolayısı ile bir, iki kere gittim. Akdeniz Ülkeleri Birliği diye oturdum, Türkiye'nin de masası orada duruyor. Bizim Türkiye'de, işte burada bir bakış değiştirmeye ihtiyacımız var. AB'nin üyesiyiz diye, üyesi olacağız diye, böyle bir ihtimal var diye, Akdeniz'deki varlığımızı ikinci plana atmamalıyız. Fransa atıyor, İspanya atıyor; ama gelip orada oturuyor. AB adına oturuyor İspanya, Fransa. Onlar orada her biri bir organizasyonda görevli. Hatta Akdeniz ülkelerinin öncülüğünü Fransa ve İtalya yapıyor. Bakın benim ilgili olduğum örgütün öncülüğünü İtalyanlar yaptı, beraber kurduk. İstanbul Ticaret Odası Başkanı, Akdeniz Ülkeleri Ticaret Odası Başkanı'dır. Hani bu tür faaliyetler var, sivil örgütlenmelere gidiyoruz. Ama iş resmiyete geldiği zaman, biz AB ile bir yerde konumlandırıyoruz.

AB üyesi isek problem yok. Hadi tamamlayın. Değilsek, bu Akdeniz Birliği'nin oluşturulması çalışmalarında neyiz biz? Eğer birlik olacaksak bizim ayrı katılmamıza gerek yok. Birlik olmayacaksa bir Akdeniz ülkesi olarak katılmamız ve gözlemci olmamamız. Benim kanaatime göre, düşüncemi sorarsanız, biz o Akdeniz çalışmalarına Türkiye bir Akdeniz ülkesi olarak katılmalı. İşte ulusal duruş dediğimiz, ulusal çıkarların gözetilmesi budur. Ne zamana kadar? AB üyeliğimiz kesinleşene kadar. Kesinleştiği gün ihtiyaç yok. Ama oluşumun içerisinde o taraftan olamıyorsak, bu tarafta olalım. Mısırlı, Mısır adına oturuyor; ben ise Akdeniz ülkeleri adına oturuyordum. Türkiye'nin görüşünü dile getiremiyorsun yani orada sonuçta. Ben bunu bir, iki kez yaşadığım için dile getirdim. Ticaret odalarında var, şimdi KOBİ'ler için böyle çalışmalar yapılıyor. Yakın zamanda, mesela Akdeniz Ülkeleri Festivali adı altında, bu Akdeniz Diyalogunu ekonomik açıdan yavaş yavaş geliştiren çalışmalar yapıldı ama, Türkiye gözlemci. AB hedefi gerçekleşmemişse, Akdeniz ülkesinde de bir hedef olmalı. Biz Akdeniz ülkeleri ile beraber olmalıyız. Çünkü şimdi herkes göz ardı ediyor, "Aman uzak duralım." deniyor. Berlusconi gitti Kaddafi'nin elini öptü. Amerikalılar yaklaşım içerisinde Libya ile gelecek açısından. O zaman biz Türkiye olarak AB çalışmalarını sürdürelim, ama saplantı olmaktan çıkartıp, bu tür yerlerdeki duruşumuzu koyalım. Siz söylediniz ama ben bunu muhtelif yerlerde söylüyorum. Dışişleri

NATO'daki bu diyalog grubu sayesinde çok ciddi çalışmalarımız var. Bu çalışmalarını da bu işe katmalıyız. Evet, buyurun efendim.

Soru 3: Ben şu soruyu sormak istiyorum. Geçmişte sizin hükümetiniz döneminde AB üyeliği kaçırıldı diye bir söylem var. Bu özellikle 86'ya kadar gümrük parametresi Türkiye'nin altına düşürülmesi gerekirken, düşürülmediği; AB karşı yapılan antlaşmalarda Avrupa kendi düzeni olarak kendi sorumluluklarını yerine getirirken, Türkiye'nin yerine getirmediği; yine Yunanistan müracaat ederken, Türkiye böyle bir girişimde bulunmadı diye özellikle sizin siyasi parti döneminde olmadığı söylenir. Buna katılıyor musunuz?

Masum Türker: Yok doğru değil. Biraz evvel açıkladım, yine söylüyorum. Sayın Aktan'ın ciddi, milletvekili olmadan evvel Radikal Gazetesi'nde bir yazı dizisi çıktı. "Herkes haksızlık ediyor Ecevit'e" diye. Bir kere Yunanistan'ın giriş tarihi, bizim tarihimize denk gelmiyor. Milliyetçi Cephe hükümetlerinin dönemine denk geliyor. İkincisi, Türkiye ve AB arasındaki ilişkilerde biz gümrük tarifelerini indirmek zorunda değiliz. Çünkü Gümrük Birliği Anlaşması 1995 tarihinde yapıldı. Esas neden alınmadığımız gerçeği orada. Belki siz burada akademik çalıştığınız için, o yıla da bakarsınız hatta Erhan Hoca'nın Baskın Hoca ile derlediği kitapta çok güzel bir bölüm vardır, AET ilişkilerinden başlatılarak yürütülen. 1959 Anlaşması üç aşamalıydı. 1959'da yapılan anlaşma, o üç aşamanın üçüncüsü Gümrük Birliği Antlaşmasının 1995 yılında yapılması idi. Bakın 1995 yılında Gümrük Antlaşması yapıldı ve orada 59,60 ve 61. maddelerde AB'nin taahhütleri var. Mesela ofset ile ilgili taahhütleri var. Mal alım-satımında belli malların onlar tarafından da aynı miktarda alınması. Barterin farklı bir şekli gibi düşünün ithalat ve ihracat sürecinde. Ama AB hala ofset hakkımızı kullandırmıyor bize. Silah alım satımında vesaire biz ne yapıyoruz? Silah alımına karşılık onların bizden alması gerekiyor. AB ile ilgili böyle bir şey yok.

Bizim Türkiye'de maalesef bu yanlışlıklar var. Nasıl var? Bakın DSP Genel Başkanı olarak son aylarda uyguladığımız bir politikayı sizlerle paylaşayım. Ne demek istediğinizi, bu anlatmanızı yaparsınız. Tayyip Erdoğan Bey yurtdışına çıkıyor. Yurtdışında konuşmadığı sürece ben kendisi aleyhine konuşmuyorum. Bunu neye

dayanarak yapıyorum? Çünkü eskiden Demirel yurtdışına gittiği zaman Ecevit aleyhine beyanat vermezdi. Bülent Ecevit gittiği zaman Demirel vermezdi. Menderes gittiği zaman İsmet Paşa vermezdi. Bu çok önemliydi. Devlet, dışarıdayken içeride konuşmamak lazım. Çünkü onun pazarlık gücünü, onun ulusal yaklaşımını zayıflatmamak gerekirdi. Ama rahmetli Özal ile beraber, belki onun yapmasını da şuna bağlıyoruz. Biz o zaman Özal seçilmiş ama Cumhurbaşkanı Evren. Bazı askeri yasalar hala yürürlükte. Onun için Özal önemli şeyleri yurtdışında, uçakta iken söylerdi, haber olurdu. Şimdi bakın onlar doğru değil. Şu anda bile Başbakan hani dışarıda konuşuyor, doğru değil. O dışarıda iken buradan cevap veriliyor, o doğru değil.

Burada da sizin sorduğunuz sorunun yanıtı şu. 1987 yılında, o zaman Sayın Bozer Dışişleri Bakanı idi. Dışişleri Bakanı olunca büyük bir hızla bizim AB'ye gireceğimiz izlenimi yaratıldı. Hatta o zaman hızla bu enstitü kuruldu ki, AB'ye geçiş olacak ve çok çabuk bütün bürokrasiye kadrolar yetiştirecek. Uygulama Araştırma Enstitü'sünün kurulma nedeni buydu. Olmadı. Çünkü öyle bir anlatıldı ki biz hallediyoruz, gerçekleşecek. Canım bunun suçu geçmiş zamanda Yunanistan girerken girmememizmiş. Asıl hata bir kere yapıldı. O da ne zaman yapıldı? Yapan da askeri hükümet zamanı. NATO'ya geri dönüş yaparken Yunanistan, biz de demeliydik artık şu AB sürecini kesinleştirin. Ama benim, işte özellikle Erhan Bey'in Baskın Oran ile birlikte yazdığı kitapta, AB ilişkilerini anlatan bölümü değerlendirdiğim zaman şu ortaya çıkıyor. 1957 yılında Belçika Başkanı gelin dedi, biz atıldık ve durdurdular, adamlar oturup Türkiye bir gün talip olabilir, ilişkilerimiz var, hayır demeyelim diye 1959'da öyle bir protokol hazırladılar ki, Roma Protokolü'nden sonra 1963 yılında yapılan Ankara Antlaşması bizim bu süreci uzattı. Yani biz o süreç dolayısı ile giremedik. Şimdi kimse demiyor ki, "Bakın bu protokol var, Ankara Antlaşması var". Sizin burada onu dersin de, elinizde alın bakın. Bizim ne zaman ne yapacağımız var. Ama onları değiştirme imkanlarımız vardı. Maalesef onları değiştiremedik. Bizim iki kere demokrasinin kesintiye uğramasının önemli bir etkisi var. Bu konuda özellikle *offshore* yasaları, kıyı bankacılığı başlangıçta Türkiye aleyhinde olurken bazı ülkelerin lehinde olmasının nedenleri var. Birçok neden var. Ama bunların içindeki en önemli neden bazı ülkelerin ekonomik yaklaşımlarıdır. O nedenle bakın biz de diyoruz ki dış politikada esas olan, uluslararası ilişkilerde ulusal çıkarı ön planda

tutup ekonomik yaklaşım içinde bakmaktır. Ekonomik yaklaşım on yıl sonrayı da, yirmi yıl sonrayı da görmemizi sağlar. Bizim bütün yaklaşımımız bu. Yoksa bizim “Olmaz! Ret!” getirsinler görelim. Yok, öyle bir şey. Yani siz düşünebiliyor musunuz ki, DSP’nin ya da Ecevit’in zamanında böyle bir şey olsa Başbakanlığa oynayan bir kişinin önüne kitap haline getirilip her yere dağıtılmaz mı? Hep kulaktan dolma, gazete haberlerinde bir bilim adamından dipnot yok. Bununla ilgili; bir gün akademik çalışma yapan olabilir bu konuda. Rahmetli Ecevit gösterdiği için söylüyorum. O dokümanları Basın Yayın Genel Müdürlüğü’nde bulabilirsiniz. Türkiye Büyük Millet Meclisi arşivinde vardır. Bana Anadolu Ajansı’nın haber kupürlerini göstermişti. Hatta şu anda onun arşivinde var. En çok yurtdışına gidip gelme nedeni AB ile ilişkileri düzeltmek, söz edilen Ortak Pazar sürecinde, biraz evvel değerli arkadaşımızın sorduğu soruya da yanıt olması bakımından, işte biz piyasamızı düzenlerken ortaya çıkan aksaklıkları gidermek için alınan fonların bir kısmını alabilmek konusunda en çok gidip geldiği yer Brüksel’dir. Yani bakınız onun seyahat trafiği de Brüksel’i gösterir. Ama bunu söylüyorlar. Bunu Aktan yazdı, Allah rahmet eylesin. Uzun süre dile getirdi. Televizyonlarda konuşulan hale getirilir. Bu konuda biz rahatlıkla söylüyoruz. Bunu niye, geçmişte bazı arkadaşlarımız işte “AB’ye Hayır!” akımlarının yoğun olduğu yerlerde diyemeyebilirler. Rahatlıkla Ecevit’in bana fiilen aktardığını tekrarlayım. Bir de nerede kaynak bulabileceğinizi söylüyorum. O tarihte hükümet olduğu dönemlerdeki Anadolu Ajansı kupürleri, Türkçe ve İngilizce olarak Basın Yayın Genel Müdürlüğü’nde yayımlanır. Dış haberler diye, Türkiye ile ilgili kitapçıklara bakıldığı zaman rahatlıkla bulunabilir. Evet, buyurun.

Soru 4: Sayın Genel Başkan konuşmanızın başında eğer yanlış anlamadıysam bir hususa dikkat çektiniz. İmtiyazlı ortaklıkla ilgili, bu yeni Anayasa çalışmalarına değinerek, onlardan bahsederek. Orada böyle bir hükmün, politika belirleme açınıza, doğru mu anladım bilmiyorum.

Masum Türker: Doğru anladınız.

Soru 4: Böyle bir şekilde hüküm mü olsun istiyorsunuz Anayasada?

Masum Türker: Hayır. Şununla ilgili bir hüküm istiyoruz. Yalnız AB ile ilişkilerde değil, AB'yi örnek diye gösterdim, bütün ilişkilerde 90. maddenin son yorumlanış şekli uluslararası antlaşmalar varsa, Anayasa değil uluslararası antlaşma anayasa hükmündedir, 90. Maddesi Anayasanın. Diyoruz ki, bakın önümüze geldi imtiyazlı ortaklık ihtimali de var ve bazı ülkelerle ilişkilerinde, uluslararası ilişkilerinde, bir tek ülke ile değil, mesela diyelim ki şu an poundun üyesiyiz. Yarın öbür gün yeni bir şey düşünülüyor, mesela diyelim ki nükleer denetimle ilgili bir kuruluş kuruldu ve biz onda yoksak o zaman bizim içinde olmadığımız, egemenlik hakkı kullanamadığımız; yani başka ülkeleri de ilgilendiren kararlarda yer almadığımız, karar organlarında bulunmadığımız yerlerin geçerli değil hükmünü koymamız lazım.

Soru 4: AB özelinde sorum.

Masum Türker: AB için de aynı şeyi söylüyoruz.

Soru 4: İmtiyazlı ortaklıkla ilgili.

Masum Türker: O zaman olursa yine koyalım.

Soru 4: Tam bu şekilde bir metin geçerse, bu şu şekilde anlaşılmaz mı? Biz bazen ümitsizliğe kapılıyoruz tam üyelik noktasında. Yasal metinde böyle bir şeye yer vermek bir ödün, bir taviz gibi karşı taraftan algılanmaz mı? Tamam, bunlar zaten vazgeçmiş, tam üyelikten ümidi kesmiş.

Masum Türker: Söz konusu maddede AB geçmeyecek, genel nitelikte olacak. Bakın şimdi onu yaptığımız zaman saplantı oluyor. Muhakkak koymamız gerekiyor oraya. Halbuki biz diyoruz ki AB'nin değerleri bizim de çağdaşlık adına sahip olduğumuz değerlerdir. Sahip olmalıyız. Şimdi karşımıza yeni bir şey getiriyorlar. Diyorlar ki, size imtiyazlı ortaklık yapacağız. Şu anda da AB ile ilişkilerde konuştuğunuz zaman, birçok yer sizi şimdilik alma düşüncesinde değil. Bununla ilgili yayımlanan birçok araştırma var. En son zannedersen

USAK'a ait araştırmada okudum. AB halklarının, AB insanların Türkiye'nin üyeliği konusunda ne düşündüklerine baktığımız zaman, komiserlerle konuştuğunuz zaman şu anda askıya alınmış fasıllardan dolayı, işin akışı açısından, biz hazırız dediğimiz halde sen bekle denen bazı konuları dikkate aldığımız zaman, ola ki bir gün AB üyesi olma ihtimalini kaybederseniz; şimdi nasıl olsa hepimiz 90. maddede, AB'nin üyesi olacağız, biz de karar organında olacağız diye düşünüyöruz. Bunun tedbirini bugünden almamız lazım. Bizim tedbiri almadan yola çıktığımız zaman bizden çok şey isterler. Bakın şu an gümrük birliğini 1959 ve 1963 yıllarındaki protokol ve Ankara Antlaşması gereği sürdürdük. Ama imzaladığımız gün öyle bir taviz verdik ki şu aşamada biz AB'nin ticari antlaşmaları düzenleyen karar organının içinde değiliz. Ama onların üçüncü ölkelerle ticari ilişkiler konusunda aldıkları kararlara uymak zorundayız.

15 yıldır sabırla kararlara uyuyoruz. Dış ticaretimiz de ona göre şekilleniyor. Ama bugünden itibaren AB ölkeleri bize açık seçik sen imtiyazlı ortak ol diyor. 2004 yılında da bunu diyebilme hakkını elde edebilmek için 1999 yılındaki şartsız, Helsinki'deki Avrupa Birliği üyeliğine girişimiz, 2004 yılında değiştirilerek Kıbrıs şartına bağlandı. Bakın bugün Ermenistan ile ilişkiler şartına bağlanıyor, Kürt sorunu şartı geliyor. Ege Sorunu'nu gündeme getiriyorlar. Bu tür şartlar ortaya çıkmaya ve bizim işimizi zorlaştırmaya başladığı süreçte diyoruz ki, biz Anayasada bu değişikliği yapıp, herhangi bir anda bu durumla karşı karşıya kaldığımız gün buna hazırlıklı olmalıyız. Yani tersi de olabilir hazırlığına girişmemiz gerekir.

Soru 4: Efendim. Bir husus daha var. Arz etmek isterim. şimdi AB'ye tam üye olduk kabul edelim. şu an henüz AB'nin kendisinin oluşturduğu Ortak Dış Güvenlik Politikası mevcut değil. Ortak dış güvenlik noktasında henüz tam bir birliktelik söz konusu değil. Politikalar üretiyorlar ama yarın Türkiye'nin tam üyeliğinde sizin yaklaşımınızda.

Masum Türker: Soruyu şöyle sorayım ki sizin de uzmanlık alanınız rahat çözüm bulalım. Diyelim ki bu hafta ortak bir güvenlik antlaşması yaptılar. şu anda bizim Anayasamızın 90. maddesine dayanarak ve AB ile geliştirilmiş şu ana kadarki ilişkilere göre bizim o kararın alınmasında sistemin içinde olmadığımız halde o karar bizi

bağlıyor. Bağlıyor mu? Bağlıyor. Biz de işte diyoruz ki, bu işe AB üyesi olabiliriz diye belki ses çıkartmıyoruz şimdi; ancak biz AB ile ilgili bu kararın ters dönebileceğini de dikkate alarak, bir de diğer uluslararası ilişkilerde imza attığımız bazı antlaşmaları dikkate alarak, diyelim ki, uluslararası antlaşmalarda egemen ortağı olmadığımız yerlerde 90. madde geçerlidir. Ne demektir? Egemenliği ortak kullanmak. Şu anda Avrupa İnsan Hakları'nda egemenliği ortak kullanıyoruz. O mahkemede bir tane Türk yargıcın bulunması zorunludur. Biz eğer karşılaşıyorsak, geliyorsa üstümüze Osmanlı dönemi gibi olmamalıyız. Osmanlı döneminde milliyetçi akımlar başlamış, yavaş yavaş üstümüze geliniyor. Bölünme başlayacak. Eğer o gün Osmanlı, Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın önerisini kabul edip federal yapıya geçseydi, deseydi ki, aynen ABD gibi ya da İngiltere gibi bir yapıyı oluştursaydı, siz özgürsünüz savunma, dış politika ve şu konular hariç, bugün Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı'nın egemen olduğu toprakları kapsasaydı ya da Osmanlı devam ediyorsa olsaydı, biz bir birleşik devletler topluluğu halinde olacaktık. Şimdi aynı şeyi, böyle badireler yaşamışız tarihte, hazırlıksız yakalanmamak için ve bunu da burada özellikle söylüyorum alın, inceleyin, bakın diye; akademik yaklaşabilen bir arenada tartışmaların diğer derslerle akademik olarak desteklendiği bir arenada olumsuz gelişmelere karşı tedbirdir bu madde. Ama AB'ye giderseniz yapılacak bu anayasa değişikliği zaten işlemeyecek.

Soru 5: Efendim, bu önerdiğiniz teklifler ile belki imtiyazlı ortaklık çerçevesinde sorun çözülüyor. Benim sormak istediğim bizim tam üye olduğumuzda Ortak Dış Güvenlik Politikası çerçevesinde biz de o kararlara uymak zorunda olduğumuzda durum nasıl olacak?

Masum Türker: Zaten AB üyesi isek ortak olacağız. Şimdi AB'ye tam üye olduğumuz zaman üye gereklilikleri neyse yerine getireceğiz. Çünkü AB'ye üye olduğumuz gün eğer AB güvenlikle alakalı bir karar alırsa, zaten o kararın içerisinde biz de varız. Yani egemenliği ortak kullanmak bu. Şu anda 25 ülkeden bir ülke, bir konuda hayır dediği zaman bir konuda fasıl açılmıyor, değil mi? Biz 26. ülke olacağız, öyle varsayalım. Gerçi bizden evvel başka ülkeleri, Hırvatistan'ı, bir iki ülkeyi daha alacaklar. Hatta Kosova'yı nasıl alırsak diye hesap yapıyorlar. Şimdi biz egemenliği ortak kullanırsak sorun yok. Çünkü biz de bakıyoruz koşullara ve ona göre güvenlik alınıyor.

Ama sıkıntı, biz içinde değiliz, bugünlerde ve böyle bir karar alındığı zaman biz ne yapacağız? Şu anda fazla bir şey yapamazlar bizden ayrı, iki nedenle yapamazlar. Bir, AB kendi güvenlik şemsiyesi için NATO'ya başvurdu, NATO'da Türkiye hayır dedi biliyorsunuz. Yani ciddi bir şekilde hayır diyen ülkelerden biri de Türkiye. Eğer NATO, AB'nin bir kanadı olsun deseydik sizin dediğiniz şu anda gerçekleşmişti zaten. İkinci şey ise yani dünya düzeni olarak farklılaştırarak güvenlik örgütü olan AGİT içinde bulunduğumuz için egemenliği biz ortak kullanan bir ülke olduğumuz için kararlar ciddiye alınmıyor. Mesela son olay, Başbakanın Brezilya ile birlikte nükleer açısından İran'a yaptırım yapılması konusunda eğer anlattıkları doğruysa işte bizim dediğimizi gerçekleştirmiş oluyor. Yani diyor ki, "Yaptırımın paketi nedir, bir görelim". Bir paket dile getiriyor. İşte bunu açık hale getirirseniz kimse teklif etmeye cesaret edemez. Bizim 10 milyar dolarlık bir ticaret hacmimiz var İran ile. İran bizim doğalgazda ikinci derecede tedarikçimiz. Yani Rusya'dan sonra en fazla doğalgaz aldığımız, enerji tedariki yaptığımız bir yer. Bu tür olguları dikkate alarak hayır diyebilmek için, Anayasaya da bir hüküm koyalım ki bir gün yapamazsın dedirtmemek için. Mesela orada biz imza attık ama daha tam yürürlüğe girmesi nükleer denetimi ile ilgili şey. Eğer o, girerse o zaman farklı oluruz. Bakın mesela, İsrail o işin içinde olmadığı için rahatlıkla nükleer denetiminin dışında kalıyor. Ama girdiği anda ne olacak, o tartışılıyor. İşte biz de o gücü Anayasada elimize almalıyız diye Anayasa değişikliği yapıldığı için, dış politikanın iç hukuka olumsuz etkisini bertaraf için dikkatinizi çektim. Biz bu öneriyi AKP iktidarına ve diğer üç partiye de verdik. Egemenliğini ortak kullanmadığımız uluslararası antlaşmalar Anayasamızın önünde olmasın diye. Evet, buyurun.

Soru 6: Bir önceki soru ile bağlantılı bir soru soracağım. Yunanistan'ın AB'ye başvurduğu zamanda Ecevit hükümetinde değildi demiştiniz. Yunanistan'ın başvurduğu zamanda sizce Türkiye neden başvurmadı? Ulusal çıkarlardan, uluslararası ilişkiler ulusal çıkarlar gözetilerek yürütülmeli demiştiniz.

Masum Türker: Onun için değil. Türkiye de başvurdu. Süleyman Demirel'e de haksızlık etmemek lazım. O da bunu isteyenlerden biriydi. Tabii, Yunanistan kendisi böyle bir şeye başvurmadı. Metazori soktular.

Soru 6: Yani uluslararası ilişkiler ulusal çıkarlar gözetilerek yürütülmesi gerekiyorsa, bizim ulusal çıkarlarımızda Yunanistan'ı takip etmeye, ya da onun attığı her adımı takip etmeyi gerektiriyorsa onlar çağırılmış bile olsa, biz o dönemde sizce niye başvuruda bulunmadık? Beyefendinin sorusunun devamı niteliğinde olsun, denildiği gibi gerçekten de Ecevit hükümeti yapmamış bile olsun o dönemde Yunanistan'ın hemen arkasından başvurmamamız için, bu durumda Kıbrıs'ı da göz ardı edemeyiz gerçekten.

Masum Türker: Değil. Bakın bizim AB ile ilişkilerimiz 1959 yılında başlayıp 1963 yılında Ankara Antlaşmasını yaptığımız zaman Yunanistan yok devrede. Yunanistan'ın girmesi söz konusu değil, 1974 yılı Barış Harekatına kadar Yunanistan zaten asla AB Topluluğuna çağırılması düşünülemeyen, cuntacılar tarafından, ihtilalciler tarafından yönetilen bir ülke. İhtilal olgusu ortadan kalktıktan sonra ve oraya da demokrasi geldikten sonra, Papandreou, Karamanlis vesaire sistemi tekrar oluşturmaya başladıkları süre içinde hemen apar topar bir daha cuntalar gelmesin, ihtilaller, darbeler olmasın diye Yunanistan'ı AB üyesi yapma durumuna girdiler. AB üyesi yapma noktasına girdiği zaman bizim Türkiye'de diplomatlarımız harekete geçti, ilgili hükümetler geçti. Burada ilgili hükümetlerin ideolojik farklılığı yok. Burada Türkiye'nin giremeye gerekçesi, 1959 Protokolünden sonra 1963 Antlaşmasında, ne zaman ne olacağı periyodunun belirlenmiş olmasıdır. Yani süreç öyle belirlenmiş ki, şu dönem şu işi yapacaksınız, bu dönem şu işi; o antlaşmada 1995 yılında da Gümrük Birliği antlaşması yapılacağı yazılı. Biz o antlaşmayı yaptığımız zaman Ortak Pazar sürecindeki bir antlaşmadır. Yani AB antlaşması değil. Ortak Pazar sürecinde. O arada da bu Avrupa ülkelerinin kendi özel düşünceleri olduğu için de, belki de bizim tarafımızın düşünceleri iyi okumamasının sonucu bu oldu? Bunlar öyle olaylar getirdiler ki Türkiye ile bir ihtilaf yarattılar. O ihtilafı 1977 sonrası, 78li yıllarda, işte 1977-78'de, Ecevit 11'ler ile hükümet kurarken en çok uğraştığı konu buydu; o bozulmuş ilişkileri düzeltmek ve Türkiye'yi AB'nin gündemine getirebilmek için (o zaman ki adıyla, Avrupa Ekonomik Topluluğu ya da diğer adıyla Ortak Pazar'dı). Burada Türkiye'nin bir böyle perdesel bir yaklaşımla sistematik baktığınız zaman siyasal bir hatası yok. Hatta ilk yapılan antlaşmadan Avrupalıların kendi düşüncelerinden dolayı vazgeçmeleri.

Mesela önce düşünün 12 devlet oluyorlar, sonra 15 oluyorlar, sonra 25 oluyorlar. O süreçte mesela Türkiye'nin bu işin dışına çıkarılması için ne lazımsa yapmaları.

Şimdi biz DSP'liler AB tartışmalarında şu cümleyi çok sık kullanırız. AB bizim için bir saplantı değil, bir hedeftir diyoruz. Saplantı olunca işte bunları göremiyorsunuz. Yani o olay olmuş, bu arada şunu değerlendiremiyoruz. İngiltere'nin üye olacağı o tarihlerde ben İngiltere'deydim hatırlıyorum, Fransa'daki tarım üreticileri, İngiltere üye olmasın diye Fransa'da eylem yapıyor. Yani direnişlerde bulunuyor. Şimdi biz orada oturup demiyoruz ki biz kendi kendimize, ya baksana diyoruz İngiltere ve Fransa birbirlerine komşu iki ülke. İkisinin de dini Hıristiyan, hani kültürel yaklaşımları da var. Demokrasi dersin ikisinde de demokrasi var. İnsan hakları ile ilgili yaklaşımları bile benzeşiyor. Ama yalnız bir kanadından dolayı o tarihte, tarım sektöründen dolayı, üreticiler ayaklanıyorlar. Neden? Diyorlar ki eğer İngiltere de girerse AB'ye onun tarım ürünleri vergisiz, serbest dolaşım ile benim ülkeme gelecek, bana ortak olacak. Türkiye'de bugüne kadar böyle yaklaşım olmadı, bunu ben parlamentodaki birçok tartışmanın şahidi olarak, içinde bulunmuş kişi ve bir sürede Bakan olarak önüme gelen dokümanlardan söylüyorum. Bazı şeyleri uluslararası ilişkilerde olduğu zaman saplantı yapmamalıyız.

Mesela birçok kanuna ben de parmak kaldırdım. Yanlıştı. Sonra biz öz eleştirimizi yaptık. 2002 seçim bildirgesinde dedik ki bu işleri yanlış yapmışız, yeni dönemde değiştireceğiz. AB için uyum falan irdelediğiniz zaman o yasa, mesela bir tane yasa söyleyeyim. Türk Ceza Kanunu'nu ne için geçirdi, şimdiki iktidar? Hatırlayın. Türk Ceza Kanunu AB'ye uyum için geçirildi. Bir televizyon programına katılmışım gazetecilerle beraber. O günlerde de AKP iktidarı zina meselesini ortaya atmıştı. Başladılar tartışmaya. Bu zina yasağı tekrar geliyor, eskiye dönüş diye. Hiç unutmam dedim ki "Siz böyle tartışmayın. Bu zina aldatıcı, bunun altında bir şey var. Onu gelin irdeleyelim". Herkes bu zina ile uğraşırken, AKP tamam vazgeçtim bu zinadan dedi, konu kapandı. Sonra beni bir gazeteci aradı, "Sana o gün haksızlık ettik. Aleyhine de konuştuk. Sen haklı çıktın". Ne oldu biliyor musunuz? Herkes o zina ile uğraşırken basın

sanstürü ile ilgili, basının özgürlüğünün sınırlandırılması ile ilgili maddeler geçti.

Bazı şeyler Türkiye’de saplantı yüzünden bu hale geliyor. Bu Yunanistan ilişkilerinde de öyledir. Yunanistan ile bir kere tavır koyma avantaj çıktı. Bizim tavır koyabileceğimiz avantaj. O da nedir? 12 Eylül döneminden sonra NATO’ya dönmek istedi Yunanistan. NATO’ya dönmesi bizim kararımıza bağlıydı. Evren Paşa ben söz verdim dedi, demokrasi falan işlemedi. O zaman ki hükümet de izni verdi. O zaman ki 12 ülke NATO ülkesi aynı zamanda aynı ülkelerdi. Deseydi ki, tamam NATO’ya dönmesine izin veriyorum, benim uzun vadeli antlaşmam var gelin bunu da değiştirelim, beni de AB’ye alın deseydi. Yani yapılmış olan bir antlaşmayı bizim önümüze çıkarttılar. Bunu bir diplomat olarak Sn. Aktan dayanamadı açıklamak zorunda kaldı. Zaman zaman yazıyordu, fazla haksızlık yapılıyor, bu işin aslı yok karşı tarafın duruşudur bu diye. Burada ne Demirel de ne de Ecevit de o dönemdeki partilerde suç bulmuyorum. Karşı taraf öyle bir kurgulamış ki sen giremiyorsun.

Soru 6: Aslında ben, diplomasilere her şeyi metinle ifade etmek mümkün değil belki, ama benim kafamda netleştirmeye çalıştığım şey şu. 95’e kadar dediniz ama Türkiye’nin tam üyelik başvurusu 95’ten çok daha önce. Ben Yunanistan başvurduğunda girmeyecek bile olsak hemen arkasından başvurmak...

Masum Türker: Başvuru yapıldı. Almadı işte. Bakın Aktan yazıyor bunu. Bu söylediğinizi dışişlerinin, şu an varsa burada aralarında bazı arkadaşlar, yoksa da soralım. Bizim arkadaşlarımız soru önergesi getirsinler. Milletvekili arkadaşlarımız burada. Dışişlerinin Yunanistan girdiği günkü Türkiye’nin izlediği yolu açıklaması lazım ya da birilerinin bu konuda akademik çalışma yapması lazım. Türkiye bu işi istedi. Ben bunu birinci ağızlardan duydum. Rahmetli Ecevit’in Başbakanlığı bitmiş, biz parlamento dışı kalmışız, evine gidip gelirken bana çıkarttı, bir dosyası var, o dosyayı gösterdi. Onu da niye çıkarttı? O günlerde yine tartışma oldu. AKP işte antlaşmaya gidecek, tartışmayı oraya çekti. Sonra öğrendik ki neden tartışmayı bu hale getirdiler. Çünkü o arada 1999 antlaşması değiştirildi. Kıbrıs devreye bir koşul olarak sokuldu. Dedi ki, “ Bana iftira ediyorlar. İşte burada belgeler”. Ben bu işi düzeltmeye gittim.

Bizi de alın dedim. 1995 yılı olan ise Ankara Antlaşmasındaki Gümrük Birliği'nin tarihini gösterdiler, eski Ortak Pazar'a göre. Bizim tam üyelik için başvurumuz, üyelik için diyeyim başvurumuz, 1987 yılıdır. İşte bu Enstitünün kurulduğu yıl. Yani o amaçla başvuruldu ki başvurumuza hemen evet diyecekler. Ben o dönemi çok iyi hatırlıyorum. Çok demoralize olmuştu herkes. Yani o güne kadar ki AB iyidir filan diyen olmadığı halde refüze edilmek, yetersiz ülke olarak görülmek, çok refüze etmişti vatandaşların çoğunu. Manevi açıdan değerlendiriniz. Bugüne kadar AB için kim ne yapmış önemli değil. Şu andaki fotoğraf nedir? Şu fotoğrafa göre olması muhtemel gelişmeler nedir? Bir siyasi olarak biz şu an öyle yapıyoruz. Şu anda fotoğraf çekiyoruz. Şu an 2004 yılı Antlaşması hakimdir. 2004 yılı Antlaşmasına dayanarak fasılları açıyor, kapatıyor, bizimle istediği gibi oynuyor. Çünkü limanları bahane ediyor. Bizim limanlar sonrası Kıbrıs Rum Kesimi'ni, Kıbrıs'ın tamamını temsil ediyor diye tanımamız konusunda baskı aracı olarak kullanılıyor. Diğer taraftan Fransa ve Almanya ne diyor bize? İmtiyazlı ortaklık diyor. Fotoğraf bu mu? Bu.

Buna göre ne yapmalıyız diye bakmak lazım. Yani geçmişte parlamentoda da konuşulurken siz öyle demiştiniz, böyle demiştiniz deniyor. Yahu dememiş, sen istediğin kadar söyle o söylüyor. Ama şu saatte Türkiye'nin bu konuda kaybı yok. Ama bir şeye dikkat çekmek istiyorum. 1959 yılında imzalan Roma Protokolü, 1963 Ankara Antlaşmasında atılan adımların, demek böyle uzun vadeli antlaşmalar yapılırken vizyon aralıklarını da elde rezerv olarak bulundurmak lazım. Çünkü sizin o dediklerinizi söylediğimiz zaman, dur hele senin protokolün var. Bu ufak ülke, bunu alıyoruz dediler. Hemen sürece soktular. Sürece sokup getirdikleri tarihte de üyelik görüşmeleri başladı. Tam tamamlayıp gireceği tarihte de onların da NATO'ya girme tarihiydi. Tavır koyabilirdik. Mesela orada tavır koyabilirdik. Canım girse ne olacak dedi Evren Paşa o zaman. Bütün gazeteler yazdı. Evren Paşa söz vermiş, o zamanki NATO komutanı H. Alexander'a. Girebilirsin dedi, girdiler. Ama Türkiye'nin çıkarları açısından bazı hareketleri dengelemek lazım, ona göre bakmak lazım. Şimdi bir arkadaşımız haklı olarak sordu. Bu Akdeniz toplantılarına niye girmiyoruz, neden yokuz dedi. Gerçekten şu anda üzerinde durulması, düşünülmesi gereken bir konudur. Bunu DSP'nin genel doğrultusu dışındaki politikalar için söylemiyorum. Bir sivil örgütün

orada yöneticiliğini yapmış ve bu girişimi yaşamış, o sivil kuruluşu amaçlarını bilen bir kişi olarak söylüyorum Türkiye burada da bir aldatılma noktasındadır. Tavır koymalıdır. Ben bunu zaman zaman televizyonlarda söylüyorum. Konuşmalarında söylüyorum. Zaman zaman geçmişte yazdım. Akdeniz Birliği içerisinde yer alalım AB üyesi olduğumuzda zaten otomatik olarak oraya geçiş yapıyoruz. Şu saatte ayrı kalmanın bir manası yok. Çünkü ben görüyorum. Mesela Akdeniz Birliği kurulduktan sonra girmeyen ülkeler oylanırken aynı şekilde zorlandı. Yani işin içinde olmamız gerekiyor.

Soru 6: Bugünkü fotoğrafa bakmak lazım dediniz de, şöyle bir gerçek var. Daha önceki fotoğraflarda ...

Masum Türker: Tabi, tabi. Söylüyorum işte. Nedeni o antlaşmayı yaparken bizim esnek durmamamız, olayları saplantı haline getirmişiz. Biz Gümrük Birliği'ne nasıl bağlı olacağız demişiz. Hayır. Koşullar değişiyor; tavrını koy. Biliyorsunuz ki, Yunanistan olduğu yerde sana Kıbrıs dolayısı ile hayır diyecek. Veto hakkını kullanacak. Sen de ona NATO'da kullansaydın hakkını. Yani karşılıklı, *bilateral* dediğimiz, iki tarafın eşit güçte, eşit şeylerde sahip olduğu ortamları kaybetme diyoruz. Bütün bunların olabilmesinin bize göre çizgisi ulusal çıkarlara dayalı politika anlayışından sapmamaktır. Onu aldığınız zaman partiniz ne olursa olsun dönüp ona göre yapıyorsunuz. Mesela bir tane örnek vereyim size. Ermenistan ile biz Antlaşma imzaladık. Antlaşmanın şekli yanlış. Bizim arkadaşımız Serdar bey o gün Bakanı uyardı. Bakan bize açıklama yapmaya geldiğinde dedi ki "Sayın Bakan siz böyle yapacağız diyorsunuz.". Yani hepimiz ayrı bir gözlükle onun gözlüğü ile anlayan çıktı ondan sonra. Bu dedi karşı tarafın, Azerbaycan'da reyolları boşaltma işinin olacağı nerede dedi, yok dedi antlaşmada. Verdiği cevap bize "Ben bunu imza anımdaki konuşmamda zaten açıklayacağım." dedi. O saate kadar konuşmalar geldi, dedilerdi iki bakan yapacağı konuşmaları versin. Bizim bakandaki anlaşmanın bir parçası olacak konuşma metnini görünce, Ermenistan hayır dedi. Dikkat edin imzalar bir gerginlikten sonra iki bakan konuşmadan yapıldı. Bizim dış politikada karşıdaki adam en az senin kadar olayları değerlendiriyor, o koşulla masaya oturuyor diye düşünmemiz gerekiyor. O gün Serdar Bey'in sorduğu soruyu yanıtlarken, bunu orda konuşmalarda halledeceğiz demişti. Konuşma anında konuşturmadılar. Dolayısıyla bu olursa

şöyle yapacağız dediği şeyi diyemedi. Sonra ne oldu? Ermenistan Anayasası ters karar verdi. Şu anda ki olgu bakın, dün başbakan diyor ki biz protokollerin arkasındayız. Evirdi, çevirdi biz taraf değiliz kapıların açılması ile ilgili bazı koşullar gündeme getirildi diyor. İşte o koşullar kaç tane reyon verileceğine dayanıyor. Azerbaycan'da eğip çıktı. Neden? Çünkü çıkmaza girdi. Söylemek istediğinizi dış politikada, ben arada hallederim tüccar anlayışı ile olmaz. Ben onu sıkıştırırım, al bugün eksik veririm, vade farkı veririm anlayışı ile dış politika olmaz. Net bir şekilde benim ulusal çıkarım bunu gerektiriyor, bunu yapacağız demeniz gerekiyor. DSP'nin anlayışı bu. Rahmetli Ecevit'in en çok üzerinde durduğu konu dış politika idi, son dönemlerde, dış politikayı Ecevit–Demirel birlikteliğinde uygulamasını yapan İsmail Cem'in, bir üçlü şekilde yapmasının sonuçları bizi bu noktada, açık seçik ulusal çıkarları esas alan bir dış politika anlayışına AB ile ilişkilerde de bu anlayışı bizim için saplantı değil hedeftir deme noktasına getiriyor. Evet değerli arkadaşlar var mı bir başka soru? Yok, çok teşekkür ediyorum, sabrınız ve katılımınız ve bizi dinlediğiniz için.

Demet Sezgen: Biz de çok teşekkür ediyoruz değerli deneyim ve düşüncelerinizi bizim ile paylaştığınız için. Konferansımız burada sona eriyor arkadaşlar, çok teşekkür ederiz.

4.2. Masum Türker ile Gerçekleştirilen Röportaj

AB Analiz: Öncelikle tarihsel bir perspektiften başlamak gerekirse, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde Bülent Ecevit'in ve Partinizin önemli rol oynadığını görüyoruz. Fakat bazı çevrelerce bu dönem için “kaçırılan tren” benzetmesi yapılıyor. Ama konferansta bunun doğru olmadığını söylediniz. O zaman sizce neden medyaya bu şekilde yansıtıldı?

Masum Türker: Türkiye'de Ecevit, solun demokratik sol yaklaşımıyla meşrulaştırılmasını sağlayan bir liderdir ve bilindiği gibi Türkiye'de egemenler solun, özellikle özgürlüklerin geniş bir şekilde tanımlandığı 61 Anayasasından sonra farklı bir yapının oluşması için çalışmalar başlattılar. O zamanlar ilk kez, bugün adı TESEV olan o zamanki Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferansı Heyetini kurdular. Bu heyetten sol karşıtı görüşler oluşturmaya başladılar.

Bundan sonra heyetin oluşturduğu görüşler yavaş yavaş dışarıda egemenler tarafından bir ideoloji olarak sunulmaya başladı. Mesela ilk defa Türkiye’de özelleştirme söylemleri, devletin ekonomik gücünü azaltmak amacıyla, yapılması gereken bir faaliyet olarak tanıtıldı. O tarihten sonra başladı TÜSİAD’ın kuruluş nedeni de geniş düzeyde sağlanan özgürlüklere karşı egemen sermayenin karşıt tavır sergilemek amacından kaynaklanıyor. İşte o aşamada özellikle Ecevit’in iktidarı döneminde gerçekleşen iki önemli faaliyet uluslararası bazı kuruluşların Türkiye içinde yandaş araması ve Ecevit karşıtı bir yapı oluşturulmasına neden olmuştur. Bunlardan biri 12 Mart döneminde yasaklanmış olan haşhaş üretimine Ecevit döneminde izin verilmesidir. İkincisi ise 1965 yılından itibaren hazırlığı yapılan o tarihte Johnson mektubuyla büyük bir katliam yapılmış olmasına rağmen Kıbrıs’a müdahale edemeyen Türkiye’nin barış hareketini gerçekleştirmesidir. Bu hareket dolayısıyla ciddi bir şekilde Ecevit’e karşı bir tavır alınmıştır ve Ecevit dönemine ait olmayan olaylar bile Ecevit’e mal edilmeye çalışılmıştır. Egemenler bunu rahatlıkla söylemiş ve yaymışlardır.

AB Analiz: O zaman cevabınızdan yola çıkarak Kıbrıs konusuna gelecek olursak, Türkiye’nin AB üyeliğinin önündeki en önemli engel Kıbrıs olarak gösteriliyor. Dün de Kıbrıs’ta seçimler oldu ve Sayın Derviş Eroğlu Cumhurbaşkanı olarak seçildi. Bu konu sizce Türkiye-AB-Kıbrıs ilişkilerinin geleceğini nasıl etkileyecek?

Masum Türker: Sayın Derviş Eroğlu’nun seçilmiş olması, Kıbrıs meselesinde ulusal yaklaşımları ön plana getirecektir. Özellikle bu ara dönemde, Talat döneminde, AKP iktidarıyla birlikte farklılık yaratıyoruz adı altında Annan Planı ile birlikte yapılan hata, Türkiye’nin Kıbrıs konusundaki politikalarının gerilemesine neden olmuştur. Türkiye başlangıçta bunları doğru yaptığını zannediyordu, yani Türkiye ile kastettiğim şimdiki AKP iktidarı. Fakat AKP iktidarı Annan Planı’nın oylanmasına rağmen, Güney Kıbrıs’ın Avrupa Birliği’ne alınmasını ki onlar Annan Planı’nı reddettiler, ardından Kuzey Kıbrıs’a yapılan ambargoların kaldırılmamış olması ve özellikle artık Güney Kıbrıs’ın zaman zaman bir Avrupa Birliği devleti olarak Türkiye ile ilgili kararlarda menfi tavır alan, yani bir evin yaramaz çocuğu gibi gösterdiği, sergilediği duruş, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde Kıbrıs’ı sanki “unutun” gibi bir imaj

getirildi. Kıbrıs'a Türkiye açısından sadece yalnız orada yaşayan soydaşlarımızın güvenliği olarak bakılmamalı. Türkiye açısından stratejik bir bölge ve bu stratejik bölge olmasından kaynaklanan konumu itibariyle Kıbrıs'ın daha evvel garanti altına alınmış olan Londra ve Zürih Antlaşmaları gereği, ortadaki toplumun varlığı ve Türkiye'nin garantörlüğü devam etmektedir. Türkiye'nin garantörlüğü devam ederken, Kıbrıs için eğer ambargolar kalkmaz, taraf olarak alınmazsa, sanıyorum ki Türkiye Kıbrıs meselesinden vazgeçmesi için zorlanır, köşeye sıkıştırma faaliyetleri artar. Türkiye Kıbrıs'tan vazgeçemeyeceğine göre Avrupa Birliği de bundan etkilenir. Peki, bunu düzeltmek mümkün mü? Mümkün. 1999 yılında Avrupa Birliği'ne giriş sağlanırken, Ecevit Türkiye'yi Avrupa Birliğine taşıdı. Avrupa Birliğine katılma sağlanırken orada önkoşulsuz bir Avrupa Birliği idi ve Kıbrıs'ın bir önkoşul olmayacağı, Finlandiya Cumhurbaşkanı'nın mektubu ile teyit edilmiştir. Şimdi bu teyide rağmen 2004 yılında AKP iktidarının Annan Planı ile çözüm buluyoruz hengamesi içinde değiştirilmesi limanların açılmasının istenmesi demek, Güney Kıbrıs Rum Kesimini Kıbrıs'ı temsil eden bir ülke olarak tanımak demektir ki Kıbrıs'ın bu durumu var oldukça Türkiye'nin böyle bir şey yapması mümkün değil. Bu konuda geçmişte alınan kararlar var. Bu kararları biz de hükümet olarak almıştık, bizden önceki hükümetler de almıştır. O da eğer ambargolar kalkmaz ve Kuzey Kıbrıs tarafı çok sıkıştırılırsa, entegrasyon olarak söylenen en azından iç politikalarında özgür, dış politikalarında Türkiye'ye bağlı bir yapılaşma, bir birleşme, bütünlük sağlanabilir. Politikaların bugünün koşullarına göre tekrar gözden geçirilmesi, diplomasinin gerekliliklerinin göz önüne alarak canlı tutulmasında fayda vardır.

AB Analiz: Konferansta Akdeniz için Birlik'ten de (*Euromed*) söz ettiniz, ancak burada Türkiye'nin ne Akdeniz ülkesi olarak, ne de Avrupa Birliği ülkesi olarak bir imza atmadığından bahsettiniz.

Masum Türker: Bence bu durum, Türkiye'nin aleyhine bir durumdur. Mademki Avrupa Birliği üyeliğimiz daha gerçekleşmedi ve bölge olarak da bir parçası olduğumuz Akdeniz'in ülkesiyiz, biz bir Akdeniz ülkesi gibi katılmalı, imzalar atmalıyız. Ama gün gelir de Türkiye Avrupa Birliği üyeliği tamamlanıp kesinleşirse, o zaman Akdeniz Ülkeleri Birliği'ne gerek kalmaz, Avrupa Birliği ülkesi

olarak Fransa gibi, İtalya gibi ya da İspanya gibi bir duruş sergiler. Bu konuda şu anda Türkiye'nin duruşunu ben doğru bulmuyorum.

AB Analiz: Peki bu tam üyelik perspektifinden saptırmaz mı?

Masum Türker: Hayır niye saptırsın ki? Daha tam üye olmadık ki. Tam üye olduğumuzun garantisi mi var? Yani şu anda NATO içindeki diyalog grubunda Türkiye aktif çalışıyor ve Türkiye adı ile çalışıyoruz. O zaman burada da aynı şeyi yapmalıyız. Zaten yaparsak belki Avrupa Birliği sürecini hızlandırır, çünkü Avrupa Birliği süreci altında söyleyemediklerimizi, bu süreç içerisinde söyleriz.

AB Analiz: Kamuoyunun çok da bilmediği bir yönünüzle karşılaştık. Basının önemli noktalarında görev yaptığınızı gördük. Basının içinden gelen bir kişi olarak, siz Türkiye'deki basın özgürlüğünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Masum Türker: Türkiye'de basın özgürlüğü yoktur. Basın özgürlüğü üç alanda kısıtlanmış. Yasalarla getirilmiş olan kısıtlamalar var, ayrıca şu an ekonomik olarak fertlerin fakirleşmesi sonucunda satın alma gücünün yetersizliği nedeniyle veya reklamlar yoluyla Türkiye'de insanların satın alma gücünün medyaya yönelmesini engelleyecek bir baskı var. Bir de basını kendi içerisinde özgürlüğünü denetleyen bir duruş var. Basın şu anda kendi kurumunun durumuna göre bazen çok saldırgan, ama çoğu da edilgen olarak ortaya çıkıyor. Basın mensuplarının da özgür olmamaları, zaten basın özgürlüğünün kullanımını engellemektedir. Bugün Türkiye'de özgür bir basından söz etmek mümkün değildir, bunu en iyi yaşayan Demokratik Sol Parti'dir. Bizim hiçbir aktivitemiz, birçok şeyimiz bu basında yer almıyor. İşte bizim mesela Dış Politika ile ilgili söylemlerimiz, konuşmalarımız da gazeteler aracılığı ile sizlerin eline ulaşmış değildir.

AB Analiz: Biraz da Yunanistan Krizini değerlendirecek olursak, Yunanistan nedeniyle Avrupa Birliği'ne kayan ekonomik krizden çıkış sizce ne zaman olacak? Bir yandan da siz Almanya'nın ve Fransa'nın da açıklarından, borçlarından, cezalarından bahsettiniz. Geçmişte onların da bütçe açıkları olmuştu. Aynı zamanda Avrupa Birliği içerisinde de çok konuşulmuştu. Birlik içerisinde onlara ceza

uygulanabiliyor mu uygulanamıyor mu? Bu tip tartışmalara da yol açmıştı. Bu krizden yola çıkarak Avrupa Birliği'nin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Masum Türker: Avrupa Birliği'nin şu anda bir sıkıntısı var. Ortak para birimi kullanıyor. Ortak para birimi yani Euro kullanılmasına karşın ülkeler iç ekonomilerini kendileri tanzim ediyorlar. Para politikalarının yönetilmiş olması, bir ülke demokrasisini tamamen yönetmesi için yeterli değildir. Özellikle üyelerin satın alma gücü, üyelerin tüketim eğilimleri, bu işte çok büyük önem taşıyor. Yunanistan'daki bu sıkıntının temel nedeni, ürettiğinden fazla harcamasıdır. Tasarrufundan daha fazla bir harcamaya yönelmesidir ve bu harcamaların da önemli bir yüzdesinin yatırım harcamaları olmaması, Yunanistan'ı bu noktaya getirmiştir. Yunanistan'da kriz çıkması bekleniyordu. Dış ticaret hacmindeki açıklık ve cari açık bunu gösteriyordu. O nedenle Yunanistan'ın cari açığı gündeme geldiği zaman, bu sefer bir Avrupa Birliği devleti olarak acaba birlikte ne oluyor diye baktık ve gördük ki birlik bir yardımda bulunmakta isteksiz davranıyor. Yani Avrupa Birliği'nin yapılanması bir Birleşik Avrupa Devletleri şeklinde değil. Daha çok her devletin bağımsız olduğu ve daha çok yönlendirilmede, ortak değerleri kullanmada, ortak para ölçülerini kullanmada, ortak bazı ticaret kuralları kullanmaktan öte bir adım atmıyorlar. Birbirlerine de yardım edecek durumları yok. Ona göre bir devinim sağlanmamış. O nedenle biz bu durumu Avrupa Birliğinin geleceği açısından şöyle görüyoruz, Avrupa Birliğinin bir karar vermesi gerekiyor. Bir Avrupa Devletler Topluluğu mu olacak, yoksa daha federatif bir yapıya mı gelecek. Bu konuda bir karar alması gerekiyor. Ama Avrupa Birliği'ndeki büyük ülkeler de dahil çok ulusalcı yaklaşımları, kamuoyunda ulus-devlet çöktü denmesine rağmen ulus-devlet şeklinin tedirgin edecek bir şekilde ağırlıklı olması, Birleşik Avrupa'nın kurulmasını engellemektedir. O zaman bunu bir Avrupa Devletler Topluluğu olarak değerlendirirsek, zaman zaman Avrupa Birliği'nde Yunanistan'ın bulunduğu benzer krizleri ileride de yaşamak söz konusu olabilir. Nitekim bu neden hızlandı? Çünkü Yunanistan Avrupa Birliği'nin yaramaz çocuğu olmaktan çıktı, yeni gelen devletler ihtiyaç duydu. Onun için eskisi gibi fazla beslenemedi, işte o yardımlarla beslenmeye alışmış bir ekonomik sistem, kendi gerçekleri ile yüzleşince reel politik, reel ekonomi gerektirir. O da birbiriyle

örtüşmeyince, Avrupa Birliği'nin bulunduğu noktaya geldi ve sonuçta Avrupa Birliği kendi devletler topluluğuna da IMF'ten yardım isteme durumu ile karşı karşıya kaldı.

AB Analiz: Tam da bu noktada geçtiğimiz dönemde bazı ülkelerin Letonya'nın, Macaristan'ın, Polonya'nın IMF ile anlaşmalar yapması söz konusu oldu. Bu çerçevede hem Yunanistan'daki krizden devam ederek, hem de biraz Türkiye'ye bakmak gerekirse, Türkiye'deki krizi nasıl değerlendiriyorsunuz? Bir IMF anlaşmasına gerek var mı? Maliye Bakanının da bazı açıklamaları oldu, geçmişe de göndermeler yaparak "IMF'ye boyun eğmeyeceğiz" yönünde açıklamaları oldu.

Masum Türker: Yok canım, IMF'ye boyun eğmeyen bir bakan varsa, o da benim. Anlaşmalar yapılmadı diye bana mektup gönderdiler. IMF ile bir anlaşma yapılmasına gerek yok, bir anlaşma yapılması Türkiye'nin aleyhindedir. Neden aleyhindedir? Çünkü Türkiye'nin döviz rezervi var. Döviz rezervini bir defa ne kadar çok güçlendirirseniz, o zaman dış ticaret açığınız ve cari açığınız daha artar, bu da sizin üretim sürecinizin yavaşlamasına ve üretimsizlik oranının, üretime göre artmasına neden olur. O nedenle bu olaya baktığımız zaman, zaten IMF ile ilişki bitmiş değil, 2006 yılında bitmiş değil. Bu son 4 yıl AKP iktidarı oldu, olacak şekilde yürütüyordu. Kaldı ki, IMF'nin Türkiye'de daha işi bitmedi. E işi bittiyse o zaman temsilciliği neden hala açık duruyor? Neden temsilciliğini kapatıp gitmiyor? Bunlar kamuoyuna yansıtılmak istenen duruşlardır. IMF ile ilişki olarak Türkiye'nin zaten nakit para alması söz konusu değil. Sadece özel çekim hakkı alıyor. Şu anda da Türkiye'nin özel çekim hakkını talep etmesine gerek yok, çünkü maliyeti yüksek olan varlığa zaten sahip. IMF'nin varlığı Türkiye'de faiz piyasalarının daha etkin olmasını sağlar. IMF'nin yokluğu ise reel piyasaların daha etkin olmasını sağlar. Önce Türkiye'nin reel piyasalarının canlanmasına ihtiyacı vardır ve ona göre tedbirlerin alınması gerekir.

AB Analiz: Peki bu tedbirler ne olabilir?

Masum Türker: Bu tedbirlerin bir tanesini söyleyeyim. Bir kere Türkiye'nin krizden çıkabilmesi için önce üretimi canlandırması

gerekir. Kriz var zaten, üretimin artması lazım. Üretimin tek başına artması yeterli değildir. Üretimin artması için talep yaratılırken, bu talebi karşılayacak ithalatın da azalması gerekir. Onun için öncelikle, belki olmazsa olmaz şudur; Türk Lirasının değerini reel tutmak lazım. Yani şimdiki bastırılmış kurdan uzak durmak gerekir. Ondan sonra dönüp bireylerin gelir politikasını gözden geçirmek lazım. Yani memurların maaşlarına ve tüm emeklilerin maaşlarına 230 lira civarında seyyanen zam yapılırsa ve tarım üreticilerine de nakit olarak sübvansiyon yapılırsa, o zaman bu paralar piyasaya çıkar ve bir alım-satım başlar. Bu alım-satımın da Türkiye’de üretimi hızlandırabilmesi için ithalatın kontrol altına alınması gerekir. İthalatın da biraz evvel söylediğim gibi kurun baskı altında tutulmasından vazgeçilip, gerçek değerini bulması sağlanmalıdır. O zaman ithalat durur, ithalat durunca bu sefer üretim başlar. Üretim başlayınca işsizlik azalır. İşsizlik azalınca, iş yapanlar da alım yapmaya başlar. Bu sefer başka üretim alanlarındaki işsizlik azalır ve ekonomik çark dönmeye başlar. Gelirler politikası Türkiye’de sadece devletin gelirleri açısından ele alınıyor. Vergi gelirleri açısından ele alınıyor. Halbuki şu anda, hane halkı açısından ele alınması ve desteklenmesi gerekir. Bu noktada yapılacak tüm destekler sonradan vergi olarak geri döner.

AB Analiz: Avrupa Birliği’ne bakış açımızı hem Avrupa Birliği’nin içinde bulunduğu durum itibariyle, hem de Türkiye’deki yaklaşım itibariyle açıkladınız. Bu anlamda Avrupa Birliği’nin federatif bir yapıya kavuşmayıp, Avrupa Birleşik Devletlerine dönüşmeyeceğinden bahsettiniz. Bir yandan da Anayasanın 6. maddesi “Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir” ile ilgili çalışmalarınızdan bahsettiniz.

Masum Türker: O çalışmamızdan şöyle bahsedeyim, Anayasa’nın 90. madde ile uluslararası antlaşmalar Anayasanın önüne geçmiş oldu. Ama bu her yerde olunca olmaz. Nerde olması gerekir? Bizim egemenliğimizi ortak kullanabileceğimiz antlaşmalar olmalı. Egemenliğin ortak kullanıldığı antlaşma var mı? Var. Mesela, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesidir. Bizim üyemiz orada da kararda söz sahibi, ama bizim egemenliği ortak kullanamadığımız antlaşmalarda ise Anayasa birinci sırada, üstte olmalıdır. Benim söylemek istediğim o. Yani biz Türkiye’de bu değişikliği yapmaya hazırlıklı olmalıyız. Yarın bir gün bize siz Avrupa Birliği’ne girmediniz dediği zaman,

bizim onların hukukunu baskın kabul etmemiz ikinci planda kalsın. Çünkü üyesi olmadığımız bir yerin, bizim dışımızda alınmış kararlara niye uyalım.

AB Analiz: İmtiyazlı ortaklığa bir tedbir gibi yani...

Masum Türker: İmtiyazlı ortaklığa ya da bir başka şeye. Hiç belli olmaz. Yarın bir gün imtiyazlı ortaklığı aratır hale bile getirebilirler.

AB Analiz: Ulusal egemenliğe bir tehdit algısı mı söz konusu sizce?

Masum Türker: Hayır, egemenliğin kullanımında egemenliği başkaları ile paylaşmamak. Eğer ben onun egemenliğine giremiyorsam, niye o benim egemenlik alanıma girsin.

AB Analiz: Üye olduğu takdirde durum nasıl olur?

Masum Türker: Orada problem yok. Çünkü niye? Her şeyde biz de karar organındayız. Kararı alınca problem yok. Karar alamadığımız yerler ile ilgili egemenlik şartını muhakkak korumalıyız.

4.3. Demokratik Sol Parti'nin Programında Avrupa Birliği

DSP, Türkiye'nin AB ile ilişkilerini, dış politika bütünlüğü içerisinde ele alıp, 2003 yılında güncellenen Parti Programı'nda Türkiye'nin çok yönlü bir dış politika izlemesinin altını çizmektedir. Buna göre;

Türkiye, yalnız AB üyeliği ile yetinemez. AB üyeliği ile yetinirse, AB'nin ve "küreselleşme"nin tutsağı durumuna düşer. Türkiye, bölge merkezli dış politikasının çevresini daha da genişletmelidir. Bölgesel ilişkilerinden, Asya'daki köklerinden, Rusya ve ABD ile bağlantılarından alabileceği güçle gelişimini

hızlandırmalıdır. AB ve ABD ile ilişkilerimizi aksatmadan dış ve ekonomik ilişkilerimizin kapsamını genişletmelidir¹⁰.

4.4. Demokratik Sol Parti'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme

DSP Genel Başkanı, Devlet Eski Bakanı Dr.Masum Türker, ATAUM'da verdiği konferansta, Avrupa Birliği konusunun, dünden gelen, yarınlara da taşınacak olan ve belki Türkiye açısından evrenselliğini hiç yitirmeyecek bir konu olduğunu ifade ettikten sonra, DSP politikasının olmazsa olmaz kuralının, ulusal çıkarlara dayalı olduğunu belirtmiştir. Buna göre, dönemin Başbakanı Bülent Ecevit'in, 1999'da Helsinki Zirvesi'ne katılmayı, Kıbrıs sorununun gündeme getirilmeyeceği koşulu ile kabul etmesi, bu konuda ne kadar hassas olunduğunun bir kanıtı niteliğindedir.

AB'nin, DSP için bir saplantı olmadığı, muhakkak olması gereken, ne pahasına olursa olsun üye olmamız gerektiğinin düşünülmediğini belirten Türker, ancak bir hedef olduğunun altını çizmiştir. Zira, istikrarlı ve kurumsallaşmış bir demokrasiyi ifade eden "tam demokrasi", hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü, insan haklarına saygı, azınlıkların korunması, ekonomik istikrar, sürdürülebilir dış denge gibi temel özellikleriyle AB müktesebatı, DSP'nin demokratik sol ilkeleriyle örtüşen, ayrıışmayan değerler bütünüdür.

Avrupa Birliği adaylığımızın kabul edildiği Helsinki Zirvesi sonrası süreçte, Türkiye'nin yaptığı hatalar yüzünden üyeliğin belirsiz bir tarihe kaldığına işaret eden Türker, Türkiye'nin AB üyeliğinin muhtemel bir imtiyazlı ortaklık haline dönüşmemesi için DSP'nin bir öneride bulunduğunu ifade etmiştir. Bu öneri Anayasanın 6. maddesine 'uluslararası ilişkilerde egemenliğin ortak kullanılması' şartının eklenmesi ve olası bir imtiyazlı ortaklık konusunun aniden gündeme gelmesi durumunda hazırlıklı olunması amaçlıdır.

---

¹⁰ Değişen Dünya ve Türkiye DSP'nin Güncellenen Programı 2003, <http://www.dsp.org.tr/web/Icerik/Icerik.aspx?id=66>, 18.02.2011.

Sivil toplumun bu süreçte önemine değinen Türker, Helsinki Zirvesi'nden sonra kurulan Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nin sivil toplumun da kendini ifade edebileceği şekilde tasarlandığını, ancak bu kuruluşta sivil toplum örgütlerinin söz sahibi olmalarının gerçekleşmediğini üzülererek belirtmiştir. Kendi dönemlerinde olmayan bir takım etnik mezhepsel sorunların, AKP döneminde, AKP'nin yaptığı düzenlemeler sonucu, sorun haline geldiğini ifade etmiştir. Bu sorunlar, üyelik sürecine de damgasını vuran Kıbrıs, Ermeni, Kürt, Ege sorunlarıdır.

Bugün AB ve NATO bünyesinde Akdeniz ülkelerinin ayrıca bir birlik oluşturma çabalarına değinerek, bu çalışmalara Akdeniz ülkesi olarak da kabul edilmediğimizden ve AB üyesi de olmadığımızdan, oraya adeta gözlemci statüsünde katıldığımızı dikkat çekmiştir. Bunun, 1970'li yıllardaki “onlar ortak, biz pazar” söylemlerini haklı çıkardığını ifade etmiştir. Diğer taraftan, DSP'ye göre, gümrük birliği uygulaması da bu söylemi haklı çıkaracak nitelik arz etmektedir. Bu açıdan, ulusal çıkarlarımızın korunması aşamasında daima bu düşüncüyü elde bulundurup, ikinci adımda yolda kalmamak için hazırlıklı olmanın gerekliliğini vurgulamıştır.

Türker, Kıbrıs konusunda “iki toplumlu, iki devlet”e inandıklarını belirttikten sonra limanların açılması konusundaki ısrarın nedeninin Güney Kıbrıs'ı bütün Kıbrıs'ı temsil eden bir devlet olarak tanımamızı sağlamak olduğunu düşünmekte; Kıbrıslı Rumlara limanların kullandırılmaması nedeniyle pek çok konunun askıya alındığını belirtmektedir. DSP penceresinden bakıldığında, DSP'nin Kıbrıs sorununa sadece oradaki soydaşlarımızı savunmak amacıyla değil, Türkiye'nin savunması ve gelecek dönemlerin stratejik yapılanması açısından önem vermektedir. Kıbrıs, Türkiye'ye çok yakındır ve Türk askerinin Ada'dan çekilmesi istenirken, İngilizlerin üslerinin kalması ve Fransızlar'ın üs istemesine dikkat çekmektedir.

DSP dış politikayı üç farklı yaklaşımla değerlendirmektedir: ekonomik, duygusal ve ideolojik yaklaşım. Dış politikada ideolojik yaklaşımın önemli olmadığını, Mehmet Ali Talat ve Hristofias'ın aynı ideolojik çizgide olmalarına rağmen anlaşamadıklarını, duygusal yaklaşımı, daha önce savaştığımız ülkelerle bugün ekonomik ya da siyasi birlik kurulabileceğini açıkladıktan sonra, dış politikaya

bakışlarının ekonomik olduğunu, AB'ye de ekonomik açıdan baktıklarını ifade etmektedir. Ulusal yaklaşım ise, bu üç yaklaşımın da içinde olmasının gerektiğini vurgulamaktadır.

Çok tartışılan “AB tam üyelik yönünde çağrıda bulunduğunda, Bülent Ecevit reddetti” söylemine cevaben böyle bir şeyin olmadığını, bahsedilen dönemin Ecevit dönemine denk gelmediğini belirtmiş; röportajda ‘kaçırılan tren’ benzetmesini hatırlatmamız üzerine, bunun bazı çevrelerce Ecevit’e mal edildiğini ifade etmiştir.

DSP'nin AB'ye bakışının farklı bir yönünün de olduğunu, İsmet İnönü'nün “dünya yeniden kurulur ve Türkiye bu yeni dünyadaki yerini alır” sözleriyle açıklayan Türker, Türkiye'nin Avrasya ve Asya'daki yeni birliklere katılmasını hatta bu konuda öncülük etmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu düşünce, Parti Programı'nda da belirtilen ‘Türkiye yalnız AB üyeliği ile yetinemez. AB üyeliği ile yetinirse, AB'nin ve “küreselleşme”nin tutsağı durumuna düşer. Türkiye, bölge merkezli dış politikasının çevresini daha da genişletmelidir. Bölgesel ilişkilerinden, Asya'daki köklerinden, Rusya ve ABD ile bağlantılarından alabileceği güçle gelişimini hızlandırmalıdır. AB ve ABD ile ilişkilerimizi aksatmadan dış ve ekonomik ilişkilerimizin kapsamını genişletmelidir.’ düşüncesinin yansımasıdır.

**TÜRKİYE PARTİSİ'NİN
AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI**

BEŞİNCİ BÖLÜM TÜRKİYE PARTİSİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

Türkiye Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışı, Türkiye Partisi Genel Başkanı, Maliye ve Devlet Eski Bakanı Abdülatif Şener tarafından 26 Nisan 2010'da ATAUM'da verilen konferans, yine Abdülatif Şener ile gerçekleştirilen röportaj ve Parti Programının değerlendirilmesi çerçevesinde incelenecektir.

5.1. Abdülatif Şener Tarafından Verilen Konferans

Sunucu Demet Sezgen: Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi'mizce düzenlenen 'Siyasi Partilerin Avrupa Birliği'ne bakışı' konulu konferansımıza hoş geldiniz! Türkiye Partisi'nin Avrupa Birliği'ne bakışını sunma talebimizi büyük bir nezaketle kabul ederek bizleri onurlandıran Parti Genel Başkanı Sayın Doç.Dr.Abdülatif Şener'i kürsüye davet etmeden önce kısa bir özgeçmişini sizlere sunmak istiyorum.

Sayın Doç.Dr.Abdülatif Şener, 1954 yılında Sivas'ta doğdu. 1977 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde görev yaparken 1990 yılında doçent oldu. 1991 seçimlerinde Sivas Milletvekili olarak parlamentoya girdi. 54üncü hükümette Maliye Bakanlığı, 58inci ve 59uncu hükümetlerde Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev yaptı. 25 Mayıs 2009'da Türkiye Partisi'ni kurdu. 19, 20, 21 ve 22nci dönem Sivas milletvekili olarak Mecliste bulunan Şener'in Tanzimat Dönemi Osmanlı Vergi Sistemi ve Sona Doğru Osmanlı-Osmanlı Ekonomisi ve Mali Düzeni üzerine yazıları ile "Osmanlı Maliyesinin Şeffaflaşması-Yayımlanan İlk Bütçeler" başlıklı yayımlanmış üç kitabı ve çok sayıda makalesi bulunmaktadır. Ayrıca Şener'in hayatını konu alan Çiğdem Toker'in kaleme aldığı "Abdülatif Şener-Adım da Benimle Beraber Büyüdü" adlı kitap da bulunmaktadır.

Türkiye Partisi'nin Avrupa Birliği'ne bakışını sunmak ve ardından kalan sürede sizlerin soracağı soruları yanıtlamak üzere Sayın Doç.Dr.Abdülatif Şener'i kürsüye davet ediyorum.

Abdülatif Şener: Sayın Hocam, değerli davetliler hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. Bildiğiniz gibi Türkiye-AB ilişkileri, ülkemizin değişmez gündem maddelerinden biridir. Uzun yıllardır, hangi ortama girerseniz girin, mutlaka AB ekseninde tartışmalar, değerlendirmeler karşılaştığınız olağan bir durumdur. Ancak bu kadar çok konuşuluyor olması, AB konusunun çok bilindiği anlamına da gelmiyor. Her yerde gündemdedir, üzerinde herkes görüş beyan eder. Ama çok bilinen bir konu olarak nitelenmek doğru değil, aksine çok konuşulmasına rağmen, halen az bilinen bir konu olarak değerlendirebiliriz, düşünebiliriz.

Burada bugün, az bildiğim bir konuda yani, AB benim de az bildiğim bir konudur, çok konuşanlar safında olma niyetiyle gelmedim. Bu meseleyle bağlantılı olarak, gerçekten önemli sorunlar var, ülkemizin zorlukları var, zor yürüyen bir süreç var, daha çok bu süreci paylaşmak için buradayım. Her şeyden önce gördüğüm kadarıyla bu salonda bulunan çok sayıda konunun uzmanı ve uzmanlığa aday arkadaşımız var. Sizlerle beraber olmaktan büyük bir mutluluk duyuyorum, haz duyuyorum, bu konu etrafında karşılıklı düşüncelerimizi paylaşmanın faydalı olacağına inanıyorum. Görüşlerinizin benim açımdan da değerli olduğunu biliyorum ve özellikle daveti nedeniyle, Çağrı Erhan Hoca'ya ve katılımlarınız nedeniyle de siz değerli davetlilere teşekkür ediyorum.

Bildiğiniz gibi Avrupa Topluluğu süreci veya Avrupa Birliği süreci Türkiye açısından oldukça maceralı ve uzun bir yolculuk olmuştur. 1959 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu'na başvurduğumuzdan bugüne kadar aradan 51 yıl geçmiştir. Yani Türkiye'nin AB macerası, yarım asrı aşmış bulunmaktadır. Bu ilk başvuru kararını o günlerde almış olanlardan halen hayatta kimse var mı bunu da bilmiyorum ama biraz önce odasında sohbet ederken Çağrı Erhan Hocamız dedi ki, biz dedi, 80'li yıllardan beri 87 mi demiştiniz? ATAUM bünyesindeki bu faaliyetlerimizi sürdürüyorsunuz, ilk diploma alanlardan pek çoğu muhtemeldir ki, emekli olmuşlardır buldukları kurumlardan veya bir kısmı da yaşamını da yitirmiş olabilir ama halen

Avrupa Birliği'ne üye olamadık diye bir değerlendirme, yorum yapmıştı. Ben bu yorumun benzerini, ilk başvuru tarihimizden bugüne kadar geçen sũrede çok Şey geçmiş olmakla birlikte, çok Şey değişmiş olmakla birlikte, hala ũyelięe ulaşamadığımızı ve kibriti ilk yakanlardan kimlerin bu ũlkede halen hayatta olduğunu da çok fazla bilmediğimizi belirterek vurgulamak istiyorum.

1963 yılında Ankara Anlaşması, 1970'de Katma Protokol, 1987'de reddedilen ũyelik başvurumuz, 1996'da Tũrkiye AB Gũmrũk Birliği'nin başlaması, Aralık 1997'de Tũrkiye'nin tam ũyelięe ehil olduğuna ilişkin Konsey kararı, 1999 Aralık'ında Tũrkiye'nin aday ũlke olarak kabul edildiği Helsinki Zirvesi ve nihayet 3 Ekim 2005 tarihinin AB ũyelik mũzakerelerinin başlangıcı olduğunu biliyoruz ve 5 yıldır da bu mũzakere sũreci devam ediyor. Bazı fasıllarda 35 başlıkta devam eden bu mũzakereler, bazı başlıklarda devam ediyor, bazı başlıklar ise dondurulmuş durumdadır. Bũyle bir tabloyu gũrdũęũmũzde ilk değerlendirmemiz gereken nokta Şudur bana gũre, bu olay Tũrkiye'nin yarım asrı aşan bir dũnemini işgal etmiş. Yani tarihi boyutları olan bir hadisedir. Bu sũre içerisinde, Tũrkiye'nin elbette kazanımları vardır, hatta Tũrkiye'nin maliyetleri vardır ve fedakarlıkları vardır. Bũyle bir olay karşısında hiç kimsenin, ben bu defteri kapadım, bu iş yũrũmũyor diyebileceğini zannetmiyorum. Artık konu, siyasi partileri de aşmıştır bana kalırsa, doğrudan doğruya bir devlet sorunu, ũlke sorunu haline dũnũřmũřtũr.

Bu bağlamda konuyu değerlendirdiğimizde, burada bir seri konferanslar veriliyor, değerlendirmeler yapılıyor, siyasi partilerin Avrupa Birliği'ne Bakışı diye, parti programlarına baktığınız zaman, bazı partilerin programlarında birkaç cũmle gũrũrsũnũz, bazılarında daha uzun olmakla birlikte ũzlu ifadelere rastlarsınız, belki hiç belirtmeyen, atlayan partiler de bulunabilir. Tũrkiye Partisi'nin programına baktığınızda da bir iki paragraflık bir değerlendirmenin olduğunu gũrũrsũnũz. Őzũ itibariyle Tũrkiye Partisi olarak nihai hedefin tam ũyelik olduğu, bu sũrecin iyi yũnetilmesine vurgu vardır. Bũylece kısaca Tũrkiye Partisi'nin AB hakkındaki gũrũřũnũ sunmuş olduğuma gũre defteri kapatabilir miyiz, maksadın bu olmadığı açıktır. Ama aşağı yukarı bũtũn partilerde bu olay bũyle genel hatlarıyla ifade edilir ama sadece bunu sũylemek, bu kısa ifadelerle yetinmek yeterli değil biliyoruz, Tũrkiye ũzerine dũřeni yapmıyor, sũre kesiliyor veya

uzuyor demek, bazı kırıntıları ifade etse de olup biteni tescil etmeye de yetmez bunu da kabul etmek gerekir. Çünkü üyeliğe kabul, özü itibariyle tek taraflı bir değerlendirme sürecidir. Yani AB–Türkiye ilişkileri dediğimizde veya Türkiye-AB ilişkileri dediğimizde bana kalırsa altını çizmemiz gereken birinci cümle budur. Yani bu süreç özü itibariyle tek taraflı bir değerlendirme sürecidir. Bu tek taraflı değerlendirmeyi yapan da karşı taraftır. Yani AB ve üye ülkelerdir. Yani kararı verecek olan onlardır. Bu bakış açısıyla biz, bütün ödevlerimizi düzgünce yapalım, her şeyi düzene sokalım, dosyayı önlerine koyalım, onlar bizi kabul etmeye mecburdur gibi bir yaklaşıma, bir kanaate asla sahip olamayız. Kararı verecek olan onlar; AB ve üye ülkeler. Dolayısıyla bu tek taraflı değerlendirme mekanizması önümüzde dururken, Türkiye'nin bir aday ülke olarak, AB'nin öne sürdüğü bütün şartları yerine getirmesi veya koşulların yerine getirmiş olması bizim üyeliğimizi sağlayacak bir hadise değildir. Bir bakıma karşı tarafın, çok agresif olur mu?, keyfine kalmış bir hadise gibidir.

Böyle olunca süreci kendini darı zanneden akıl hastasının bir tavuk hikâyesi vardır, ona benzetmek gerekir bir anlamda. Biliyorsunuz bir akıl hastasını tımarhanede, akıl hastanesinde doktorlar tedavi ediyorlar ve doktoru her gün bununla ilgileniyor, hastanın sorunu şu; kendisini darı zannediyor ve tavuklardan korkuyor, tavuk gördüğü zaman beni yiyecek diye korkuyor. Günlerce tedavi ve ona öğretiyor doktoru, soruyor her seferinde sen kimsin, öğrendim artık darı değilim, ben Ahmet'im veya Mehmet'im neyse, bir gün, üç gün, beş gün, sonunda doktor da kanaat getiriyor ki, bu akıl hastası iyileşmiştir, aşmıştır darı olma sendromunu ve artık adını biliyor kimliğini biliyor, bir insan olduğunu anlıyor. Serbest bırakmak lazım. Evine göndermek gerekir diye düşünüyor ve son gün tekrar soruyor sen kimsin nesin diye. Diyor ki, ben darı değilim Ahmet'im veya Mehmet'im. Peki diyor, artık sen diyor ne olduğunu öğrendin. Seni buradan taburcu ediyoruz, evine gideceksin. Hasta da memnun kalıyor, teşekkür ediyor doktora. Tam akıl hastanesinden çıkacakken, soruyor doktora. Doktor bey diyor, ben diyor, kendimin darı olmadığını öğrendim ama diyor, tavuklar öğrendiler mi diyor.

Şimdi, biraz agresif bir fıkra ama, bazı şeyleri tam yerine koymadan kendi kendimize eleştiri, şu partinin programı yetersiz, bu partinin uygulaması düzgün değil, şurada hata yaptık, burada bilmem

şu yanlışı yaptık, hep bu yüzden bu süreçler ortada kaldı, sürüncemede kaldı gibi bir yaklaşım tarzına sahip değilim. Her şeyden önce AB süreci tek taraflı bir süreçtir. Kararı verecek olan karşımızdaki taraftır. AB ve üye ülkelerdir. Siz ne yaparsanız yapın, sonunda onların iradesi sonucu belirleyecektir. İşte böyle bir noktada, bence karşı tarafın iradesinin ne olduğunu gece-gündüz analiz yapmamız lazım, asıl bizim orayı tahlil etmemiz lazım. Yani bir çağırta, bir çağırta ile haksızlığa maruz kaldığımızı sürekli vurgulayan üsluplarla değil, ama orda ne olup bitiyor onu bir değerlendirelim, iyi görelim, iyi resmedelim. Sonra bu yapı içerisinde Türkiye nasıl mesafe alabilir, ne yapmak lazım, daha akli selim içerisinde bunun çabası ve arayışı içerisinde olalım diye düşünüyorum. Her şeyden önce karşı tarafın niyeti ne bunu bilmek lazım. Benim gördüğüm kadarıyla, değerlendirdiğim kadarıyla, bu tabi parti programlarımızda falan yok ama, parti programımızın özünü söyledim, gerisi sohbete giriyor.

Benim değerlendirdiğim kadarıyla AB'nin Türkiye'yi AB'ye kabul niyeti var mı? bence yok. Öyle bir niyeti yok. AB ve üye ülkelerin Türkiye'nin Birliğe üyeliği yönünde bir siyasi iradesi yok. Kurumsal ve mali hiçbir planı da yoktur, işin özeti bu. Karşımızda böyle bir tablo var. Hâlbuki şöyle düşünün. Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri aday ilan edildikten sonra AB ve üye ülkelerde birleşik Avrupa heyecanı ortalığı kasıp kavuruyordu. Böyle bir güçlü rüzgâr esmeye başlamıştı ve buna yönelik olarak da AB'de bu aday ülkelerin birliğe katılması için tüm siyasi irade, zihinsel ve kurumsal hazırlık tamamlanmış olduğu gibi aynı zamanda bu ülkelere katılım öncesi hazırlık yapmak için aktardıkları fonlar da anlamlı bir düzeye ulaşmıştı. E, Türkiye ile ilgili sürece bakıyoruz. Türkiye ile ilgili süreçte böyle bir heyecan yok. Heyecan olmadığı gibi istek de yok. Bir kabul niyeti de yok. Tam tersine sürekli uzak tutulma çabaları ile karşı karşıya olan bir Türkiye var.

Niyetlerinin olmadığı ile ilgili kanaatimi besleyen bazı olayları şöylece değerlendirmek istiyorum. Birincisi, AB tüm tarihi boyunca üyelik perspektifi veren yalnızca iki ortaklık anlaşması imzalamıştır. AB'nin yapmış olduğu ortaklık anlaşmalarına bakıyoruz. Sadece ikisinde üyelik perspektifi veriyor. Bunlardan biri Yunanistan'la biri de 1960 tarihinde Türkiye ile yapılan ortaklık anlaşmasıdır. Ancak buna rağmen, Yunanistan 33 yıl önce, 1981'de AB ye üye olarak

katılmıştır. Türkiye hala beklemektedir. İkincisi, Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girişidir. Bana kalırsa Gümrük Birliği, Türkiye için büyük bir fedakârlıktır. AB'ye üye olmadan gümrük birliğine giren iki ülke var, biri Türkiye'dir, biri de işte İspanya ile Fransa arasındaki Andora Prensiği denilen, bir boyutuyla vergi cenneti kabul edilen bir mikro devlettir. Türkiye tam üye olmadan Gümrük Birliği'ne girmek suretiyle malların ve sermayenin serbest dolaşımını sağlamıştır. Hâlbuki İspanya, Yunanistan, Portekiz, diğer pek çok Avrupa ülkesi ise önce tam üye olmuştur, tam üyelikten sonra ekonomisini geliştirmek amacıyla bir süre de zaman istemiş ve daha sonra Gümrük Birliği'ne geçmiştir. Türkiye, önce Gümrük Birliği'ne geçmiş, sonra sırada bekleyen bir ülke konumundadır. Buna rağmen, Gümrük Birliği'ne girmiş olması da şu ana kadarki süreçte Türkiye'ye hiçbir avantaj sağlamamıştır. Bu koyduğu bir fedakârlık. Başka bir nokta, Türkiye 1987 yılında tam üyelik başvurusu yapmış, olumsuz cevap almış, resmen aday olabilmek için 12 yıl beklemiştir.

Üyelik başvurusunda bulunuyorsunuz, sizin adaylık kabulünüz 12 yıl sora geliyor, diğer ülkelerde böyle bir şey görmüyorsunuz veya bir başka nokta, resmi aday olduktan sonra üyelik müzakerelerinin başlaması için de 6 yıl bekliyorsunuz. Yani sürekli araya giren fasıllar, süreci uzatmalar, ertelemeler, hep karşılaştığımız olaylar niteliğindedir. Şimdi de üyelik müzakerelerinin ucunun açık olduğunu yani sonsuza kadar sürebileceğini resmi olarak ifade eden, gelişmelerin de bunu doğruladığı bir süreci yaşıyoruz ve bu çerçeve içerisinde baktığımızda, gerçekten karşı tarafın üyelik niyetinin olduğunu düşünebilmenin zor olduğunu zannediyorum. Şu ana kadar üye olan ülkelerin katılımlarıyla ilgili bazı aralıklara baktığımızda da ilginçtir; Türkiye ile üyelik perspektifini veren Ankara Anlaşması'nın imzalandığı 1963 yılından bugüne AB'ye 21 ülke katılmıştır. Bu 21 ülkeden pek çoğu o tarihte henüz bağımsız değildir. Bizim Ankara Anlaşmasını yaptığımız tarihte henüz bağımsız ülkeler değil veya henüz demokrasi ile yönetilen ülkeler değil, ama o arada 21 ülke tam üye olmuş, bizde hiçbir gelişme yok veya Türkiye'nin 1987'de yaptığı üyelik başvurusundan bu yana, yine o zaman bağımsız olmayan ya da demokrasi ile yönetilmeyen ülkeler de dâhil 15 ülke katılmıştır. Türkiye, 1996 Gümrük Birliği'ne girdikten sonra AB'ye 12 ülke katılmıştır. Daha 15 yıl önce etnik temizlik yapmış Sırbistan ve Hırvatistan, daha adı bile resmi olarak tanınmayan Makedonya dâhil

pek çok ülke, AB tarafından hızlandırılmış kurslarla tam üyeliğe hazırlanmaktadır. Daha 5 yıl önce üyelik başvurusu yapan Hırvatistan 2012 de üye olacaktır. Biz de üyelik başvurusu yaptıktan sonra da üyeliğimizi 12 yıl bekleten bir AB, Hırvatistan başvuru yapıyor, 5 sene sonra AB'ye üye oluyor.

Diğer bir açıdan olayı değerlendirdiğimizde, AB'nin önümüzdeki 20 yıllık bütçe projeksiyonunda Türkiye'nin üyeliğinin getireceği maliyete yer verilmemiştir. Bölgesel ve yapısal fonlar gibi. Yani Türkiye gündeminde olsa, işte bunun mali portresiyle ilgili bir öngörü olur, bir bütçe projeksiyonu olur, bir plan olur. Bunların hiçbiri yok. Oysa Lizbon Antlaşması ile sonuçlanan ve AB Anayasal Antlaşması çalışmalarının ilk kaleme alınmaya başlandığı 2002 yılında henüz üyelik müzakereleri devam eden 10 ülkenin üyelik senaryosu metinde yer alıyordu. Bir başka noktadan baktığımızda, Türkiye'nin müzakereler için kabul ettiği müzakere çerçeve belgesinde AB müzakerelerin açık uçlu olacağını ve sürecin üyelikle noktalanmayabileceğini saptamış. Üyelik gerçekleşse bile Türk vatandaşlarının serbest dolaşımına daimi kısıtlama getirilebileceğini, AB fonlarından Türkiye'nin istifade ettirilmesine istisnalar konulabileceğini hükme bağlamıştır. Açıkça diyor ki, müzakere çerçeve belgesinde, bu açık uçlu bir süreçtir. Bu süreç sizi kıyamete kadar AB ile dışarıdan temasa yönlendirebilir.

Tüm bunların dışında, hemen bu olayların akabinde, Fransa ve Avusturya bundan böyle AB'ye yeni üye kabulünü referandum koşuluna bağlamışlardır. Bildiğiniz gibi, Türkiye'nin AB'ye üyeliğine AB Komisyonu karar verecektir. Oybirliği ile karar verilecektir. Her üye ülkenin devlet başkanının ya da başbakanının katıldığı bu komisyonda bir ülke ret oyu verse sizin üye olmanız mümkün değil. Böyle olunca Fransa ve Avusturya daha şimdiden referanduma başvuracağız diyor. Yani referanduma çıkarsa bizim vereceğimiz karar da odur diyor. Hâlbuki daha önce 10 ülkenin birden AB ye girmesiyle AB'nin nüfusu %20 artarken bile hiçbir üye ülkenin aklına referandum gelmemiştir. Türkiye tartışılmaya başlanınca bazı üyelerin aklına referandum gelmiştir, şimdiden telaffuz ediyorlar. Günü gelince diğerlerinin ne söyleyeceği, ne yapacağı da ayrı bir konu. Bir başka nokta, Türkiye'nin muhtemel AB üyeliğine karşı çıkmak üye ülkelerin iç siyasetinin en fazla prim yapan konusu haline gelmiştir, bu da çok

önemli. Üye ülkelerin iç siyasetinde Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıkmak prim yapan bir konu olmuştur. Seçim meydanlarında 'biz Türkiye'nin AB üyeliğine karşıyız' cümlesi veya bir propaganda sürecinde bir siyasi partinin genel başkanının bunu kullanıyor olması pek çok üye ülkede çok önemli bir avantaj haline geliyor. Nitekim Fransa'da yapılan seçimlere bakın, iki aday vardı. Biri sosyalist, biri liberal, seçim kampanyası boyunca ikisi de Türkiye'nin üyeliğine karşı olduklarını belirtmişlerdir, adeta yarışa girmişlerdir. Sonunda bu yarışta bildiğiniz gibi Sarkozy kazanmıştır, Türkiye aleyhtar propagandalarının da katkısıyla. Almanya'da da aynı şeyi söyleriz. Merkel'in propaganda sürecinde Türkiye'nin AB üyeliğine karşıtlık tezi önemli bir yer tutmuştur. Bir başka nokta, elbette bu söylediklerim AB'nin ülkemize yönelik eleştirilerinin tümünün haksız ve keyfi olduğunu belirtme maksadına yönelik değildir. Süreçle ilgili olarak bizden kaynaklanan bazı eksikler, yanlışlar olabilir, vardır. Ama ben olayın bir de karşı cephesini iyi görmek, iyi değerlendirilmeye gerektirdiğini düşündüğüm için olaya kendi cephemizden daha fazla yaklaşım değerlendirme yapıyor olduğumuzu düşünerek, karşı tarafın durumunu anlatmaya çalışıyorum.

Bizim açımızdan görüldüğü kadarıyla umutlar, sinyaller göndermiyor AB. Bunun tabii AB'nin kendi içinde bulunduğu konumla da bağlantısı var. Burada onun tahliline girmek istemiyorum. AB'nde zor dönemler yaşanabilir, ama şimdiye kadar da sürekli genişleyen 6 üyeden 27 üyeye çıkan bir AB var ve bu Birlik gittikçe de genişleme eğilimini yansıtıyor. Fakat Türkiye ile ilişkiler açısından, pek Türkiye ile birlikte genişleme isteğini ortaya çıkarmıyor. Ama biz olaya bakarken AB'nin kendi açısından da bazı sorunları olduğunu bilmemiz gerektiğini düşünüyoruz. Ama hiçbir zaman AB devam eder mi dağılır mı, daha güçlü bir birlik haline mi dönüşür, dönüşmez mi bu tahlillere girmeyi gerekli görmüyorum ama en azından AB ülkelerinde nüfusun hızla yaşlandığını, Ortadoğu, Aşkava ve Asya'dan gelen dış göç baskısıyla ulusal kimliklerini ve değer yargılarını yitirme korkusu yaşadıklarını gözardı edemeyiz. Ekonomik sorunları var. Refah devleti, sosyal güvenceler gibi temel değerler konusunda Çin, Hindistan, Brezilya gibi ülkelerin karşısında rekabet güçlerini kaybetmekte. Teknolojide ABD ve Japonya gibi ülkelerin gerisinde kalıyorlar ve refah devleti anlayışının köklü şekilde değiştirilmesi gerektiği halde bunun siyasi bedelini ödemeye yatkın

bir Avrupa da henüz ortada yok. Dış politika konusunda bile büyük açmazlar yaşıyor, özellikle 11 Eylül sonrası gelişmeler nedeniyle ve tüm bunlar Türkiye-AB ilişkilerinde Avrupa'daki algıları bozan, etkileyen faktörler olarak karşımıza çıkıyor. Sadece niyetle bağlantılı olarak değerlendirme yapmak da belki yeterli değil AB'deki durumu.

İkinci bir noktaya dikkat etmek lazım, bu ikinci nokta da işin subjektiflik boyutudur. Üyelik müzakeresi taraflarının masaya oturup yaptıkları klasik bir iş değil. Aday ülkenin AB'nin temel değer yargıları ve müktesebatını kabul etmeye, uygulamaya yatkın olup olmadığını da değerlendiren bir süreçtir. AB'nin temel yargıları dediğimiz şey Kopenhag Kriterleri olarak bilinen hukukun üstünlüğü, insan haklarına saygı, demokrasi gibi kavramlarla komşu ülkelerle sorunlarını çözmüş olma gibi koşullardır. Ama bunlara baktığımızda hemen karşımızda subjektif değerlendirmelere açık alanlar olduğunu göstermektedir bize. Örneğin Türk Ceza Kanunu'nun 301. maddesindeki Türklüğe hakaret suçu AB tarafından özgürlüklere aykırı bulunuyor ve Türkiye eleştiriliyor. Yani, işte Türklüğe hakaret diye bir suç mu olur, bundan dolayı insanlar yargılanabilir mi, tutuklanabilir mi, içeri atılabilir mi, bu yanlış bir şey, bu özgürlüklere aykırıdır, bunu kaldırın diyor. Ama hepimiz biliyoruz. Yakın bir süre önce, Fransa'da sözde Ermeni soykırımının inkârının suç kabul edildiğini biliyoruz. Ermeni soykırımı yapılmamıştır dediğiniz zaman Fransa'da, suç işlemiş sayılıyorsunuz ve yaptırımı var bunun. E şimdi bir tarafta bunu özgürlüğe aykırı saymayan bir subjektif algılama var, diğer tarafta da siz kendi ülkenizde işte Türklüğe hakaret yapıldığı zaman bunu suç sayarsanız bunu özgürlüklere aykırı olarak algılayan bir subjektif algılama var veya ordunun sivil otorite ile ilişkisi Türkiye'deki, AB'deki Türkiye algısını bozan olaylardan hadiselerden biridir. Ama bundan çok daha katı olarak işte Yunanistan'da, kilise ile sivil otorite arasındaki ilişki vardır. Ama bunu Türkiye'deki gibi bir algılamaya sahip bir AB yok ortada. Orada farklı algılıyor, bizde farklı algılıyor veya Türkiye'den Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum yönetimi ile sorunlarını çözmesini isteyen bir AB var. Buna karşılık Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin Birleşmiş Milletler'in sorunu çözme önerisini reddeden bir Güney Kıbrıs Rum Yönetimi algısı yok. Yani aynı konuda sizi farklı algılıyor, bilmem Yunanistan'ı veya Güney Kıbrıs Rum Yönetimini daha farklı algılıyor. Yani tamamen işin subjektif boyutu karşımıza çıkıyor veya Batı Trakya uygulamaları

AB'nin algılamalarında fazla yer etmeyen, 80'li yıllarda Bulgaristan'dan göçe zorlanan Türklerin el konulan mallarına karşı tazminat ödenmemesi veya Litvanya ve Letonya'daki Rus azınlığın durumu, bu psikolojik faktörler olarak gündeme geliyor. Bir tarafta algılamalar zayıf, sizin üzerinde algılamalar güçlü ve diyor ki size işte insan haklarına, özgürlüklere, hukuk devletine uygun olmayan şu alanlardaki eksiklikleriniz tamamen kaldırılmalıdır. Belki bunları da bizim de yapmamız lazım. Ama işin içine dış politika, iç güvenlik veya ülkenin geleceği, bütünlüğü gibi faktörler girdiği zaman Türkiye'de de bu bazı endişeleri ve kaygıları tetikliyor ve süreci Türkiye açısından da yavaş yürüyen, cesur adımlar atılamayan bir süreç haline dönüştürüyor.

Müktesebata uyum konusuna gelince, binlerce on binlerce sayfalık müktesebata uyumda yine aynı psikolojik faktörlerin, algılama farklılıklarının karşımıza çıktığını görmekteyiz. Anormal maliyetler ve kamusal sorunlar getiren konularda geçiş süreci elde etmek bile zaman zaman zor hale gelmektedir. Örneğin çevre yatırımları, şimdi AB'ye üyelik için işte çevre faslı var, bu çevre faslındaki maliyetleri kabul ederseniz, işte bir ara birkaç yüz milyar avroluk bir maliyet getirdiğinden bahsediliyordu. Son hesaplarda herhalde 90 milyar avroya kadar düşmüşler. E bunu Türkiye hangi bütçeyle nasıl karşılayacak? İşte tütün fonu, Türkiye kaldırdı, AB'nin talebi üzerine. 250 milyon dolar Hazine gelir kaybına uğradı. Sadece bu yetmedi, Türkiye'de Ege bölgesinde, Burdur'da, Akdeniz'de, Bafra'da, Karadeniz'de, Bitlis'te, Muş'ta, Doğu'da tütün ziraatı vardı. İki üç sene içerisinde Türkiye'de tütün ziraatı bitti. Artık Türkiye'de tütün ithal tütün anlamına gelir oldu. Bir başka nokta, karşı cephede olup bitenleri anlama açısından, lobiler veya AB üzerinden sürekli Türkiye'yi dövmeye çalışanlar var. Bu AB'nin yapısından, karakterinden kaynaklanan bir hadisedir. AB bünyesindeki karar süreçlerinin niteliği böyledir zaten. Biz karşımızda bir AB var, bir kurumsal yapı var. Biz de ülke olarak karşısına, masanın karşısına geçeriz, pazarlıklarımızı yaparız. İşte bizden iki isterler, birini veririz, sonunda anlaşırız süreç böyledir diye değerlendiriyorsak, bu değerlendirme biçimi doğru değil. AB ile ilişkilerimizdeki karar süreçleri böyle formal ilişkiler şeklinde yürümüyor. Homojen bir bütün, yekvucut bir blokla karşı karşıya değiliz. Daha karmaşık bir yapısı var. Bir kere söyledim, Konsey'in oybirliği ile vereceği karara

göre üyeliğimiz kesinleşecek, e tek bir ülkenin fire vermiş olması işi zorlaştırıyor. Üstelik de bütün üye ülkelerin karar süreçlerini etkileyen çok karmaşık faktörler var. İdeolojik gruplar da olabilir, etnik yapılar da olabilir. Birtakım uluslararası farklı bağlantıları, süreçleri etkilemesi de söz konusu olabilir ve özellikle de bizim açımızdan, varlık nedeni Türkiye aleyhtarlığı üzerine kurulmuş unsurlar vardır. Rumlar, kısmen Yunanlılar, Ermeni Diasporası, bölücü gruplar karar süreçlerini diplomasi ile dizginlenemeyecek şekilde etkileyebilmektedirler. Hatta Almanya'nın Schröder döneminde Gazprom ile kurmuş olduğu ilişki nedeniyle Türkiye'nin Bakü-Ceyhan Boru Hattı bile bir AB sorunu haline dönüşmeye başlamıştı bir ara. Yani, biri bir şirketle kurduğu ilişki nedeniyle AB içerisindeki gücünü, etkisini farklı yönlere çekebiliyor, yönlendirebiliyor. Şimdi, Ermeni Diasporasının etkisi ne olabilir diyeceksiniz, bütün parlamentolarda bu soykırım kararları geçiyor veya müzakere ediliyor ve bu arada Ermeni lobileri çok güçlü propaganda yapıyorlar, lobi faaliyetleri yapıyorlar ve sanki Türkiye'nin AB'ne üyeliğinin bir koşuluymuşçasına soykırım iddiasını Türkiye'nin kabul etmesi bir beklenti haline dönüşmüştür. Bu kesin bir şart haline dönüşmüş olmasa bile süreç gittikçe buna benzer bir niteliğe bürünebiliyor. Diğer bir takım grupların etkileri her zaman önümüze çıkabiliyor ve bunlar dikkate alındığında, işin özeti, karşı taraf ne yapıyor? Bizi nasıl algılıyor, karar süreçleri nasıl oluşuyor ve bunları kimler etkiliyor, bunun çok iyi analiz edilmesi lazım. Yoksa biz kendi cephemizden şunu yapalım, şu başlığı açalım, bunu kapatalım, bak yanlış yapıyoruz işte birtakım başlıklar kapanmıyor gibi değerlendirmeleri yaptığımızda sadece olayı, en azından olayı oraya hapsedtiğimizde, AB sürecinin nereye gittiğini iyi göremeyiz diye düşünüyorum. Bu asıl kapalı alanı nasıl açacağımız üzerinde çalışmamız, düşünmemiz ve fikir geliştirmemiz gerektiğini düşünüyorum ve başlangıç itibariyle bu kısa sunuşu yapıp katkılarınızı beklediğimi ifade etmek istiyor, hepinize saygılar sunuyorum.

Soru 1: Konuşmanızın başında Parti programınıza Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefini koyduğunuzu belirttiniz. Konuşmanızın devamında da bizim aslında AB'ye tam üye olamayacağımızı ifade ettiniz bana göre birçok örnekle. Sayın Şener, benim sorum şu; şimdi konuşmanızın büyük bölümünde ifade ettiğiniz örnekler ışığında, yani bu gerçekleri görürken, parti programınızı hala tam üyeliği

hedefliyoruz diye bir ifadeyi koyma sebebinizi merak ettim. Teşekkür ederim.

Abdüllatif Şener: Şimdi anlattıklarım bir vaka, bunu ben burada anlatmamış olsam da böyle, yani söylediklerimde bir yanlışlık var mı? Fransa, Avusturya referandum isterim dedi mi demedi mi? Dedi. Seçim kampanyalarında Türkiye aleyhtarlığıyla seçim kampanyası yaptılar mı yapmadılar mı? Yaptılar. 51 yıldır bizi bekletiyorlar mı bekletmiyorlar mı? Bekletiyorlar. Bizden başka Gümrük Birliği'ne önce girip, üyelikte sırayı bekleyen kimse var mı? yok. Tüm bunları değerlendirdiğimizde, e karşı taraf açısından güçlük olduğu, hatta niyet bozukluğu olduğunu söylemek, tespit etmek bizim yaptığımız bir değerlendirme değil, objektif bir durum. Olayın fotoğrafını doğru çekmek lazım. İnsan bir şeye karar verirken de, lehinde, aleyhinde olan tüm durumları tespit edip fotoğrafı doğru çekip kararını ondan sonra vermelidir. Çekilebilecek objektif fotoğraf burada karşımızdakilerde bir zorluk olduğudur. Bizi AB'ye üyelik konusunda zora soktukları, istekli olmadıkları, hatta böyle bir niyet taşımadıkları rahatlıkla söylenebilecek bir husustur. Ama bunu belirttikten sonra 51 yıldır da dünyanın fedakârlığını yapmışsınız, 59'dan bugüne kadar. Gümrük Birliği'ne girmişsiniz. Müktesebata uyum konusunda büyük çabalar sarf etmişsiniz. AB ile ilişkilerin geliştirilmesi maksadıyla kurumlar oluşturmuşsunuz, eğitim birimleri oluşturmuşsunuz. Bütün üniversitelere dersler koymuşsunuz ve süreç devam ediyor ve bu sürecin Türkiye'ye sağladığı kazanımlar da var. En azından, çağdaş demokratik değerler açısından Türkiye'nin bu süreçte bir hayli mesafe aldığı, yararlandığı açık yüreklilikle ifade edilebilir. O halde, bundan hayır gelmez kardeşim biz bu kapıyı kapatıyoruz demenin gereği yok. Kapı açık dursun. Çıkarlarımızı da zedelemeden yola devam edelim. Benim görüşüm bu. Örneğin Türkiye elindeki kozları vererek, sürece katılımını, üyeliği elde edişini güçlendiremez. 1980'de NATO'ya Yunanistan girmek istediği zaman, veto yetkisini kullanmamış olması, veto etmemiş olması elindeki bir kozu teslim etmiş olması, Türkiye'nin AB sürecini güçlendirmemiştir, elindeki bir kozu elinden almıştır. Ben, 1996'da Gümrük Birliği'ne girişimizin de elimizdeki bir kozu verdiğimiz anlamına geldiğini düşünüyorum. Yani, ekonomik ilişkiler açısından baktığımızda, malların serbest dolaşımı var, sermayenin serbest dolaşımı var, işgücünün serbest dolaşımı var. İşgücünün serbest dolaşımı senin

istediğindir, senin elde etmek istediğindir. Malların, sermayenin serbest dolaşımı da, AB'nin elde etmek istediği bir şeydir. Siz onun elde etmek istediklerini veriyorsunuz, kendi elde etmek istediğiniz için sırada bekliyorsunuz, iyi niyetine güveniyorsunuz. İşler böyle sürmez. AB ile yapılan Gümrük Birliği Anlaşması da benim açımdan Türkiye'nin aleyhine olmuştur. Şimdi önümüzdeki süreçler açısından da aman defterlerimizi, ödevlerimizi tamamlayalım. Bak, Avrupa bizden şunu istiyor, bunu istiyor. Bunları tamamlayalım, ne istiyorlarsa verelim. Artık mazeretleri kalmasın dersek, bu da sağlıklı bir şey değil bana kalırsa. Doğru bir şey de değil. Türkiye'nin menfaatlerine uygun olarak süreci devam ettirmek lazım. Zaten AB'deki algılama günün birinde değişirse diye niye söylüyorum, bu söylediklerim niyetleri yok düşüncesi, kısa ve orta vadeye özgüdür. Ben önümüzdeki 5-10 yıl içerisinde bir umut görmüyorum. Ama siyasetin bana öğrettiği bir şey var. Bütün dengeler dinamik dendedir, hiçbir denge statik değildir. Siyasette de, diplomaside de statik denge yoktur, bütün dengeler dinamik dengelerdir. O halde 10 sene sonra ne olacağı, AB'nin algılarında hangi değişiklik olacağı bugünden kestirilemez. Belki de diyeceklerdir ki, ya gelin bizi kurtarın kardeşim battık diyecekler. Olmaz mı? Olur. O halde bu defteri kapatıyoruz, burada umut yoktur diye yarım asrı aşkın bir süredir devam eden fedakârlıklar ve uyum sürecinin sonrasında denilecek bir iş değildir, ucunu açık tutmak lazım. Ama elindeki bütün kozları, avantajları kaptıra kaptıra, vere vere yola devam etmek olmaz. Bizim anlayışımız bu. Evet.

Soru 2: Benim sorum AB'nin dışında. Sözde Ermeni soykırımıyla alakalı. Türkiye sizce nasıl bir politika izlemeli, Ermenistan eksenli yani Ermenistan'la ilişkilerimizi de göz önüne alarak nasıl bir politika izlemeliyiz? Biz nasıl propaganda yapabilmeliyiz? Bu birinci sorum, ikinci sorumsa Fener Rum Patrikhanesi'nin ekümen olma isteği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Abdüllatif Şener: Evet teşekkür ediyorum, çok zor sorular soruyorsunuz siz. Tabi dış politika bir uzmanlık alanı, AB de bir uzmanlık alanı. Bu konuların uzmanı da değilim. Ama birlikte değerlendirme yapmamızın da hiçbir mahsuru yok. Bizim şöyle bir temel prensibimiz var. Kaptığımız her düşünce programımızdır diyoruz. Soğuk Savaş dönemi algılamasında siyaset tarzında halk adına partiler

düşünürler, parti adına parti organları düşünür, sonunda tek bir kişi herkes adına hem düşünür, hem konuşur, hem karar verir. Bizde siyasette öyle yürür zaten. Genel başkanlar her şeyi bilirler, her şeyin kararını verirler. Kulağına biri bir şey fısıldar, hemen şunu halledin der. Biri bir soru sorar bunun özü, aslı bu der. Bizde öyle bir şey yok yani siyaset biçimi yok. Küresel bir rekabet var. Küresel rekabet ortamında en doğruyu bulmak zorundasınız. Doğruları bulmak ve uygulamak da yeterli değildir. Ülke olarak başarılı olmak için en doğruyu bulmak lazım. En doğruyu bulmanın yeri de yöntemi de yaygın tartışma ortamını sağlamak, daha çok aklın, daha çok bilginin, daha çok düşüncenin karar süreçlerine girişini sağlamak ve kararı o platformda oluşturmak. Dolayısıyla şu bizim görüşümüzdür diye söylediğiniz sözü bile değişimin bu kadar hız kazandığı bir dünyada kesin değişmez doğru olarak takdim etmek, kimin hangi görüşü olursa olsun ülkenin faydasına değildir. Bizim anlayışımız bu. Şimdi bu Ermenistan ile ilişkilerde, demin söylediğim, yaptığım yaklaşımın bir boyutunu görüyorum ben. Nedir o, şimdi Türkiye Ermenistan ilişkilerinde bizim rahatsız olduğumuz hususlar var. Onların talepleri var. Bizim rahatsız olduğumuz husus nedir, bir soykırım iddialarıdır. İki, işte Karabağ başta olmak üzere işgal etmiş oldukları Azerbaycan topraklarıdır. Peki, onların bizden, bu bizi rahatsız eden bu durumlarına karşılık bizim elimizdeki koz nedir? Biz ne yapıyoruz? Biz de ambargo uyguluyoruz Ermenistan'a. Bizim elimizdeki koz da ambargodur ve bu ambargo nedeniyle bölgenin en fakir ülkelerinden biridir Ermenistan. Yani çok açlık sefalet içerisinde, nüfusun büyük bir kısmı komşu ülkelere, Rusya'ya, Türkiye'ye çalışmaya gelen, ayakta durma yeteneğini bile kaybetmiş, Diasporadan gönderilen paralarla harçlıklarla yaşayabilen bir nüfusun olduğu ülke haline dönüşmüştür. Böyle bir ortamda işte protokol imzalandı. Protokole bakıyorsunuz, Türkiye ile Ermenistan arasındaki protokole bakıyorsunuz. Bu protokolde ne var; bir Türkiye ambargodan vazgeçiyor. Önce işte siyasi, diplomatik ve arkasından ekonomik boyutları itibarıyla ambargonun tamamen kalkacağı, Ermenistan ile ilişkilerimizin normalleşeceği bir süreci tanımlıyoruz. Fakat soykırım iddiası ayrı bir konudur. Ona bu protokolde giremeyiz deniliyor. Bilmem Karabağ işgali ile ilgili konu, o da bu protokolü ilgilendirmez diyoruz. Yani bizim elimizdeki kozları verdiğimiz, fakat karşı tarafın iddialarının devam ettiği bir protokol. Bizim dış politikamızdaki bu gelenek ve alışkanlık bence yanlış, bu işler böyle sürdürülmez. Önce

güven artırıcı önlemleri artırmak lazım. Onun sizin hakkınızdaki algısı çok katıdır, sizin onların hakkındaki algınız çok katıdır. Bu önyargılar bir araya gelmeyi engeller, işbirliği yapmayı engeller. Olmayan düşmanlıkları da körükler, ayyuka çıkarır. Ama bütün ilişkilerin ben özünde psikoloji olduğunu düşünürüm. Öncelikle yoğun ikili ilişkilerle bu katı ortamın aşılması ve protokoller, anlaşmalar sürekli olarak karşılıklı adımlar atmayı gerektirerek yürütülecek işlerdir diye düşünüyorum. Ama bu konuyla ilgili olarak şunu da söyleyeyim. Mesela bu 1915 olayları ile ilgili olarak gerçekten Ermeni lobiler çok etkin çalışıyor. Çok fazla çalışmaları var, kitap, makale, doküman, o kadar fazla ki. Bizde dünya kadar tarihçimiz var, hukukçumuz var. Bu konuda yazılmış, basılmış düzgün kitap yoktur. Piyasada düzgün kitap yoktur. Var mı bilmiyorum hocam, çok mu aşırı iddialı konuşuyorum? Bazı tarihçilerin yazmış olduğu birkaç kitabı okudum ben. Bunları okuduktan sonra hatta Dışişleri Müsteşarı ile görüşürken, dedim ki, okuduğum kitaplar beni de tatmin etmedi. Bir tarihçi mantığı ile yazılmış nihayet. Ben de tarih çalışmaları yaptım. Biraz uluslararası hukuktan anlayan birilerinin yazması lazım bu konuları. Öyle değil mi? Neticede karşımıza hukuk çıkıyor. Lobilerin birtakım kararlar aldirmaları da bu boşluklardan ortaya çıkıyor. Dedi ki Müsteşar Bey, Kamuran Gürün'ün bir kitabı var. Bir de onu tavsiye ederim dedi. Gerçekten o diğer tarihçilerin yazdığı kitaplara göre tezimizi daha savunabilir hale getiren bir niteliğe sahipti. Bana kalırsa bir kitap, beş kitap, yüz kitap yetmez. Gece gündüz çok yoğun çalışmaların yapılması, ciddi bilimsel makalelerin, yayınların olması, bunların yabancı dillere çevrilmesi. Yabancı ülkelerde, işte mesela Amerika Temsilciler Meclisi. Var mı bizim tezimizi anlatacak bir kitap piyasada bütün üyelerin masasına birer tane konulmuş en azından? Yok ve dünyanın parası, örtülü ödenekten vesaire ayrılarak bu işlere sarf edilir, ama bu konuda Türkiye'nin çabaları çok sığ, yetersiz, çalışmalar da yetersiz bana göre. Diğer sorunuz bu Patrikhane ile ilgiliydi. Tabi bunu da incelemek lazım, nasıl bir şey diye. Bir şey söylediğiniz zaman, şunu yapacağım dediğiniz zaman, işte ekümen olsun kardeşim patrikhane, ne olacak sanki bizim de bir ekümenimiz olur, bu ülkemize güç verir, diyebilirsiniz, böyle bir söylemde bulunabilirsiniz. Herkes de sizi alkışlayabilir. Özellikle dışarıdan gelen alkışların gürültüleri daha sert olur. Ama bunu böyle söylemek doğru mu acaba? Bunu böyle telaffuz ettiğin zaman uluslararası ilişkilerde hangi sorunlarla karşılaşırız? Lozan Anlaşmasını delmiş mi

oluruz, delmemiş mi oluruz? veya başımıza bir yerden bir iş getiriyor mu bu laf, getirmez mi? Bunların araştırılması lazım, çözülmesi lazım. Birçokları diyor ki işte Osmanlı Devleti'nde de böyleydi. Osmanlı'da böyle değildi aslında. Osmanlı'da yetkiyi veren padişahı. Yani ulusal egemenliğin temsilcisi olarak o yetkiyi alıyordu. Bir ulusal egemenliğin görevlendirmesi söz konusuydu ve o egemenlik ortamında faaliyetini sürdürüyordu. E şimdi ekümenlik konusuysa tamamıyla gücünü, yetkisini, hakkını Türkiye'nin egemenlik haklarından almayan ve Türkiye dışından kendisine bir güç yüklenen ve buna göre faaliyette bulunan, faaliyetleri işte Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin denetim mekanizmalarını aşan bir niteliğe sahip olarak veriliyorsa bunda çok sorun çıkar, uluslararası sorun çıkar, pek çok sorun çıkar. O bakımdan konunun daha bilimsel daha ayrıntılı daha çok yönlü, diplomatik, hukuki özelliklerini dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Nitekim bu konuda yazarlar, çizenler zaman zaman çok cesur laflar söyleseler de, devlet ricali, hep ihtiyatlı davranmayı tercih ediyor dikkat ederseniz.

Soru 3: Gümrük Birliği'nin Türkiye'ye maliyetinden bahsettiniz. Olası bir Türkiye Partisi iktidarında, partinizin Gümrük Birliği'ne karşı bakışı nasıl olacak? Özellikle süreç böyle devam ederse, yani Türkiye AB'ye tam üye olamazsa?

Abdüllatif Şener: Evet, teşekkür ediyorum. Şimdi Gümrük Birliği ile ilgili değerlendirmeler de tekdüze değil. Farklı değerlendirmeler yapılıyor. Mesela tablolar çıkarılıyor. 1996'dan önce AB ülkeleri ile dış ticaretimiz neydi, açığımız ne kadardı veya ihracatımızın ithalatımızı karşılama oranı neydi, şimdi ne. Tabloları koydukları zaman. A! durumumuz kötü değilmiş. Bu Gümrük Birliği'nden biz de fazla zarar görmemiş gibi yaklaşım sergileyenler var. Ben bunlara katılmıyorum. Bir kere bu Gümrük Birliği işi, bizim aleyhimize işliyor. Nasıl aleyhimize işliyor? Birincisi, AB'nin bir karar mekanizması var. O karar mekanizmasının içinde siz temsil edilmiyorsunuz, siz yoksunuz ve sizi bağlayan kararlar alıyorlar. Sizi doğrudan doğruya ekonomik olarak etkileyen kararlar alıyorlar, siz de ona uymak zorundasınız. Yani böyle bir yapı aslına bakarsanız savunulabilir bir yapı değil. Şöyle maddeler halinde sıralayacak olursam şunu söyleyebilirim. AB ortak gümrük tarifelerini tek taraflı olarak indirip, yükseltiyor ve Türkiye de bundan zarar görüyor,

dediğim gibi bir mekanizma var ve siz orda yoksunuz, size de sorma ihtiyacı da duymuyor, indiriyor çıkarıyor. Bundan siz zarar görüyorsunuz. İkincisi, AB üçüncü ülkelerle serbest ticaret anlaşması yapıyor, tek taraflı olarak yapıyor, buna kendisi karar veriyor, size yine sormuyor, üçüncü ülkelerle yaptığı serbest ticaret anlaşmasını ve Türkiye buna uymak zorunda, bu ülkelerle anlaşacağı zaman, AB'nin yaptığı bu anlaşmaya uymak zorunda. Şimdi burada nasıl bir sorun çıkıyor? Siz AB'nin karar mekanizmasında olmadığımız için üçüncü ülkelerle anlaşma yaparlarken AB'nin kendi ihraç ürünleri ve ithal ürünleriyle bağlantılı olarak ekonomik durumunun ne olduğu ile ilgili bir hassasiyet kendi karar sürecinde var. Şu şu ürünleri ithal ediyoruz, şu şu ürünleri ihraç ediyoruz. Şu ürünlerin ithali buraya kolaylaşırsa bizim sanayimizi zor duruma sokabilir. Rekabet edebilirliği açısından aleyhimize olur diye kendisiyle ilgili fotoğraflar var. Bunları dikkate alarak üçüncü ülkelerle serbest ticaret anlaşmaları yapıyor. Ama senin rekabet gücün ile ilgili rekabet alanlarıyla ilgili hiçbir hassasiyete sahip değil. Seninle ilgili elinde de hiçbir şey yok. Kararını veriyor ve sonra da diyor ki sana sen buna tabisin. Şimdi AB ile Gümrük Birliği bizim lehimize oldu diye önümüze tablo koyanlar, serbest ticaret anlaşması yaptığı ülkelerle aramızdaki rakamları masaya getirip yatırmıyorlar tabi. Bir başka nokta, Türkiye AB izin vermezse kendi çıkarlarını gözetken serbest ticaret anlaşması yapamıyor. Biz X ülkesiyle serbest ticaret anlaşması yapacağız dediğimiz zaman, AB evet derse yapıyorsun, yoksa yapamıyorsun ve tüm bunları değerlendirdiğimizde, bizim aleyhimize bir yapı, bir durum var. Hatta şöyle bir durum var. Ben bir ara bakanlığın son zamanlarında Dış Ticaret Müsteşarlığı'ndan, Gümrük Müsteşarlığı'ndan bu serbest ticaret anlaşması, AB'nin serbest ticaret anlaşması yaptığı ülkelerle aramızdaki ticarete ilişkin bir tablo çıkarmalarını istemiştim. Önce örnek olarak bir ülkeyi al, onu gönderin demiştim. Tüm ürünler itibarıyla onlar bizden aynı ürüne yüzde kaç gümrük istiyorlar, biz onlardan kaç gümrük istiyoruz. Yani paralel işliyor mu diye. Birkaç ay çalıştılar çıkaramadılar, sonra dediler ki, bize dediler bunun kayıtları yok. Ancak o ülkedeki ataşemizden onların kaç gümrük istediği, yüzde kaç gümrük aldığıyla ilgili listeleri elde edebildiğimiz zaman çıkarabiliriz dediler. Yani Türkiye bunu da takip etmiyor. Böyle bir durum var. O halde ne yapmak lazım? Bir sürecin içine girdiğiniz zaman şimdi laf üretmek kolay da kestirip atacağım dersenez, kimse de itiraz etmeyebilir ama bu şeye benzer, yani teorik konuşmayla

pratiği bilerek konuşma arasındaki farka benzer. İşin pratiği biraz farklıdır. Bir arabanın tekerleri havada döndüğü zaman bakarsın saatte 500 km hızla gider, aynı arabayı yere koyduğunuz zaman saatte 60 km hızla gider, aynı şiddette gaza bastığınız zaman. Yani, yerin sürtünme katsayısı onun hızını keser. Dolayısıyla, bu konuda da yani uygulamadan kaynaklanan zorluklar olur, teorik olarak bir şeyi anlatmak kolaydır, fakat uygulama güçlüğü olur. Nasıl bir güçlüğü olur? Siz bir sürece girmişsiniz, AB ile Gümrük Birliğiniz var. Değişik mallar itibarıyla gümrük tarifeleriniz belli olmuş, sizde sanayiciler var, ihracatçılar var, ithalatçılar var. Bu ilişkilere göre yıllardır ticaretlerini sürdürüyorlar. Bu yüklere göre, bu kamusal yüklere göre ticari işlerini veya sınaî faaliyetlerini geliştirmiş ve yerleştirmişler. Siz oyunun kurallarını anında bozduğunuz zaman pek çok firmanın iflasına yol açarsınız pratikte. Onun için keskin dönüşlerde, keskin kararlarda her zaman sorunlar vardır, güçlükler vardır ama Gümrük Birliği çerçevesinde şunu biliyoruz, Türkiye özellikle serbest ticaret antlaşmalarıyla bağlantılı olarak hangi kayıplara uğradığını izlemediği için dış ticaretinde mağdur olmaktadır, zarar görmektedir. Türkiye bu zarar gördüğü alanları ve nedenleri AB nezdinde iyi dile getirmelidir, önlerine iyi koymalıdır. Bu konudaki mücadelenin dozunu, şiddetini artırmalıdır ve bu süreçten zarar görmeyecek bir konuma mutlaka geçmelidir. Bunun yapılması lazım en azından. Evet.

Soru 4: Efendim Türkiye şu anda siyasi yönden ve ekonomik yönden büyük bir çıkmazın ve boşluğun içinde. Türkiye partisi olarak sizler özellikle buradaki gençlerimizi ilgilendiren işsizlik konusunda yolsuzluk, yoksulluk konusunda Türkiye partisi iktidarında neleri yapmayı düşünüyorsunuz? Bu konudaki radikal önlemlerinizi, hemen yapmanız gereken hemen parmak basmanız gereken önlemler neler olacak? Teşekkür ediyorum.

Abdüllatif Şener: İşsizlik, yoksulluk, yolsuzluk. Evet, bu bir ayrı konferans konusu zaten. Yani işsizlik, en önemli nedeni üretimle bağlantılıdır. Şimdi klasik iktisatçılardan Jean-Baptiste Say var, o derki her arz kendi talebini yaratır. Yani bir ayakkabıyı ürettiği zaman o ayakkabıyı üretmek, o ayakkabının da talebini de müşterisini de anında oluşturur. Nasıl oluşturur? Ayakkabıyı üretirken hammaddeye bir çift ayakkabı için hammaddeye verdiğiniz, o ayakkabının üretimi

için çalışanlara ödediğiniz 100 lira gibi bir maliyet söz konusuysa, birilerinin cebine o üretim nedeniyle 100 lira girer. O ayakkabı piyasaya çıktıktan sonra da o 100 lira, o 100 liralık ayakkabının talebini oluşturur. Dolayısıyla ürettiğiniz şey kendi talebini oluşturur. Bu aynı zamanda, üretim sürecinin istihdamı da artıracakını gösteren bir hadisedir. Şimdi bizde ekonominin rekabet gücü zayıflayınca, üretim gücü düşünce ürettiğinizden daha fazla dışarıda üretilen malı kullanmaya başladığınızda dışarıda üretilen mallar için arada istihdam oluşurken, o mal buraya sadece tüketim malı olarak girmekte, hiçbir istihdam alanı oluşturmamaktadır. Bunu önlemenin yolu, işsizliği ortadan kaldırmanın tasfiye etmenin yolu, üreten bir ekonomik yapı kurmaktır. Bunu kurduğunuz zaman işsizlik, bugün Türkiye dünyada en fazla işsizliğin olduğu ülkedir. Son rakamlara göre, gittikçe aşağıya düşecektir, piyasa canlanacaktır. Refah artışına bağlı olarak da diğer politikalarla birlikte yoksullukla mücadele etme imkânı ortaya çıkabilecektir ama yolsuzluğun olduğu yerde refah artışı olmaz, rekabet gücü olmaz, üretim ekonomisi de olmaz. Çünkü yolsuzlukla insanlar, girişimciler daha fazla para kazanıyorlarsa, üreterek, dünya ile rekabet ederek daha fazla para kazanmayı denemezler, daha az para kazanmayı denemezler. Onun için hepsi birbirine bağlı hadiselerdir. Kamu kaynaklarının şeffaf harcanması lazım. Hesap verebilirliğin olması lazım, denetlenebilirliğin olması lazım ve doğrudan doğruya ekonominin de rekabet gücünün yüksek olmasını temel bir ölçü ve kriter olarak politikaların buna göre oluşturulması lazımdır. Evet, son bir soru alalım varsa, yoksa tamamlayalım. Evet, son soruyu oradan alıyoruz.

Soru 5: En son Merkel Türkiye'ye geldiğinde imtiyazlı ortaklıktan bahsetti. Sizce tam üyelik mi olmalı, yoksa imtiyazlı ortaklık da bir şekilde düşünülmeli mi? Türkiye hazırlıksız yakalanabilir yani o durumda da, Gümrük Birliği'nde olduğu gibi.

Abdüllatif Şener: Biz zaten şu anda imtiyazlı ortaklık konumundayız. Yanlış mı söylüyorum bilmiyorum burada AB Uzmanı arkadaşlarımız var. Şu anda imtiyazlı ortaklık sadece bir kavram benim bildiğim kadarıyla. İmtiyazlı ortak olmak ne demek? Yani daha başka bize ne verecekler veya biz onlara daha başka ne vereceğiz? İçi dolu olmayan bir kavram. Yani ortaya atılmış ama içindekiler kısmı yazılmamış bir kavram. Ama bunun üyelik olmadığı

kesin. Üyeliğin ne olduğu belli çünkü. Tam üyesiniz dediğiniz zaman buradaki ilişkilerinizin, konumuzun ne olacağı bellidir. Ama imtiyazlı ortaklığın içini doldurmaya başladığımızda, yine sürekli bizden sürekli isteyecekler mi acaba, yoksa bir şeyler de verecekler mi? Ben bundan emin değilim. İşin bu tarafı biraz meçhul gibi geliyor. Onun için ne olduğu belli olmayan şeyleri bu bizim için iyidir diye cebimize koymaya çalışmanın da faydası yoktur bence. Evet, tüm arkadaşlarımıza teşekkür ederim.

5.2. Abdülatif Şener ile Gerçekleştirilen Röportaj

AB Analiz: Konferanstan başlayacak olursak, üyeliğe kabulün tek taraflı bir değerlendirme olduğu yönünde vurgu yaptınız. ATAUM’da yakın zamanda yapılan dış politika anketinde Prof. Dr. Çağrı Erhan Hocamızın yorumuyla “üye olmak istiyoruz ama ümidimiz yok” şeklinde bir sonuç ortaya çıktı¹¹. Peki, bir de kendimizi sorgulayacak olursak, acaba ümidimizin kırılmaması için neler yapabiliriz? Ya da 2005 sonrası dönem daha iyi yönetilebilir miydi?

Abdülatif Şener: Süreç daha iyi yönetilebilir miydi? Süreç daha iyi yönetilebilirdi. Daha önce de söylediğim gibi biz Yunanistan’ın NATO’ya üyeliği için vetomuzu kaldırmıyaydık, şu anda Avrupa Birliği ile Gümrük Birliğine girmemiş olsaydık, çok daha avantajlıydık. Bence 3 Ekim 2005 süreci başlarken imzalamış olduğumuz protokollerde de yanlışlık var. Yani, Avrupa Birliği’ne sonradan üye olan 12 ülkenin, Ankara Antlaşması ve Gümrük Birliği konusunda Türkiye’nin, Ankara Antlaşmasının koşullarını ve Gümrük Birliği sürecine onları da almayı taahhüt etmiş olması, bence Türkiye’yi açmaza almıştır. İşte sürekli olarak Rumların, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’nin limanlardan ve havaalanlarından yararlanmasını Avrupa Birliği şart koşuyor. Bu sağlanmadığı takdirde bazı başlıkları müzakereye açmıyor ya da kapamıyor. Yani atmışsınız imzayı ve o imzayı yanlış atmış atanlar, şimdi de diyor ki, kabul etmiyorum. O zaman diyorlar niye imza attın? Türkiye bazı gerekçeler ileri sürüyor. Bu gerekçeler de Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’ni, Kıbrıs

---

¹¹ Çağrı Erhan, Avrupa Birliği’ne Üye Olmak İstiyoruz Ama Ümidimiz Yok, 18 Ocak 2010, <http://www.abanaliz.com/haberdetay.asp?ID=68>, 14.02.2011.

Cumhuriyeti olarak tanımak zorunda kalmamaya çalışıyor. Ama bu bizi zora sokuyor.

AB Analiz: Peki buradan yola çıkarak Sayın Derviş Eroğlu'nun Cumhurbaşkanı olarak seçilmesini Kıbrıs'ın geleceğinde ve Türkiye-AB ilişkilerinde nasıl yorumluyorsunuz?

Abdüllatif Şener: Sayın Derviş Eroğlu'nun Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı olmasını önce tebrik etmek lazım. Yani bize düşen birinci görev, kendisini tebrik etmektir. Başarılı bir seçim sonucu elde etmiştir. Zaten yazı ile de bir tebliğimi gönderdim kendisine. Henüz telefon ile tebrik etmedik, yoğunluğu nedeniyle. Yazılı bir tebriğimiz var. Ama Talat ile aralarında bakış farkı vardı. Talat sürekli Güney Kıbrıs Rum temsilcileri ile maratona dönüşen bir müzakere süreci devam ettiriyordu. Derviş Eroğlu'nun bakış tarzı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin varlığını ve menfaatlerini daha fazla korumaya yönelik izlenimi veriyor ama Kıbrıs konusu her zaman Türkiye ile Avrupa Birliği arasında önemli sorunlardan biridir. Bu konuda Avrupa Birliği'nin subjektif değerlendirmeleri, bize karşı olumsuz yargıları ön plana çıkıyor. Avrupa Birliğine üye olabilmek için komşular ile ihtilaflarını çözmüş olmak lazım. Yunanistan ihtilaflarını çözdü de mi aldınız? Yoksa, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ihtilaflarını çözdü de mi aldınız? Üstelik de Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Birleşmiş Milletler'in Planını reddetmiştir. Onu aldılar buna rağmen. Şimdi biz Kuzey Kıbrıs olarak Birleşmiş Milletler'in planını kabul etmişiz, buna rağmen Avrupa Birliği karşısında izolasyona tabi tutulan, ambargo uygulanan taraf haline dönüşmüşüz. Algılama bozukluğu var Avrupa cephesinde. Baştan beri söylemeye çalıştığım şey de bu. Bizim daha etkin, lobileri de harekete geçirerek, sırf devlet devlete ilişkilerle bu işin götürüleceğini zannediyoruz, halbuki kırk çeşit lobi, Rum, Ermeni, bölücü bir takım gruplar harıl harıl çalışıyorlar. Etki yapıyorlar, karar süreçlerini etkiliyorlar, yönlendiriyorlar. Biz sadece diplomatik usullerle yürümeye çalışıyoruz. Bu işi devlete, iktidara, hükümetlere bırakılmayacak kadar ciddi bir iştir. Bu ülkenin bütün sivil toplum kuruluşlarının, bütün eğitim kuruluşlarının, işadamlarının, odaların, baroların, hatta yurtdışındaki bizim Türk vatandaşlarının kendi kuracakları sivil örgütlenmelerde yoğun lobi çalışmalarıyla algıları ve oradaki psikolojiyi dönüştürmesi, değiştirmesi lazımdır.

AB Analiz: Bir Türk diasporasının oluşturulması gerekiyor yani, değil mi?

Abdüllatif Şener: Evet, dört milyon civarında vatandaşımız var Avrupa Birliği ülkelerinde, ama maalesef hiçbir etkileri yok. Üstelik de olumsuz etkileri var. Önce orayı tetiklememiz lazım mesela. Devlet, ülke olarak oradaki vatandaşlarımızı bu süreçlere nasıl olumlu hale dönüştürüleceği ile ilgili strateji çalışmaları yapılması lazım.

AB Analiz: Konferansta müzakere sürecinde Türkiye'den kaynaklı da bazı eksiklerin olabileceğine dikkat çektiniz. Türkiye'de bu son dönemlerde yaşadığımız laiklik tartışmaları ve hukukun siyasallaştırılması ya da başka bir deyişle yürütmenin yargıyı baskı altına alma tartışmalarını, bu eksiklikler içerisinde değerlendirmemiz mümkün müdür? Bu tartışmaların Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye bakışına nasıl etki edeceğini düşünüyorsunuz?

Abdüllatif Şener: Vallahi gördüğüm kadarıyla bu tür tartışmalarda Avrupa Birliği ile hükümet arasında işbirliği var. Şöyle bir işbirliği sezinliyorum ben, Avrupa Birliği'ne süreci sürdürerek ve uyumlu olmaya çalışarak, zaman zaman yavaş hareket etmekle birlikte hükümet, diğer taraftan da Avrupa Birliği nezdinde meşruiyetini korumaya çalışıyor. Avrupa Birliği raporlarında söylediğimiz konularla ilgili hükümete yönelik çok fazla uyarılarımızı söylemek de mümkün değil. Artık Avrupa Birliği-Türkiye ilişkileri, iktidarın siyasi menfaatlerini ön plana alarak yürüttüğü bir süreç haline dönüşmüştür bana kalırsa. Mesela Avrupa Birliği raporlarında, ilerleme raporlarında laik devlet düzeninin riskli olduğuna ilişkin ben bir şeye rastlamadım. Var mı?

Nurettin Bilici: Yok, tam tersine yani sesini çıkartmayarak bir kapalı destek.

Abdüllatif Şener: Ben öyle düşünüyorum, algılıyorum yani. Bir Avrupa Birliği ve hükümet arasında karşılıklı bir destek ilişkisi olduğu kanaatindeyim.

Nurettin Bilici: Yargının üzerine oysa, baskı uygulamaya çalışması hükümetin, çok açıkça AB kurallarına aykırı. Yani kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı ama hiç ses çıkmıyor, yani bu tespitiniz doğru o bakımından.

Abdüllatif Şener: Evet demokrasinin, birkaç yıldır demokrasinin standardı düşmüş vaziyette Türkiye’de. Dinlemeler vesaire hukuk devleti yara alıyor. Sivil toplum kuruluşları baskı altında, basın özgürlüğü zor durumda, yargının üzerinde oyunlar oynanıyor. Yargı tamamıyla siyasallaştırma yoluna doğru giriyor. Ama bunlar Avrupa Birliği ilerleme raporlarında, belgelerinde asla hükümeti rahatsız edecek bir biçimde, üslupta yer almıyor.

AB Analiz: Peki yakınlarda yaptığınız bir açıklamada AKP’nin sivil anayasa yapımından vazgeçtiğine de değinmişsiniz. Bugünlerde de mecliste bir anayasa değişikliği 16. maddeye kadar geldi en son. Bu anayasa değişikliği ekseninde, egemenliğin Avrupa Birliği’ne devri tartışmalarına siz nasıl bakıyorsunuz? AKP’nin sivil anayasa yapımından vazgeçtiğini iddia ederken, burada sapma nerede gerçekleşiyor ve bir sivil anayasa yapımı sürecinde sizin önerileriniz neler olabilir?

Abdüllatif Şener: Bu anayasa ile egemenliğin Avrupa Birliği’ne devredilmesi arasında hiçbir ilişki yoktur. Bunu içerecek bir madde yok anayasa paketinin içerisinde. İktidarın sivil anayasa yapma iddiası ile de bu paketin hiçbir ilişkisi yok. 2007 seçimlerinden çıktığında anayasayı baştan sona yenileyeceklerini ve bir sivil anayasa yapacaklarını söylemişlerdi. Üç yıldır da onun kavgasını verdiler sonra vazgeçtiler. Onun yerine belli maddelerini değiştiriyorlar anayasanın. Anayasanın belirli maddelerini değiştirmek suretiyle yeni bir paket getirdiler ve bu paket mecliste görüşülüyor. "Anayasa değişiklikleri mecliste iki kez oylanır. İlk tur oylamalar devam ediyor. Gördüğümüz kadarıyla 331 ile 337 arasında oy alıyor maddeler. Eğer ikinci tura geçerken şahsi kanaatimi söyleyeyim, ikinci tura geçerken başbakan partilerden biri ile mutabakat sağlamazsa, ikinci tur oylamalarında çok büyük sürprizle karşılaşabilir. 330’un altına düşebilir ve bu iktidar partisi için sonun başlangıcı demektir." Çok riskli gidiyor. Yani normalde ikinci tur oylamalarına geçmeden konuyu askıya alması kendi menfaatinedir.

AB Analiz: Peki bu sivil anayasa yapımı sürecinde sizin öneriniz ne olabilir Türkiye Partisi olarak?

Abdüllatif Şener: Şu anda sivil anayasa yok.

AB Analiz: Peki, ilerleyen süreçte?

Abdüllatif Şener: Türkiye’de anayasa baştan sona sivil olarak yeniden yapılması lazım. Yani halen 12 Eylül Anayasası değişmiş değil. Bir de bu anayasanın bazı maddelerini değiştirmek sivil anayasa haline dönüştürmez zaten. Yeniden baştan bir anayasa yapılması lazımdır ve anayasalar nasıl yapılması gerekiyorsa öyle yapılması lazım. Bir parti “ben anayasa hazırladım, bu anayasayı meclisten geçireceğim” diyemez. Öyle anayasa olmaz. Anayasa bir uzlaşma metnidir. Azınlığın haklarını daha fazla korur. Sayısı olanın dediği olmaz anayasada. Bir katılımcı, çoğulcu bir süreç içerisinde hazırlanır. Sivil anayasa dediğimiz zaman biz diyor Türkiye Partisi iktidarında bir sivil anayasa yapacağız diyor. Bu anayasayı biz yapacağız anlamına gelmiyor. Anayasayı bu ülke yapacak. Bu ülkenin insanları yapacak. Bunun içinde bilim adamları olacak. Bunun içerisinde sivil toplum kuruluşları olacak. Bunun içinde her değişik kesimin talepleri olacak, temsilcileri olacak ve bir çağdaş değerlere uygun olarak, çağdaş demokratik değerlere uygun bir metin hazırlanacak ve bu mecliste tartışılacaktır.

AB Analiz: Bu alanda sizin önerileriniz neler olabilir mesela? Hangi alanlarda eksiklik olduğunu düşünüyorsunuz?

Abdüllatif Şener: Anayasa bizim 82 anayasası önce yasakları sayıyor, sonra bunlara izin verilir diyor adeta. Onun için önce özgürlük alanını sayıp istisnasını koymak lazım. Hatta istisnayı da minimize etmek lazımdır. Mesela, “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir” diyor. Hemen arkasındaki bir cümle “Millet egemenlik hakkını anayasada belirtilen organlar aracılığı ile kullanır” diyor. Mahkeme işte bir hakim veriyor, Türk milleti adına bir karar verdim diyor. Millet hiçbir yetkisi yok, onun orda verdiği kararda. Sadece kendi aklıyla duygularıyla ilgisi var veya anayasa bazı hakları garanti altına almış. Vatandaşların eğitim hakkı var, sağlık hakkı var, ulaşım

hakkı var, konut hakkı var. Eşitlik hakkı var. Her vatandaş eşit haklara sahiptir, bu da hakkıdır vatandaşın. Ama 65. madde diyor ki, devletin parası yoksa anayasanın sağladığı sosyal ve ekonomik haklar verilmeyebilir diyor. Hemen ortadan kaldırıyor. Birçok madde hak veriyor, sonunda bir madde yazıyor tüm hakları elinden alıyor. Onun için şu anayasaya bakarak bu maddelerin değiştirilmesi gerekir dendiği zaman ortaya sivil anayasa çıkmaz. Bu anayasayı çöpe atacaksın, yeniden katılımcı bir üslupla, yöntemle yeniden bir anayasa yazacaksın.

AB Analiz: Peki hükümetin katılım konusundaki tutumunu nasıl buluyorsunuz? Değişiklikler yapılması gerekiyor ya da şimdi en son açılmadan bahsediliyor. Öncelikle açılıma ilişkin görüşlerinizi sormak istiyorum...

Abdüllatif Şener: Başbakan, hiçbir açılım yapmıyor, sadece kavga yapıyor.

AB Analiz: Toplumun belli kesimleriyle kahvaltı toplantıları düzenleniyor mesela...

Abdüllatif Şener: Bunun açılımla ilgisi yok ki. Yani şimdi bir anayasa paketi hazırlamış tüm partileri ziyaret ediyor. Bak ben katılımcı bir üslupla anayasa değiştiriyorum. Ya bunu kabul edersin, kabul et, yoksa zorla geçiririm diyor. Katılımcılık bu değil ki. Kafasına bir şeyi takıyor, biriyle bir araya geliyor. Kafasına takmış, belirlemiş bir metni, gidiyor partileri dolaşılıyor bunu kabul edin, bak biz diyalog kuruyoruz, görüşlerine de saygı duyuyoruz diyor. Ondan sonra gidiyor sanatçılara diyor ki, bak diyor, ben bunu yapıyorum, benim borazanım olun bakıyım, benim adıma bir bağırın diyor veya gidiyor sivil toplum kuruluşlarına, bak ben şunu yapıyorum, bir destek sinyali verin yoksa canınıza okurum diyor, sonra da açıklama yapıyor. Bak nasıl bir katılımcı üslup ile bütün kesimlerin görüşlerine açık olduğumu ifade ettim diyor. Bu katılımcılık değil, bu paylaşım değil. Bu demokratik bir yöntem de değil. Bu bir diktatör yöntemidir.

AB Analiz: Peki sonuçta AKP sizin de geçmişte siyaset yaptığınız bir platformdu ama, sizin ayrı bir tutumunuz söz konusu oldu. Sonuç olarak da ayrıldınız. Şimdi yeni bir platformda siyaset

yapıyorsunuz. Peki, Partinizin farkı nedir? Ne olacak, ne kadar kapsayıcı olacak? Hem Avrupa Birliği politikaları açısından hem de bundan sonra muhtemel bir Türkiye Partisi iktidarında siz ne yapmayı öngörüyorsunuz?

Abdüllatif Şener: İşin özeti, şu andaki partilerin hepsi şu anda iktidarda, muhalefette soğuk savaş dönemi siyasetini izliyor. Bunlar siyaset biçimi soğuk savaş dönemi siyaset biçimidir. Kavramlar bakımından ayrışma sağlanır, o ayrışmaya dayalı olarak siyasetlerini yürütüyorlar. Oy alıyorlar, rant dağıtıyorlar, yandaşlara rant dağıtıyorlar. Siyaset bir rant ve nüfus alanı halinde yoluna devam ediyor. Biz yeni siyaset diyoruz, küresel rekabet diyoruz. Bu küresel rekabet koşullarında herkes, her ülke, her ulus, küresel rekabetin baskısı altındadır. Siyasetin kendine göre yenilenmesi lazım. Ülkenin kurumlarının da buna göre yenilenmesi lazım. Temel çıkış açımız budur. Yandaş oluşturmak yerine ülkede doğrunun, çalışmanın ve başarının prim yaptığı bir sistemi mutlak kurmak zorundayız. Yandaşlık prim yaptığı zaman bu ülke ileriye gitmez. Parayı da yandaşlar kazanır, tembel oldukları halde, beceriksiz oldukları halde, akılları bir şeye yetmediği halde. Yani sistem akılsız olmayı veya beceriksiz olmayı demeyim, beceriksiz olmayı, ama yandaşlığı bilmeyi özendirir, genişletir, çoğaltır, besler. Halbuki bunun bir ülkeye faydası yok, zararı var. Küresel rekabette bu tip insanların oluşturduğu bir ülke geri gider. Ama liyakat prim yaptığı zaman, başarı prim yaptığı zaman, insanlar o ülkede başarılı olmak için çaba harcar. Üretmek, dünya ile rekabet etmek için çaba harcar. Ama şimdi yandaşlık prim yaptığı için bir fabrika kurmak yerine gidiyor bir arsa kapatıyor. Siyasetle bir dirsek teması, yegane bir imar yapıyor düzenlemesini yapıyor ve dünyanın parasını kazanıyor. Sistemi baştanbaşa değiştirmek ve yeniden kurmak temel bir zorunluluktur. “Yeni siyaset, yeni dönem” bizim temel sloganımız.

AB Analiz: Siz bunların olmayacağı, gençlere daha fazla umut vaat ettiğiniz bir Türkiye hayal ediyorsunuz yani...

Abdüllatif Şener: Evet, çalışanlar kazanacak.

AB Analiz: Son olarak Yunanistan’daki krizden yola çıkarak, IMF yardımıyla uzlaşıldı ama, bu süreçte Avrupa Birliği kendisi bir

yardımda bulunmadı, bulunamadı. Bir sürü anlaşmazlıklar oldu. Bu kapsamda Avrupa Birliği'nin geleceğini nasıl görüyorsunuz? Yani bir tek seslilik ya da federatif bir yapı mümkün mü?

Abdüllatif Şener: Yunanistan Avrupa Birliğini yiye yiye bitirdi zaten. Avrupa Birliğinden en çok fon sağlayan ülke Yunanistan'dır. Yani şimdi Alman vatandaşlar, Fransız vatandaşlar, Yunan vatandaşlar için çalışıyor. Onlar vergi veriyor, öbürü topluyor. Ondan sonra hovardalığa alışmış Yunanistan, iflas etti. Borçlarını ödeyemez oldu ve sonra Avrupa Birliğine diyor ki, sen benim borçlarımı da öde. Benim vatandaşlarımı ben yormayım, sen senin vatandaşlarından topladığın vergiler ile benim borçlarımı öde. Avrupa Birliği de haklı olarak dedi ki, kendi göbeğini kendin keseceksin. Nasıl tatlı tatlı yemesini biliyorsan, yediğin paraları ödemeyi de öğreneceksin. Git! IMF'den mi borç alıyorsun, nerden borç alıyorsun al! Halini düzelt! Yok yine de kurtaramıyorsan, bazı adalarını sat, borçlarını öde dediler. Bence doğru bir şey yaptılar.

Nurettin Bilici: Dün ilginç bir şeyleri vardı, Yunan idarecileri AB'ye sitem ediyorlar. Diyorlar ki, bir yemin ediyor falan gibi vallahi billahi kendimiz için istemiyoruz, şu paraları gönderin artık, biz Euronun selameti için istiyoruz. Euro bakın göçecek, üzerimize yıkılacak, kendimiz için istemiyoruz. Bakın, gönderin paraları diye bir şey vardı.

AB Analiz: Sonuçta görüşmeler başladı ama Yunanistan hala Avrupa Birliği yardımından yana. Hala biraz ayak diretiyor.

Abdüllatif Şener: Aslında Yunanistan'a Avrupa Birliği havadan yardım yapsaydı, o zaman Avrupa Birliği göçerdi. Çünkü sırada kimin olacağı belli olmaz, bu sefer ülkelerde milliyetçilik duygusu kabarıyor, yani Birleşik Avrupa duygusu yerini milliyetçiliğe bırakır. Neden? Zaten krizin etkisiyle Avrupa Birliği üyesi ülkelerin hepsinde sorunlar var, işini kaybedenler var, rekabet gücünü kaybedenler var, geliri azalanlar var. Bunlar işini kaybederken, geliri azalırken Yunanistan iflas etti diye bir de kendi paralarıyla o tarafın sorunları çözülmeye başlarsa, onun arkasından bir başka ülke aynısını yaşar, oranın sorunu çözülmeye başladığı zaman bu sefer yetti gayrı

bu Avrupa Birliği de bizim menfaatlerimiz de var, biz de varız diye milliyetçi duygular daha ön plana çıkar ve Avrupa Birliğine zarar verir.

AB Analiz: Bir yandan da varlık nedenleri, bir araya gelme nedenleri itibariyle düşünerek olursak, Berlusconi “Yunanistan’a da yardım etmeyeceksek niye bir araya geldik, varlık nedenimiz ne?” diye bir açıklamada bulundu.

Abdüllatif Şener: O zaman yardım etsin Berlusconi. Onun o anda kafasında, gönlünde bir Yunanlı sevdası vardır. O aşkıyla söylüyor, mantığıyla değil.

5.3. Türkiye Partisi’nin Programında Avrupa Birliği

Türkiye Partisi Programı’nda Avrupa Birliği’ne Dış Politika bölümünde AB ve ABD ile İlişkiler başlığı altında yer verilmiştir. Buna göre;

Tam üyelik sürecinde bulunduğumuz AB ile yürütölmekte olan müzakereler kapsamında mevzuat değişikliklerinin zamanında tamamlanarak yürürlüğe konulmasına gerekli özen gösterilecek; hem AB üyeliği hem demokratikleşmemizin gereği olarak yurttaşlarımızın yaşam standardının yükseltilmesi için gerekli çalışmalar yürütölecektir.

Avrupa Birliği ile ilgili ülke politikamızın siyasi araç niteliğinden çıkarılıp devlet politikası haline dönüştürölmesi ve gerekli mekanizmaların süreklilik bakış açısıyla yeniden yapılandırılması önceliğimiz olacaktır. Avrupa Birliği’ne eşit koşullu tam üyelik hedefi korunacaktır. Gerekli reformlar ve müzakere süreci hızlandırılırken, konjonktürel eğilimlerden ziyade geniş katılımli platformlarla belirlenecek, sosyal ve kültürel dokumuza uygun stratejik hedeflerle müzakere ve görüşmelerin sürdürölmesi sağlanacaktır. Avrupa Birliği üyesi olmak hedefi doğrultusunda atılacak adımlarda, Türkiye’nin modernleşme dinamikleri, anlayışı ve süreci Avrupalılaşmak olmayacak; Türk ulusunun paylaştığı değerlerin, Avrupa Birliği’nin uluslarüstü konumunda, "öteki" değil, paylaşılan değerler arasında görölmeye katkıda bulunulacaktır. Avrupa Birliği’nin dinamik bir süreç ve dinamik bir yapı olduğu yaklaşımla sadece var olan kriterler üzerinden politikalar üretmek

yerine, bu değişkenlik içerisinde etkin olabilmemiz, kurumlarımızın bu değişime uyum sağlayacak ve katkıda bulunabilecek şekilde yapılandırılması sağlanacaktır. Toplumsal kabul edilirliliği yüksek olmayan hiçbir politikanın uygulanması mümkün değildir. Dolayısıyla, toplumumuzun oluşturan her kesimin katılımcı demokrasi ve siyasal seffalık anlayışı ile sürecin etkin bir parçası haline getirilmesi ana önceliklerimizden birisi olacaktır.

ABD ve NATO üyesi diğer ülkelerle ilişkilerimiz, tüm diğer ülkelerle olduğu gibi, ulusal çıkarlarımızın korunmasına özen gösterilerek ve karşılıklı menfaatler gözetilerek geliştirilmeye çalışılacaktır¹².

5.4. Türkiye Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme

Türkiye Partisi Genel Başkanı, Maliye ve Devlet Eski Bakanı Addülatif şener, Partisinin Avrupa Birliği'ne bakışını aktardığı konuşmasını Avrupa Birliği'nin genel olarak Türkiye'yi üyeliğe kabul etme iradesinin olmadığı yönündeki düşüncesine dayandırmıştır. Üyelik sürecini, özü itibariyle tek taraflı bir değerlendirme süreci olarak niteleyen şener, Türkiye AB ilişkilerini darı olmadığını öğrendikten sonra, 'tavuklar benim darı olmadığını biliyor mu? diye soran akıl hastasının durumuna benzetmiştir. Bu benzetmeden yola çıkarak, tek taraflı bir değerlendirme olarak görülen süreçte, nihai kararı verecek olan Avrupa Birliği'nin iradesinin analiz edilip, ortaya konulan analiz doğrultusunda, sürecin nasıl sürdürüleceğine karar vermenin daha doğru olduğunu düşünmektedir.

Ankara Anlaşması'nın imzalandığı 1963 yılından bugüne 21; üyelik başvurusunun yapıldığı 1987 yılından bugüne 15; Gümrük Birliğinin başlatıldığı 1996 yılından bugüne, 12 ülkenin Avrupa Birliği'ne üye olduğunu; pek çoğunun Türkiye Avrupa Birliği ilişkileri başladığı yıllarda bağımsız bile olmadığını; yakın zamana kadar soykırımla anılan ülkelerin, AB tarafından üyeliğe hazırlandığını kaydeden şener, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin

---

¹² Türkiye Partisi Parti Programı, <http://www.turkiyepartisi.org.tr/site/8-parti-programi.php>, 18.02.2011.

başlangıcından bugüne, Avrupa Birliği'nin genişleme aşamalarına dikkati çekmiş; yarım asrı aşan ilişkilerin Türkiye açısından birtakım kazanımlar olmakla birlikte daha çok fedakarlıklarla dolu bir süreç olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla, yapılan fedakarlıklar göz önünde bulundurulduğunda geri döndürülemez bir süreç haline gelmiş olan AB süreci, Şener'e göre, partiler üstü; bir devlet, bir ülke sorunu niteliğindedir.

Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi üyeliğe kabul etme iradesinin olmadığı yönündeki tespitin en büyük dayanağı, Avrupa Birliği'nin bu yönde kurumsal ve mali planının olmaması olarak gösterilmektedir. Buna göre, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinin adaylık süreci göz önünde bulundurulduğunda, bu ülkeler için yapılan kurumsal ve siyasi hazırlık, katılım öncesi mali yardım, Türkiye ile karşılaştırılamayacak boyuttadır. Türkiye ise uzak tutma çabaları ile karşı karşıyadır. Nitekim, bazı politikacılar, Türkiye'nin üyeliğine karşı olmayı iç siyaset malzemesi olarak kullanmaktadırlar. Bunun yanında, AB'nin Türkiye'den, Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile sorunlarını çözmesini isterken, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Birleşmiş Milletler'in önerisini reddetmesi karşısında suskun kalması Avrupa Birliği'nin Kıbrıs konusundaki tavrını, çifte standart olarak yorumlayan Şener'in başlıca itiraz noktalarından biridir.

Parti Programı'nda Avrupa Birliği sürecine ilişkin olarak, gerekli mevzuatın, hem AB üyeliği, hem de demokratikleşmenin tam olarak sağlanabilmesi için gerekli olduğu ifade edilmekte; dolayısıyla AB sürecinin de demokratikleşmeye katkı sağlayan bir süreç olduğunun altı çizilmektedir. Parti Programlarına Avrupa Birliği hedefini bu şekilde yansıtan Türkiye Partisi lideri Şener için, yargının siyasallaştığı, sivil toplumun baskı altında hissettiği, basın özgürlüğünün zor durumda olduğunu düşündüğü bir dönemde, Avrupa Birliği İlerleme Raporlarında durumun yüksek sesle ifade edilmemesi şaşırtıcı görünmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi, Türkiye Partisi, Avrupa Birliği'ni geri döndürülmesi zor bir süreç olarak görmektedir. Zira, çok büyük fedakarlıklara katlanılarak, büyük mesafeler kat edilmiştir. Ancak, sürecin daha iyi yönetilebileceği düşünülmektedir. Geçmişte, Yunanistan'ın NATO'ya girişi konusunda vetosunu kaldırmaması,

gümrük birliğine girmemiş bir Türkiye'nin, bugün AB sürecinde daha avantajlı olacağı; Kıbrıs ve Limanlar konusunda da sürecin daha iyi yönetilebileceği düşünölmektedir.

**SAADET PARTİSİ'NİN
AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI**

ALTINCI BÖLÜM SAADET PARTİSİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

Saadet Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışı, Saadet Partisi Genel İdare Kurulu üyesi, Ankara Eski Milletvekili Oya Akgönenç tarafından 5 Mayıs 2010'da ATAUM'da verilen konferans, yine Oya Akgönenç ile gerçekleştirilen röportaj ve Parti Programının değerlendirilmesi çerçevesinde incelenecektir.

6.1. Oya Akgönenç Tarafından Verilen Konferans

Sunucu Demet Sezgen: Değerli konuklar, sevgili kursiyerler Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezimizce düzenlenen 'Siyasi Partilerin Avrupa Birliği'ne Bakışı' konulu konferansımıza hoş geldiniz. Saadet Partisi'nin AB'ye bakışını sunma talebimizi büyük bir nezaketle kabul ederek bizleri onurlandıran Parti Genel İdare Kurulu Üyesi ve Dış İlişkiler Komisyonu Başkan Yardımcısı Sayın Prof.Dr.Oya Akgönenç'i kürsüye davet etmeden önce kısa bir özgeçmişini size sunmak istiyorum.

Sayın Prof. Dr. Oya Akgönenç İzmir'de doğdu. Milletvekili seçilmeden önce Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde uzun yıllar öğretim üyesi olarak görev yaptı. Meclis'te 21. Dönem Ankara Milletvekili olarak görev yaptığı süre içerisinde çeşitli komisyonlarda yer aldı. Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi üyesi olarak Türkiye'yi AB içinde temsi etti ve bu parlamentonun çok önemli komitelerinde Başkan Yardımcılıkları görevlerinde bulundu. Halen Ufuk Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde öğretim üyesi olan Akgönenç, akademik çalışmalarının yanısıra Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi ESAM'ın İdare Heyetinde de aktif olarak çalışmaktadır.

Saadet Partisi'nin Avrupa Birliği'ne bakışını sunmak ve ardından kalan sürede de sizlerin soracağı soruları yanıtlamak üzere Sayın Prof.Dr.Oya Akgönenç Hocamızı kürsüye davet ediyorum.

Oya Akgönenç: İyi günler diliyorum. Malum hocaların hazırlıkları biraz uzun olur. Şimdi size arkadaşımızın da dediği gibi Saadet Partisi'nin düşüncesini, inancını bu Avrupa Birliği'ne girmek hususundaki görüşlerini aktarmak üzere burada bulunuyorum.

Değerli Arkadaşlar, ilk defa bir tarifile başlamak istiyorum. Ondan sonra tarifi icap ettiği şekilde değiştirebiliriz, şartlara göre şekillendirebiliriz, sorular sorabiliriz. Fakat en başta parti olarak, bu duruma nasıl bakıyoruz ve ne düşünüyoruz, sorusunun cevabı şudur: Saadet Partisi Avrupa Birliği'ne girmek için çok büyük bir heyecan duymayan bir partidir. Yani rezervasyonları vardır. Parti olarak biz, Avrupa Birliği'ni neden istiyoruz diye soruyoruz? Avrupa Birliği bize yani Türkiye'ye neler getirecek ve bunu hangi şartlar altında getirecek? Diye soruyoruz. Yani bunlar esastır. Parametrelerimizi çiziyoruz. Eğer bunların cevapları, Türkiye açısından Türk toplumu açısından ve Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda yükselmesi ve hedefine ulaşması açısından kalıcı olacaksa, kabul ediyoruz. Ama büyük çoğunlukla, bunları cevapladığımız zaman ortaya çıkan sonuçlar, istediğimiz kadar Türkiye lehinde olmadığını görüyoruz.

Yani bir şeyin bir teorisi vardır, bir de uygulaması vardır. Teori çok güzeldir, fevkaladedir, itiraz edemezsin ama onu uygulamaya koyduğun anda karşına o kadar sıkıntılar çıkar, böyle beklenmedik problemlerle karşılaşılır ki, o zaman vazgeçmek zorunda kalırsınız. Dolayısıyla bizim suallerimiz de bu mihver üzerinde şekillenmiştir. Biz diyoruz ki bazı şartlar değişmedikçe, Türkiye daha eşit şartlarda bir partner olarak karşınızda oturmadıkça, iyi sonuçlar alınamaz. Yani, adeta nasıl biliyor musunuz? Onlar burada oturuyorsa, biz Türkiye olarak ta ötede, orada oturuyoruz. Öyle olmamalı. Hepimiz aynı yerde oturalım, aynı şartları konuşalım, karşılıklı anlaşalım diyoruz. O zaman, bizim itirazımız olmaz. Ama bunlar olmadıkça da sadece, sen diyorsun diye, sadece modadır diye, buna 'evet' demek istemiyoruz. İşte, genel hatlarıyla partimizin görüşü bu.

Şimdi bu karara nasıl ulaşıldı veya argümanlar nasıl kuvvetlendirildi onu sizlerle konuşacağım. Oraya geçmeden önce, bir de anlatmam icap eden bir şey var. Belli yıllarda, mesela Avrupa Birliği'nin daha Avrupa Topluluğu olduğu yıllarda, o zamanların moda kelimesiyle “Ortak Pazar” olunduğu zamanda yine bizim partimizin sorusu şu olmuştur: Avrupa bizi niye o sırada ilgiyle takip ediyor ve almak istiyor? Çünkü Avrupa, yine o yılları düşünelim 60'lar ve 70'ler, o sıralar, Avrupa ekonomik kalkınma sürecinde. Avrupa sanayileşme içinde, Avrupa üretiyor. O halde Avrupa'nın neye ihtiyacı var? Avrupa'nın pazara ihtiyacı var. O zaman Avrupa'nın bize karşı olan ilgisi çok daha fazla ve bizi teşvik de ediyor, yardım da ediyor. Biz de hevesle buna karşılık veriyoruz. Fakat bir noktada durup düşündüğünüz zaman diyorsun ki, tamam ben bu olayın, bu hareketin bir parçasıyım ama öyle geliyor ki onlar (AT) ortak, biz de pazar durumundayız. Yani bu durumdan ne zaman kurtulacağız? Biz de ne zaman, hem ortak, hem de pazar olabileceğiz? İşte ilk sualler o zaman belirmeye başlıyor. Epey bir zaman geçiyor, 90'lı yıllarda falan, şimdi dikkat edin 90'lı yıllara geldik, tekrar başa döneceğim ama 90'lı yıllarda, Avrupa'da biz hiç görmediğimiz, ummadığımız bir şey ile karşılaşılıyor. Nedir o? “Bosna-Hersek Savaşı” Balkanlar birbirine giriyor, inanılmaz bir kıyım yaşanıyor ve bunun hiçbir sebebi yok gibi görünüyor. Hatta, bizim bazı politikacılarımız, lokal politikacılarımız, hem de hiç ummadığınız insanlar:

“Efendim Yugoslavya'da olan sadece bir ekonomik çekişmedir” filan gibisinden laflar ediyorlar. Aynı günlerde orada resmen soykırım işleniyor. Srebrenitsa gibi bir yerde 5000 Boşnak öldürülüyor.

Şimdi, o yıllarda, Avrupa'da bir değişim başlıyor. Nasıl bir başlangıç? Tabii, bu olaylara bir tepki çünkü, ben şu anda Bosna olayına girmek istemiyorum fakat, şimdi onun yarattığı önemli bir etki var, ona değiniyorum. Avrupa o zaman diyor ki, II. Dünya Savaşı'nda biz bir etnik dalgalanma yaşadık ve bunun sonucu hiç hoş olmadı. Arkasından 1990'larda yeniden ikinci dalga yaşadık. Bu sefer de Sırpaların elinde, Hırvatların elinde yine etnik-milliyetçilik yolu ile bir soykırım gerçekleştirildi. O zaman Avrupa'nın değiştirmesi icap eden bazı şeyler vardır. Nedir? Avrupa daha *multi-cultural multi-ethnic* yani çok uluslu çok dilli, çok kültürlü bir topluluktur ve biz bu çerçeve

içinde düşünüp hareket etmeliyiz. Ha, o yıllarda, bu değişim bizim hoşumuza gidiyordu. Biz dediğim, bizim parti. Diyoruz ki, ‘tamam, oldu. Şimdi doğru yoldayız. Yani bir de unutmayın ki Osmanlıdan beri bizde bir gelenek var. Biz, Hırvat’tır, Sırp’tır, Arnavut’tur Boşnak’tır, Kafkas’tır yahut Arap’tır Kürt’tür diye insanları ayırma tabi tutmazdık, onların hepsi milleti. Osmanlı Milleti. Ama kendi içlerinde de, arzu ettiklerini yapabilirlerdi; kanunları olsun, ibadetleri olsun, her ne olursa olsun. Demek ki, bizdeki alışkanlık, çok daha büyük bir hoşgörüyü. Şimdi aynı yıllarda Avrupa’ya bakıyorsunuz, öyle bir şey yok ama Avrupa çok daha sonra belli bir noktaya geliyor ve diyor ki ileride başarılı bir topluluk olup, böyle büyük bir Avrupa kurabilmek için daha toleranslı olmalıyız, daha çeşitli gruplara kabul göstermeliyiz. O yıllarda, yani 90’lı yıllarda bizim partimiz diyor ki, ‘tamam, o zaman eğer bu şekilde bir düşünce hattı üzerinde bir gelişme olacaksa, ben de ona katılmayı düşünebilirim. Ama yine de Türkiye’nin eşit şartlarda bu müzakere masasına oturması gerekmektedir. Yani bize verilen şartlar, hep tek taraflı olmamalı ve bir de bizim isteklerimiz ve onların karşılanma şekli olmalıdır.

Şimdi 90’ları az bir şey geçiyoruz. Bu fikirler tekrar değişmeye başlıyor, Avrupa da değişmeye başlıyor. Nitekim, bugün Avrupa’ya baktığınız zaman hayretle şöyle bir şey müşahade ediyorsunuz. Sene 2010, ne bileyim Avusturya’da işte, aşırı sağcılar! daha geçenlerde yapılan Macaristan seçimlerinde aşırı sağcılar, efendim Hırvatistan’da aşırı sağcılar, yani yeniden bir sağ dalga ama aşırı uç şeklinde, tekrar kendini gösteriyor ve bir bakıyorsun Avrupa’nın Türkiye’ye sunduğu talepler içinde filan çok daha sert ifadeler yer almaya başlıyor. Neden? Çünkü Avrupa Parlamentosu’na ve Avrupa Birliği’ne gönderilen temsilciler de, aşağı yukarı geldikleri toplumların düşünce ve halet-i ruhiyesini yansıtmış oluyorlar. O zaman da biz (Saadet Partisi olarak) diyoruz ki ‘durun bir dakika! Siz zik-zak yapacaksınız, biz bu işte yokuz. Hedefiniz belli olmalı, çizdiğiniz yol belli olmalı. Ne yapacaksınız, ne yapmayacaksınız bunu bilmeliyiz. Biz de ona göre oturup, konuşuruz.’

Şimdi bunu söyledikten sonra sizlerle, olayı başka yönünden ele alarak aynı noktaya getirmek istiyorum. Şöyle bir soruyla, teorik bir soruyla başlayalım konumuza. Bir topluma niçin girmek ister insanlar? en başta onu düşünelim. Bu bir kulüp olabilir, bu bir arkadaş grubu

olabilir, her neyse insanlar orada niye bulunmak ister, bir onun motiflerine bakalım. Avrupa Birliği çok şık, çok zengin 'bir *country club*' gibi bir şey, öyle düşünün. Şimdi niçin girmek istersin? Bir: o zengin grubun bir parçası olmak için girmek istersin. İki: onların teknik bilgilerinden yararlanmak için girmek istersin. Üç: sosyal bir prestij kazanmak için girmek istersin. Dört: benzer ilkeler ilhamlar olabilir, bu tabii bir kulüpte benzer zevklerdir, konserler, sporlar filan gibi. Ama böyle bir toplulukta (AB) benzer ideolojiler olabilir. Benzer medeniyetler olabilir. Her neyse, demek ki, en azından bir dört kategorilik sual var ortada. Şimdi bunun üzerine kendimize soralım, biz Avrupa Birliği'ne en çok neden girmek istedik. Zannediyorum eğer oradan başlarsak, birçok olayı anlamamız da, daha kolay olur. Çünkü eğer biz buna bu yoldan başlarsak, şu anın şartlarını tartışmış olacağız. Hâlbuki başlangıç noktasından başlarsak, başlangıç saikleriyle olayın tahliline başlayacağız.

Şimdi efendim, Avrupa Birliği, tam olarak teşekkül etmeye, bu fikrin artık bir vücut bulup, kuvvet kazanmaya başladığı yıllar, hangi yıllardır? 1959'lar falan. Neden o sıralara kadar böyle bir gecikme oldu? Yahut da neden birdenbire Birleşmiş Milletler gibi hemen ikinci dünya savaşından sonra vücut bulmadı? Çünkü, dünya kendisini toparlamak durumundaydı. Öyle feci bir savaştan çıkmıştı ki, her şey yakıp yıkılmış, milyonlarca insan ölmüş, herkes birbirine düşman. Böyle bir ortamda Avrupa Birliği fikri gelişiyor. Bunun bir kısmı politikacılar tarafından, bir kısmı sosyal yazarlar, hocalar filan tarafından ve bir kısmı da Papa gibi dini liderlerin tarafından savunuluyor. Yani savaşarak değil, biraz da oturup anlaşarak iş yapılması nosyonu gelişiyor. Tamam, şimdi siz aynı yıllarda, ama tam aynı yıllarda Türkiye'yi düşünün lütfen. 1945'lerden sonrası Türkiye'yi, eğer biz bu düşünceyi aynı paralel üstünde tutmazsak mukayeseyi de yapamayız. Bazı inisiyatiflerin de neden olduğunu anlayamayız. Şimdi o yıllarda Avrupa'daki tutum şu; biz yeteri kadar birbirimizle savaştık. Artık birbirimizden alıp vereceğimiz bir toprak falan yok. En iyisi biz anlaşma yolunu bulalım, düşüncesi popüler. Nitekim bunun net sonucunu görüyorsunuz. Neden mi? İlk antlaşma neydi? Kömür-çelik antlaşmasıydı. Yani iki savaşın ortaya çıkmasına sebep olan bölgeler ve sebepler. İlk defa dediler hele bir onun üzerinde anlaşalım. Yani, iş çok küçük olarak başladı. Ondandı sonra daha iddialı konulara geçtiler fakat, çok akıllıca bir taktik kullanıldı. O

taktik de şuydu: Dediler ki, büyük projeleri gerçekleştirmek istiyorsak, küçük, küçük projelerle bu hedefe doğru gidelim. Bence en büyük başarı oydu. Yani şu sahneye, belki ben sıçrayamam ama şuradan üç basamakla rahatça çıkarım. İşte, tam da bu mantalite ile çalışmaya başladılar. Derken 1959, 1960.

1959'u niye aldım? Çünkü bu Türkiye'nin müracaat ettiği yıldır. Biz birkaç dakika için Türkiye üzerinde düşünelim. Şimdi ben oraya getirmeye çalışıyorum. Türkiye II. Dünya Savaşı'na girmedi, giremezdi, imkânı yoktu. Birinci savaştan sonra biz ancak kendimizi toparlayabildik. Hiçbir şey kalmamıştı dünyada. Rahmetli Oral Saner Hoca'nın bir lafı vardır: 'Yanmış küllerden anka kuşu gibi doğmak zorunda kaldık.' Hakikaten de öyledir. Yani, her şeyi sıfırdan başlayarak bugüne kadar getirmek durumunda kaldık. O yıllarda ki, en hâkim düşünce Türkiye'de, Avrupa korkusu. Yine bize bir oyun oynarlar mı? Acaba bir yerden bir bahane bulup tekrar istila yoluna gidilir mi? Dost bildiğimiz o insanlar gelip Türkiye'yi (Anadolu'yu, ana vatanımızı) dahi böldüler aralarında. Tabii, o Yunan'ı, Ermeni'yi kışkırtmaları filan, onlardan hiç bahsetmiyorum. Peki, böyle bir durum içinde Türkiye'nin ilk hedefi 'yalnız olmamak', yani o zamana kadar 'hasta adam' olarak o bir tarafta, diğerleri de yani Avrupa, onu halletmek üzere, öbür tarafta. Diyeceksiniz ki üzerinden o kadar yıl geçti, geçebilir de. Ülkelerin tarihinde 70 yıl, 80 yıl, 100 yıl hiçbir şeydir ve ben sadece geçmiş olan 25 yıldan bahsediyorum. 1923'te kurulmuşuz, 1959'ların sonunda biz heyecanla Avrupa Topluluğuna kabul edilmeye çalışıyoruz. Şimdi soralım bakalım. Derdimiz neydi? Niçin girmek istedik? En basit cevap şu: Bir daha yalnız bırakılmamak için. Onlarla beraber olup, bir bakıma oyun kuranların içinde olmak için. Şimdi bu da bir saik, bir önemli faktör, sebep. En mühim yaşama saiki, yani ayakta kalabilmek için bir sebep. Yani, 'aman, arkamdan oyun çevirmesinler' dürtüsü. Tamam, biz o sıralarda girmeye hazırız. Zaten Avrupa'nın da öyle bizden çok fazla bir üstünlüğü veya ileri gitmişliği yok. Var ama, yok yani. Onlar da II. Dünya Savaşı'ndan çıkmışlar falan. O sıralar Marshall yardımlarını düşünün, her şeyi düşünün, Türkiye'de bir şey daha görüyorsunuz: Çok süratli bir şekilde çeşitli kurumlara kendini adapte etmek durumu var. Birleşmiş Milletler'e giriyoruz. Arkasından bölgesel anlaşmalar yapıyoruz. Sadabad Paktları, bilmem neler. Arkasından hemen koşup gidip Avrupa Birliği'ne müracaat ediyoruz. Yani ne görüyorsunuz burada

uzaktan baktığın zaman? Kendisini güvenceye almaya çalışan bir Türkiye. Hiçbir şeyi şansa bırakmıyor, askeri anlaşma yapıyor ordusunu güçlendirmek için, efendim Amerika'yı arkasına alıyor Rusya'ya karşı korunmak için, 1947'de bile Rusya, Ardahan'ı, Kars'ı, Boğazları istemiş. Öyle vaziyetlerden bahsediyoruz. Efendim hemen ondan sonra, Avrupa'yı yanına almaya çalışıyor. Eh bir komşuluk anlayışımız var, bir alışveriş yapmışlığımız var, hiç olmazsa ben de oradan faydalanırım düşüncesi mevcut. Bir de tabii, bizim klasik, ta Tanzimat'tan beri gelen Batı'yla beraber Batılaşma arzumuz var. O da her zaman mevcut tabii. Çok büyük bir saik. Şimdi Avrupa açısından bakalım. O yıllarda biraz önce de dediğim gibi Türkiye'ye bakıyorlar. Yani, bunun hiçbir şeyi yok ama, olabilir. Nasıl olsa onlar kalkınırken, teknolojiyi biz vereceğiz, uzmanları biz göndereceğiz, yaptığımız malları biz satacağız. O halde niye olmasın? Tabii Avrupa Birliği dediğin şey karşılıklı çıkarlardır. Buna bir itirazım yok. Yok da, benim en büyük itirazım bugünkü şartlar içinde, biz ne alıyoruz, onlar ne alıyor? O hikayedir ve o zaman bu işler başlıyor.

Fakat tam o sırada Türkiye hiç ummadığı bazı evrelerden geçiyor. Şimdi bir de bunları hatırlayalım. Şimdi hepimizin bildiği gibi iç ve dış faktörler sürekli birbirilerini etkiler. Gayet güzel yolunda giden bir tren düşünün, öyle bir şey olur ki, bunu yolundan çıkarır. Hadi, onu yeni baştan rayına oturtana kadar bilmem ne kadar yıl geçer. Ne oluyor şimdi? 1960'da bir askeri darbe oluyor. 1971'de muhtıra oluyor, 1980'de yine askeri darbe oluyor, 1997'de 28 Şubat post modern darbesi oluyor ve 2007'de e-darbe dedikleri elektronik muhtıra oluyor. O zaman bir bakıyorsun, bu geçen 50-51 yıl içinde Türkiye'de en azından 5 defa 'müdahale' oluyor. Ne olursa olsun siz bunu bir zelzele gibi, bir deprem gibi düşünebilirsiniz, hiç ummadığımız anda gelmiştir, vurmuştur. Kimisi 3.2'dir, kimisi 5.7'dir, kimisi de 7.9'dur. Yani etkileri de çok farklıdır. Ama sonunda aynı toplum bunu yaşamıştır.

Öyle gün gelmiştir ki, biz bu sebeplerle dışlanmışızdır. Mesela, bizim Avrupa Konseyi üyeliğimizi yıllarca askıya almışlardır, arkadaşlar. Şimdi biz bunları da yaşadığımız zaman tekrar düşünüyoruz. Şimdi Avrupa da tekrar düşünüyor. Diyor ki 'Biz bunlara evet dedik ama biz bu kadar çok askeri müdahalenin olduğu bir ülkeyi acaba istiyor muyuz içimizde? Onlar da düşünmeye başlıyor.

Biz de düşünmeye başlıyoruz. Biz de mesela 80'lerde öyle bir havaya giriyoruz ki. O sırada iktidarda olan bir grup diyor ki, ' hayır efendim, benim sosyalist anlayışıma, bu şekilde kapitalist bir birlik pek de akla yakın gelmiyor.' Demek ki şimdi işin içine sadece askeri darbelerden değil, bir de değişen hükümetlerin ideolojileri giriyor. Birde onlardan bahsetmemiz gerekiyor. Demek ki biz, bu iç faktörleri de unutamayız. İç faktörlerin bir med-cezir gibi etki yaptığını hatırlamamız gerekir. Kimi işleri hızlandırıyor, kimi geriletiyor, kimi askıya alıyor vs... şimdi bu şekilde bir tempo içinde yavaştan yavaştan ilerliyoruz. Biz aslında fikirden hiç vazgeçmemişiz de bizi en çok etkileyen husus niye bir türlü bizi eşit kabul etmedikleri hikâyesidir.

Şimdi bir başka yöne gideyim. Mesela bildiğiniz gibi Avrupa'da iki, üç tane büyük kuruluş var. Bir tanesi Avrupa Konseyidir. Bu, Avrupa'nın, siyasi organıdır ve çok önemlidir. Kuruluş gününden itibaren de Türkiye, Avrupa Konseyinin kurucu üyesidir. Yani bir bakıma biz zaten Avrupa'nın içinde varız. Sık sık iştiriz: işte Avrupa bizi istemiyor, falan. Yok canım öyle bir hikâye. Biz çok dikkatli olmalıyız neyi tarif ettiğimiz hususunda. Siyasi yönünü mü tarif ediyoruz? Ekonomik yönünü mü tarif ediyoruz? Başka bir şeyden mi bahsediyoruz? Yani genelleme yapmamamız gerekiyor. Biz oradayız zaten. Konsülün içindeyiz, yalnız o ihtilal yıllarında askıya alındık ama o ayrı mesele. Avrupa Birliği'ne gelince ki, bunun en güçlü ekonomik yönü oluyor. İşte o noktada Türkiye'yi pek kabul etmiyorlar veyahut da kabul etmek için sürekli düşünüyorlar. Şimdi düşünmenin de sebepleri filan da var, o da ayrı mesele. Üçüncüsü de tabii Avrupa Parlamentosu. Parlamentoda halkın seçtiği bir 'Halk Parlamentosudur' ve tabiatıyla, Avrupa halklarının düşünce ve hislerini yansıtmaktadır. Burada şöyle bir durum mevcut: yani, bir kulübe girecekseniz, o kulübün üyelerinin de size 'hoş geldiniz' demesi lazım. Onu demedikleri müddetçe, siz o kulüpte yabancısınız, yahut da kapıcısınız. E, şimdi biz ne yabancı, ne de kapıcı olmak istiyoruz. Biz onlardan birisi olmak istiyoruz. Yani as üye. Bunu nasıl yapacağız? işte bütün olay gelip, buna dayanıyor.

Bu noktada, iç politika, olayların gidişatını şu yana veya bu yana çekmeye başlıyor. Şimdi efendim Avrupa ile ilişkilerimize, bir başka açıdan baktığımızda, bizim zaten ikili anlaşmalarla pek çok Avrupa ülkesiyle birlikte çalıştığımız ortaya çıkıyor. Yani bizim

ticaret hacmimize, iş yapma sahalarımıza filan baktığınızda ve bu hızla da artıyor, ama biz üye değiliz. Olsun artıyor, demek ki biz, bir yolunu bulmuşuz ve bu bağlantıyı kurmuşuz. Kurmaya mecbur olmuşuz. Buna kimsenin itirazı yok. Ne bizim partimizin, ne de başka partinin. Tabii ki böyle olmalı. Biz de iş adamıyız, onlar da iş adamı. İş adamlarımız, eşit şartlarda çalıştıkları müddetçe elbette ki destekleneceklerdir. Nitekim, bizim *entreprenurlerimiz* (girişimcilerimiz) Avrupa'da çok işe yaramıştır. Bir tane örnek vereyim: Almanya birleşmeye başladığı zaman, Doğu Almanya'da yatırıma gidecek insan bulamamışlardır. İnanır mısınız, oradaki bizim gurbetçilerimiz, gurbetçi dediğimiz grup içinden çıkan girişimciler gidip, Doğu Almanya'da inanılmaz boyutta yatırımlar yapmışlardır. Demek ki onlara bir itiraz da yok. Ben, buna sizin dikkatinizi çekmek istiyorum.

O halde sıkıntı nerede? Sıkıntı, Avrupa bize bütün olarak baktığı zaman karşısına çıkan bazı faktörlerdir. Şimdi onları sayalım. Şimdi Avrupa bakıyor ve Türkiye'ye şunları söylüyor: Bir: 'Çok büyüyorsunuz' diyor. Şimdi müsaade edin ama, kimsenin bir başka ülkeye çok büyüyorsunuz deme hakkı olduğunu zannetmiyorum. Biz bir Yugoslavya değiliz ki, hani onlar gibi böl, parçala, küçült noktalar da, ondan sonra 'evet ben bir Hırvatistan'ı kabul edebilirim, efendim ben bir Sırbistan'ı kabul edebilirim' de! Ne yani, ne yapacaklar? Marmara, Güney Anadolu, bilmem ne diye bölüp, ondan sonra tek tek mi alacaklar? Eğer bu böyleyse, onların geçmişte bize imzalattıkları Sevres'den farkı ne kaldı? Şimdi haklı olarak insan bu suali soruyor. İşte bizim partimiz bu suali soranlardan biri.

Peki neden bu iddiada bulunuyoruz? Bunun izahı da şudur: Almanya'ya bakın Fransa'ya bakın. Onlar çok mu küçük? Hayır, onlar da yaklaşık Türkiye kadar. Niye onlara dönüp 'çok büyüyorsunuz, bilmem ne.' Denmiyor ve denmedi. Şimdi birincisi bu, yani toprak bütünlüğümüzün ve egemenliğimizin korunması meselesi. İkinci husus, bizim nüfusumuzu çok bulmaları. Diyelim ki, o zamanlar 40-50 milyon, şimdi oldu 70-72 milyon. Bu durum AB'nin gözünde büyüyor. Şöyle ifadeler kullanıyorlar: 'Yani, biz şimdi kapıları açarsak, size serbest dolaşım iznini verirsek, milyonlarca Türk buraya gelir.' Hayır, bizim hesaba göre gitmez. Çünkü en başta çok cazip görünse bile Avrupa'ya gittiğiniz zaman orada yaşamamanın, hiç de buradan tasavvur

edildiği gibi olmadığı ortaya çıkar. Bunu kısa bir süre içinde anlıyorsun, ‘hay Allah diyorsun gene benim ülkem bütün eksiklerine rağmen en rahat yaşanılan yer.’ Demek ki, böyle, onların zannettiği gibi milyonlar, hani atlara atlamış gidiyorlar, gidecekler gibi bir durum mevcut değil. Yani, anlaşılıyor ki, o tarihi imajlar değişmemiş. Biz şimdi Viyana kapısına dayanan Osmanlı ordusu değiliz ya. Bugün Avrupa’dan hala o hava içinde bir reaksiyon görüyorsun. Şimdi o zaman da diyorsun, ‘bir dakika neden bu şekilde düşünüyorsun? Belki 15. asırda, 16. asırda 17.asırda bu olmuştur ama o zamanlar, sen de aynı şeyi yapıyordun. Ama 20.asırda gelip ordularla kapıma dayanan, beni istila eden de sendin. O halde, neden, dönmüş bana bunu söylüyorsun?’ Bu durumda, yine bizim partimiz bu suali soruyor: ‘Derdin ne? Niçin?’ O zaman cevap şu oluyor. Ben bu cümleyi, birçok ülkede bizzat duydum. Cevap şu: ‘ama yani, biz hepimiz Hıristiyan bir topluluğuz, şimdi ise içimizde gittikçe artan Müslüman gruplar var. İşte Bosna Hersek var, Arnavutluk var, Makedonya var, bilmem ne var. Bir de 72 milyonluk Türkiye’yi içimize alırsak Hıristiyanlık sulanacak.’ Bu cümle bir Fransız’ındır.

Bu şartlar altında, Türkiye’yi kabul etmek nasıl olacaksa? Demek ki, pek konuşulmamakla beraber, taht-ı şuur’da çok güçlü bir tepki mevcut. O da Müslümanlarla birlikte olmama isteği. Bir başka örnek vereyim; 1990’larda Sovyetler çöktü. Sovyetler’in peyki olan Romanya, Polonya, Macaristan, Çekoslavakya, Hırvatistan, Yugoslavya’nın parçalanmış kısımları filan, bunların hepsi ayrılıp, ayrı devletler kurdular. Ondan sonra, tek tek her biri Avrupa Birliği’nin içine kabul edildi. Hatta son müracaatı yapanlar arasında Romanya ve Bulgaristan vardı. Onlara şöyle bir cevap verilmişti: “2009 yılında kabul edilmek üzere müzakerelere başlayabilirsiniz.” Derken üstünden şöyle birkaç yıl geçti ve onlara şu söylendi: “Hazır olduğunuzu düşünerek, sizleri AB’ye daha erken kabul ediyoruz.” Böylece Bulgaristan ve Romanya AB’ye 2007’de girdiler. Güzel! Bu onların ve Avrupalıların tercihi.

Hemen bize yani Türkiye’ye dönelim. Bize verilen şeylere, dosyalara ve ilerleme raporlarına bakalım. AB raporunda bize diyorlar ki Size (Türkiye’ye) bir kere giriş tarihi veremeyiz. Müzakerelerin ucu açıktır. Biz de bunu soruyoruz neden? Neden Romanya’ya karşı ucu açık değil. Yugoslavya’ya karşı ucu açık değil, efendim Polonya’ya

karşı ucu açık değil? Bizim farkımız ne? Onu söylemiyorlar. Bu soruların cevabı yok. Zaten, diyorlar bu serbest dolaşım konusu da ‘daimi istisnalar’ arasındadır. Lütfen, cümleye bakar mısınız? buraya dikkatinizi çekmek istiyorum: ‘kalıcı istisnalar’ cümlesini söylediğin zaman hiç kimseyi rahatsız etmeyen kibar bir cümle oluyor. Şimdi, bunun tercümesini yapalım, sıradan herhangi bir kimsenin anlaması için olayı yalınlaştıralım. Denilen şey şudur: ‘size verilmeyecek olan dolaşım serbestisi, kalıcı bir durumdur’. Üstünde konuşmayız bile. Daimi istisna dedikleri husus budur.

O zaman, neden diye sormak gerekir. O zaman, ben şu andaki halimle, yani ikili ilişkilerimle, ticari anlaşmalarım ile işimi yürütüyorum, gayet de güzel gidiyorum. Peki benim avantajım ne olacak üye olduğum zaman? Hiçbir şey! Ben yine vize alacağım, yine onun vizesi neyse ona uyacağım. O halde derdim ne? Niçin girmek için yalvar yakar onların kapısında duruyorum? Anlatabiliyor muyum? Yani olayları çok dikkatli okuyup sadece bir soracaksınız: Niye? Falancaya verilmemişse, yahut da verilmişse, bana niye verilmedi yahut niçin bana verildi de başkasına verilmedi? Bunun nedeninin cevabını tatminkâr bir şekilde verebilerseniz “*go ahead*” devam edebilirsiniz. Ama veremiyorsanız durup düşüneceksiniz. Diyeceksiniz ki, o zaman bir Türkiye Cumhuriyeti olarak neden beni bu şekilde aşağılamak yetkisini kendilerinde görüyorlar?

Şimdi efendim başka bir konuya geçelim. Avrupa Birliği’ne niye girilir? Ne demiştik zengin olmak için, iş imkânları için, oradan gelecek paralardan yararlanabilmek için, nitekim mesela Yunanistan bu son şıkkın güzel bir örneğidir. Arkadaşlar inanamayacağınız kadar çok fon Yunanistan’a akmıştır. Her şeyden bir yolunu buldular ve yardım aldılar. Şimdi Yunan arkadaşlarımızın bir özelliği var: fevkalade güzel konuşurlar. Öyle güzel konuşurlar ki, sizi mutlaka ikna ederler, konuştukları kadar çalışırlar mı? Hayır. Ondan da emin olabilirsiniz. Şimdi paralar geliyor, fonlar geliyor, halk çok rahat bir hayat yaşıyor. Ama sonucu da gördük. Sonuç bir felaket oldu. Kimsenin öyle olmasını istemeyiz. Şimdi ama bizim de aklımızda aynı şey var. Fonlar gelecek bize; biz de gideceğiz orada çalışacağız filan. Şimdi, sizinle bunun cevaplarını verelim, ondan sonra karar yönüne geçelim.

2004 yılında bize ilk defa olarak ‘evet, müzakerelere başlayabilirsiniz’ dendi ve biz bunu tabii çok abartılı bir şekilde kutladık. İşte gazetelerdeki manşetleri herhalde hatırlıyorsunuzdur, ‘Savulun Avrupa, Türkler geliyor’ gibi. Zaten adamların korktuğu şey bu. Halbuki, hiçbirşeyin olduğu yok. Sadece konuşmaya başlayacağız. Yani, insan abartır da, bu kadar abartmaz. Ama işte bizde oldu bu şekilde. Hatalarımızın biri de bu. Aşırı abartılı, heyecanlı bir şekilde hareket ediyoruz. Halbuki bunu daha sakin karşılasak. Tamam oldu hele bir başlayalım, ondan sonrasını görelim, desek daha iyi olacak. O yıl da bize bir rapor veriliyor. İlk defa bir çerçeve rapor veriliyor. Arkasından bilmem ne veriliyor, yani bir türlü 2004’te başlamıyor o konuşmalar. O teferruata girmeyeceğim fakat verilen raporda da şöyle yazılıyor. Diyor ki, en başta bu ‘serbest dolaşım’ istediğiniz gibi olmayacak, yani bu madde ‘kalıcı istisnalar’ arasında ama kalıcı hayır demiyor da, istisna gibi çok akademik bir lisan kullanıyorlar. Peki, bu demektir ki, düz Türkçeyle, bizim işsizlikten kıvranan gençlerimiz istedikleri gibi Avrupa’ya gidip, iş bulamaları pek mümkün olmayacaktır. Yani orada sınırlama olacaktır. Aynen şimdi olduğu gibi. Yine Almanya’nın, Fransa’nın, Belçika elçiliklerinin önünde kuyruklar olacaklar. İşte ricalar edecekler, izin kopartacaklar. Yani, şimdiki durumdan hiç farklı olmayacak. Tamam, bunu bir hatırlayın. O zaman girme sebebimizin bir tanesi neydi: Kazançtı. Bir kere bu yok.

İki, sonra ne düşünmüştük; fonları düşünmüştük. Fonlar gelecek, bak Yunanistan ne kadar faydalandı biz de öyle yapacağız. Bak İtalya’ya ve Portekiz’e nasıl faydalandılar, onlar gibi yapacağız. Şimdi yine bize verilen dosyayı şöyle dikkatli okuyorsunuz. Anahtar kelime de orada: dikkatli okumak. Çünkü bizim taraftan yapılan iddiaların pek çoğu okunmadan yapılan iddialardır. Yani toplumda işittiğiniz bu argümanların çoğu, o raporu oturup başından sonuna kadar okumamış kimseler tarafından yapılmaktadır. *Impression* üzerine yani intibalar üzerine yapılmaktadır, ne yazık ki. Onun için o kadar abartılar oluyor. Şimdi bu raporda şöyle bir şey yazıyor. Diyor ki; 2014 yılına kadar mali yenilenme ve restructure dediğimiz yeniden şekillenme olacağı için, o yıllara kadar mali yardımlar yapılamayacaktır. Net de söylüyor sebebini. Biz şimdi bu kısmı hiç konuşmuyoruz. Şu anda 2010’dayız ama söylendiği yıllar 2004-2005. Rapor diyor ki, ‘2014’e kadar mali yapılanmalar ve yeni müesseseler

oluşacağından yardım olmayacak'. Şimdi bunun üzerinde kimse durmuyor. Bizim en çok neye ihtiyacımız var? Bu yardımlara. Hangi alanda? Tarım alanında. Neden? Çünkü bize verilen Raporda diyor ki bir Avrupa Birliği üyesi olmak için sizin tarım işçi sayınız, tarımda yaşayan nüfusunuz çok yüksek. Bu nüfusun %19'a inmesi lazım. Dikkatinizi çekiyorum. Şimdi bir Türkiye düşünün, sadece %19'u tarımda kalmış. Geri kalanı ne yapacak? Suriye'ye mi yolluyoruz veya Rusya'ya mı gönderiyoruz? Ne yapıyoruz? Avrupa zaten almam diyor. Geri kalanlar, büyük yerleşim merkezlerine ve şehirlere gelecek, şehirlerde iş arayacaklar. Şu anda dışarıda iş arayıp bulamayan kaç kişi var? Hesabını siz yapın. Ondan sonra acaba bu büyük şehirlerde asayiş ne durumda olur diye düşünün? Kapkaçlar ne olacak? Öldürmeler ne olacak, bilmem ne ne olacak? Avrupa'ya bunu demesi kolay. Şimdi siz diyorsunuz ki, 'peki ama benim bu tarımda geçişi yapmam için bana mutlaka tarım fonlarında yardım lazım ki, ben işte ara endüstri kurayım, şunu yapayım, bunu yapayım'. O diyor ki, 'bu durum, beni ilgilendirmez. O, sizin sorunuz'. Şimdi o zaman ben siyasi bir parti olarak şöyle düşünüyorum. Ben gidip, oy isteyeceğim, beni seçecek olan seçmene ne diyeceğim? 'ben seni işsiz bırakacağım, güçsüz bırakacağım mı diyeyim?' Peki, maddi yardım ne olacak? E, Allah versin! Olacak şey mi bu? Böyle bir şey söylenebilir mi? Bu sefer biz diyoruz ki, Burada bir yanlışlık var bunun düzeltilmesi lazım bunun konuşulması lazım. Başka ülkelere bunu yaptılar mı? Hayır, yapmadılar. O halde, niye bize yapıyorlar?

Şimdi başka bir noktaya gelelim. Yine orada diyor ki; uzun yıllar, ne iddiası oldu biliyor musunuz? 'Efendim gördünüz mü on dört yılınız kaldı.' Ne demek 14 yılınız kaldı? 'İşte, 10 sene sonra, dışını sık, 2014'ten sonra AB'ye giriyoruz.' Kardeşim nerede okudun bu cümleyi? Okumamış ki, onun için söylüyor. Okusa söylemeyecek onu. Sonunda çok sıkıştırdığın zaman diyor ki, 2014 dedi ya. Kullanılan cümle şu "2014'e kadar mali yeni yapılanma olduğu için bütçe dağılımı olamayacaktır." İkinci cümle de şöyle devam ediyor; "O yıldan sonra Avrupa Birliği'nin yetkili kurumlarının yeni dağılımı hesaplayacaklardır." Siz bunda herhangi bir şey gördünüz mü? Türkiye, 2014'ten sonra içeriye girecek diye bir cümle veya ima var mı? Herhangi bir kıyısından köşesinden bu mananın çıkabileceği bir şey mevcut mu? Hayır. Yok. Biz yıllarca bunun münakaşasını televizyonlarda yaptık. Bu mana vardır-hayır, yoktur, diye. Tabii ki,

yok. Dahasını da söyleyeyim size, işte insana dehşet veren de bu zaten. Şimdi ne diyorlar? Gayet akıllı bir şekilde diyorlar ki, 2014'ten sonra yeni yapılanma içinde bir açık kapı bırakıyor, yani bir ümit kapısı, olabilirsin veya olmayabilirsin, onu o zaman düşüneceğiz. Yine boş bir “umut oyunu” oynanıyor. Oynayan kendi aydınlarımız.

Şimdi belki, ilgisiz bir şey gibi gelecek size ama Türkiye, Dünya Ticaret Örgütü'yle bir anlaşma imzalamış. Dünya Ticaret Örgütü, aynen şöyle diyor: ' Tarım sübvansiyonları ekonomide büyük dalgalanmalara sebep oluyor ve eşit olmayan rekabete yol açıyor. Dolayısıyla, bunların zaman içinde kaldırılması gerekiyor. Yani fiyatlarda daha stabilize olmak için, o zamanın düşüncesi o. Böyle olduğu için, 2014'ten itibaren çok dikkatli dinleyin. 2014'ten itibaren tarım yardımları, sübvansiyonları kaldırılacaktır. '

Şimdi bu anlaşmayla, AB İlerleme Raporunu yan yana koyun ve yorumunu yapın. Ben size ne dedim, hayır demeyin, okuyun, suali sorun. Vereceğiniz cevap, doğru cevaptır. Şimdi, olay şuna geliyor: Avrupa diyecek ki, 2014 yılı geldiğinde, ' bak sana söz verdim 2014 yılında bir şeyler düşüneceğim, seni alacağım demiyor yine, sadece yardım konusunda bir şeyler düşüneceğim dedim. İşte parayı da getirdim, ama ne yazık ki, gözü kör olsun şu Dünya Ticaret Örgütü var ya, onunla siz bir anlaşma imzalamışsınız, o yasak ediyor. Şimdi ben bunu size nasıl verebilirim? Kusura bakmayın diyip alıp gidiyor. Peki, bizim durumumuz o anda ne olmuş olacak dersiniz.? Hangi durumda kalmış olacağız? Kararı siz verin. Demek ki, biline biline, hangi ülkeler, nerede, ne imzaladı hesaplanarak, dosyalar hazırlanıyor. Önümüze hafiften, küçük bir ümit kırıntısı atılıyor, ortada verilmiş hiç bir söz yok. Bırakıyorlar, biz yıllarca tartışıyoruz. 'Şimdi kardeşim, okusaydın. Ben bir şey demedim, bir söz vermedim, olabilir, dedim. Ama ne olabilir dediği de malum değil. '

Bu sebeplerle, bizim partimiz diyor ki “ eğer biz bir tarım ülkesiysek, en büyük yardım her şeyden önce tarım sektörüne gelmelidir; bu bizim için hayatidir. Çünkü aynı zamanda, bu bizim sosyal yapımızı da etkileyecek bir durumdur. Eğer bunu veremiyorlarsa bizim bunlara ümit bağlamamızın da bir sebebi yoktur”. Şimdi bu analiz makul mü? Makul. En azından bizim açımızdan makul görünüyor bu.

Şimdi size başka bir noktadan bahsedeceğim. Bu o kadar kritik ki, bunu hiçbir zaman unutmamanız lazım. Bu kısım, ana dosyanın içinde değil, yani ilerleme raporunun içinde değil. İlerleme raporu 178 sayfa. Gayet teknik bir rapor ama ona bağlanmış olan iki tane küçük rapor daha var. Bir tanesi '*Recommendations*,' yani, 'tavsiyeler' adını taşıyor, diğeri de '*European Issues*,' yani 'Avrupa Meseleleri'. Şimdi ona baktığın zaman sadece ismine baktığın zaman bile aman canım ne olabilir, birkaç tane tavsiyede bulunmuşlar denebilir. Arkadaşlar, aklınıza gelebilecek en tehlikeli tavsiyeler o noktaya konmuş. O, on üç sayfanın içine yerleştirilmiş; o 30 sayfanın içine yerleştirilmiş. Bir tanesi diyor ki mesela; Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmeden önce yapması gerekenler arasında tavsiye ettiklerimiz diyor: Ermenistan ve Yunanistan olmak üzere tüm komşularıyla aralarındaki problemleri halletmeleri gerekmektedir. Peki, problem halledeceksek, bu iki taraflı olur. Tek suçlu biz değiliz. Onların niyeti var mı? Gördünüz, Ermenistan'ın var mı yok mu? Ortaya çıktı. Yunanistan'ın niyeti var mı? Yok. O halde yani neden bütün yükü benim üstüme koyuyorsun? Diyebilirsin ki, 'Türkiye bu süreç içinde, şunu, bunu yapmalı' dersin amenna! Hiç kimsenin bir söyleyeceği olmaz. Hayır, öyle demiyor. Kelimeler çok önemli nasıl yazıldığı "Türkiye bunu halletmeli" diyor. Yani bu şu anlama geliyor, onların taleplerine hayır diyemezsin, kabul edeceksin. Kabul edebileceğin var, etmeyeceğin var. Soykırımını niye kabul edeyim? Soykırımı yapmadık. Ölümler oldu mu? Oldu. Ama soykırımın da Birleşmiş Milletlerde bir tanesi var: 'Kasıtlı olarak, hükümet tarafından, belli bir grubu yok etmek üzere verilmiş emirler; yapılmış sistemli eylemlerdir' diye tarif ediyor. Hangisi oldu bunlardan? Hiçbiri. Demek ki olmayan bir suçu kabul ederekten bize şart koşuluyor, suçu kabul etmemiz isteniyor.

O zaman yine bizim partimiz dedi ki, "yok burada doğru olmayan bir şey var. Neden bu suçu kabul etmek durumunda kalalım? Bir problem varsa iki taraflı olarak da çözülebilir." Yunanistan'la keza öyle, efendim Kıbrıs konusu keza öyle, ama bunlar sadece birkaç tanesi. Bu küçük kısımda, Türkiye'deki Vakıflar konusu da ele alınıyor. Bunların hepsi burada.

Diyorlar ki, bütün diyorlar azınlıkların mallarının iadesi, bilmem nesi lazım. Öyle bir harita çıkıyor ki, böyle Türkiye'nin içinde,

küçük küçük; belki 100 belki 200 belki 500 tane bağımsız nokta gibi diyebileceğim vakıflara ait ama, yabancı vakıflara ait araziler. Şimdi böyle bir şey yaptığın zaman, sen zaten kendi dokunu parçalamaya doğru gitmeye başlıyorsun. Düşünülecek bir şey! Ama en tehlikelisi, GAP suları ile ilgili. Müsaade edin onu size okuyacağım. Bir paragraf, hatta çok kısa bir paragraftır. Bakalım siz ne düşüneceksiniz? GAP sularının yönetimi, Avrupa Birliği'nin ilerleme raporunda bize müzakere izni verildikten sonra gönderilen raporda, küçük meseleler raporu kısmında gizli. Ana teknik raporda değil. Küçük kısımda gizli. Bu kısmın onuncu sayfasında şöyle deniyor: "GAP bölgesinde bulunan barajların bunlar yirmi iki barajdır ve hepsini kendimiz yaptık hiçbir yerden yardım almadan, ne Dünya Bankası'ndan, ne başka yerden ve çok zengin su kaynakları olan Dicle ve Fırat nehirlerinin ve havzalarının ileride uluslararası bir idare altına alınması konusunun da gündeme geleceği dile getirilmiştir".

Acaba, bu size, bizim Boğazlar Anlaşması'nı hatırlatan bir hava yaratıyor mu ki biz 1936'ya kadar onun mücadelesini verdik? Bir kere, bizim baraj sularımızı dışarıdan idare etmek konusu, uluslararası bir kontrol altına yerleştirilmesi kimin hakkı? O bizim egemenlik hakkımız içinde olan bir şeydir. Biliyor musunuz, işin en can sıkıcı yönü ne? birazdan okuyacağım, müsaade edin İngilizce okuyacağım "*Water in the Middle East will increasingly become a strategic issue in the years to come and with Turkey's accession one could expect international management of water resources and its infrastructures, dams, irrigation schemes in the Euphrates and Tigris reverse basins and cross border water cooperation between Israel and its neighbouring countries to become a major issue for EU*" tercümesini ediyorum; Türkiye'nin bu sularının uluslararası bir idare altına konulması düşünülmektedir. Çünkü önümüzdeki yıllarda çok nadir bir meta haline gelecek olan suyun özellikle de Ortadoğu da önemli bir rolü olacağından, İsrail ve komşularının yeteri kadar su alması meselesi Avrupa'nın gündeminde olacaktır.

Arkadaşlar, bir şeyler yazılırken hele diplomatik lisanla, biliyorsunuz ben Avrupa Konseyi'nde çeşitli gruplarında çalıştım, kullanılan kelimeler ve yerleştirilme tarzları o kadar önemli ki bir kelimenin konması veya konmaması bile çok büyük fark yaratabilir. Şimdi dikkat edin, burada cümle nasıl yapılmış. İngilizcesinde,

Türkiye'nin suları dedikten sonra GAP diyor, hep GAP diyor oraya ve arkasından diyor ki, İsrail ve komşularının suyu paylaşması, bu su eğer Türkiye'deyse tabii ki Türkiye'de Dicle Fırat'ı biliyorsunuz. Diyarbakır'dı, Urfa'ydı, diğer GAP bölgesini biliyorsunuz. Bütün oralarda Türkiye'nin adı geçmiyor, coğrafi olarak baktığında, Türkiye, Suriye, Ürdün ve İsrail dese coğrafi bir sayım yaptırıyorum. Anlatabiliyor muyum derdimi? Bu rapor hepsini atlıyor. GAP'tan sonra diyor ki, 'İsrail ve komşularının eşit su hakkı için'. Bunun diplomatik yorumu nedir biliyor musunuz? O bölgelerde politik açıdan çok önemli değişikliklerin olacağıdır.

E, şimdi arkadaşım bunu sormaz mısınız? Siyasi partiler niçin vardır? Siyasi partiler nihayet bir yoldur. Ne için? Halka hizmet için. Devlete hizmet için. Onu belli hedeflere götürebilmek için. En azından bunu sorman icap etmez mi? Bu bizi nereye götürüyor? Ben neden kendi elimle götürüp sular gibi en önemli şeyi onlara teslim ediyorum? Neymiş? Beni Avrupa Birliği'ne üye kabul etmek üzere razı etmek için. Üstelik de hiçbir faydam yok. Para desen gelmiyor. Efendim, dolaşım desem, kısıtlanıyor. Dahası da var. Olayı da zorlaştırıyorlar. En başta bize verdikleri rapor da otuz beş bölüm vardı. Ondan sonra bu sayı otuz yediye çıkartıldı. Şöyle bir usul var, AB'de bölümlerin açılması ve kapanması bütün üyelerin evet demesine bağlıdır. Yani Türkiye için 37 defa bu yapılacak. Her chapter için 27 ülkenin evet, veya 27 ülkenin hayır demesi lazım. Bu her bölüm için tekrarlanacak. Siz sadece matematik olarak çarpın bakalım kaç defa imtihandan geçmemiz icap ediyor.

Arkasından da bir madde daha getirdiler ve bunda Fransızlar başı çekti, arkasından Hollanda ona katıldı. Türkiye %100 bütün istenileni yapsa dahi, bütün 37 *chapter*'i de istenildiği gibi bitirse bile, sonunda hükümetler halkı referanduma çağıracaklar ve bu referandumda, 'Türkiye'yi kabul edip, etmediklerini soracaklar'. Referandumda diyelim ki, Belçika 'hayır' dedi ve yahut Lüksemburg. Bitti. Ondan sonra temyiz etme hakkınız da yok. Hani yeni baştan başlayım, desek bile imkanı yok. Bitti. 37 *chapter*'in açılıp kapanması kaç yıl sürer dersiniz? Şimdiye kadar, aşağı yukarı, on, on bir *chapter* açıldı, sekiz tanesi askıya alındı. Bir kısmı Fransa'nın isteğiyle, bir kısmı Kıbrıs'ın isteğiyle. Bunların tekrar ne zaman açılacağı belli değil. Askıda duruyor.

Şimdi size Nisan ayında çıkan bir oylama vardı, Ondan bahsetmek istiyorum. Şimdi efendim, Almanya, İspanya, İtalya, Fransa ve İngiltere’de halk yoklaması yapmışlar: Bir referandum olduğu zaman ne yaparsınız? Evet deriz, hayır deriz, emin değilim(bilmiyorum) şıkları ile cevap istemişler. Bu halkların %50 veya üstü,’ hayır’ demeye niyetli şimdiden. Sene 2010 Nisan, fazla eski bir araştırma değil, aşağı yukarı %20 kadarı bilmiyorum diyor. ‘Evet’ diyenler zaten %20’yi geçmiyor. Nereden bakarsan bak, yani tabiri caizse biz bunların istedikleri bütün şartları yerine getirsek ve onlara her dediklerini versek bile, sonunda onlar referandumuna gittiklerinde, çok büyük ihtimalle sonucun “Hayır” olarak çıkacağı aşikâr gibi. Kendileri söylüyorlar. Kimse söylemiyor.

Bir başka olay. Bu da çok enteresan. Mesela İngiltere ve Fransa birlik üyesi ve bunlar şartla girdiler. Şöyle ki: İngiltere, ‘ben’ dedi ‘uzun yıllar “*Common Wealth*” başkanı olarak bulundum’, yani imparatorluk dağıldıktan sonra biliyorsunuz İngiltere *Common Wealth*’i kurdu. Yani o zamanın eski sömürgelerini kendine adeta gayet gevşek bir bağla bir şemsiye altında topladı diyelim. ‘Ben’ dedi ‘ancak onlarla girerim, AT’ye ve kendi ilişkilerimi de muhafaza ederim. Çünkü ticaretim, bilmem neyim çok büyük miktarda onlarla’. Avrupa bu durumu kabul etti. Yani bu şartlara itiraz etmediler. Derken, Fransa’da buna benzer iddialarda ve isteklerde bulundu. Dedi ki, ‘benim de Kuzey Afrika’da, Güney Afrika’da çeşitli yerlerde buna benzer ilişkilerim mevcut. Belli bir kültür alanım var, kullanılan kelime o, kültür alanı, ben de bunlardan vazgeçemem ‘dedi. AT bu talebi de kabul etti. Bize, Türkiye’ye ilk söylenen sözden bahsediyorum. Şartlardan biri, ‘sizin Orta Asya’da ve Kafkaslarda bulunan devletlerle çok yakın ilişkileriniz ve özel bağlarınız hoş görülemez. Burada derhal EU şartlarını uygulayacaksınız yani kısıtlamaları.’ Nede neden diye sormak gerekir. Dedim ya sadece, bu soruları sorun: ‘Neden deyin, ona yapılan bana yapılmıyor? yahut da bana yapılan, ona yapılmıyor?’ Eğer cevap sizi tatmin ediyorsa, o zaman doğru cevabı buldunuz demektir. İşte arkadaşlar biz bütün bunları düşünerekten, bizler parti olarak AB’ye bu şartlar altında girmeye “hayır” dedik’

Bir de günümüzden, bir örnek vereyim size. Mesela, medeni kanunu, benim Mecliste olduğum günlerde değiştirdik, yeniledik, modernleştirdik. Ondan sonra sıra ceza kanununa geldi. Ceza kanununda da yenilikler hemen bizden sonra yapıldı ve şimdiki hükümet o sırada başta bulunmaktaydı. Bu ceza kanununda bir madde vardır. Aile içi hukukunda, zina suç olarak kabul edilir ve belli cezalara tabidir. Bu maddenin meclisten geçtiği gün, Sayın Başbakan Avrupa'da bulunmaktaydı. Avrupa'da temsilciler bu konuda kıyameti kopartıyorlar. Derhal Avrupa Birliği'nin sekreteri kendisiyle görüşme talep ediyor falan. Diyor ki bakın parlamentonuzdan böyle bir yasa geçti. Avrupa bunu kabul edemez. Avrupa'da böyle bir şey yoktur. 18'ini geçmiş herkes, aklı başında insandır. İstedğini yapabilir, bizler buna karışmayız ve ceza falan uygulamayız. Baskılar sonucunda, Avrupa'dan telefon ediliyor ve Pazar günü TBMM tekrar olağanüstü toplanıyor. Olağanüstü toplantılarda gelen herkes 2 günlük yevmiye verilir. Hükümet böyle büyük bir masraf içine giriyor. Pazar günü tek gündemli bir toplantı yapılıyor ve 'zina suç değildir' diye karar çıkıyor. O kadar. Avrupa'nın dediği yapılmış oluyor. Arkadaşlar, belki diyebilirsiniz ki; bu insanların kendine has bir olaydır, biz ne karışırız. Hayır, toplum bir bütündür. İçinde yanlış yapan fertler arttıkça, o toplumun da içinde yaşamak güçleşir. Eğer, siz ahlak kurallarının tümünü ortadan kaldırmaya doğru adımlar atmaya başlarsanız, o zaman ne şekilde bir sosyal dürüstlük yaratacaksınız ve neden biz bunu Avrupa diretti diye yapıyoruz? Hani böyle bir talep kökten gelse, toplumun içinden gelse, efendim bir yerlere ulaşırsa, belki bir sosyal sebebi vardır, derim. Ama böyle bir şey yok. Nihayet biz bu toplumda yaşayan bir insanız. Ama bu baskı buradan değil de, AB'den gelirse ve 'efendim, biz yapmıyoruz, siz neden bunu suç sayıp, ceza veriyorsunuz?' diyerek, kaldırtırlarsa, bu kabul olunamaz bir olay haline gelir. O zaman, ben bunun adına bir üyeliğe girmek değil de, bir etki, bir mandanın altına girmek olarak bakarım.

Şimdi asıl hiç konuşmadığımız bir yön daha var. Ekonomi dedik, finans dedik, ceza kanunu dedik, efendim yasalar dedik. Bu arada da yabancılara, biz alabildiğine toprak veriyoruz, satıyoruz bilmem ne yapıyoruz. Şikayet edilince de verilen cevap: 'E, canım sırtlarına alıp götürmüyorlar ya, efendim mütekabiliyet var'. Hayır yok! Ben birçok Avrupa ülkesinde bulundum. Orada Türkler 20 yıl çalıştıktan sonra iki göz bir ev alabiliyorlar. İşte aldıkları mülk odur.

Ama yabancı geliyor burada çiftlikler alıyor, köyler kapatıyor. O karşılık yok yani. Sadece isimde var. Karşılıklı mal alabilirler diyor. Ama ne kadar mal alabilirler deyince hayretler içinde kalıyorsunuz. Bir de Türkiye çapında onun haritası çıktığı zaman diyorsunuz ki, bir dakika! Bir dakika! Ne oluyor? Falan. Bunlar hiç konuşulmuyor. Hepsini geçelim. Egemenlik denen bir şey var. Bizim Meclis'in en büyük yerinde o yazar. Her gün gözümüzün önünde: “ Egemenlik Kayıtsız, Şartsız Milletindir.” Şimdi ekonomi kısmını, sosyal kısmını, her şeyi bir tarafa bırakın. Sadece siyasi kararlar kalsın ortada. Biliyorsunuz ki sonunda Strazburg ve Brüksel bütün kararların merkezi olacak. Neden diyeceksiniz Strazburg ve Brüksel? Efendim işte II. Dünya Savaşı sırasında Almanya Avrupa'yı birleştirmeye çalışmıştı. O zamanlar merkezler Berlin falan olacaktı. Şimdi milleti korkutmadan, Avrupa Birliği havası içinde tekrar bir Avrupa'nın birleşmesi durumu var. Bu sefer diyorlar ki, ' yok vallahi biz kimseye baskı falan yapmak istemiyoruz. Mesela efendim Brüksel olsun ne çıkar?' Brüksel dediğin yer Bursa kadar yer mesela. Üye olduğun andan sonra orada verilecek kararlara uymak zorundasın yani sen egemenliğinden, karar yetkinden, dış politikadaki bazı görüşlerinden vazgeçmek zorundasın. Çünkü adı üstünde Birlik. Avrupa Birliği. Amerika'da Teksas eyaleti veya New York eyaleti ben bildiğimi yapacağım diyebilir mi? Diyemez, çünkü Amerika Birleşik Devletlerinin bir parçasıdır da ondan.

Avrupa'nın gittiği de Avrupa Birleşik Devletleri'dir. Hedefleri odur. Adım adım oraya gidiyorlar. Bunun şimdiden hükümet oluşumuna başladılar bile. Mesela bizim basında çok konuşulmayan bir şey var hatta hiç konuşulmuyor. Mesela Almanya'yla Fransa'nın şu günlerde birlikte çalışıyorlar. Geçen yıldan itibaren, geçen yılın ortasından itibaren müşterek komisyonlar kurduklarını biliyor musunuz? Belki bazılarınız biliyordur. Bu komisyonlar bakanlıklar gibi işliyorlar, beraber kararlar veriyorlar. Bu deneme safhası başarılı oldukça bu genişleyecek ve Avrupa'ya oturtulmaya çalışılacak.

O zaman biz kendi isteğimizle, sırf para kazanmak için veya sırf Avrupa'da dolaşmak için ne yapmış oluyoruz? Kaldırıp kendimizi onların egemenliğinin altına mı yerleştiriyoruz? İşte bu suali sormamız lazım ve bu çok hassasiyetle üstünde durmamız gereken bir şeydir. İşte bütün bunları düşündükten sonra partimiz 'hayır, hele bir

daha düşünelim' demiştir. Eğer bizim şartlarımız kabul edilmezse, bize bütün bu dayatmalar yapılırsa, bunun karşılığında hiç bir şey verilmezse, niçin buna ihtiyacımız var? Ben bir şey söyleyeyim mi siz o parti işini bir tarafa bırakın. Yanımda bir rapor var. Bu rapor, hatta iki rapor. Bir tanesi İngilizcesi 2025 *Global Trends* yani "2025 Küresel Akımlar", orada diyor ki Amerika tarafından yapılmış birçok *research* yani think-tank'in bir araya gelip hazırladığı bir rapordur bu. Diyor ki: 'önümüzdeki on beş- yirmi yıl içinde yani 2025-2030 yıllarında yükselişi önlenemez ülkelerden bir tanesi Türkiye olacaktır. Türkiye Avrupa Birliği'nin içinde değil ama buna rağmen onlardan daha iyi bir gelişme içinde. Bunu onlar diyorlar. Biz demiyoruz. Ha, demek ki bizde bazı potansiyeller var. Eğer biz biraz daha sual sorup, nedeni, niçini bir araya koyup, bir dengeyi tutmaya baksak çok daha farklı şeyler yapabileceğiz. Yanımdaki diğer şey de, *Rand Corporation*'ın bu sene çıkarttığı "*Troubled Partnership*" Amerika ile Türkiye arasındaki ilişkileri inceliyor, irdeliyor. Çok önemli bir şey var orada da. Bu araştırmada da, 2040 yılına gelindiğinde, Türkiye'nin önde giden on ülkeden biri olacağı konusu. Bütün bunlar varken kendi içimizdeki potansiyeli görmezden gelip, aklımıza takmışız ille de Avrupa Birliğine girelim diye.

Avrupa Birliği'ne girmek istiyorsak onların da bize eşit muamele etmeleri gerekir. İtalya'ya yaptığı gibi, Romanya'ya yaptığı gibi, bilmem kime yaptığı gibi davranırlar, amenna girelim! Hayır, onların hiçbirine yapmadığını bize yapıyor, hiçbirine koymadığı şartları bize koyuyorlar sonra da bütün fedakârlığı Türkiye'den bekliyor. Öyle bir hava ki sanki bizim elimiz onlara mecburmuş gibi. Hayır arkadaşlar, elimiz onlara mecbur değil. Biz, zaten onlarla işbirliği yapıyoruz. Ticaretimizi yapıyoruz, şunu yapıyoruz bunu yapıyoruz. Kaldı ki biz dünyanın birçok yerine de açılıyoruz. O halde bunu bir *fixation* olmaktan çıkartmamız lazım. Bir takıntı haline getirmeyelim. Olaya olabilecek bir işbirliği, eğer olmadığı takdirde de, alternatif olabilecek işbirlikleri olarak bakmamız gerekmektedir. Yükselen bir Çin var, Rusya'yla ilişkilerimiz var, Orta Asya'ya açılan kapılarımız var, Karadeniz işbirliğimiz var yani bizim elimizde o kadar alternatif var ki neden biz bu takıntıdan kurtulmuyoruz diye sormalıyız. Kısacası bizim görüşümüzün ana hatları budur efendim.

Demet Sezgen: Konuşmanız için çok teşekkür ederiz. Soru soracak arkadaşlar varsa o soruları alabiliriz.

Oya Akgönenç: Memnuniyetle.

Soru 1: Ben bir soru soracağım.

Oya Akgönenç: Buyurun efendim.

Soru 1: Avrupa Birliği dışında bir soru olacak benimkisi, Türkiye'nin Doğu politikasıyla ilgili. Özellikle İran'la ilişkilerimiz konusunda Osmanlıdan beri süre gelen ilişkilerimizi nasıl değerlendiriyorsunuz ve İran bağlamında, İsrail'le şimdi olanlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Oya Akgönenç: Arkadaşlar bir saat daha burada olmaya razı mısınız bu cevabı vermek için? Şimdi iki tane dev soru sordunuz. Bunlara çok çok kısa cevaplar vereceğim. İran'la olan ilişkilerde, Avrupa bugünlerde şunu söylüyor: 'Türkiye nedense Amerika'nın istediği yönde hareket etmiyor. O son bahsettiğim rapor var ya *'troubled partnership'* orada bunu uzun uzun da ele alıyor. Tabii, bence gerçekçi bir tahlil de yapıyor. Şimdi bizim tutumumuza gelince:

Biz, İran'la kaç yıldır savaşmamışız. Tabii, Tarihte çok savaşmışız ama, onu bitirdikten sonra yani Kasr-ı Şirin'den sonra, 1639'dan beri sınırimız değişmemiş. 2010'da da İran'ın bunu değiştirmeye niyeti yok. Çünkü herhalde bu bölgede tek dost kalan ülke Türkiye'dir. O halde, her şeyi yaparlar ama, zarar vermemeye çalışırlar.

İkincisi, bu adamlar ısrarla diyorlar ki, biz nükleer enerji üstünde çalışıyoruz. Bunu sağlık tesislerinde, elektrik üretiminde, şunda, şunda kullanacağız ve kontrole açacağız. Dünya Atom Enerjisi Kurumu istediği zaman gelip kontrol edebilir. Hemen bir atlama yapayım, İsrail hiçbir şekilde bu kontrolü kabul etmemiştir. Şimdi bütün buna rağmen Amerika ille tutturuyor, eğer bunlar belli bir kapabiliteye ulaşırlarsa, mutlaka atom bombası da yaparlar. İşi o kadar ileri götürdüler ki sonunda İranın en büyük dini lideri kalkıp dedi ki, 'biz, masum insanların tepesinde bomba patlatıp, yüz binlerce, insanı öldürmeyi günah telakki ediyoruz. Dolayısıyla, bomba yapmaya niyetimiz yok'.

Açık ve net söylüyor bunu. Yine de kabul görmedi. ABD ve Batı hayır diyor, eğer bu kabiliyeti arttırırsa bunlar bomba yapabilir. Peki, bunu en çok kim söylüyor? en çok İsrail söylüyor. İşin garip tarafı, İsrail de sürekli İran'a saldırma planları yapıyor ve Amerika onu bazen zor frenliyor 'hayır yapmayacaksın' diye zor durduruyor. Daha birkaç ay önce öyle bir durum oldu. Onlar (İsrail) dediler ki bırakın biz tek başımıza halledelim. Amerika 'hayır' dedi ve frenledi. 'Orta Doğu'yu hallaç pamuğu gibi atmanıza izin vermeyeceğiz', dediler.

Üçüncü olarak, şimdi bizim açımızdan baktığımızda biz İran'dan ucuz gaz alıyoruz, ticaret yapıyoruz. Dünya krizden sıkıntı çekerken, biz *border trade* dediğimiz şeyle yani sınır ticareti sayesinde çok kazanç elde ediyoruz. Bu durumda biz yani Türkiye, gerekçe olarak şunu diyor: Şu anda ben hükümet için konuşmuyorum, objektif olarak olaylara baktığımda şöyle düşünüyorum: 'durduk yerde ben niye altın yumurtlayan tavuğu öldüreyim? Bana bir zararı olmadı. Olacak gibi görünmüyor da. Amerika kızıyor diye, İsrail kızıyor diye, neden ben kendi çıkarıma zarar vereyim? Herkesin kendi milli çıkarı farklıdır. Ben kendi milli çıkarımı bu şekilde görüyorum. İşbirliğiyle. Kiminle? İran'la, Rusya'yla, onlarla biz *barter* ticareti yapıyoruz, arada Dolar bile kullanmıyoruz. Herkes kendi parasını kullanıyor. Dünyada ki ekonomik krizin içinde, böyle sıkıntılı bir anda, bunun ne kadar büyük bir avantaj olduğunu düşünün. Neden bundan vazgeçelim? Dolayısıyla, mesela, dün müydü, evvelsi gün müydü? Birleşmiş Milletlerde, dünyada ki nükleer silahla ilgili bir toplantı yapıldı. Amerika'nın elinde 1113 tane nükleer başlık var. Diğer taraftan, şu anda İsrail'in elinde 300 başlık mevcut. Ama, hiç bunlardan bahsedem, tartışma konusu yapan yok. Bu bombaları yok edelim, kaldıralım, yasaklayalım diyen de yok. Kısacası, bu grupların bombaları var, ama başkalarının olmasın, isteniyor. Onun üzerine yine aynı mihval üzerinde bir ifade kullanıldı. Yani olacaksa herkeste olsun, olmayacaksa kimsede olmasın, ama sağlık hizmetiydi, elektrik hizmetiydi bunlarda nükleer kullanıma izin verilmelidir, diye konuşmalar yapıldı.

Dördüncü husus: Bundan kısa bir süre sonra, Türkiye olarak biz de nükleer tesisler kurmaya başlayacağız. Peki, birileri çıkıp da, mesela yine aynı İsrail, dese ki, 'efendim, Türkiye benimle şimdi iyi geçinmiyor, ben güvenliğimden emin olamam. Belki bana saldırır,

onun için onun bu konuda ilerlemesini istemiyorum.’ Böyle bir durumda acaba biz ne deriz? Demek istediğim, olaya biraz da bölge olarak, kendi çıkarımız olarak, kademeli olarak bakmalıyız. İlk defa, biz ve etrafımız, ondan sonra uzak komşularımız, ondan sonra dünya dengeleri. Ancak bu şekilde olaylara yaklaşırsak, doğru bir karar verebiliriz. İsrail’e gelecek olursak, İsrail’le biz 1947-48’den beri dost geçiniyoruz ve sonradan, 70’lerden sonra da, ilişkilerin önüne “stratejik dost, ortak” adı eklendi. Fakat İsrail’e genel olarak baktığımızda, İsrail’in son yıllarda Türkiye’yle olan ilişkilerinde verdiği sözleri tutmadığı görülmektedir. Benim son makalelerimden biri, Türk-İsrail ilişkilerini uzun, uzun inceliyor. Eğer ilgilenirseniz mecmua ismini, yayın sayılarını falan verebilirim. Gelişmeleri aydınlatma açısından bir örnek vereyim: mesela, biz İsrail’den 10 adet drone (insansız uçak) ısmarladık. Üstünden iki yıl geçti ama teslimat yok. Anlaşma ise, on beş ay içinde teslimata göre yapılmıştı. İki yıl sonra ‘nerede bizim dronelar?’ diyoruz. Dolaylı bir cevap alıyoruz. Şimdi drone bize niçin lazım? Güvenliğimiz ve terörle mücadelemiz için lazım. Bizim PKK ile mücadelemiz için lazım. Bize bir tane dron getiriyorlar. Ama siyah kutusu onlarda. ‘bir dakika,’ diyoruz,’ bunun siyah kutusu nerde?’ Bizde, diyorlar. Niye sende diye soruyoruz? Cevap muğlak. Parayı veren ben, dronu yaptıran ben, kullanacak olan ben, kutu niye sende? Bütün bilgi bu siyah kutuya kaydedilecek ve İsrail de bütün bu bilgileri, havadan paylaşacak. Böyle bir şey olabilir mi? Bunun üzerine Türk Silahlı Kuvvetleri diyor ki; ‘hayır biz böyle bir şeyi kabul edemeyiz. Siyah kutu da gelecek, öbür alet de gelecek. bize hepsini tam vereceksiniz.’ Türkiye böyle bastırınca, İsrail mecburen bunu veriyorlar ama, ben hala bu konuda rahat değilim. Eminim, Türkiye’ye verilmeden, bir başka kopyalama yolu yapılmıştır. Kendi kanaatimi söylüyorum. Bunun da nedenini anlatmak gerekir: Türk uçakları ve dronlar o bölgelerde uçtuğu zaman İran sınır boyları da görüntülenmektedir. Böylece İsrail, kolay yoldan İran hakkında bilgi toplamak istemektedir. Yani var mı öyle bir şey?

İlk parti (4 dron) teslimatından sonra diğer 6 tanesini de yetiştirebiliriz dediler. Yine bir uzatma aldılar. Ve biz, yine de ne gecikme cezası kestik, ne bir şey. (bu arada da bunların 3 tanesi düştü).

Bir başka örnek: diyelim başka bir ihale var mesela elimizde ki ABD yapısı F-16 uçakları için. Bu F-16'ların, bakım ve tamiri işini İsrail firmaları ile yapmamız için Amerika zorluyor. Gaye, bizleri daha çok bir araya getirmek ve yakınlaştırmak. Yalnız ortada garip bir durum var. Şimdi açık piyasada ihaleye giriyoruz. F-16'ları bize yapan Amerikan firması daha ucuz fiyat teklif ediyor. İsrail bunun iki katı fiyat veriyor. Biz diyoruz ki, yani aklımızı kaçırmadık herhalde, bize bu uçağı yapanlarla çalışacağız. Hem daha doğru bir teknik seçim olur, hem de fiyat daha uygun olur. Ama, hayır, Amerika bastırıyor yok diyor siz stratejik ortakısınız, ben artık “overseas” yapmıyorum. Dolayısıyla, İsrail'den alacaksınız. Türkiye bütün bunlara katlanmak zorunda kalıyor.

Bir üçüncü örnek de Ottawa anlaşması. Bu anlaşmaya göre, bütün ülkeler 2013 yılına kadar, sınırlarında ki bütün mayınları temizleyecekler. Bu bir BM'ler anlaşması. Herkes uymak zorunda. Onun üzerine, Suriye-Türkiye sınır bölgesinde hemen hazırlıklar yapılıyor. Orada 550 km uzunlukta bir mayınlı arazi var. İhaleye açılmak üzere hazırlanıyor. Bu ihaleye kim giriyor dersiniz? Yedi tane İsrail firması. Yani, biri almazsa, öteki alacak. Biz parti olarak, o kadar çok gürültü koparttık ki bu konuda. Halkı ve hükümeti uyarmaya çalıştık. Dedik ki: ‘niye bizim ordumuz yapmıyor bu temizleme işini? Onları oraya koyan bizim ordumuz zaten, yahut da neden Türk firmaları yapmıyor? Sonunda bu konuda ki kanunu geri çekilmek zorunda kalındı. Şimdi bir Türk firmasına verildi küçük bir kısmı, ama gerisi ne olacak bilmiyorum. Yani, öyle olaylar var ki, en hüsnü niyetli bir şekilde düşündüğün zaman bile huzursuz olabiliyorsunuz.

Bir de, Gazze'de olan olaylar var. Bunlar artık insanlık sabrını taşırdı ama, bunu söylediğiniz zaman kötü oluyorsunuz. Sonuçta, bir dost der ki, 'kardeşim şunu yapma, bunu yap. Sen de eğer burada (Orta Doğuda) yaşamak istiyorsan, bir- iki tane de dostun olmalı.' Ama İsrail bunu kabul etmiyor, olumlu veya olumsuz hiçbir tenkiti kabul etmiyor. O hata yapmadı, onu olduğu gibi kabul edeceksin. Çünkü onlar Hitler'den çok çektiler, o halde onlara laf söylenemez. E, peki, şimdi onlar da Filistinlilere çektiriyorlar. Üstelik de bu Filistinliler, Avrupa'da veya Almanya'da falan da değillerdi. Biz de bir dost olarak diyoruz ki, 'yapma! Olayları dostlukla hallet.' fazla bir

şey de demiyoruz. Yani, benim için(Türkiye için) özel bir şey yap da demiyoruz. Buna rağmen, İsrail hiçbir uzlaşmaya yanaşmıyor. Demek ki, burada bir dünya bakışı farkı ortaya çıkmış oluyor. Onlar (İsrail) Gücün üstünlüğünü kabul ediyorlar. Biz, Hakk'ın, haklı olanın, üstünlüğünü. Bu nerede duracak onu bilmiyorum. Şimdilik diplomasiyle idare ediliyor.

Oya Akgönenç: Çok teşekkür ederim sabrınıza.

6.2. Oya Akgönenç ile Gerçekleştirilen Röportaj

AB Analiz: İmtiyazlı ortaklıkla başlamak istiyoruz. Avrupa Parlamentosu'nda biliyorsunuz bütçe raporu görüşülüyor ve bu bütçe raporunda Türkiye için katılım öncesi destek yerine “imtiyazlı ortaklık”, “özel üyelik”, “özel komşuluk” gibi ifadeler kullanılıyor. Her ne kadar şu an tavsiye niteliğinde olsa da Konsey onaylarsa o zaman imtiyazlı ortaklığın da hukuki zemini oluşturulmuş oluyor. Bu çerçevede Parti'niz imtiyazlı ortaklığa nasıl bakıyor ve bu durum Türk kamuoyunu nasıl etkiler?

Oya Akgönenç: İmtiyazlı ortaklık fikri bir süredir gittikçe sıklıkla dile getiriliyor ve bunun da başını çeken Merkel ile Sarkozy. Ve bunu sakladıkları da yok. Diyorlar ki biz evet Türkiye'ye karşıyız ama ondan sonra hemen bir ama diyorlar, ama yani bunda şahsi bir kötülük düşmanlık yok, sadece Türkiye bizim için çok büyük, daha hazır olduğuna inanmıyoruz. Sonra Sarkozy diyor ki işte kapalı kapılar arkasında “Hıristiyanlık sulandırılır” şeklinde laflar ediyor işte. Merkel de aynen katılıyor. Şimdi Merkel'e şaşmazsın nihayet bir rahibin kızıdır, ama Sarkozy'ye acaba ne oluyor? O da Fransız düşüncesini yansıtıyor. Tamam, öyle olduğuna göre zaten bunların akıllarında bu var. Daha önce Barselona Anlaşması'nı kullanarak bizi Akdeniz grubuna itmek istediler. İşte siz bakın bu kadar kıyınız var orda onlarla daha yakınsınız, Ortadoğu'yu tanıyorsunuz. Biz dedik ki hayır, bizim onlarla zaten işbirliğimiz var. Baktılar ki o pek tutmayacak, bunun üzerine şimdi bu imtiyazlı ortaklık yolu, canım işte birçok hakkın olacak, hemen hemen hepimiz kadar ama ortak olmayacaksınız.

Şimdi rica ederim sen beni Gümrük Birliği'ne almışsın, zaten Gümrük Birliği ile namütenahi yararlanmışsın. Ona karşı ben fazla yararlanmamışım, şimdi sıra gelmiş verdiğimin karşılığını almaya. Sen bana diyorsun ki yok yok sen imtiyazlı ortak ol, sen dışarıda dur. Ha bu o demektir ki, o kapalı kapının dışında bırakma gayreti. Yeni bir metotla, o halde bu kabul edilemez bir olay. Benim partim buna katıyen sıcak bakmaz. Zaten üyelğe de bakmıyoruz ve şöyle bir sual sorabilirsiniz. Hazır işte bu üyelik değil, ama ben her şeyden önce Türkiye'nin şerefini düşünme mecburiyetindeyim. Ya sen kim oluyorsun da Türkiye'nin prestijini kırarak şekilde kapının dışında mı kalırsın, bahçenin dışında mı oturursun, terasta mı istirahat edersin. Hayır, ben seninle beraber misafir odasında oturmak istiyorum. İş oraya geliyor dayanıyor. Demek ki imtiyazlı ortaklığı bizim içimizde, Türkiye içinde avantajlı görenler çıkacak, onu yakında işitmeye başlayacaksınız. Canım işte çok daha iyi diye. Belki bazı avantajları olur. Fakat büyük ölçüde olmaz. Bir de yani sen as oyuncu değilsin, sen figüransın. Şöyle perdenin kenarında dur. Hayır. Hayır. Yani biz 700 yıl Avrupa tarihinin as oyuncusu olmuşuz. Avrupa'nın ortasına kadar ilerlemişiz. 1856'daki Paris Konferansında üyeyiz, Avrupa Konseyi'nin ana kurucusuyuz ama Avrupa Birliği'ne gelince yanda duran figüranız. Hayır. Her şeyin bir sistemi vardır, bir usulü vardır. Bunları yapmayacaklarsa hiç yapmasınlar, girmemize lüzum yok.

AB Analiz: İmtiyazlı ortaklık tanımı üzerinde de bazı tartışmalar var. Bir kısım, biz zaten hali hazırda imtiyazlı ortağız çünkü Gümrük Birliği'ne girdik, böyle bir ilişkimiz var diyor, ama bir kısmı da diyor ki bizi ötekileştirmek istiyorlar kimlik bazında, kültür bazında. Hatta eski Genel Başkanınız Necmettin Erbakan da "Hıristiyan kulübüdür" demişti. O zaman imtiyazlı ortaklığa nasıl bakmamız lazım?

Oya Akgönenç: Şimdi Sayın Erbakan'ın çok isabetli görüşleri var. Yani zamanında bunu söylediği zaman ona çok kızan çıktı, efendim aksilik yapan çıktı ama o lafı o söylemişti. "Onlar ortak, biz pazarız arkadaşlar" demişti. Bizim neyimiz var ki eşit şartlar. Tabi ki biz yine yeni bir biçimde sömürülüyoruz. Şimdi tabi ben bunu aşağıda anlatmadım milli görüşün esası bu. Milli görüş, olaya milli açıdan bakmaktır. Yoksa gazetelerin yazdığı gibi işte dincilik ile ilgisi bile yok. Milli görüş milli değerlerimizi korumaktır. Milli görüş milli

kaynaklarımızla kendi sanayimizi kurmaktır. Niye bunlar konuşulmuyor? Hep bir başörtüsüdür gider ortada, zannedersin ki milli görüş odur. Fakat uzaktan yakından alakası yoktur. Şimdi ikinci sözü de şu olmuştur. Ne demiştir. Hıristiyan Kulübüdür. Peki, Sarkozy farklı bir şey mi söylüyor? Hıristiyanlık sulanacak diyor. Merkel başka bir şey mi söylüyor? Hıristiyan bir Avrupa'da bu kadar 72 milyon Müslüman Türkü ne yapacağımızı bilmiyoruz diyor. Başka ne desinler. Yani demesinler demiyorum. O da onların hakkı. Ama adamlar bunu böyle diyor. Ve bizden de diyor ki işte bazı siyasilerimiz buyur, işte ortada ne oldukları. Hıristiyan Kulübü. Şimdi bir de bir şey var. Bunun kurulmasına baş çeken papadır. Churchill'i ikna eden, Almanya'nın İtalya ile konuşmasını sağlayan Papa'dır. İlk şartname Papa'nın heykelinin altında imzalanmıştır. Bizim müzakereler başlama belgesini verdikleri zaman bizi de oraya oturtular. Bizimkiler nedense bu sembolizmi hiç anlamazlar, o kadar gözleri dönmüş ki Avrupa Birliği'ne girmek için. Şöyle bir çekil dur düşün bakalım ne yapıyorsun. Avrupa Birliği bayrağının esasının 12 yıldızın hiçbir zaman değişmeyeceği bilinen bir şeydir. 12 havaridir. Onun ortasında İsa vardı. Sonra Fransa ve diğerleri "Canım bu laikliğe uymuyor ilerde biri buna itiraz eder, biz bunu şimdiden değiştirelim" dedi. Çıkartıldığı fakat 12 yıldızın kaldı. E şimdi bir parça araştırma yapanlar bunların geçmişini biliyor. O zaman biz söylememişiz onlar zaten yapmışlar, anlatabiliyor muyum? Biz sadece bunu dile getirmişiz. Dile getirelim, üstünde konuşalım. Diyelim ki bu şartlar altında ben bu kulübe girmek istiyor muyum istemiyor muyum? Girersem ne kazanırım girmezsem ne kaybederim? Onları da böyle 1, 2, 3, 1, 2, 3 diye listeyi çıkarttıktan sonra karşılaştırıp bakarsam, pozitif çıktıysa girelim. Pozitif çıkmadıysa hiç kendimizi daha fazla küçük düşürmeyelim.

AB Analiz: Yani o zaman kimlik temelinde bakmamızın daha doğru olacağını söylüyorsunuz.

Oya Akgönenç: Çok doğru olur. Çünkü bir Fransa, bir İngiltere, bir Almanya kimlik temelinde bakıyor.

AB Analiz: Peki o zaman bu durum Avrupa Birliği'nin mottosu olan "farklılıkta bütünleşme", "farklılıkta birleşme" ile çelişiyor mu?

Oya Akgönenç: Çelişiyor. Çünkü o farklılıkta birleşme mottosunu size anlattığım gibi, 1990'lardan sonra Bosna Hersek Savaşı'ndan sonra baktılar ki o imaj mahvolmak üzere, derhal o mottoyu çıkardılar, fakat ondan on sene sonra o devir 1992'de, 1995'te bitti. 2005'te Merkel ile Sarkozy aşağı yukarı aynı tangoyu yeniden oynuyorlar. Demek istediğim eğer akıllıysan sizin gibi bu suali sorarsın, 10 yıl 20 yıl geriye gider bakarsın, yok sadece zamana bakarak kanmak istiyorsan, sadece o günkü sözleri dinlersin. E canım bunda bir şey yok dersin. Anlatabiliyor muyum? Ben de diyorum ki enine boyuna bakalım.

AB Analiz: Ahde vefayla da çelişmiyor mu?

Oya Akgönenç: Evet

AB Analiz: Peki Yunanistan krizine biraz bakacak olursak bu Avrupa'nın tek sesliğini de tehdit eden bir durumdu, sadece ekonomik boyutu değil. Son olarak IMF ve Avrupa Birliği yardımlarında anlaşmış olsalar da, bu krizin şimdi de İspanya ve Portekiz'e sıçrayacağı tehdidi bulunuyor. Bu durumda da başta Almanya olmak üzere Euro'dan bile çekileceklerini açıl原因an ülkeler söz konusu oldu. Sizce peki bu durumda AB'nin geleceği ne olur? Avrupa Birleşik Devletleri yolunda ilerlediklerini söylediniz, ama sizce gerçek anlamda da federatif bir yapıya doğru gidebiliyorlar mı, yani iyi bir sınav verdiler mi Yunanistan krizinde?

Oya Akgönenç: Güzel ve yerinde bir sual tabii. Çok yerinde. Şimdi Yunanistan ile başlayayım. Yunanistan biraz önce dediğim gibi, ben pek çok defa gittim, çeşitli sebeplerle. Hakikaten çalışmayan bir millet. Yani böyle bir şey göremezsiniz. Yesin, içsin, şarkı söylesin, eğlensin, böylesine rahat insanlar ve dikkat edin ekonominin temeli hizmet endüstrisi. Yani bir şey üretmekten ziyade içki satsın, yemek yesin, şarkı söylesin, ama o işte ekonomiyi yürütmüyor. Ekonominin esası kendi ağır sanayiini yapabilmektir. Size bir örnek vermek istiyorum, yıllar öncesi Erbakan Hoca bunu söylemişti demişti ki "Biz kendi bağımsızlığımızı tamamlayabilmek için kendi endüstrimizi kurmak zorundayız. Ağır endüstrilerimiz ve sanayilerimizi, silah endüstrimizi. O zaman ona gülmüşlerdi o deyince ki; biz tanklarımızı

kendimiz yapacağız diye. Bugün biz tanklarımızı yapıyoruz. Ama bu yıllarca geciktirildi. Neden? Çünkü Avrupa pazarlarında, Avrupa için o kadar mükemmel bir pazardık ki. Fransız, Alman, İngiliz yani onlar bu pazardan vazgeçemezlerdi, ama bir partiyi devirmek daha kolay. Dolayısıyla içte başka oyunlar oynandı. O parti başka isimlerle gitti ama asıl hedefe baktığın zaman bakıyorsun durdurulan o partinin o millet için yapmaya çalıştığı şeyler. Şimdi bunu dedikten sonra mesela ben iki yıl önce doğuya gittim orada kurulan fabrikalar boşaltılıp satılıyor.

Arkadaşlar bu çok tehlikeli bir olay. En büyük işsizliğin ve terörün olduğu yerde mevcut fabrikalar durduruluyor. E şimdi budur tehlike. O zaman Yunanistan gibi oluruz. İşte biz bunu değiştirmek zorundayız. Şimdi Yunanistan'a geleyim. Onlar bu krizi bir de yalanlarıyla, yalan söylediler bilançoları yanlış gösterdiler, istatistik ofisinin sayılarını yanlış verdiler. E peki sen bir üye isen, beraber ortaklık yapacaksan bir işbirliğine karar verdiysen ve ama sürekli de yalan söylüyorsan seninle kimse ortak olmak ister mi? Tabi ki istemez haklı olarak. Şimdi nerden bakarsan bak Avrupa Birliği'nin lokomotifi Almanya'dır. Almanya iki defa savaştı Avrupa'yı birleştirmeye çalıştı fakat baktı olmuyor çok tepki alıyor bu sefer ekonomi ve maliye ile bu işi yapıyor. Almanların inanılmaz bir Avrupa vizyonu vardır. Onlar lider olacaklar başı çecekler. Yine konferansta dedim, hani Fransa Almanya'nın bir müşterek, gizli bunlar o iş için çalışıyorlar. Aslında o federatif devlete bir gidiş de olabilir ama o devletin içinde başrolü kimin oynayacağını da gösteren en büyük gösterge de olur.

Şimdi Merkel dedi ki: "Ben Yunanistan'a yapacağım kadar yardımı yaptım." Hakikaten de yaptılar, onlara çok para gönderdiler. Yunanlar ağlaşıyor, efendim işte siz bizi istila ettiğiniz zaman 2. Dünya Savaşı'nda biz çok sıkıntı çektik. Onlar hep böyle şeydirler ya mazlum. Ondan sonra biz size şu kadar para verdik, siz onu buraya harcadınız. Dedi ki eğer IMF'nin şartlarını kabul ederseniz o zaman belki ben de düşünürüm. IMF ne diyor? IMF diyor ki 54 yaşında emekli yapmayacaksın diyor, efendim şu kadar insana bu kadar fazla para vermeyeceksin gibi koşullar koyuyor. Şimdi sonunda Merkel'in ağzından bakla çıktı dedi ki icap ederse bunları Eurozone'dan çıkartalım, hızını alamadı dedi ki icap ederse Avrupa Birliği'nden de çıkartalım dedi. Ondan sonra değiştirdi, biz çıkarız dedi daha büyük

bir kriz yaşatmamak için. Şimdi bütün bunlara baktığım zaman bir de gelmekte olan İtalya'nın, İspanya'nın, Portekiz'in durumları da böyle askıda olunca ben diyorum ki bütün çalışmalarına rağmen 20 sene sonrasına baktığımızda belki Avrupa Birliği olamayacak bile, sırf bu ekonomik sebeple. Neden mi? Nüfus yaşıyor ve azalıyor. Kim iş yapacak, arkadaşlar bir azim için bir gayret için güç de lazım, e güç de yaşla olur. En büyük zenginliğinizdir gençliğiniz. Her şeyi yapabilirsiniz yine de yorulmazsınız. 10 sene sonra bu böyle olmaz, 20 sene sonra bu böyle olmaz.

Bugün Avrupa yaşlanan bir Avrupa'dır. Yaşlanan bir Avrupa korkular içinde yaşıyor. Dolayısıyla zenofobi artıyor. Yabancı korkusu. Bu zenofobi yüzünden işte size biraz önce söylediğim sağ partiler gelmeye başladılar iktidara. Bu da tehlikeli, o zaman İkinci Dünya Savaşının adeta bir ön provası gibi oluyor Allah saklasın. Arkasından mali kriz, bugün dünya krizi çıktı, arkasından sıkıntılar zaten belirmeye başladı Avrupa'da. O zaman gene düşünüyorsun, 1930'lar da dünya krizi idi. Bunlar çok tehlikeli şeyler. Onun için ilgisi olmadığı halde ben iki rapordan bahsettim. Türkiye'ye Allah yine bir şans vermiş. Ama biz bunu henüz görmüyoruz. Takmışız kafamızı bir noktaya, onun kavgasını yapmakla meşgulüz. Şöyle bir geri çekilip otursak bütün kartlarımızı masamızın üstüne koysak, dur bakayım benim elimdeki imkânlar nedir desek zaten doğru yolu bulacağız. Ama daha oraya bir türlü gelemiyoruz birbirimizle mücadele etmekten.

AB Analiz: Sizce nedir o doğru yol? Alternatiflerimiz neler? bir yandan da bakıldığında, 1959 yılında Türkiye başvururken amacı yalnız bırakılmamaktı dediniz konferansta. Yani kimlerle ortaklık kurulabilir?

Oya Akgönenç: Şimdi ben derim ki bana kalsa bir kere bu gümrük birliği işini yeni baştan oturur konuşurum. Ben yıllardır bunu yaptım karşılığında ne aldım almadım? Hesabı yapılmalı. "Arkadaş, bunu bir düşünelim, bakalım." E, Avrupalı böyle konuşuyor resmen kurusuyla bilmem nesiyle. Bir kere onu yapmalıyız. İkincisi peki ben bugün bu gümrük birliğine girdiğime göre ya sen bana üyelik vereceksin ama benim de şartlarım olacak hani ben de şunu hissedeceğim ki tamam ben de bunda faydalaniyorum ve sürekli bana

şunu bunu dayatmaktan vazgeçeceksin. Bir de bunu cesaretle konuşmamız lazım. Sanki biz böyle bir eziklik içindeymişiz gibi bir hava takınıyoruz. Bu olmaz. Üçüncüsü büyüyen dalgalar şeklinde arkadaşlıklarımız zaten var. Mesela bizim çok konuşulmayan bu Karadeniz işbirliği var. Karadeniz İşbirliği şu anda çok pasif görünüyor. O canlandırılabilir.

AB Analiz: Orada da Yunanistan var.

Oya Akgönenç: Sorma onu da biz soktuk oraya, jest yapacağız diye. Arkasından bizim Ekonomik İşbirliği Örgütü var bilmem ne var Orta Asya ile çalışmalar var Rusya var, Çin, var hatta şu anda BRIC'in içinde çalışma ihtimalimiz var. Demek ki bu büyüyen halkalar şeklinde olabilir. Ben olsam özel komiteler kurardım. Lehimize olmayan anlaşmaları ya bitiririz ya yeniler düzeltiriz bir kere onun üstünde çalışırım. İki, Avrupa Birliği'ne ille de girmek istiyorsak yeni bir pazarlık ortamı hazırlarım. Arkadaşlar bunu biz başka şekilde konuşacağız benim de İngiltere gibi Fransa gibi bir hinterlandım var, ben de onlardan vazgeçmeyeceğim şeklinde daha böyle dik başlı bir yaklaşım yaparım. Arkasından gümrük birliği işini tekrar ele alırım ve ondan sonra Avrupa'ya şunu hissettiririm ki, yani sen alternatiflerden bir tanesisin. Şimdi adamlar biliyorlar ki buz gibi biz takıntı halindeyiz onlarla. E bu elimizi zayıflatıyor. Bu aynen şahıslar arasındaki hissi ilişkilere benzer. Sen sürekli böyle aşırı ilgi gösterirsen, karşındaki kaçır.

AB Analiz: Peki Yunanistan'daki kriz ile birlikte bazı siyasetçiler de 'bu durumu lehimize çevirebiliriz' gibi birtakım söylemlerde bulundular. Yani, Türkiye gündemde, ikinci plana düşer çünkü birinci sırada ekonomik kriz var. Sizce böyle bir şey söz konusu olabilir mi? Yani elimizde bir koz oluşur mu bu durumda, yoksa Avrupa Birliği genişlemeden daha çok derinleşmeye mi önem verir?

Oya Akgönenç: Şimdi bu bize bir avantaj şu şekilde sağlar. Şimdiye kadar Yunanistan diyordu ki bütün belalarım bana Türkiye'den geliyor. Onlar beni sürekli tehdit ediyorlar. Herhalde rüyasında öyle görüyor. Ama ilk defa olarak Türkiye ikinci üçüncü sıraya düştü. Şimdilik Almanlara kızmakla meşguller. Ötekilere kızmakla meşguller. Fakat bu geçicidir. Niye geçici, çünkü onları

birbirine bağlayan bir kültür birliği var. Mesela oraları da gördüm hiç bir altyapı yok. Beş senede siz hazırsınız, sizi aldık diyorlar ve başlıyorlar kendileri onu düzeltmeye. Buraya geliyorlar kendileri inanamıyorlar burada gördüklerine, ama toplantıya girdiklerinde valla bilmem ki ne desek falan diye böyle naz çekiyorlar. Peki niye? O yine o niyeyi sorduğun zaman ortaya bir tek şey çıkıyor. Kültür farkı. İnanç farkı ne dersin de. Yani adam bir türlü yediremiyor. Karşiki daha iyi nasıl olur. Niçin yediremiyorsun? 21. Yüzyıldasın, hani bütün bunları aşmıştık. Yani, demek istediğim o şeylere biz dikkat etmeliyiz. Herkes bizim gibi düşünmeyebilir. Karşikin ne düşündüğünü bilerek birazcık da yani bu empati yaparken negatif ve pozitif empati yapıp karşiki benim hakkımdaki intiba ne böyle peki benim nasıl davranmam lazım? Yoksa ben kendimi karşikine beğendireyim hayır zorla olmaz bu. Olmaz o da bana beğendirsın kendini. Bu şekilde diye düşünüyorum. Tabi ki bu Avrupa Birliği testinde pekiyi bir not almadılar. Türkiye efendim ne yapabilir bir an için öteki arkadaşların dediklerini düşünelim. Gidip onların adalarını mı satın alalım? Adamlar ölürler öfkelerinden. Efendim onlara borç mu para verelim. Hiç zahmet etmeyin, zaten Finansbank'ın yüzde ellisi Yunan devletinin, yüzde ellisi de Yunan kilisesinin. E peki zaten şu son ay içerisinde 43 milyar doları Yunanistan'a kar olarak götürdüler. Biz zaten yaptık yapacağımızı, daha fazlasına ihtiyacımız yok derim. Kenara çekilip biz diğer opsiyonlarımızı düşünelim önce. Sessiz sedasız. Tehdit etmeye lüzum yok, işte giderim demeye de lüzum yok. Tamam, ben seninle konuşmaya devam ediyorum. Ama ben diğer imkânlarıma da bakıyorum.

AB Analiz: Ama mesela Akdeniz için Birlik bir alternatif değil diyorsunuz.

Oya Akgönenç: Avrupa Birliği yerine değil. Avrupa Birliği ve başka şeyler olabilir ben Akdeniz Birliği olarak da çalışabilirim. Ama biri diğerinin yerine ikame değil.

AB Analiz: Kıbrıs konusuna gelecek olursak.

Oya Akgönenç: Gelelim, neler söyleyeceğim.

AB Analiz: Sayın Derviş Eroğlu'nun Cumhurbaşkanı olarak seçilmesini adanın geleceği açısından siz nasıl görüyorsunuz? Cumhurbaşkanı seçilmesi ile Ada'daki çözümsüzlük artacak mı? Bunun Türkiye AB ilişkilerine ve Kıbrıs'taki çözümsüzlüğe nasıl bir yansıması olacak?

Oya Akgönenç: Şimdi Kıbrıs konusu bizim en haklı olduğumuz konulardan birisi. Fakat biraz önce size dedim ya Yunanlılar fevkalade ağızları çok laf yapar. Dolayısıyla bunlar 1990'dan itibaren diyeceğim sürekli tek kelimeyle bir propaganda yürütüyorlar, o da bu: Türk ordusu işgal ordusudur, oradan çekilmeli. Her ne hikmetse biz de bu noktaya odaklanarak bir defans yapmıyoruz. Bizim de bazımız hep başka yerde. Biz orada bir işgal ordusu değiliz ki biz oraya uluslararası anlaşmayla gitmiş olan garantör devlet gücüdür. Yani bir Birleşmiş Milletlerin Barış Gücü nasıl bir yerde ise biz de o şekilde ordayız, niye bunu söylemiyoruz. Hiçbir zaman söylemiyoruz. Dolayısıyla bilmiyorum bizde bir strateji eksikliği var, mesela uzun yıllar önce tam herkes Kıbrıs'ın bağımsızlığını tanıyacakken biz durdurduk. Pakistan'a ve Bangladeş'e dedik ki hele bir durun bekleyelim. Neyi bekliyorduk Allah aşkına? Zannediyorum bizim en büyük kayıp noktamız şu uzun vadeli planlarımız yok, orta vadeli ve uzun vadeli. Biz hep kısa vade üstünden çalıştığımızdan hep bir yerlerde kaybediyoruz.

AB Analiz: Ya da belki iç siyasete mi çok önem veriyoruz?

Oya Akgönenç: Evet, evet. Şimdi 2004 yılı çok hareketli yıl şimdi bir taraftan Avrupa Birliği işi oluyor, bir taraftan referandum oluyor, Annan Planı. İki şey Annan referandumunu hazırlanırken Yunanlılar oraya kendi çok tanınmış hâkimlerini ve avukatlarını yolladılar. Kendi görüşlerini yansıttılar. Bizden bir tek hakim gitti çok kısa bir süre için. Şimdi bunu anlamak imkânı yok. Yani acaba bizde lisan bilen insan mı yok, öyle bile olsa tercüman gönder kardeşim yanında. İyi hukukçumuz mu yok? Var, varsa nerede bunlar? Uluslararası hukukçumuz mu eksik? Bilmiyorum belki öyle. Fakat bunu anlamak imkânı yok, biraz zorlandım orda. Şimdi karşımıza bu Annan referandumu çıktı. Referandum kitapçıklarını üst üste koyduğunuz zaman şöyle bir, bir buçuk metrelik yükseklik yapıyor. Bunu Kıbrıs'a referandumdan aşağı yukarı bir hafta önce verdiler. Siz

bütün Kıbrıslıların İngilizce bildiğini zannetmeyin. Bilmiyorlar. Yunanlılarsa şakır şakır konuşuyorlar. Biz tabi bunun bir özet kısmını okuduk. O bile yetiyor, artıyor. Diyorsun ki eyvah. Eğer bu kabul olursa ortada Kıbrıs kalamayacak. Şimdi yine söylüyorum, nasıl ki biz Avrupa Birliği raporunu doğru dürüst okumadıysak size yani bunu tekrar tekrar döne döne söylüyorum en ummadığım insanlar bile okumadı bütünü. Neden? Çünkü münakaşasına girdik sonra dedi ki kaçınıcı sayfayı gitti baktı haa böyleymiş. Kardeşim sen bu işin içindesin yapamazsın bunu.

AB Analiz: Herkesin alışkanlığı sadece kendi alanını okumak.

Oya Akgönenç: Aynen. Yahut da hemen şöyle ana başlıklar. Eklere bakmamış, tavsiyelerde ne olacakmış. Bütün mikropluğu oraya koymuşlar. Yahut issues kısmına koymuşlar. Her neyse, şimdi Annan planında o kadar tehlikeli maddeler var ki inanamazsın. Bir küçük örnek vereyim size diyor ki müşterek komisyonlar kurulacak diyor, bunlarda eşit sayıda Türk ve Rum olacak. Diyorsun mükemmel. Aynen de böyle diyorlar ha. Bak gördün mü bak ne kadar yerde eşit dedi. Şimdi eşiti anlatıyorum. Diyelim ki bu komisyonun 20 üyesi var. 10 tanesi kuzeyde seçilecek, 10 tanesi güneyde seçilecek. Kuzeyde seçilenler diğer maddelere binaen Rumlar da orada yaşayacak. Dolayısıyla bir seçim yapıyorsun 4 tane Rum, 6 tane Türk kazanıyor. E olur diyorsun ben böyle toleranslı bir ülkeyim. Rum tarafında seçim yapılıyor 10 tane Rum kazanıyor. Bu komisyon bir araya geldiğinde 14 tane Rum 6 tane Türk oluyor, eşit. Böyle işlemişler anlıyor musun? Bizimkiler tutturdular biz buna evet diyeceğiz. Kardeşim niye siz buna evet diyorsunuz. E artık dünyaya göstermeliyiz ki uyumsuz taraf biz değiliz. Ne yapacaklar, madalya mı verecekler size? Aferin alın size bir tane. E vermeyeceklerine göre niçin bunu yapıyorsun, bu senin çıkarına mı evet demek? Dikkatle okudun mu? Hepsini kabul ediyor musun? Aman işte Denктаş kaç zamandır hayır diyor bıktık artık asıl çözümsüzlük o. Hayır değil. Adam, çok akıllı bir adam. Çok sabırlı bir adam. Bütün bir hayatını o adaya vermiş. Şahsi sevmemezlikler giriyor işin içine. Efendim Denктаş'tan kurtulalım. Peki kurtuldular. Mehmet Ali Talat geldi. Adam sosyalist enternasyonal üyesi. Hristofyas ile aynı fasıldan. E dediler bak gördün mü çok güzel işte beraber bunlar iyi çalışırlar. 2008 yılından itibaren tam 60 sefer bir araya geldiler. Kahveler içtiler, çay içtiler, konuştular. Anlaştılar. Öyle

anlaşmalar yaptılar ki. Sonunda Türk ordusunun oradan çekilmesi, Türkiye'den giren 70 bine yakın Türk'ün geri gönderilmesi, efendim daha neler daha neler, bunlar içinden mutabakata vardılar.

Peki, o zaman sormak istiyorum. AKP'nin istediği bu muydu, ben sırf partililik olmasın diye ağzımı aşağıda açmadım. Öyle kararlar yapıyorlar, Öyle işler yapıyorlar ki, diyorsun Allahım acaba çılgın bir grup mu bu işin başında nedir yani bunu kim idare ediyor? Nereye doğru gidiyorlar, anlamak imkansız. O mayın işi desen öyle. Türkiye işi desen öyle, Ermeni işi desen, bir acayıplikler var. Her neyse, Kıbrıs işinde Eroğlu nihayet kazandı. Bakın şimdi 2004 yılında referandumda ben orda çalıştım. Kocam da ordaydı. 30 kişilik de bir grupla gittik gönüllü olarak ve bizim parti gönderdi. Yaptığımız iş neydi biliyor musunuz, köy köy gidip Annan planını anlatmak o kadar. Diyorduk ki arkadaş sen bu planı bil de ondan sonra tercihini kendin yap. İstersen evet de istersen hayır de ama bil niye evet dediğini. Benim hep prensibim budur. Bize ne tepkiler Kıbrıslılar tarafından. İşimize karışmayın. Biz çocuğumuz Avrupa'ya göndereceğiz. Ne ilgisi var? E biz işte buna evet dersek çocuklarımız oraya gidecek. Böyle kandırılmışlar. Evet dediler. Yüzde 65 i evet dedi. Kaç çocuk gitti. Hiç. Vize, yine aynı vize. Propagandalar böyle. Mesela güzel güzel genç kızlar seçmişler, delikanlılar, birer tişört. Bir evetle dünyaya bağlan. E kardeşim sen nerdesin, uzayda falan mısın? Nereye bağlanıyorsun. Bunu anlamıyorum. Ben diyor medeniyetle bir olacağım. Söylediği sözlere de bak sen şimdi. Peki diyorsun eğer Yunanlılar; harislikleri yüzünden kaybettiler, eğer onlar o kadar haris olmayıp da evet deselerdi bugün KKTC yoktu ortada. 5 senede bunu anladılar. Onu seçtiler. İsbet ettiler. Ümit varım, en azından Eroğlu dedi ki, bütün konuşmalara yeniden başlayalım. Kıyamet ondan kopuyor tabi. Bu seçimde bile yine hükümet şey yaptırdı, illa tuhaf Talat'ı seçin diye bastırdı. İnanılacak gibi değil. Bir gün anlayacağız neden olduğunu ama şimdi değil herhalde. Düşüncem bu yani Kıbrıs için.

AB Analiz: İç siyasetten devam edecek olursak şimdilik iktidardaki parti geçmişte Refah Partisi ve devamı Fazilet Partisi'nden gelen, ayrılan bir ekip. Onların Avrupa Birliği'ne bakışı farklı, sizinki daha farklı. Yani iki parti arasındaki farklılıkları nerede görüyorsunuz?

Oya Akgöneç: Şimdi efendim onlar bizim eski arkadaşlarımız. Öyle diyelim. Hepimiz aynı grubun içindeydik. Tabi ben sadece Fazilet döneminde girdim ve onları tanıdığım kadarıyla her biri fevkalade hani ben merkezli kimseler. Bizim partinin en büyük özelliği biz merkezli olmasıdır. Ve hiçbirimiz ille ben yapıyım diye öne çıkmayız. Birlikte ne yapabilirsek. Önce bu daha mütevazı daha olması icap eden bir şey. Şimdi onlar tutturdular efendim artık biz biz bu yaşlılardan bıktık, gençlik istiyoruz. Tamam, belki Clinton ile başlayan bir gençlik rüzgarı vardı her tarafta ama şimdi bizim gibi Asya ülkelerine baktığın zaman Hindistan'ı al Çin'i al 70lik 80lik insanlar başta yani herhalde aptal falan değiller gayet de güzel bir noktalara getirdiler ülkelerini neden çünkü siyaset çok büyük ölçüde deneyimdir. Bilgi ve deneyim. Ha cesaret ister ama o gençliğin verdiği heyecanın yanı sıra daha çok soğukkanlı olman icap eder. Sürekli benim gibi böyle neden de neden diye sormak icap eder. Ama insan zaman içinde öğreniyor. Zaman içinde uygulamaya başlıyor. Şimdi bu arkadaşlar o kadar çok gençlik değişiklik şudur budur dediler ki sonunda bir yenilikçilik hareketi başlattılar, bölünmeye başladılar. O günlerde biz gönüllü olarak Kosova'da çalışıyorduk ve ben telefon ettim ve dedim ki kendi grubuma bana da teklifler geldi. Dedim ki niye ayrılıyorsunuz? E işte Sayın Kutan yaşlandı, Sayın Erbakan yaşlandı, bilmem kim yaşlandı. Bir de bizim sıramız. E canım zaten genel kurul olmayacak mı bir sene sonra bir buçuk sene sonra. O kadar bekleyemeyiz. Peki arkanızdan kovalayanlar mı var? Yok, ama bir an önce olsun bitsin. Vallahi kusura bakmayın dedim. Alelacele, sırf benlik tatmini için, böyle yapılan bir harekete ben bir gemide çıkan isyan gibi bakarım. Hani kaptanı atalım denize bütün gemi bizim olsun. Ondan sonra katılmayacağım dedim. Ve Kosova'dan da telefon ettim şeylere Kutan Bey'e dedim ki yanınızda bir kişi bile kalsa, ben kalacağım dedim. Bir de ahde vefa vardır. Beni oraya Fazilet Partisi getirmiş hiçbir karşılık beklememiş. E niye yani ben yani niçin ihanet edeyim. Her neyse benim gözümde onlar davaya ihanet ettiler. Sadece kendilerini tatmin için. Daha iyi bir pozisyon kapar mıyım? Daha bir sene daha milletvekili olur muyum? Oldular ne oldu boyları mı uzadı? Hayır, çok mu para aldılar? Hayır. Birçok yanlış yaptılar mı? Evet. Çünkü o kadar acele içindeydiler ki oturup düşünmeye vakitleri yoktu. Şimdi onlar ne oldu? Popüler olabilmek için ve kitleye hitap etmek için bütün kitle partilerinin yaptığını yaptılar. Şunu memnun et bunu memnun et bunun da sonucu

gördüğümüz nokta. Daha önceki ANAP da bunu yapmıştı daha önceki Doğru Yol da bunu yapmıştı. Kitle partisi olan hepsini aynısını yapmıştı. Farkları kalmadı. Biz milli görüş çizgisine devam ettik. Neydi o? Milletin hayrına olacak işi yapmak. Evet, belki bize böyle yüzde 47 vermez millet. Ama akli başında işte yüzde 5 yüzde 10 neyse bir alırsın, zamanla gelirsin geldiğin zaman da doğru dürüst iş yaparsın. Dolayısıyla birimiz bu prensip üzerinden devam ettik, öteki ayrıldı. Şimdi bizim şanssızlığımız şu oldu. Onlar böyle çok gürültülü patırtılı bir şekilde ayrıldıkları için millet dedi ki onlar da ay sizden, ne farkınız var ki. E şimdi bunu kaç kişiye anlatabilirsin? Veya anlattığın kaç kişi bunları anlayabilir? Siz bunu anladınız ama konuştuğunuz halk, halk sizin bilginizin onda birini bilmiyor. Onlara nasıl anlatacağsın. Onlar da işte yazık o da sizden. Hayır değil. Onlar görünüş olarak belki bizim taban gibi görünse de farklılar. Sırf kendi çıkarları için çalışıyorlar. İşte fark o. Yani o şekilde bir ayırım oldu. Her şeye rağmen biz çizgide kaldık. Tabi çok sıkıntı çektik. Bu sebepten yüzde 2,5'a düştük. Halbuki bu milli görüş 1969'da başladı. Türkiye'de çok büyük bir komünist tehlikenin belirdiği yıllar, tam 70 olaylarının da sırasında. Ve milli manevi değerleri tutmak için. E böyle bir şey işte sonuçta buraya kadar geldi. Nereye gideriz, Allah bilir. Ama iyi gidiyoruz şimdilik.

AB Analiz: Bugüne kadar çok parti lideri konferans verdi ATAUM'da, hatta yabancı konuklarımız da oldu yabancı misyon şefleri. İlk kadın konuğumuz siz oldunuz. Genelde kadınların politikaya ilgisi çok az ve üst düzey pozisyonlarda da kadın istihdamı oldukça sınırlı. Hem kendi istekleriyle ve iradeleriyle bir yerde vazgeçiyorlar ya da zaten yükseltilmiyorlar. Yakın zamanda Avrupa Birliği'nde de yapılan bir araştırma bunun sadece ülkemize özgü olmadığını; Avrupa'da da üst düzey pozisyonlarda kadınların çok yer almadıklarını ortaya koydu. Evet, sizin partinize de baktığımız zaman aslında bir sizi gördük çok fazla da kadın çalışana rastlayamadık açıkçası. Neler yapılmalı sizce? Yani sadece kadın olduğu için bir insan da yükseltilmemeli. Liyakat söz konusu olmalı layık olan insanlar gelmeli ama nasıl teşvik edilmeli kadınlar size göre? Neler yapmalıyız kadının statüsü açısından?

Oya Akgöneç: Sorunuzun bir kaç cevabı oluyor. Birincisi tabi ülke olarak baktığımızda bizim sayımız hala yüzde 4,5. Çok

gölünç bir şey. Bugün seçimlerini ilan eden Sudan bile yüzde 25 kadını seçmiş. Bu iş kotasız olmuyor. Avrupa'nın tümü de öyle yaptı. Belli bir kota koydu ve herkesi zorladı. Tabi oradaki şart mutlaka dediğiniz gibi hak eden. Şimdi bizim eğer millet meclisine girme şartımız ilkokul olursa siz burada çok büyük güçlük çekersiniz. Bir kere işe oradan başlayacağız. Diyeceğiz ki üniversite mezunu olacak bilmem şu olacak, bu olacak. Mesela çok büyük projeler anlatıyoruz adam anlamıyor orda oturmuş bakıyor, ne diyor bu insan diye. Biz en başta bunu değiştirmeliyiz, geçtim kadından madından. Ve seçeceğimiz kadında da aynı şartları aramalıyız. Kardeşim sen de üniversite mezunu olacaksın sen de kendini ispatlamış olacaksın şeklinde. Bu bir. İkincisi, şimdi bizde kadınlar mesela alt kollarda çalışırlar. Fakat böyle hani üst makamlarda fazla yokturlar. Zaman içinde olacak bir bakıma bakıyorsun MHP'de de bir iki tane var CHP'de de bir iki tane var. Bir iki taneyle bu iş olmaz. Bu birazcık da bizim kültürel yapımızdan. Çok ataerkil bir ülkeyiz. Aile içinde bile işte bizi kim temsil etsin. Ya babadır ya ağabeydir ya amcadır, anne akla gelmez kardeş akla gelmez filan. Ben demiyorum ki illa kadınlar öne çıksın ama hani hak da verilsin.

AB Analiz: Nüfus sayımında bile aile reisi olarak erkekler...

Oya Akgönenç: Tabi. Dolayısıyla bunun yapısı etkisi var bir. Ekonomik sorunlar. Paranın çoğu erkeğin elindedir. Siyaset paradır. Yani masrafın oluyor ister istemez. Dolayısıyla eşin seni desteklemezse, baban seni desteklemezse hakikaten bu işi yapmak çok zor. Onun bir hal yolu bulunmalı. Bir de kadınlar, bizim kadınlarımız çok başarılı, ben bugün buraya girdiğimde ilk şey, sizin yüzünüze karşı söylemek istemiyorum ama çok etkilendim. Bakın ne kadar hanım ve ne kadar işi bildiğiniz belli bütün şeyinizden. E şimdi çok ama çok hem beğendim hem heyecanlandım bu konuda. Bu teşvik edilmeli birçok alanda. Yaptı mı Türkler işlerini iyi yapıyorlar. Ama kaç tanesine bu hak veriliyor işte onu bilmiyorum. Şehirlerde bir grup var ama bunu bütün ülke bazına yayamıyoruz. Kadınlar aslında çok çalışıyorlar. Tarlasında bilmem nesinde hakka gelince o hak dediğin o zamana onu tarif etmeliyiz. Paranın kullanımı ve otorite. İşte bu ikisinde erkekler çok cimri davranıyorlar. O diyorlar bize ait. Ötesi size ait. Dolayısıyla yani bu konuda birazcık kafa yormamız lazım.

AB Analiz: Teşekkür ederiz.

Oya Akgönenç: Ben teşekkür ederim.

6.3. Saadet Partisi'nin Programında Avrupa Birliği

Saadet Partisi Programında Avrupa Birliği'ne Dış Politika Bölümü'nde Dünya ve Bölgemizde Tehditler ve Türkiye'nin Batı ile İlişkileri başlığı altında yer verilmiştir. Dünya ve Bölgemizde Tehditler başlığı altında Ege ve Kıbrıs sorununa ve Avrupa Birliği'nin azınlık tanımına ilişkin beklentileri ve suların yönetimine ilişkin talepleri ve misyonerlik faaliyetlerine değinilmiştir. Buna göre;

Ege ve Kıbrıs sorunu çözülmüş değildir. Hatta Kıbrıs kaybedilmek üzeredir.

AB'nin Türkiye'den yeni azınlık tanımı ve suların yönetimi ile ilgili, ülke birliği ve beraberliğini bozacak taleplerine ilaveten, artan siyasi amaçlı misyonerlik faaliyetleri, ülkemiz için ciddi tehdit oluşturmaktadır.

Türkiye'nin Batı ile İlişkileri

Özellikle AB'nin, tam üyelik süreciyle birlikte, son yıllarda, ülkemize, milletimize ve milletimizin sahip olduğu değerlere karşı sergilemekte olduğu kabul edilemez tutum ve davranışlar, AB'yi oluşturan zihniyetin insan hakları, inanç özgürlüğü, inanca saygı, çoğulculuk ve farklı medeniyet mensupları ile birlikte yaşama konularında yeterince gelişmiş bir düzeyde olmadığını ortaya koymuştur. Batılı ülkelerin hâlâ eski emperyalist ve sömürgeci alışkanlıklarından kurtulamadıkları ortadadır.

Bu şartlar altında Saadet Partisi olarak Türkiye'nin AB'ye üye olmasına karşıyız.

Çünkü, AB'ye tam üyelik, Türkiye'nin bağımsızlığından vazgeçmesi, kendisini Batı kültür ve medeniyetine teslim etmesi, onları yönlendiren ırkçı emperyalizmin plân ve hedeflerinin gerçekleşmesi için adım adım parçalanıp yok olmaya götürülmesi

manasını taşımaktadır. Zira 1990'da Komünizmin iflâs edip, Sovyetlerin dağılmasından sonra ortaya çıkan tek kutuplu dünyada, ırkçı emperyalizmin etkisi artmış ve AB bunların plân ve gayelerine hizmet eden bir topluluk haline dönüşmüştür.

Bu gerçekler dolayısıyla ki, AB ye tam üyelik yerine, eşit koşullarda karşılıklı ikili ilişkiler içinde olmayı doğru buluyoruz. Türkiye'nin AB ile ilişkilerinin, tüm uluslararası ilişkilerimizde olduğu gibi, barış, diyalog, adalet ve eşitlik çerçevesinde yürütülmesinden yanayız.

Zira Türkiye'nin âdil bir düzene sahip, yeni bir barış dünyasının kurulmasında öncülük yapmasının engellenmesi, sadece Türkiye için değil, aynı zamanda AB ve bütün insanlık için, telafisi mümkün olmayan bir kayıp demektir¹³.

6.4. Saadet Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme

Saadet Partisi Genel İdare Kurulu üyesi, Ankara eski milletvekili Prof. Dr. Oya Akgönenç, ATAUM'da verdiği konferansa, 'Saadet Partisi'nin Avrupa Birliği'ne girmek için çok büyük bir heyecan duymayan bir parti' olduğunu söyleyerek başlamıştır. Avrupa Birliği'nin neler getireceğini sorup, parametrelerini çizdiklerini, bunların cevapları, Türkiye açısından Türk toplumu açısından ve Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda yükselmesi ve hedefine ulaşması açısından kalıcı olacaksa, kabul ettiklerini belirtmiştir. Ama, son dönemde bu soruları cevapladığımız zaman ortaya çıkan sonuçların Türkiye lehinde olmadığını gördüklerini vurgulamış; AB'nin de değişen konjonktüründe özellikle sağ partiler seçim kazandıkça, Türkiye'ye yaklaşımının daha da sertleştiğini ifade etmiştir. Necmettin Erbakan'ın 'Avrupa Birliği bir Hristiyan kulübüdür' sözlerini destekleyen Akgönenç, bazı AB ülkeleri tarafından sıklıkla dile getirilen imtiyazlı ortaklığın, kimlik temelinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiş; Sarkozy'nin 'Hristiyanlık sulanacak', Merkel'in "Hristiyan bir Avrupa'da 72 milyon Müslüman Türkü ne

¹³ Saadet Partisi Programı/Dış Politika, <http://www.saadet.org.tr/kurumsal/v.-dis-politika/687>, 18.02.2011.

yapacağımızı bilmiyoruz.” sözlerinin de bunu doğrular nitelikte olduğunu kaydetmiştir.

Sayın Akgönenç’e göre, Genç Türkiye Cumhuriyeti’nin Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişki kurmasının temel nedeni, en büyük korkusu olan “yalnız bırakılma” yı aşabilmektir. Yine aynı güdüyle Birleşmiş Milletler’e, bazı bölgesel paktlara girilmiş, Rusya’dan korunmak için ABD ile anlaşma yapılmıştır. Saadet Partisi’nin bakış açısından, Avrupa ile yaşanan sıkıntının nedeni Türkiye’nin “büyük” ülke olması, nüfusunun fazla olmasıdır. Bununla birlikte, net bir giriş tarihinin verilmemesi, serbest dolaşımın “daimi istisnalar” arasında sayılması, Türkiye’nin AB fonlarından yararlandırılması hususunda ortaya çıkan eşitsizlikler de, AB üyesi ülkelerin samimiyetsizliğini ortaya koyar niteliktedir. Yunanistan ve Ermenistan ile yaşanan sorunlarının sorumluluğunun tek taraflı olarak Türkiye’ye yıkılması, Avrupa Birliği’nin İlerleme Raporu’nda ortaya konan GAP sularının uluslar arası bir yönetime bırakılması niyeti Saadet Partisi’ne, Avrupa Birliği’nin Türkiye’ye karşı tutumunun samimi olmadığını düşündürmektedir.

Avrupa’nın geçirdiği aşamaları, Türkiye açısından yorumlayan Akgönenç, 60’lı 70’li yıllarda kendilerinin de ‘onların ortak bizim pazar’ olduğumuzu düşündüğünü; 90’lara gelindiğinde AB’nin çok uluslu çok kültürlü yaklaşımını partilerinin de benimsediğini ifade etmiştir. Ancak Parti Programı’nda belirtildiği gibi, Avrupa Birliği’nin Türkiye’ye karşı tutumunun aslında ‘insan hakları, inanç özgürlüğü, inanca saygı, çoğulculuk ve farklı medeniyet mensupları ile yaşama’ gibi değerleri özümseyememiş; ‘emperyalist ve sömürgeci alışkanlıklarından kurtulamamış’ olduğu düşünülmektedir. Akgönenç’in ilk cümlesinde belirttiği, Saadet Partisi’nin ‘AB’ye girmek için heyecan duymamasının’ nedeni, Program’da bu gerekçelerle açıklanmış; bu şartlar altında Saadet Partisi’nin, Türkiye’nin AB’ye üye olmasına karşı olduğu net bir biçimde ifade edilmiştir. Programda ayrıca, AB’ye tam üyeliğin, Türkiye’nin bağımsızlığından vazgeçmesi, kendisini Batı kültür ve medeniyetine teslim etmesi, anlamını taşıdığı belirtilmiştir.

AB ye tam üyelik yerine, eşit koşullarda karşılıklı ikili ilişkiler içinde olmanın doğru bulunduğu, Türkiye’nin AB ile ilişkilerinin, tüm

uluslararası ilişkilerimizde olduğu gibi, barış, diyalog, adalet ve eşitlik çerçevesinde yürütülmesinden yana olunduğu, Programda belirtilen önemli hususlardan biridir. Nitekim Akgönelç de Avrupa Birliği'ne girmek istiyorsak onların da bize eşit muamele etmeleri gerektiğini belirtmiştir. Türkiye'nin çıkarları açısından lehte olmayan anlaşmaları gözden geçirip ya bitirmek ya da yenilemek gerektiğini vurgulayan Akgönelç, Avrupa Birliği saplantısından kurtulup, pasif olan Karadeniz Ekonomik İşbirliği'ni canlandırmayı; Orta Asya ile Rusya ile Çin hatta BRIC ile yeni işbirliklerine yönelmeyi önermektedir.

**MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ'NİN
AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI**

YEDİNCİ BÖLÜM

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

Milliyetçi Hareket Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışı, Milliyetçi Hareket Partisi Türk Dünyası ve Uluslararası İlişkilerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı, Ankara Milletvekili ve Emekli Büyükelçi Deniz Bölükbaşı tarafından 12 Mayıs 2010'da ATAUM'da verilen konferans, yine Deniz Bölükbaşı ile gerçekleştirilen röportaj ve Parti Programının değerlendirilmesi çerçevesinde incelenecektir.

7.1. Deniz Bölükbaşı Tarafından Verilen Konferans

Sunucu Zerrin Sakarya: Değerli konuklar ve sevgili kursiyerler, Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma Uygulama Merkezimizce düzenlenen 'Türkiye'deki Siyasi Partilerin Avrupa Birliği'ne Bakışı' konulu konferansımıza hoş geldiniz. Konferans talebimizi büyük bir nezaketle kabul edip bizi onurlandıran emekli büyükelçi MHP Genel Başkan Yardımcısı ve Ankara Milletvekili Deniz Bölükbaşı'nı kürsüye davet etmeden önce kısa bir özgeçmişini sizlere sunak istiyorum.

Ahmet Deniz Bölükbaşı Ankara'da doğmuştur. TED Ankara Koleji ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra, 1973 yılında Dışişleri Bakanlığı'na girmiştir. 1975- 1988 yılları arasında Dışişleri Bakanlığı Merkez Teşkilatında çeşitli kademelerde çalışmış ve yurtdışında Türkiye'nin Brüksel NATO Daimi Temsilciliği ile Stockholm, Madrid ve Moskova Büyükelçiliklerinde görev yapmıştır. 1988- 2000 yılları arasında Atina ve Bonn Büyükelçiliklerinde Elçi Müsteşarlığı görevlerinde bulunmuştur. 1999-2001 yıllarında Türkiye'nin Lizbon Büyükelçisi olarak görev yapmıştır. Ocak 2001'de Dışişleri Bakanlığı Birinci Hukuk Müşavirliği görevine başlayan Ahmet Deniz Bölükbaşı, Ekim 2002'de Başbakan Yardımcısı Sayın Doktor Devlet Bahçeli'nin Dış Politika Başdanışmanlığına atanmıştır. 2004-2007 yıllarında Dünya Ticaret Örgütü nezdinde Türkiye'nin Daimi Temsilcisi olarak görev yapmıştır.

Deniz Bölükbaşı İngilizce bilmekte olup Ege sorunları konusunda İngiltere’de yayınlanan “Turkey and Greece The Aegean Disputes - A Unique Case in International Law” isimli kitap ile “Türk Siyasetinde Anadolu Fırtınası- Osman Bölükbaşı’nın Hayat Hikayesi” isimli kitabın yazarıdır. Ayrıca, Uluslararası Hukuk konularında ve Türk-Yunan ilişkileri ve Ege sorunları hakkında yabancı dergilerde yayınlanmış makaleleri bulunmaktadır. MHP Türk Dünyası ve Uluslararası İlişkilerden sorumlu Genel Başkan Yardımcısı olarak halen görevini sürdürmektedir. MHP’nin AB’ne bakışını sunmak üzere Sayın Ahmet Deniz Bölükbaşı’nı kürsüye davet ediyorum.

Deniz Bölükbaşı: ATAUM’un çok değerli başkanı, değerli yöneticileri, değerli kardeşlerim, bugün MHP’nin AB ile ilişkilere bakış açısını ve bu konudaki değerlendirmemizi sizlerle paylaşmak amacıyla beni buraya davet eden Sayın Başkana ve yöneticilere şükranlarımı sunmak isterim. AB ile ilişkiler tabii yarım asra yakın tarihi olan bu ilişkiler Türkiye açısından özellikle son on yıllık yakın geçmişi itibarıyla, şantajların, dayatmaların, oyalamaların ve tutulmayan sözlerin ve dışlamalardan oluşan bir hayal kırıklığı hikayesidir. Bendeniz, Dışişleri Bakanlığı’ndaki görevlerim sırasında AB ile ilgili birimlerde hiç görev yapmadım. Yurtdışında AB Nezdindeki Daimi Temsilcisi görevde bulunmadım ama 2000 yılından başlayarak Türkiye- AB ilişkilerinin önemli dönemeç noktalarının tümünün içinde bulundum. Sayın Devlet Bahçeli’nin 57. Hükümet zamanında Başdanışmanı olarak Birinci Ulusal Programın hazırlanmasına bilfiil katıldım, Dışişleri Bakanlığı Baş Hukuk Müşaviri olarak AB ile ilişkilerin Kıbrıs ve Yunanistan boyutlarında doğrudan müzakereci olarak bulundum ve 2004 ve 2006 zirvelerindeki müzakere tarihi alma sürecimizde, o zirvelere katıldım. Kıbrıs Ek Protokolü’nün müzakere sürecini bilfiil yürüttüm. AB’ye o bakımdan merkez birimlerinde ve yurtdışında doğrudan o birimlerde çalışsam bile AB’ye yabancı bir insan değilim. Bugün de MHP’nin bir milletvekili olarak AB konusundaki ilgim sürmektedir. Bakanlıktaki görevlerim sırasında AB konusunda ne düşündüğüm, neler söylediğim, bakanlık kayıtlarında mevcuttur. Aradaki dönemde yaşanan gelişmeler bu görüşlerimi değiştirmemiştir; daha da güçlendirmiştir. O bakımdan sizlerle bu konuda ne düşündüğümüzü samimi bir sohbet toplantısı şeklinde paylaşmak istiyorum.

Şimdi, hayal kırıklıkları hikayesi dediğimiz 50 yıldan sonra bugün geldiğimiz noktaya bakarken şu iki hususun belki kısaca hatırlatılması yerinde olacaktır. Birincisi AB üyeliği sürecinin uzun ince bir yol olduğu söylenir; siyasiler bu söylemi zaman zaman dile getirirler. Doğrudur, bu her aday ülke için bu ilke olarak doğrudur ama Türkiye'nin tecrübesi bu doğrudan biraz sapma göstermiştir. Bizim AB maceramıza baktığımızda bu yürüme bandında yolculuk gibidir. Hareket edilmekte, bant ileriye dönmekte ama Türkiye yerinde saymakta, bir arpa yolu alamamaktadır. Türkiye ile Birlik arasındaki ilişkilerin kurulmasından ancak 40 yıl geçtikten sonra adaylık statüsü kazanmışızdır; bundan da altı yıl sonra ancak müzakerelere başlayabilmişizdir. Bu müzakereler de, bu topal süreç de başladıktan bir yıl sonra, Kıbrıs nedeniyle rayından çıkmış ve bugün oksijen çadırına alınmıştır. Şimdi bu üç temel veri dahi Türkiye- AB ilişkilerinin sağlıklı bir zeminde yürümediğini göstermeye yetecektir. Belki size biraz ters gelebilir ama benim naçizane kanaatim Türkiye-AB ilişkilerinin bir Brezilya pembe dizisine dönüştüğüdür. Bunun gerekçelerini de sizlerle paylaşacağım.

Şimdi AB, bu yarım asırlık süreçte bütün hükümetlerin sahiplendiği bir devlet politikası olmuştur. Bunda hiç tereddüt yoktur. MHP'nin de ikinci büyük ortağı olduğu 57. Hükümet de buna dahildir. Bu konuda bir siyasi mutabakat vardır. Yalnız 2000'li yıllardan başlayarak bu AB'nin Türkiye'nin önüne ön şart ve dayatmalarla gelmesinden başlayarak, bu mutabakatta belli ölçülerde bir aşınma olduğu da kabul edilmelidir. Tabii objektif kriterlere dayalı tam üyelik bütün siyasi partilerin, MHP de dahil, ortak hedefidir. Ancak AB'nin Türkiye'yi dışlayıcı tutumunun bütün unsurlarıyla ortaya çıkmasından sonraki dönemde bu tutum, bu durum karşısında izlenecek yaklaşım konusunda siyasi partiler arasında görüş ayrılığı çıkmaya başlamıştır. En azından MHP ile diğer siyasi partiler arasında bu görüş farklılığı biraz daha belirgin hale gelmiştir. MHP'nin nerede durduğunu belki daha iyi anlayabilmek için Türkiye'nin üyelik statüsünü kazandığı Helsinki Zirvesi sırasında MHP'nin koalisyonunda olduğu gerçeğini hatırlatmakta yarar vardır. Katılım Ortaklığı belgesiyle Birinci Ulusal Programın MHP'nin hükümet ortağı olduğu dönemde hazırlandığının hatırlanmasında belki yarar vardır. O dönemde AB'ne uyum adı altında temel reformların MHP'nin 127 meclisteki milletvekilinin desteğiyle çıktığının hatırlatmasında yarar vardır. Bu doğrudur da, üç

temel konuda 57. Hükümet ortakları arasındaki çıkan görüş ayrılığı o hükümetin sonunu hazırlamıştı ve Türkiye'yi 3 Kasım 2002 seçimlerine götürmüştü. O sürecin içinde bizzat yaşayan birisi olarak bu konuları size kısaca hatırlatayım. Bunlardan birisi terörist başı Öcalan'ın infaz dosyası ve Ulusal Program'da bu konuda AB'nin talebinin ne şekilde karşılanacağı diğer ikisi de Türkçe dışındaki dillerde özel kurslar ve radyo- televizyon yayınları konusundaki taleplerin Ulusal Program'da nasıl karşılanacağı idi. Bu terörist başı konusuna fazla girmeyeceğim ama Türkiye'nin önüne ilk Katılım Ortaklığı Belgesi'nin geldiği ve Ulusal Programı kısa bir süre içinde hazırlamak durumuyla karşı karşıya kaldığımız dönemde Öcalan'ın infaz sürecinin yürüyor olduğunun, hatırlatılmasında yarar görüyorum.

AB Katılım Ortaklığı Belgesi ile Türkiye'den şu taahhüdü istemiştir, 2001 yılı içinde idam cezasının yerine getirilmemesine ilişkin fiili moratoryumun sürdürülmesi, 2002 sonrasında idam cezasının terör suçlarını da kapsayacak şekilde kaldırılması. Koalisyon Hükümeti içindeki ilk çatlak bu konuda çıkmıştır. Terörist başının infaz dosyasının Başbakanlıkta bekletilmesi ve liderlerin yaptığı sekiz buçuk saatlik zirve toplantısının dışında bir de AB boyutu vardı. Yani bu yıl moratoryumu sürdür, önümüzdeki yıldan itibaren iki yıl içinde de idam cezasını terör suçlarını da kapsayacak şekilde kaldır, denmiştir. Bu konuda tabii MHP idam cezasının bir an önce infazı için dosyanın bir taraftan meclise sevkini isterken öbür taraftan da böyle bir taahhüdün, Türkiye tarafından AB'ne verilmesine karşı çıkmıştır. Sayın rahmetli Ecevit'le Sayın Mesut Yılmaz'ın bu yoldaki baskı boyutlarına ulaşan girişimleri de sonuç vermemiştir. Kamuoyunda da o dönemden başlayarak Türkiye'nin AB üyeliği yolunu MHP'nin bu nedenle tıkadığı şeklindeki kampanya da bir sonuç vermemiştir. Sonunda Sayın Bahçeli'nin kaleme aldığı şu metin Ulusal Programa girmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre kesinleşmiş idam cezalarının yerine getirilmesi kararı münhasıran Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yetkisindedir. Hükümet Meclis'in 1984 yılından bu yana yaşam hakkının özüne dokunulmaması yönünde benimsediği uygulamaya saygılıdır. Türk Ceza Hukuku'ndan ölüm cezasının kaldırılması hususu şekil ve kapsam itibarıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından orta vadede ele alınacaktır. Şekil ve kapsam derken Türk hukuk sisteminden idam cezası çıkacaksa terör suçlarının bu kapsam dışında tutulacağını MHP bu şekilde kayda geçirmiştir. Diğer

iki konu da: ana dilde eğitim ve radyo- televizyon yayınları, burada da Türkiye’den şu istenmiştir: Türk vatandaşlarının televizyon ve radyo yayınlarında ana dillerini kullanmalarını yasaklayan mevzuat hükümlerinin 2001 yılı içinde kaldırılması, etnik kökene bakılmaksızın tüm Türk vatandaşlarının kültürel haklarının teminat altına alınması, eğitim alanı dahil olmak üzere kültürel haklardan yararlandırılmasını önleyen yasa hükümlerinin 2001- 2004 dönemi içinde kaldırılması. Buna da MHP karşı çıkmıştır. Sonunda AB’ye bildirilen Ulusal Program’da taahhüt şu olmuştur: Türkiye’nin resmi dili, eğitim dili Türkçe’dir. Bu Türk vatandaşlarının günlük hayatlarında diğer dilleri, lehçeleri ve ağızları kullanmalarına engel teşkil etmemektedir. Ancak bu özgürlük ayrılıkçılık ve bölücülük amaçlarıyla kullanılamaz.

Şimdi, Ulusal Program’ın bu şekilde Brüksel’e verilmesinden sonra Türkiye’de 2002 Kopenhag Zirvesi’ne giden süreçte, Türkiye’de çok ciddi bir tartışma başlamıştır. AB Türkiye’ye adaylık statüsü vermesini müteakiben müzakere tarihi de vermeye hazırdır ama bu üç konuda: idam, ana dilde eğitim ve radyo- tv yayınları konusundaki MHP’nin tutumu nedeniyle müzakere tarihi alamıyoruz. Bu tabii, çok temel bir konuda koalisyon ortakları arasında ortaya çıkan bu görüş ayrılığı bir güven bunalımına dönmüş ve MHP Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli 10 Haziran 2002’de Bursa Koca Yayla Şenliği’nde yapılan konuşmayla 3Kasım seçimlerine gidilmesi çağırısında bulunmuştur. Bunu takip eden dönemde koalisyon teknik işlerle, günlük işlerle uğraşmayı sürdürmüş ama Meclise idam cezasının kaldırılması ve ana dilde eğitim, radyo televizyon yayınlarıyla ilgili kanun tasarıları hükümet tasarısı olarak gelememiş. DSP ve ANAP milletvekillerinin ortak teklifleri olarak gelmiş ve 2 Ağustos’ta da bildiğiniz gibi MHP’nin tek başına karşı çıkmasına karşı, o dönemdeki Meclis’teki bütün partilerin ittifakıyla idam cezası, terör suçlarını da kapsayacak şekilde, terörist başını kurtaracak şekilde kaldırılmış. Ana dilde eğitim ve radyo televizyon yayınlarıyla ilgili mevzuat da yürürlüğe girmiştir. Burada ilginçtir, o dönemde Adalet ve Kalkınma Partisi yeni kurulmuş, Sayın Recep Tayyip Erdoğan da o partinin Genel Başkanı. Köşkte bu konuda, Sayın Cumhurbaşkanı’nın başkanlığında, 12 Haziran’dı yanılmıyorsam, ben de katıldım, yapılan zirve toplantısında AB konusunda ölüm cezasının, Öcalan’ı da kapsayacak şekilde bir an önce kaldırılmasının en hararetle

savunucusu Sayın Erdoğan olmuştur. Nitekim, Meclis'teki oylamada da AKP'ye mensup o zamanki ismi bir kısmı milletvekillerinin henüz geçmemiştir, bugün AKP'de görev yapan bakanlar Sayın Cumhurbaşkanı Gül de dahil olmak üzere içeri girip idam cezasının kaldırılması yönünde oy kullanmışlardır. Ve Türkiye de bildiğiniz gibi 3 Kasım 2002 seçimlerine gitmiş, ve AKP tek başına büyük bir Meclis çoğunluğu ile iktidara gelmiştir. Şimdi, AKP döneminde Türkiye-AB ilişkilerine baktığımızda iktidara gelmeden önceki dönemde farklı isimlerle siyaset sahnesinde bulunan bu kadrolar, o gün benimsedikleri, savundukları tutumların tam tersi bir tutumla AB'ne Türkiye'de siyasi istikrarın bir çıpası haline getirmiş ve en büyük AB savunucusu olarak Türk milletinin karşısına çıkmıştır. AKP bunda samimi midir? Onun değerlendirmesini herkes vicdanlarında mutlaka yapacaktır ama AKP'nin AB'nden beklentisi nedir diye sorarsanız, benim naçizane görüşüm, içerideki siyasi meşruiyet açığını kapatmak için Brüksel'i bir cankurtaran simidi olarak görmüşlerdir. İçeride, Türkiye'de geleneksel olarak sorunlu oldukları, sorunlar yaşadıkları kurumlarla hesaplaşmada AB ve Kopenhag siyasi kriterlerini bir araç olarak kullanmışlardır; buna Türk Silahlı Kuvvetleri de dahildir; Yüksek Yargı da dahildir. Şimdi MHP baştan da ifade ettiğim gibi Türkiye'nin eşit haklara sahip AB üyeliğine karşı değildir. Bunu, bütün gücüyle desteklemekte, buna samimiyetle inanmaktadır. Ama acaba AB ile ilişkiler son 10 yıl içinde gerçeklere dayanılarak mı tartışılıyor yoksa bu konuda bir psikolojik baskı ortamı oluşturulup, adeta bir mahalle baskısı mı oluşturuluyor. AB ile ilişkilerde yaşanan sorunlar Brüksel'in bu konulardaki yaklaşımları, yanlışlarına işaret edenlere acaba bir psikolojik baskı mı uygulanıyor? Ben bu baskıyı, bir siyasetçi olarak hissettim. Beni etkilemedi gerçi ama Türkiye'de maalesef AB ile ilişkiler konusu gerçekler temelinde tartışılmıyor. Bu konuda, tabii somut gerçeklere dayanan objektif bir dürüst ve namuslu bir durum değerlendirmesi yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu bütün siyasi partiler için geçerlidir ve Türkiye'nin geleceği konusunda kafa yoran herkes bunu yapmak durumundadır. Ama bu konuda Türk kamuoyunu etkilemek için büyük bir karartma uygulanmaktadır, büyük bir psikolojik baskı ortamı yaratılmaktadır. Bu konuda adeta yalan borsaları kurulmuştur, boş temenni ve beklentiler, gerçekleşmiş hususlar olarak Türk milletine takdim edilmiştir. Ve sahte başarılar, Kızılay Meydanı'nda, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlarının tahsis ettiği kamyonların üzerinde gündüz vakti havai fişeklerle de

kutlanmıştır. Bu psikolojik terör boyutlarına bazen zaman zaman taşınan bu ortamda AB konusu adeta bir tehdit aracı haline getirilmiştir. Bu yolla da, Türk milletinin daha doğrusu akıl ve vicdanları üzerinde bir AB ipoteği tahsis edilmeye çalışılmıştır. Ancak, ne kadar bu böyle bir ortam yaratılarak saklanmaya çalışılsa bile bugün geldiğimiz noktada özellikle son 5 yıl içinde yaşanan gelişmelerden sonra, bugün geldiğimiz noktada AB'nin Türkiye'yi nasıl gördüğü bütün unsurlarıyla açığa çıkmıştır. Bunun inkar götüreceği tarafı yoktur. Tabii AB Türkiye'ye nasıl bakıyor? Bunu anlayabilmek için son 5 yılda yayınlanan Türkiye ilerleme raporlarına, AB Konsey ve Zirve toplantıları sonuçlarına ve Avrupa Parlamentosu kararlarına bir bütün olarak bakılması gerekecektir. Böyle bir objektif bakış açısı sonrasında göreceğiniz karşınızdaki manzara çok karanlık bir manzaradır. Onun unsurlarına birazdan geleceğim, fakat şu gerçek ki AB'nin iflah götürmez savunucularının dahi inkar edemeyeceği bir gerçektir: AB Türkiye'yi eşit haklara sahip bir üye olarak arasına kabul etme iradesini henüz oluşturamamıştır. Bu Türkiye'nin önüne koyduğu yol haritasından anlaşılmaktadır. Bu Türkiye ile ilişkileri hakkındaki bakış açısından anlaşılmaktadır. Türkiye'nin önüne koyduğu bir dizi ön şarttan oluşan denklemden anlaşılmaktadır. Bunun, tabii sebepleri tartışılabilir, bugünkü toplantımızın biraz konusu dışına çıkıyor ama, bu, birden fazla sebep arasında bence en önemli olanı Hıristiyan değerler üzerine bina edilmiş bir medeniyet projesi, Batı medeniyet projesi olan AB'nin içinde, nüfusunun önemli bir bölümü Müslüman olan laik, demokrat Türkiye'ye yer yoktur. Din ve kültür farklılığı AB'nin Türkiye'ye dışlayıcı bakış açısını şekillenmesinde en önemli amirdir. Din ve kültür gibi çok temel konulardaki düşüncelerin de zaman içinde değişmesi, yumuşaması beklenmemelidir. Bunun dışında Türkiye'nin nüfusu, Türkiye'nin tam üyeliğinin, AB'ne tahmil edeceği yükler gibi konularda derece derece mutlaka etkilidir, AB'nin bu tutumunda. Ama bizim değerlendirmemize göre, temel neden budur. Şimdi, bu noktada belki kısaca bir hususu da belirtip, AB ile ilişkilerde bizim açımızdan temel sorunlar nelerdir? Bu konuya geçmek istiyorum.

Şimdi Kopenhag siyasi kriterleri, nedir bunlar? Yani bir mit haline getirilmiştir, tartışılması yasak bir tabu haline getirilmiştir, ikonlaştırılmıştır. Sanki on emir gibi kendine bir önem atfedilmiştir. Türkiye- AB ilişkileri hakkındaki tartışmaların odağında o Kopenhag

siyasi kriterleri ve Türkiye'nin bunlara uyumu var. Nedir bu Kopenhag siyasi kriterleri? Bu kriterler acaba AB'nin kuruluş döneminden mi bugüne taşınan değerlendirme ölçüleri midir? Hayır. Baktığımız zaman öyle görünmüyor, yani 1993'te kabul edilmiştir. Bu kadar üzerinde fırtınalar koparılan bu Kopenhag kriterleri 24 kelimededen oluşan, ne anlam ifade ettiği somut olarak bizzat metinden anlaşılmayan genel, soyut, bir ifadeden ibarettir. Yani, nedir azınlıkların korunması ve saygı görmesini teminat altına alan konuların istikrarının sağlanması, AB üyeliği için? Yani AB'nin içinde ortak bir azınlık tanımı mı vardır? AB'nin ortak bir azınlık politikası mı vardır, müktesebataının bir parçası olarak? Onlara baktığımızda yok ama Kopenhag siyasi kriterleri, bir sihirli, dokunulmaz bir manzume olarak karşımızdadır. Şimdi, Kopenhag siyasi kriterlerinin ne olduğu o kadar önemli değildir. Burada, AB'nin Türkiye söz konusu olduğu zaman bu kriterlere hangi anlam yüklediği, bu kriterleri Türkiye için nasıl özel bir yoruma tabi tuttuğudur.

Burada, bu açıdan baktığımız zaman, soyut ve genel plandaki bu Kopenhag siyasi kriterleri Türkiye'ye özel dayatmalar olarak yeni bir anlam ve muhteva ve fonksiyon kazanmış, ve Türkiye'yi AB'ne yaklaştırmak değil, amaç olarak, Türkiye'yi AB tam üyeliğinden uzak tutmak için kullanılan bir araç haline dönüştürülmüştür. Bunun örneklerine biraz sonra geçeceğim. Şimdi, Türkiye ile AB arasındaki ilişkilerde temel sorun, AB'nin bu Kopenhag siyasi kriterlerini, özürlü bir aday ülke olarak gördüğü Türkiye'yi, AB tam üyeliğinden uzak tutmak için kullanması, yorumlaması olmuştur. Bunun odağında da, Kopenhag siyasi kriterlerinin Türkiye'ye özgü yorumunun odağında da Türkiye'de zorla etnik temelde bir milli azınlık yaratılması, takıntısı yer almıştır. Türkiye-AB ilişkilerinin, bugün geldiğimiz noktada geleceğinin olmadığını gösteren, geleceği olmamasının en önemli nedenlerinden biri AB'nin bu konuda Türkiye'den talepleridir. Belki MHP de bu konudaki daha tutarlı, daha kararlı tavrıyla diğer siyasi partilerden bir ölçüde ayrılmaktadır.

Şimdi, sizler AB'nin temel belgelerini, ilerleme raporlarında Türkiye hakkında çizilen çerçeveyi ve perspektifi benden çok daha iyi biliyorsunuz. Ama lütfen, son 5-6 yıldır İlerleme Raporları'na bir bütün olarak bakın ve bu milli azınlık dayatması, kültürel azınlık

hakları konularında ve tabii aynı zamanda terörle mücadele, Güney-Doğu sorunu ve siyasi çözüm konularında neler istediğine lütfen, bütüncül bir yaklaşımla bakın. O zaman göreceksiniz ki, AB'nin bu konuda Türkiye'den talepleri bazen doğrudan bir talep şeklinde gelmektedir, bazen de Türkiye'nin AB uyum sürecine, uyumsuzluğu adı altında Türkiye'ye eleştiri olarak yönetilmektedir bunlar. Baktığınız zaman şunu göreceksiniz, terör örgütü PKK'nın siyasi eylem platformu ve Türkiye'den talep ettikleriyle AB'nin Türkiye'den talepleri çok büyük ölçüde örtüşmektedir. Nedir bunlar? PKK'nın Türkiye'den talebi üç ana noktada toplanmaktadır: birincisi: kimlik talebi; ikincisi: eğitim dili talebi; üçüncüsü de yönetim talebi. Türk milletinden ayrı bir milli mensubiyet şuurunun Türkiye'de yerleşmesi ve bunu kolaylaştıracak yasal, bir anayasal çerçevenin çizilmesi. Aynı şekilde Türkiye'nin bugün özel hayatta ve sosyal hayatta öğrenilmesinin ve öğretilmesinin kullanılmasının önünde hiçbir engel yoktur; bu yetmez, eğitim dili olması ve kamusal alanda statüye kavuşturulması PKK talebidir. Yönetim olarak da mahalli idarelere yetki devri adı altında Türkiye'de eyaletler sistemine geçişin siyasi ve hukuki altyapısının hazırlanması. Şimdi PKK'nın talepleri bu üç ana başlık altında toplanmaktadır. Bu açıdan baktığınız zaman AB'nin de Türkiye'den son 5-6 yıldır, dediğim gibi, bazen somut talep bazen şu konuda gerisin diye yöneltilen eleştirilere baktığınız zaman, bu PKK ile AB'nin talepleri büyük ölçüde örtüşmektedir.

MHP'nin AB'nin samimiyetsizliğine, AB'nin bu Kopenhag siyasi kriterlerini kullanarak Türkiye'yi tam üyelik dışında bir çerçevede, bir tabiyet ilişkisiyle Brüksel'in yörüngesinde kalacağı bir ilişki istediğine ilişkin inancının temelinde, AB'nin bu millî azınlık, kültürel kolektif, kültürel haklar dayatmaları yatmaktadır. Şimdi bunun örneklerine girmeyeceğim. Bildiğiniz gibi AB her ilerleme raporunda, bir örnek vermek gerekirse, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 42. Maddesinin değiştirilmesini istemektedir. Nedir bu madde? "Türk vatandaşlarına Türkçe dışındaki diller ana dil olarak öğretilemez" hükmü. Bunu değiştirmek istemektedir, değiştirilmesini istemektedir. Bunu bazen direkt yapmaktadır, bazen Türkiye'nin BM siyasi, ekonomik ve kültürel haklar sözleşmelerine koyduğu çekincelerin kaldırılmasına isteyerek yapmaktadır. Çekince nedir? Bu, Anayasa'nın 42. maddesinin geçerli olduğunu teyit eden çekincedir. Diğer taleplere de baktığınızda, mesela AB, Türkçe konuşmayan

vatandaşlarımızın kamu sektöründe istihdamın kolaylaştırılmasına Türkiye’den istemektedir. Bunun, tabii, açılımı şudur: belediyelerden, mali idarelerden başlayarak Kürtçe’nin kamu hizmetlerinde resmi dil olarak, ikinci dil olarak kabul edilmesidir. PKK da aynı şeyi istemektedir. Burada tabii, Türkçe konuşmayan vatandaşlarımızın kamu sektöründe istihdamı. Şimdi, ilk ve orta öğretimin zorunlu olduğu Türkiye’de kamu sektöründe istihdam edilecek yaşta olan insanların Türkçe bilmemesi mümkün değildir. Amaç çok farklıdır, bunun uygulanmasına da AB’nin sağladığı fonlarla Diyarbakır’ın bir ilçesinde de başlanmıştır. Ama Sur İlçesi’nde sonra mahkeme kararıyla durdurulmuştur.

Şimdi, AB, Türkiye’den her İlerleme Raporu ile Kürt sorunu olarak tanımladığı sorunun çözümü için kapsamlı bir siyasi çözüm planı hazırlamasını istemektedir. Hükümetin bu konuda terör örgütünü, yerel muhataplarla başlayarak, muhatap almasını istemektedir. Terör suçlarının tanımının çok geniş olduğundan şikayet ederek Türk Ceza Kanunu’nun bu konudaki hükümlerinin değiştirilmesini istemektedir ve ilginç bir şey de, 5 Eylül 2006 tarihindeki Türkiye Raporu, Avrupa Parlamentosu’nun kabul ettiği, PKK terörüne karşı meşru mücadele veren güvenlik güçlerimiz terörist militanlarla aynı kefeye konulmuş, ve güvenlik güçlerimize terör eylemlerine güç kullanarak karşılık vermeme çağrısında bulunulmuştur.

Şimdi, bütün bunlara baktığınız zaman Türkiye’de zorla etnik temelde bir milli azınlık yaratılması dayatmalarının, Türkiye’nin doğrudan milli birliğini, milli devlet niteliğini, üniter siyasi yapısını ve güvenliğini etkileyen bir husus olduğu görülecektir. Bu bakımdan Türkiye’ye hakikaten içine tam üye olarak almak iradesi olan bir kuruluşun bu amaçla kendisine başvuran bir ülkenin, milli birliğini, kuruluş ilkelerini değiştir de gel demesi, olsa olsa bu ülkeyi içine alma niyeti olmadığını somut bir göstergesidir.

İkinci sorun alanı, AB ile ilişkilerimizde, Türkiye’nin milli güvenliğine, ülkenin bölünmez bütünlüğüne ve milli ve beraberliğine karşı işlenen fiillerin suç olmaktan çıkartılması dayatmalarıdır. Bu bildiğiniz gibi Türk Ceza Kanunu’nun 312. Maddesiyle başlamıştır; 301. Maddeyle devam etmiştir. AKP Hükümeti bunların önemli bir

kısmını karşılamıştır, ama hala 4 veya 5 temel maddenin değiştirilmesi yolundaki AB'nin ısrarı sürmektedir.

Üçüncü temel konu dini azınlıklara ilişkin talepleridir, AB'nin. Bu, din özgürlüğü kapsamında Türkiye'nin önüne bir ev ödevi olarak getirilen taleplere baktığımızda: işte, Fener Rum Patrikhanesi'nin papaz ihtiyacının karşılanması için Heybeli Ada Ruhban Okulu'nun açılması, Patriğin ekümenik sıfatının tanınması, Ermeni Rum ve Yahudi cemaatlerine tüzel kişilik tanınması ve bu cemaat vakıflarının yasal denetim dışında bırakılması. Bunlardan bir kısmını AKP Hükümeti karşılamıştır ama İstanbul Patrikhanesiyle ilgili sorunlar bugün de, Türkiye-AB ilişkilerinde bir sorun alanı olarak etkisini sürdürmektedir.

Dördüncüsü; dayatma listesindeki dördüncü kalem, Kıbrıs ve Yunanistan'a ilişkin taleplerdir. Yani, tabii fazla vaktimiz yok, Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin AB üyeliğinden sonra denklem nasıl değişmişe girmeden önce; ancak Türkiye'den istenen şudur: Kıbrıs Rumlarıyla, Kıbrıs sorunu çözülmeden önce, Türkiye'nin ilişkilerini normalleştirilmesi. Yani, 1960'ta yıkılan Cumhuriyetin meşru temsilcisi olduğunu Rumların kabul edip, Türkiye'nin bunlarla temas kurması, ilişki kurması. Türk limanları ve havalimanlarının Kıbrıs Rum mandıralı gemilere ve Rum tescilli uçaklara açılması, Rumların NATO dahil, uluslararası kuruluşlara üyeliğini önleyen Türk vetosunun kaldırılması. Egeye ilişkin taleplerde, Ege sorunlarının Uluslar arası Adalet Divanı'na götürülmesi için mahkemenin yargı yetkisinin tanınması. Şimdi, Kıbrıs'a ilişkin bu taleplere baktığımızda, bunları hiçbir Türk Hükümetinin kabul etmesinin mümkün olmadığı görülecektir. Bunlar Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve Hükümeti de dahildir. İstese de kabul edemez, bunları yerine getiremez. Ama ilişkilerin bir ön şartı haline, bu biline biline bunlar getiriliyorsa, demek ki ilişkilerin ilerlemesi için, AB'nin irade değil, tam tersi, ilişkilerin hangi konularda tıkanacağını bildiği için bu konuları Türkiye'nin önüne getirdiğini düşünmemiz doğal sayılmalıdır. Bugün, Kıbrıs konusunda, çifte ipotek tesis edilmiştir. Hem Kıbrıs sorununun çözümü AB ilkelerine ve müktesebatına uygun olma şartına bağlanmış, hem de Türkiye'nin AB ile sanal müzakere süreci, Kıbrıs konusunda ilerleme sağlanması rehin altına alınmıştır. Bu çifte ipotek, rehin ilişkisi hem Kıbrıs sorununun çözümünü imkansız hale getirmektedir;

çözümün temel parametreleri itibariyle; hem de Türkiye-AB ilişkilerinin bugünkü oksijen çadırına girmesinin en önemli amili olmuştur.

Şimdi bu dört ana noktada toplanan bu dayatmalar sonrası, Türkiye'nin önüne bir yol haritası konulmuştur. Nedir bu yol haritası? İşte 17 Aralık 2004 ve 3 Ekim 2005 Zirve kararları, müzakere çerçeve belgesi ve 9 Kasım 2006 Katılım Ortaklığı belgesi. Şimdi, ben deniz bu müzakerelerin tümünde bulundum ve Kıbrıs Ön Şartının getirildiği 2004 Brüksel Zirvesi'nde, Sayın Başbakan'a bunu kabul etmeyelim, Kıbrıs Ek Protokolünün imzalanmasını kabul etmeyelim; böyle bir yola girersek Kıbrıs prangası altına alınmış bir süreçten hayır gelmez, müzakereleri kesip dönelim diyen Dışişleri Bakanlığındaki iki üç kişiden biriyim. Sayın Başbakan bunu ilk önce dinleyeceği izlenimini verdi ama sonra araya başkalarının girmesiyle nöbetçi bakan olarak Devlet Bakanı Beşir Atalay bu Ek Protokolün tarafımızdan imzalanacağı taahhüdünü verdi, ondan sonra da Kıbrıs konusundaki gelişmeler nedeniyle, esasen sanal düzleminde yürütülen müzakere süreci bugünkü oksijen çadırına girdi.

Şimdi, nedir bu yol haritası? Türkiye-AB ilişkilerinin geleceğine ilişkin AB ne düşünüyor sorusuna cevap ararken, şimdi, yol haritası şudur değerli kardeşlerim: AB, Türkiye'yi, diğer aday ülkelerden farklı, özel bir ülke olarak görmekte. Ama bu özel, müspet anlamda özel değil, özürlü bir ülke olarak görmekte. Bu nedenle Türkiye'ye özel bir yol, özel bir istikamet, özel yöntem ve mekanizmalar geliştirmiştir. Müzakere çerçeve belgesi ortadadır. Bunlara girmeyeceğim. Yani, müzakerelerin ucunun açık olacağı, sonucunun önceden garanti edilemeyeceği, bunu anlayabiliriz, fakat arkasından ne diyor? Bunu daha da kuvvetlendirmek için: müzakerelerin sonucunun ne olacağına veya üye ülkelerin bunu milli parlamentolarında onaylayıp onaylamadıklarına bakılmaksızın Türkiye'nin Avrupa'ya tam olarak bağlı kalmasının sağlanması gerektiğini vurgulamıştır. Ne demektir bu? Ben seninle 20 yıl müzakere edeceğim, ya bu müzakereler sonuçsuz kalacak, ya da milli parlamentolar bunu onaylamayacak, ama sen yine de AB'ne bağlı kal diyor. Bunu ne zaman diyor? Bir evlilik ilişkisine benzetme yerindeyse, bir evlilik ilişkisi kurma niyetinde olan iki taraf, bunun bir ön aşaması, nişan da diyebilirsiniz, onun hazırlıklarını yaparken bunu

karşımıza çıkarıyor. Bu da gösteriyor ki, beni mazur görün, AB Türkiye ile karşılıklı saygıya, sevgiye ve sadakata dayalı bir evlilik ilişkisi değil, Türkiye'nin AB'nin etrafında dönüp dolaşacağı, ona bağımlı kalacağı bir metres ilişkisi arayışı içindedir.

Şimdi, diğer konulara baktığımız zaman, mesela 2014 yılına kadar Türkiye'ye mali destek verilmeyeceği müzakere çerçevesinde söyleniyor. Bu sizce ne ifade ediyor? Acaba sadece AB'nin bir bütçe dönemine atıf mıdır? Buna yakından baktığımız zaman, göreceksiniz ki bunun ötesinde bir anlamı var. Sürecin başında Türkiye'ye deniliyor ki "sen süreci başarıyla sonuçlandırsan bile, AB tam üyeliğinin asgari şartı olan bazı haklardan yararlanmayacaksın" diyor. Neymiş bunlar? İş gücünün serbest dolaşımı, bu alanda sürekli ve kalıcı derogasyonlar getireceğini açıkça söylüyor. Vizesiz seyahat, Schengen sistemi, bunu da koruma tedbirleri kapsamına alacağım diyor. Bir de ortak tarım politikalarına katılım ve tarım desteklerinden yararlanma konusunda sana uzun süreli geçiş dönemleri getireceğim diyor. Şimdi bunların üçünü de çıkarırsanız, AB tam üyeliğinin bir anlamı kalır mı? Zaten gümrük birliğimiz var, bunun ötesinde zaten yapısal fonların belli bir vadeden sonra sona ereceğini düşünürseniz, iş gücünün serbest dolaşımı, vizesiz seyahat Schengen sistemi ve tarım destekleri de olmayacaksa ne anlamı kalacaktır bu ilişkinin? O bakımdan, MHP'nin AB ile ilişkilerin içinde bulunduğu duruma ilişkin bakış açısının şekillenmesinde etkili olan amiller bunlardır.

AB samimi değildir. Türkiye'yi içine almak istememektedir, ama önemini de Türkiye'nin çok iyi bildiği için, Türkiye'nin AB'nin etki alanında, yörüngesinde kalacağı bir tabiyet ilişkisi istemektedir. Müzakerelerin başlangıcında önümüze konulan bu yol haritası ve şablon da, Türkiye'yi tam üyelik adresine çıkarmayacaktır. Bunun çıkacağı adres adı konulmamış, içi doldurulmamış bir özel ilişki, imtiyazlı ortaklık statüsüdür. Bu statüyü alabilmek için bile, AB'nin yukarıda saydığım dayatmalarının Türkiye tarafından kabulü istenmektedir. Bu ikinci sınıf ilişki kurulması da otomatik olmayacaktır. Bildiğiniz gibi, Fransa, Avusturya ve Hollanda referandum yapacaklarını söylemişlerdir. Yani, ikinci sınıf bir konumda, AB'nin etki ve kontrolü altında kalacağımız bir statünün, bugün, sanal müzakeresini yürütmekteyiz.

Şimdi, değerli kardeşlerim, eğer denklem buysa, Türkiye'nin önüne konulan kontrat buysa, bu kontratla hiçbir yere gidilmez. AKP Hükümetine yönelttiğimiz eleştirilerden biri, müzakerelerin başlaması öncesi, önümüze konulan bu kontratı kabul etmesi olmuştur. Bu kontratı bir kere kabul ettikten sonra, bundan dönüş de çok zordur, yığınakta yapılan hatanın ileride telafisi her zaman kolay olmayacaktır.

Şimdi bu durum karşısında, ne yapılmalıdır? MHP, şimdi Türkiye'nin AB üyeliğine eşit şartlarda samimiyetle inanmaktadır. Ama AB'nin önümüze koyduğu bu denklem, bu hedefe ulaşılmasını beklemeyi imkansız hale getirmiştir. Bizzat Türk Hükümeti'nin kabul ettiği bu yol haritası ve şablon, tam üyeliği nihai hedef olmaktan çıkarmıştır. Bunu, Türk Hükümeti de çok iyi bilmektedir, AB de çok iyi bilmektedir. Bu denklem değişmediği müddetçe, esasen hastalıklı bir yapıya sahip olan Türkiye- AB ilişkilerinin bünyesi daha da marazi bir hal alacak; ve bu dayatmaların sürmesi halinde AB ile çok ağır sonuçları olacak bir kopma kaçınılmaz olarak karşımıza gelecektir. O bakımdan MHP bu denklemin değişmesi gerektiğini, bu kontratın değişmesi gerektiğini düşünmektedir. Bunun için de AB'nin şu iki konuda, özellikle Türkiye'ye ilişkin görüşlerini ve dayatmalarını gözden geçirmesi gerekir.

Bir: Türkiye'nin milli birliğini, özel yapısını ve milli devlet niteliğini yıkacak bir şekilde, etnik temelde bir azınlık yaratma ve bunlara kollektif azınlık hakları tanınma talebinden vazgeçmek durumundadır; bunu Türkiye'nin üyelik sürecinde bir ön şart olarak kullanmaktan vazgeçmek zorundadır. İkincisi de: Kıbrıs sorununun çözümüyle, Türkiye'nin AB ilişkilerinin görüntüde dahi ilerletilmesini imkânsız kılan bu Kıbrıs ipoteğinin, boş bir hayal olduğunu anlaması lazımdır.

Onun için bir stratejik düşünme dönemine, Türkiye'nin ve AB'nin ihtiyacı vardır. Eğer bunu yapmazsak, esasen hastalıklı olan bugünkü yapı, daha da kangren haline dönecek ve ilerde dönüşü olmayan bir kopma, Türkiye ile AB arasında, kaçınılmaz olarak yaşanacaktır. O bakımdan, bunu önleyebilmek için, bu kopmanın önlenmesi için bir: AB ile oturulup bugünkü şablonun ve yol haritasının, iki tarafa da hizmet etmeyeceği ve bu ilişkileri bir gün, bir kopma noktasına getireceğinin samimi olarak ele alınması gerekir.

Tabii, bu AB'nin bileceği bir iştir. "Hayır, bu şablonu sen kabul ettin, bunun gereklerini yapacaksın" derse, o zaman, tabii böyle bir teslimiyet ilişkisi, Türkiye tarafından hiçbir şart altında kabul edilemeyecektir. Tabii Türkiye'nin AB'ye üye olmaması dünyanın sonu olmayacaktır. AB için de belki dünyanın sonu değildir. Çünkü bize göre Türkiye, ne pahasına olursa olsun böyle bir "metres ilişkisi" şablonunda, AB'nin yörüngesinde sürüklenmeye mecbur değildir, muhtaç değildir, mahkum değildir. O bakımdan ilişkilerde giderek kangren haline gelme istidadı gösteren temel sorunların yapıcı ve gerçekçi bir bakış açısıyla ele alınıp, ilişkilerin yeni bir kulvarda, yeni bir raya oturtularak, yeni bir kontratla, yeni bir denklemle sürdürülmesinin hem AB'nin hem de Türkiye'nin yararına olacağını düşünüyoruz. Herkes AB'ye tam üyeliğe taraftar olduğunu söylese de, biz de taraftarız, ama bizim bakış açımızda bugünkü şablon, kontrat, denklem ve yolun haritası tam üyeliğe giden bir yolun haritası değildir. Tam tersine, ilişkilerin her gün bu dayatmalar sonunda gerilmesiyle nihai bir kopmayı karşımıza çıkarması mukadder olan bir süreçtir. MHP'nin bu konuya bakış açısını, bu sözlerle tamamlamış olayım. Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim. Sorularınız varsa cevaplandırmaya çalışayım. Sağ olun.

Soru 1: Öncelikle hoş geldiniz diyorum. Şimdi, Avrupa'nın ve Hıristiyan kulüplerinin Osmanlı'dan beri yani tarihimize baktığımız zaman, Türkiye üzerinde ya da Osmanlı üzerinde oynamış olduğu oyunları hepimiz biliyoruz. Bunu bilen siyasetçilerimiz de var. Haçlı Seferlerinde kazanılmamış zaferler, masa başında kazanılmaya çalışılıyor. Hâlâ da bu, bu şekilde devam eden bir yöntem olarak, sizin de söylediğiniz gibi, önümüze konuluyor. Bunu, bilmemize rağmen neden AB diye ısrar ediyoruz? Neden bir sürünün içine girmeye çalışan bir koyun gibi davranıyoruz. Bir başka önder olmaya çalışmıyoruz?

Deniz Bölükbaşı: Şimdi, tabii, bu sorunun muhatabı, bundan önce sizlere hitap eden, benim de Bakanlıktaki değerli büyüğüm AKP sözcüsü Yaşar Yakış olmalıydı. MHP'nin bakış açısını özetlerken, bu kadar haysiyet şikan (kırıcı) bir durum karşısında, hala AB'nin yörüngesinde sürüklenmeye Türkiye mecbur değil, mahkum değil, muhtaç değil demiştim. Ama AKP Hükümeti'nin AB'ne bakış açısının temelinde, daha doğrusu şöyle diyeyim, AB AKP'yi

kullanmakta, AKP de AB'yi kullanmaktadır; karşılıklı kullanım esasına dayalı. Hükümet içerideki meşruiyet açığını Brüksel desteği ile kapamaya çalışmakta: İşte Türkiye'de hayata geçirmeye çalıştığı ve Türkiye'nin hayırına olmayacağına inandığımız bazı projeleri, AB kriteri diye hayata geçirmek için ona ihtiyaç duymakta. Türk Ordusu ile olan siyasi sorunlarını ve hesaplarını AB sopsasıyla görmeye çalışmaktadır. Onlar için öyle bir değeri vardır. Ama bizim için eğer AB samimiyse, tabii ki tam üyelik hala geçerlidir, milli hedeftir. Fakat bu hedefin, tam üyeliğin nihai hedef olmaktan çıktığı bir yol haritası, şablon ve müzakere çerçeve belgesi zemininde, bu ilişkilerin bu açıdan gözden geçirilerek yeni esaslara oturtulması da elzemdir.

Teşekkür ederim.

Soru 2: Benim sormak istediğim, ben konuşmalarınızdan şunu anlıyorum ki, siz, diğer, yani, parti olarak isim vermeyeyim de, bir farklılık yapıp bu koşullarda AB'ne hayır, veya bir süre ara verelim diyebilecek bir konumdasınız siyaseti yönetme şansı bir gün elinize geçerse. Fakat şunu merak ediyorum, sonuçta bu, bölgeselleşme, küreselleşme, işte ulus devletlerin güçlerinin uluslar üstü bir şekilde devredilmesi, yerel yönetimlere ağırlık verilmesi aslında ülkelerin bölünmesi projesinin bir aşaması olarak bir çok yazar tarafından yazılıyor. Yani eşit koşullar dahi olmuş olsa MHP olarak bunu kabul etmeme gibi bir görüş olabilir mi?

Deniz Bölükbaşı: Neyi kabul etmeme?

Soru 2: AB gibi uluslararası örgütlere girmeyi.

Deniz Bölükbaşı: Hayır, bu anlamda bir itirazımız ve endişemiz yok. Ama eğer bugün, içine girilen hapsolunan çerçeve, yol haritası tam üyelik adresine çıkmayacaksa, ki çıkmayacağını inanıyoruz; bu şablon değişmelidir, bu kontrat değişmelidir, bu denklem değişmelidir ki Türkiye'nin tam üyeliği eşit şartlarda, bu dayatmaların, bu şantajların, baskıların dışında, bir ortamda gerçekleşme imkanına kavuşsun. Çünkü bu şablonun sürdürülmesinin endişelerimizden birisi bir sonucu da, zaten hastalıklı bir yapı var Türkiye-AB ilişkilerinde. Bu giderek daha marazi bir hale gelecek. Türk toplumunda da sizler daha iyi takip ediyorsunuz, AB'ne olan

güven ve inanç giderek, yanılmıyorsa, azalıyor. Bu ipin geriye dönüşü olmayacak şekilde kopması noktasına bizi götürmektedir. O bakımdan stratejik düşünme dönemi, stratejik pause diyebileceğimiz dönemi, hem Türkiye hem AB düşünsün. AB milli azınlık yaratma politikası ile bir yere gidemeyeceğini, bunu hiçbir siyasi, hukuki, ve ahlaki temeli olmadığını anlayıp, bundan vazgeçsin. Türkiye de AB ile hakikaten bu baskılardan ve yabancı unsurlardan arındırılmış bir birliktelik istiyor mu? Ona baksın, MHP olarak biz varız böyle bir birlikteliğe. Ondan sonra oturalım, yeni bir müzakere çerçeve belgesi ve takvimiyle bu işi götürelim. Çünkü dediğim gibi, bu iş Brezilya pembe dizisine döndü.

Soru 3: Ben, özellikle, koalisyonla ilgili, koalisyonda olduğunuz zaman ile ilgili soru sormak istiyorum. Bu terörist başının Meclis'te idam cezasının kaldırılması ile ilgili olarak, neden koalisyondan çekilmeyi düşünmediniz? Yani parti olarak, öyle bir hareket içine niye girmediniz? Yani böyle bir harekette bulunsaydınız, belki de bu olmayacaktı. Bir de şöyle bir durum daha var. Türk milleti olarak bu idam cezası belki de oylansa şu anda kaldırılması yönünde çıkmayabilirdi yani. Bu açıdan söylüyorum.

Deniz Bölükbaşı: Tabii bu, AB ile ilişkiler ile ne ilgisi var bilemiyorum ama. Bunu bize sadece idam cezasının kalkması bahsinde değil, ondan önce terörist başının infaz dosyasının Başbakanlıkta tutulması konusunda, rahmetli Ecevit'le Sayın Mesut Yılmaz'ın ısrarlarına, sayın Bahçeli'nin direnmesi bahsinde de sordular: "Niye hükümetten o zaman da çekilmediniz?" diye. Tabi, bu ayrı bir sorumluluk anlayışıdır. O günleri hatırlarsanız, bugün gerçi, Türkiye'de yer yerinden oynuyor ama borsa dışarıdan etki gelmezse maşallah hiç etkilenmiyor; dışarıdan bir şey gelmezse etkilenmiyor. O gün, bir bakan konuştuğu zaman borsa 3 bin puan düşüyordu, Türkiye üzerinden farklı hesaplar yapılmak isteniyordu. Bence Sayın Bahçeli adına cevap verecek durumda değilim ama o dönemi yanında yaşayan, başbakanlıkta, birisi olarak Türkiye, zaten seçime gitme kararı almıştı. 3 Kasım 2002'de seçim yapılacaktı. Bahsettiğiniz tarih, 2 Ağustos 2002'dir. Üç aylık bir süre vardı. Koalisyondan çekilmenin bir anlamı dahi yoktu. Hükümet zaten günlük işleri rutin işleri yürütüyordu. Bu konular da Meclis'e, hükümet tasarısı değil, münferit milletvekillerinin teklifi olarak gelmişti. Teşekkürler.

Soru 4: Ben de, 1999'da, adaylık başvurusunun kabul edilmesiyle, yani sonuçta o da sizin iktidarınız döneminde oldu. 2001 ilk uyum yasaları ve 2001 Anayasa değişiklikleri de sizin döneminizde oldu. Dolayısıyla temel konsept, yani AB Müzakerelerine giden yol, iktidarınız tarafından belirlenen politikalarla başladı.

Deniz Bölükbaşı: Doğrudur.

Soru 4: Şu anda, yani, o kadar değişen ne ki, böyle bir geri adım, ya da duraklama isteği oluştu? Bu birincisi. İkinci sorum ise, Avrupa'da da bazı ülkelerde Hıristiyan Demokratlar ya da Muhafazakarlar iktidara geldiği için Türkiye'nin üyeliği zora giriyor. Türkiye'de de, belki birebir benzetmek doğru olmaz ama, sonuçta siyasi yelpazenin, MHP'nin bulunduğu yer ile o partilerin bulunduğu yer sanki birbirine biraz yakın. Türkiye'de de MHP'nin iktidara gelmesi durumunda, bu üyelik görüşmeleri zıt kutuplar arasında mı olur, olacağını mı düşünüyorsunuz yoksa paralellikten dolayı daha da kolaylaşacağını mı düşünüyorsunuz? Teşekkürler.

Deniz Bölükbaşı: Şimdi isterseniz, ikincisinden başlayalım. Ortada ciddi bir müzakere süreci var da, MHP iktidara geldiği zaman Avrupa'daki, sizin aynı kategoriye koyduğunuz partilerle daha mı kolay olduğunu mu soruyorsunuz; ortada bir sanal müzakere süreci var. Bilmiyorum, siz, ciddi bir müzakere süreci olduğunu düşünüyor musunuz? Bugün askıya alınan başlıklara baktığınız zaman, tümünün tam üyelik için olmazsa olmaz konularla ilgili olduğunu göreceksiniz. Ciddi bir müzakere yapılmıyor tabii, Brüksel'e heyetler gidiyor, geliyor, bu tabii AB Genel Sekreteri var ama ortada zaten ciddi bir müzakere süreci yok. MHP bu zemin, bu temel, bu kontrat dediğimiz, bu mukavele tam üyeliği zaten hedef olmaktan çıkarmıştır. Hem hedef olmaktan çıkarıyor, hem de hastalıklı ilişkilerin hastalıklı yapısını her geçen gün daha da kangrene dönüştürerek şekilde marazi hale getiriyor. O bakımdan, kopmayı önleyebilmek için daha gerçekçi bir zeminde müzakerelerin sürmesi bakımından ve stratejik düşünme önemine ihtiyaç var. İkinci soruya cevap: 1999-2001 döneminde henüz AB Türkiye karşısına etnik temelde bir millî azınlık talebi ile gelmemişti.

O dönemde AB henüz bu etnik azınlığa kolektif, kültürel ve siyasi haklar talebi ile karşımıza gelmemiştir. AB o dönemde henüz Türkiye'ye özürle bir aday ülke olarak görüp, Türkiye'yi bir imtiyazlı ortaklığa, tam üyelikten uzaklaştırıp, imtiyazlı ortaklığa sürükleyeceği bir müzakere çerçeve belgesiyle karşımıza çıkmamıştı. Bunların hepsi 2004-2006 döneminde olmuştur. Bizim dönemimiz 1999-2001 dönemidir. Bu değişiklik nedeniyle MHP'nin de bakış açısı etkilenmiştir. Teşekkür ederim.

Soru 5: Dediniz ki, 1999-2001 döneminde bu etnik yapılarla gelmemiştir dediniz. Bunlar 2004-2006'dan itibaren geldi dediniz. Ama şunu da belirtelim ki, Kopenhag Kriterleri 1993 yılında kabul edildi ve ne olduğu belli değildi ama, Türk cephesi olarak biz bunu, bize dayatmasına az çok biliyorduk. Siz de biliyordunuz. Kopenhag kriterlerindeki, bu etnik ayrımcılığın vesairelerin ön plana çıkartılarak bir takım sorunların Türkiye'nin önüne dayatma olarak getirilmesi gerekeceği ya da en azından AB'nin bunu dayatacağını biliyorduk.

Deniz Bölükbaşı: Siz ne biliyordunuz, bilmiyorum ama bizim önümüze Katılım Ortaklığı Belgesi geldi, biz de buna karşı birinci Ulusal Programı hazırladık. Onda bunlar yoktu.

Soru 5: Ama Kopenhag Kriterlerinin mantalitesini, bize dayatılacağına tahmin edemediniz mi?

Deniz Bölükbaşı: Siz de 10 emir gibi görüyorsunuz, kutsal kitap gibi değil mi 24 kelimedenden oluşan Kopenhag kriterlerini? Önümüzde belge vardı, dayatılmamıştı diyorum ben de size. Yani birinci katılım ortaklığını açın bakın, yoktu bütün bunlar.

Çok teşekkür ediyorum beni dinlemek lütfunda bulunduğunuz için. Hepinize başarılar dilerim.

7.2. Deniz Bölükbaşı ile Gerçekleştirilen Röportaj

AB Analiz: Öncelikle konuşmanız için çok teşekkür ederiz. AB Analiz adına bu konuşmayı birazcık daha derinleştirilim diye ekip olarak birtakım sorular hazırladık. Konuşmanızda da sıkça bahsettiniz. AB'nin Türkiye'ye yönelik bir özürle muamelesi olduğunu

vurguladınız. Bir samimiyetsizlik söz konusu ve bunun bir tezahürü olarak da belirginliği hala tartışılır bir harita var. Peki, MHP nasıl bir yol haritası ön görüyor? Bu bağlamda nasıl bir yol haritası olacak? Ve bu tam üyeliğe veya imtiyazlı ortaklığa varacak? Türkiye'nin bazı beklentileri de olacak bu konuda. Nasıl bir yol haritası bizi doğru, istediğimiz sonuca ulaştırır?

Deniz Bölükbaşı: Şimdi, Türkiye'nin milli birliğinin temellerini sarsacak taleplerden vazgeçmesi, vazgeçeceği bir yol haritası. Yani Türkiye'de zorla Türk milletinden ayrı bir Kürt milleti vardır. Bunlarla eşit haklara sahip bir ortaklık cumhuriyeti kurun anlamına gelen taleplerden vazgeçecekler. İkincisi, Kıbrıs konusunda hem Kıbrıs sorununun çözümünü zorlaştıran hem de Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerinde bir ipotek tesisi anlamına gelen dayatmalardan vazgeçecektir. Üçüncüsü de hedefte ortak mıyız? Onda anlaşalım. Tam üyelik midir hedef, değil midir? Eğer tam üyelikse Müzakere Çerçeve Belgesindeki onun etrafından dolaşacak, sonuçlansa bile sonuçlanmasa bile, milli parlamentolarda onaylanmasa bile gibi şeylerden vazgeçecek. Bir de kalıcı derogasyon olarak öngördüğü üç konuda, Schengen sistemi, işgücünün serbest dolaşımı, yapısal fonlar ve tarımsal desteklerinden yararlanmayacağım demeyecek başta. Eğer bu üçünden yararlanmayacaksam bugünkü statümlle onun öngördüğü bu üç şeyden arındırılmış statü arasında hiçbir fark yoktur. Niye birbirimizle kavga ediyoruz?

AB Analiz: Peki şimdi imtiyazlı ortaklık konusuna gelecek olursak, siz imtiyazlı ortaklığı nasıl tanımlıyorsunuz? Örneğin bu konuda da bazı görüş ayrılıkları var. Bugün bazı akademisyenler Gümrük Birliği ile hâlihazırda bir imtiyazlı ortaklığımızın bulunduğunu söylüyorlar. Ama Sarkozy'nin Merkel'in girişimleri de daha çok kimlik bazında bir öteki, yani Türkiye'yi bir öteki konumuna sokarak dışarıda gibi tanımlıyor, siz nasıl buluyorsunuz?

Deniz Bölükbaşı: Şimdi bu gümrük birliği ile bu imtiyazlı ortaklığın özel ilişkinin Avrupa Birliği hukukunda bir tanımı yok. Böyle bir ilişki tipi yok. Bu Türkiye için icat edildi. Her şey yani özürlü ülkeyiz ya biz. Bu özürlü ülkeyi tam da gözden çıkaramıyor. Nasıl bir şekilde yörüngesinde tutacak, ona böyle bir statü verelim

diyor. Kendileri de bilmiyorlar bunun ne olduğunu. Almanlar ortaya attı. İçeriğiyle de ilgili hiçbir şey söylemiyorlar. Ama kafalarından geçen tahminimi soruyorsan Gümrük Birliği artı, o artının ne olduğu belli değil ama ne olmadığı belli. Yani karar alma mekanizmalarında Türkiye, her konuda eşit oy hakkına sahip olmayacak. Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye ihtiyaç duyduğu konularda ki bunun başında da ortak güvenlik ve savunma politikası var. Bir kâğıt üzerindedir Avrupa Birliği'nin politikası, Türkiye olmadan Avrupa Birliği için en önemli hayat alanı olan Ortadoğu'da, Kafkaslarda, Avrasya coğrafyasında uygulanması mümkün değildir bu politikanın. O konularda Türkiye'ye bazı görevler ve söz söyleme imkânı verecek. Ama iş gücünün serbest dolaşımı olmayacak. Polonyalılar gibi her istediği zaman istediği Avrupa Birliği üyesine ülkesine istediği zaman da vizesiz gidip orada yerleşemeyecek. İş sahibi olamayacak. Onlar olacak. Benim tahminim orada güvenlik ve savunma politikasında o artıyı aramak lazım. Kendileri de bilmiyorlar daha.

AB Analiz: Peki Avrupa Parlamentosu'nun Bütçe Raporu'nda özel üyelik, özel komşuluk, imtiyazlı ortaklık ifadeleri vardı ve bu tavsiye niteliğinde olsa da Konsey'den geçseydi eğer imtiyazlı ortaklığın hukuki zeminini de hazırlamış olacaktı. Ancak metinden çıkarıldı. Akil Adamlar Komitesi'nin '2030 yılında Avrupa' Raporuna bakıldığında da orada da genişlemenin desteklendiği görülüyor. Türkiye'nin de adı geçiyor genişlemede.

Deniz Bölükbaşı: Şimdi bunların hiçbir önemi yok, fazla bir değeri yok. Çünkü hem niteliği itibariyle Avrupa Birliği'ni bağlayıcı hukuki ve siyasi bir bağlayıcılığı olan metinler değil. Ama hangi metin bağlıyor. Türkiye de kendi iradesiyle hangi metne bağlandı, müzakere çerçeve belgesi. Burada imtiyazlı ortaklık özel ilişki demiyor, ama yol haritasının her kıvrımında o özel ilişki imtiyazlı ortaklığa götürüyor seni. Adı konmadan onun çerçevesini çiziyor. Bu önümüze konulan kontrattır. Hata, bu kontratın kabul edilmesi olmuştur. Bu kontrat bizi tam üyeliğe çıkartmaz. Çıkaracağı adres özel ilişkidir. Ondan bu kontrat değişmelidir. Onun için de bir stratejik duraklamaya, stratejik bir düşünme dönemine iki tarafın da ihtiyacı vardır diyoruz.

AB Analiz: Kıbrıs konusuna gelecek olursak, yani AB ilişkileri bağlamında Kıbrıs. Sizin parti programınıza baktığımızda eskiden savunulan iki bölgede iki milletli iki devletli bir Kıbrıs'tan bahsediliyor Rauf Denктаş'ın da savunduğu gibi. MHP bu sorunun çözülmesi bu iki halk iki bölge, iki devletli temelde Kıbrıs sorununun çözülmesiyle Ek Protokol'ün imzalanmamasından doğan bu 8 fasılın askıya alınması konusunda ne düşünüyor?

Deniz Bölükbaşı: Şimdi tabii yani sorun çok karmaşık. Kıbrıs konusunda çifte ipotek edildi dedim. Birinci ipotek Türkiye'de fazla tartışılmıyor ama Kıbrıs sorununun çözümü Avrupa Birliği'nin ilke ve müktesebatına uygun olma şartına bağlandı. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin tam üye olması sonrası. Nedir bu Avrupa Birliği'ne, ilkelerine ve müktesebatına uyum? İki şey arıyorlar Türkiye'den. Birincisi diyorlar ki, tamam iki kesimli iki bölgeli bir çözüm olsun. Ama Avrupa Birliği ilkelerinde, Avrupa Birliği müktesebatında güneydeki Rumların Kuzeye gidip yerleşmelerine, orada iş tutmalarına kalıcı derogasyon getiremezsin. Bu Avrupa Birliği ilkelerine aykırıdır diyor. Şimdi sorunun çözümü Avrupa Birliği ilkelerine AKP hükümetinin de rızasıyla bağlandıysa sen 2 bölgeli bir çözümü unut. Kâğıt üzerinde iki bölgeli bir çözüm olacaktır. Ama fiiliyatta bu denilecektir. Bir de şunu unutmayın. Güney Kıbrıs Rum yönetimi Avrupa Birliği'ne üye olmadı, yani sadece onlar olmadı. GKRY'nin Avrupa Birliği'ne katılım antlaşmasında tüm ada, kuzey de dâhil Avrupa Birliği'ne üye oldu. Ama Rumların hükümet otoritesi icra edemedikleri fiilen tampon bölgenin yeşil hattın kuzeyinde AB hukukunun uygulaması askıya alındı. Kıbrıs sorunu çözüldüğü zaman orada da otomatik olarak kurulacak. Ayrıca KKTC'nin Avrupa Birliği'ne üye olması yok. Şimdi bu nedir AB ilkeleri ve müktesebatına uygun olma şartı ile birlikte düşünüldüğünde? Kıbrıs Türkleri bir azınlık toplumu olarak Kıbrıs sorununun nihai çözümünde tek meşru temsilci Rumlara yamansın ve o suretle Avrupa Birliği'ne girsin. Şimdi bu şart Kıbrıs sorununun çözümünü imkânsız hale getiriyor Türkiye için. Recep Tayyip Erdoğan değil on tanesi istese dahi böyle bir zeminde çözümü Türk milleti kabul etmez. Ama bu sorun bir de Türkiye'nin AB üyelik sürecine sanal da olsa, onu da sanal bir zeminde yürütmeye engel. 8 başlıkta askıya alınma o da şeye soktu, oksijen çadırına. Şimdi ne yapacağız? Bu bağı bir koparmak

lazım. Önümüzdeki değişmesi gereken mukabelenin şablonun bir unsuru da Kıbrıs. Kıbrıs'ı da koparmak lazım. Kastettiğimiz budur.

AB Analiz: Peki Derviş Eroğlu'nun gelmesini nasıl değerlendiriyorsunuz? Süreç olumlu mu etkilenecek, olumsuz mu?

Deniz Bölükbaşı: Benim açımdan olumlu ama Sayın Erdoğan açısından ona sormak gerekecek sanırım. Şimdi ilginçtir, Kıbrıs'ta ve Burgenstock'ta, New York ve Lefkoşa müzakerelerinde de buldum Annan Planında. Meşhur müzakere sürecinde. Talat da ordaydı. Rauf Denktaş katıldı. Şimdi bu Mehmet Ali Talat hangi sloganla geldi. "Yes be annem Avrupa Birliği'ne". Kıbrıs Türk halkının güvenliği, Türkiye'nin güvenlik garantilerinden daha önemli benim için AB üyeliği dedi. Ama ne oldu aradaki dönemde. Gerçekleri gördü. Rumların istediği, kendilerinin de ilke olarak kabul ettiği çerçevede bir çözüm değil. Nasıl olsa Avrupa Birliği'ne biz girdik; Türkiye de AKP hükümeti Avrupa Birliği ile ilişkilerin görünürde sürmesi için yanıp tutuşuyor. Biz istediğimizi alırız şeyindedir. Hem Talat Bey'in yürüttüğü Hristofias ile müzakerede yol alınmamıştır. Ha! Sayın Eroğlu'nun gelişi nasıl etkiler? Tabi Sayın Eroğlu Denktaş'la Mehmet Ali Talat arasında bir konumdadır bu konuda. Denktaş'a yakındır. Ve AKP'ye de o ölçüde uzaktır. Müzakerelerden kısa sürede bir ilerleme, sonuca yönelme olmasını o açıdan beklemiyorum. Eroğlu'ndan kaynaklanan nedenlerle değil. Rumlardan ve Avrupa Birliği'nden kaynaklanan nedenlerden.

AB Analiz: Peki Kıbrıs sorunu bir şekilde çözülürse Avrupa Birliği müzakerelerinde önümüze çıkacak bir başka engel olarak Ermeni sorunu mu, Ege sorunu mu size göre?

Deniz Bölükbaşı: İşte onlar var zaten. Tabi yani, bir milli azınlık sorunu var Avrupa Birliği'nin dayatması. Yunanistan dayatması var ama Kıbrıs kadar ön planda değil. İki şey orada da istiyorlar. Birincisi, Ege sorunlarının Türkiye'nin pardon Yunanistan'ın istediği çerçevede Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesi, ikincisi de Türkiye'nin Yunan karasularının 6 mil üzerine çıkarılmasını savaş sebebi sayan politikasını ve bu konuda Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, 1960'tı yanılmıyorsam, aldığı kararın geri alınmasını istiyor. Şimdi Yunanistan bekliyor pusuda.

Şimdi Kıbrıs, siz zannediyor musunuz ki Avrupa Birliği ilişkilerde bu süreç anlaşmayla sonuçlandı. Bunun Yunan parlamentosunda onaylanması lazım geçerli olabilmesi için. Ege'de Türkiye'nin önüne çok ciddi bir fatura koymadan bunu onaylar mı Yunan parlamentosu. Ermeni işi de çıkacaktır. Nitekim Ermenistan'la ilişkilerin düzeltilmesi ve sınırın açılması AB ilerleme raporlarında ve strateji belgelerinde Türkiye Avrupa Birliği ilişkilerinin gelişmesine hizmet edecek bir unsur olarak takdim edildi. Onu bırak, Fırat ve Dicle suları bile girdi rapora. Bu suların Avrupa çevre yönetmeliğine uygun olarak paylaşımı, biraz daha su ver buna karşılık *de facto* sınırı Suriye tanısın bile dendi. Yani Türkiye'nin milli devlet sınırına fiili sınır denildi. Bunların hepsi çıkacak. Şimdi samimiyet olmayınca Kopenhag Kriterleri Türkiye'yi yakınlaştırmak için değil Avrupa Birliği'ne, Avrupa Birliği'nden uzak tutmak niyetiyle kullanırsan yorumlarsan bahane bitmez. Dini azınlıklar, Ege Adaları...

AB Analiz: “Çok yönlü dış politika”nın altını çizen MHP, Avrupa Birliği'ne alternatif olarak nasıl bir projeyi görmektedir? Örneğin Akdeniz için Birlik bir alternatif olabilir mi?

Deniz Bölükbaşı: Akdeniz için birlik tabi Fransa'nın Türkiye'nin Avrupa Birliği ile imtiyazlı ortaklık ilişkisinin çerçevesinde düşünülmesi gereken, şimdi tabi her şey çok boyutlu çok yönlü politika, nerede tabi bizim için mesela Türki Cumhuriyetlerin çok ayrı bir önemi önceliği stratejik önceliği vardır ama bu Avrupa Birliği ilişkilerine bir alternatif değildir. Ama Avrupa Birliği'nden kaynaklanan nedenlerle Türkiye Avrupa Birliği'ne tam üye olmayacaksa bir gümrük birliği sürer aramızda ticari ilişkileri. NATO üyeliği çerçevesinde güvenlik konularında işbirliği devam eder. Ama Türkiye insan kaynaklarıyla, potansiyeliyle, uzun tarihi geçmişi ile devlet tecrübesiyle, gelenekleriyle dünyanın diğer alanlarında başta Kafkasları, Orta Asya olmak üzere çok ciddi potansiyeli vardır. Adam beni tam üye olarak içine almak istemiyorsa ne yapacağım? E bugün de istemiyor zaten. Ama bakarsanız sizin bu ATAUM için demiyorum da sanki az önce de konuşuyorduk, öyle bir havaya giriliyor ki sanki haberimiz olmadan Türkiye yarın sabah Avrupa Birliği'ne tam üye olacak. Hayal yani. Yani Amerika ile ilişkilerin ayrı bir özelliği vardır, NATO üyeliğimiz vardır. Avrupa'nın AB dışında bütün kurumlarının Türkiye üyesidir. Avrupa Konseyi, AGİT, Asya, Kafkasya ve Orta

Doğu'da tarihi kültürel bağlarımız vardır. Türkiye Antartika'da bir ülke değil ki yani yalnız başına olacak. Yani Avrupa Birliği'ne muhtaç değiliz, mahkûm değiliz, mecbur da değiliz eğer adam istemiyorsa beni. Bu kadar ön şart koyacaksa bu hırpalayacaksın haysiyetimle oynayacaksın sonunda da şu özel imtiyazlı ortaklıkla idare et, bunun için bile bu şartları yerine getir diyeceksin.

AB Analiz: Parti programınızda “başta komşularımızla olmak üzere tüm ülkelerle dostane ilişkilerin kurulup ilerletilmesi MHP'nin dış politikasının öncelikleri arasında yer alıyor. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun da “komşularla sıfır sorun” politikasından MHP'nin bir farkı var mıdır? AKP'nin bu kapsamda dış politikasını nasıl buluyorsunuz?

Deniz Bölükbaşı: Şimdi bir iki saatimiz var mı burada? Şimdi tabi komşularla ilişkilerin karşılıklı hak ve çıkarlara saygı temelinde uluslararası hukuk temelinde geliştirilmesi ve Türkiye'yi çevreleyen bölgelerin barış, güven ve istikrar bölgeleri haline getirilmesi bir dış politika hedefidir. Ama bunun Sayın Davutoğlu'nun sıfır sorun politikasıyla bir farkı var mı diyorsan, bir kere bu sıfır sorununun ne olduğuna bir bakmamız lazım. Bunun siyaset literatüründe karşılığı yoktur Davutoğlu'nun dediği sıfır sorunun. Herhalde şunu kastediyor. Yani *zero sum game* diye bir şey vardır ya. Bir müzakere sonunda yani toplamda taraflardan biri tamamıyla galip bunu anlarım ama sıfır sorun mümkün mü? Şimdi ben Sayın Davutoğlu'nun derinliğiyle ilgili fazla bir şey söylemek istemem, sevdiğim bir arkadaşımızdır bir Türkmendir kendisi. Beraber de çalıştık ama böyle yeni Kissinger diyorlar devam et diyorlar bir gaz veriyorlar ama bu çok tehlikelidir. Yani sıfır sorun ne demek, bir adım önce olmak ne demek? Bunlar AKP'nin bir hezimet tablosu olan dış politikadaki envanterini örtmeye yönelik içi boş klişe sloganlardır. MHP'nin komşularla politikasıyla, Davutoğlu'nun sıfır sorun politikası mukayese kabul etmez. Zaten Davutoğlu'nun dediğinin bir karşılığı yoktur. Ha AKP'nin politikasını nasıl değerlendiriyorum, bu vesileyle onu da değerlendirin.

AB Analiz: Dış politika konusunda komşularla sıfır sorun deniyor, bununla birlikte, bazı komşularla olan yakın ilişkilerimiz akla bir soruyu getiriyor: Sizce Türkiye'nin dış politikasında eksen kayması söz konusu mu?

Deniz Bölükbaşı: Şimdi yine ironik bir cevap vereceğim yani bir eksen kaymasından bahsetmek için önce AKP'nin bir ekseninin olması lazım. Günün ve görüntüyü kurtarmaya dönük hayal perdesinde bir gölge oyunundan ibaret eden bu şey ekseninden kaymaz. Bunlar herkesi idare ediyorlar. Size bir şey okuyacağım. Sayın Başbakan bütçenin tümü üzerindeki görüşmelerde kürsüye çıktı ve aynen şunları dedi. "7 yıldır izlediğimiz vizyon odaklı ve proaktif politika sonucu bugün Türkiye sadece krizlere tepki veren bir ülke değil krizleri önceden tahmin edebilen, etkin bir şekilde müdahale edebilen ve etrafında oyun ve düzen kurucu, gündem belirleyici sözü dinlenir etkili bir ülke haline gelmiştir. Şimdi bakın bunun göstergesini de gösterdim. Bunun en önemli göstergelerinden birisi de Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne seçilmemizdir." Şimdi bak Sayın Başbakanın iddia ettiği gibi, geçici üyelik, Türkiye'nin etrafında oyun kuran sözü dinlenir ve etkili bir ülke olduğunun göstergesi kabul edilirse, bu durumda Güvenlik Konseyi'nin diğer geçici üyeleri olan Uganda, Burkina Faso, Libya, Vietnam ve Kosta Rika gibi ülkelerin de aynı şekilde dünya siyasetinde etkin oyun kurucu ülke olduğunun kabul edilmesi gerecektir. Şimdi dış politikasını başbakan bu sözlerle anlatıyor, senin soruna cevap olsun. Diğer ülkeleri de bunlar yani Güvenlik Konseyi'nin. Avusturya Japonya var onları saymadım. Hırvatistan, Türkiye, Meksika, Kosta Rika, Vietnam, Libya, Burkina Faso, Uganda. Geçici üyeliği bir dış politika başarısı gibi gösteriyorlar. Şimdi bitiyor. Ne yapacaklar? Bir de geçici üyeliğin hiç bir fonksiyonu yoktur yani.

AB Analiz: Son olarak o zaman ben Yunanistan'ın ekonomik krizinden Avrupa Birliği'nin geleceği ile ilgili bir soru sormak istiyorum. Pazar günü gerçekleşen ECOFIN toplantısında bir yardım mekanizmasında anlaştı maliye bakanları.

Deniz Bölükbaşı: Bütün Euro Zone için ama...

AB Analiz: Evet ancak Yunanistan krizi, yani kriz boyunca birçok anlaşmazlık yaşandı. Yunanistan sadece Avrupa Birliği'nin desteğini istedi IMF olmadan ilk başta, sonra, Almanya'nın buna çok karşı çıktığını gördük, hatta Euro'dan bile çekilmeye varan açıklamaları oldu. Öte yandan İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi de

‘Yunanistan’a yardım etmeyeceksek o zaman varlık nedenimiz nedir?’ dedi. Bütün bu çerçevede, siz Avrupa Birliği’nin geleceğini nasıl görüyorsunuz özellikle de siyasi birlik olma yolunda tek seslilik sizce zarar gördü mü?

Deniz Bölükbaşı: Şimdi Avrupa Birliği bir ekonomik birlik oldu. Siyasi birlik bütün unsurlarıyla henüz olamamıştır bu anayasa sürecinde.

AB Analiz: Özellikle ekonomik dev siyasi cüce olarak da değerlendirilebilir mi?

Deniz Bölükbaşı: Evet, güvenlik ve dış politika alanında sadece kağıt üzerinde kalan bir strateji, o yönde de bir güç olamamıştır. En büyük şeyleri, siyasi birliği de sağlamada temel harç olan ortak para birimi ve Avrupa Merkez Bankası fikriydi. Onun da çökmekte olduğu görülmektedir. O bakımdan biraz ekonomik açıdan dünyada hala sözü dinlenir bir varlıktır. Siyasi birlik olamamıştır. Askeri bir güç olamamıştır NATO ile mukayese kabul edecek. O bakımdan Türkiye böyle bir ne olduğu belli olmayan yarım yamalak bir şeyin peşinde haysiyetini, milli çıkarlarını, milli birliğini ve üniter yapısını tehlikeye atacak talepler karşısında hala niye koşmaktadır sorusunu Türk milleti her geçen gün daha yüksek sesle sormaktadır.

AB Analiz: Peki Yunanistan, özellikle krizden sonra, hep Avrupa Birliği’nin yaramaz çocuğu olarak nitelendirilir bildiğiniz gibi, önümüzdeki 20 yıllık süreçte pazarlık masasında fazla kozunun kalmadığını söyleyen bazı çevreler var bazı politikacılar var, yani bu durumda sizce, Türkiye bu durumu avantaja çevirebilir mi?

Deniz Bölükbaşı: Bunun tek istisnası Türkiye ile ilişkileridir. Yunanistan sonuna kadar şirretlik yapacaktır. Yapması da istenecektir çünkü bunu öne sürüp arkasına gizlenen Avrupalı güçler vardır. Bizim yüzümüze biz destekliyoruz diyip ama nasıl olsa Yunanistan engeldir ben niye ilişkileri Türkiye ile bozayım rahatlığı içinde olanlar vardır. Ana Yunanistan’ın Türkiye ile ilgili konularda şirretlik potansiyeli ve katsayısının bundan etkilenmiş olacağını düşünmeyin.

AB Analiz: Çok teşekkür ederiz.

Deniz Bölükbaşı: Ben teşekkür ederim. Başarılar.

7.3. Milliyetçi Hareket Partisi'nin Programında Avrupa Birliği

Milliyetçi Hareket Partisi Programı'nda Avrupa Birliği'ne Dış Politika bölümünde Avrupa Birliği ile İlişkiler başlığı altında yer verilmiştir. Buna göre;

Avrupa Birliği ile İlişkiler

Türkiye-AB ilişkilerinin niteliği, zemini ve çerçevesinin açıklığa ve yeni bir tanıma kavuşturulması gerekli görülmektedir. Partimiz, AB ile ilişkileri Türkiye için bir "kimlik ve kader sorunu" olarak görmemektedir. Türkiye'nin ne pahasına olursa olsun Avrupa Birliği'nin yörüngesinde sürüklenmeye mecbur, mahkûm ve muhtaç olmadığını savunmaktadır.

Avrupa Birliği'nin Türkiye'nin milli birliği ve bütünlüğü; terör ve bölücülük; Kıbrıs, Yunanistan ve Ermenistan konularındaki yaklaşımı Türkiye'nin menfaatlerine zarar vermemesi kaydıyla ortaklık müzakerelerinin sürdürülmesi ve tam üyelik dışındaki yaklaşımların kabul edilmemesi politikamızın esasını oluşturmaktadır. Avrupa Birliği'ne dahil ülkelerin millî duyarlılıklarımıza gösterecekleri saygı, bu ülkelerle olan ilişkilerimizin geleceğini belirleyecek temel kriterleri oluşturacaktır

Diğer taraftan, gelecek perspektifini ortaya koyduğu 'Geleceğe Doğru' bölümünde, dış ilişkilerin geleceğine ilişkin olarak, ilişkilerin eşitlik ve sorumluluk ilkesine göre yürütüleceği belirtilmiştir. Bu çerçevede;

Türkiye'nin; demokratik, medeni ve mütakabiliyet zemininde yol almayan AB, ABD ve diğer ülkelerle olan dış ilişkileri, eşitlik ve karşılıklı sorumluluk ilkesine uygun olarak yeni bir bakış açısıyla yeniden şekillendirilecek, Türkiye'nin hayrına olmayan hiçbir

projenin şu ya da bu şekilde içinde ya da destekçisi konumunda olunmayacaktır¹⁴.

7.4. Milliyetçi Hareket Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme

Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), AB ile ilişkileri Türkiye için bir “kimlik ve kader sorunu” olarak görmediğini, Türkiye'nin ne pahasına olursa olsun Avrupa Birliği'nin yörüngesinde sürüklenmeye mecbur, mahkûm ve muhtaç olmadığını Parti Programında açıkça ifade etmektedir.

Avrupa Birliği ile ilgili olarak Milliyetçi Hareket Partisi'nin görüşlerini aktaran MHP Ankara Milletvekili Emekli Büyükelçi Deniz Bölükbaşı, AB ile ilişkileri, şantajların, dayatmaların, oyalamaların ve tutulmayan sözlerle dışlamalardan oluşan bir hayal kırıklığının hikayesi olarak tanımlamaktadır. Bölükbaşı'na göre, AB, MHP'nin de ortağı olduğu 57. hükümet dahil, bütün hükümetlerin sahiplendiği bir devlet politikasıdır. Bununla birlikte, 2000'li yıllarda, AB'nin getirdiği ön şart ve dayatmalar, bu mutabakatta bir aşınmaya neden olmuştur. AB sürecinin aşamalarının partisi açısından ne ifade ettiğini ortaya koyan Bölükbaşı, AB'nin Türkiye'yi dışlayıcı tutumunun MHP ve diğer siyasi partiler arasında görüş ayrılığına neden olduğunu; hatta bu görüş ayrılığının, 57. hükümetin de sonunu hazırladığını söylemiştir. Bunlardan ilki, MHP'nin hassasiyetlerini içeren Öcalan'ın infaz dosyası; diğeri, ana dilde eğitim ve radyo-televizyon yayınlarıdır.

Bölükbaşı'na göre, objektif kriterlere dayalı tam üyelik, MHP'nin de hedefidir ancak AB, Türkiye'yi “özürlü ülke olarak görmektedir”. Buna göre; AB literatüründe bir karşılığı olmayan imtiyazlı ortaklık, Türkiye için icat edilmiştir. Bu şekilde, Türkiye tam olarak gözden çıkarılmamakta ama içeri de kabul edilmemektedir. Bu nedenle her iki tarafa da bir stratejik düşünme döneminin gerektiğini ifade eden Bölükbaşı, AB'nin milli azınlık yaratma politikası ile bir yere gidemeyeceğini anlaması; Türkiye'nin de AB ile hakikaten bu

---

¹⁴ Milliyetçi Hareket Partisi Programı, http://www.mhp.org.tr/kitaplar/mhp_parti_programi_2009_opt.pdf, 18.02.2011.

baskılardan ve yabancı unsurlardan arındırılmış bir birliklilik isteyip istemediğine karar vermesi gerektiğini vurgulamıştır.

Bölükbaşı, Türkiye’de Kopenhag Kriterlerinin bir siyasi mit, tartışılması yasak bir tabu haline getirildiğini ifade etmiştir. Son beş, altı yıllık İlerleme Raporlarını referans olarak gösteren Bölükbaşı’na göre, AB’nin Türkiye’den beklentilerine bakıldığında, Türkiye’de zorla bir milli azınlık yaratmak, Türkiye’nin milli güvenliğine, ülkenin bölünmez bütünlüğüne ve milli ve beraberliğine karşı işlenen fiillerin suç olmaktan çıkartılması dayatmaları, dini azınlıklara ilişkin talepler, Kıbrıs ve Yunanistan’a ilişkin talepler, Rumların uluslar arası kuruluşlara üyeliğinin önlenmesi konusundaki Türk vetosunun kaldırılması ve Ege sorununun uluslararası Adalet Divanı’na götürülmesi gibi istekler mevcuttur. Bölükbaşı bu istekleri, terör örgütü PKK ile AB’nin taleplerinin çok büyük ölçüde örtüşmesi olarak yorumlamaktadır.

Bu kapsamda, Türkiye’nin önündeki yol haritasının diğer ülkelere verileden farklı olduğu düşünülmektedir. Ancak, bu haritanın, Türkiye’yi tam üyelik adresine götüreceğine inanılmamaktadır. AB’nin iki konuda Türkiye ile olan ilişkilerini gözden geçirmesi gerektiği belirtilmiştir. Birincisi, Türkiye’nin milli birliğini, özel yapısını ve milli devlet niteliğini yıkacak bir şekilde, etnik temelde bir azınlık yaratma ve bunlara kollektif azınlık hakları tanınması talebinden vazgeçmek, ikincisi de, Kıbrıs sorununun çözümüyle, Türkiye’nin AB ilişkilerinin görüntüde dahi ilerletilmesini imkansız kılan Kıbrıs ipoteğinin, boş bir hayal olduğunu anlamak. Boş bir hayal zira, MHP, Türkiye’nin AB’ye üye olmamasını ne ülkemiz ne de AB açısından dünyanın sonu olarak görmemektedir. Bu çerçevede, Türkiye, haysiyet kırıcı bir ortamda AB yörüngesinde sürüklenmeye mecbur, mahkum ve muhtaç değildir. AKP Hükümeti ise, AB’yi bir cankurtaran simidi olarak görmekte, içerideki meşruiyet açığını Brüksel’den aldığı destekle kapatmaya çalışmaktadır.

AB’nin içinde bulunduğu finansal krizin MHP’ye düşündürdükleri, AB’nin siyasal birliğini sağlamada harç görevi görecektir ortak para ve Avrupa Merkez Bankası’nın başarılı olamadığı; dolayısıyla AB’nin siyasal birliği sağlayamadığı; güvenlik ve dış politika alanında bir güç olamadığı; NATO ile mukayese edilebilecek

askeri bir güç olamadığı yönündedir. Bu nedenle, MHP penceresinden bakıldığında, ne olduğu belli olmayan yarım yamalak bir şey olarak görülen AB ile, haysiyet kırıcı olarak görülen sürecin, üniter yapıyı tehlikeye atma pahasına neden hala sürdürüldüğü anlaşılır görülmemektedir.

**DEMOKRAT PARTİ'NİN
AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI**

SEKİZİNCİ BÖLÜM DEMOKRAT PARTİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

Demokrat Parti'nin Avrupa Birliği'ne Bakışı, Demokrat Parti Dış İlişkilerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Sayın Sinan Ülgen tarafından 24 Mayıs 2010'da verilen konferans, yine Sayın Sinan Ülgen ile gerçekleştirilen röportaj ve Parti Programının değerlendirilmesi çerçevesinde incelenecektir.

8.1. Sinan Ülgen Tarafından Verilen Konferans

Sunucu Zerrin Sakarya: Ankara Üniversitesi Araştırma Uygulama Merkezimizce düzenlenen Türkiye'deki siyasi partilerin Avrupa Birliği'ne bakışı konulu konferansımıza hoş geldiniz. Konferans talebimizi büyük bir nezaketle kabul ederek bizleri onurlandıran Demokrat Parti Genel Başkan Yardımcısı Sayın Sinan Ülgen'i kürsüye davet etmeden önce kısa bir özgeçmişini sizlere sunmak istiyorum. Sayın Sinan Ülgen, 1987 yılında Amerika Birleşik Devletleri Virginia Üniversitesi Ekonomi ve Bilgisayar Mühendisliği dallarından mezun oldu. 1989-1990 yılları arasında Brugge Avrupa Koleji'nde Avrupa Topluluğu ve Ekonomik Bütünleşme konusunda yüksek lisans yaptı. Ülgen, 1990 yılında girdiği Dışişleri Bakanlığı'nda iki yıl boyunca Ankara'da Birleşmiş Milletler Dairesi'nde çalıştı. 1992 -1996 yılları arasında ise Brüksel'de Avrupa Birliği'nin üstündeki Türkiye Daimi Temsilciği'nde görev yapan Sayın Sinan Ülgen, bu dönemde Gümrük Birliği'ni müzakere eden ekip içinde yer aldı. 1996 yılı sonunda Dışişleri Bakanlığı'ndan ayrılan Sinan Ülgen, halihazırda İstanbul Ekonomi Danışmanlığı'nın yönetici ortağı olarak Avrupa Birliği ve ekonomi konularında danışmanlık yapmaktadır. Uzmanlık alanı uluslararası ilişkiler, uluslararası ekonomi, rekabet politikası ve sektörel politikalar ile Avrupa Birliği ile ilgili konulardır. 2004 yılında Kemal Derviş ile beraber yazdığı Çağdaş Türkiye'nin Avrupa Dönüşümü başlıklı İngilizce ve Türkçe yayınlanan bir kitabı ile 2005 yılında Bilgi Üniversitesi tarafından yayınlanan Avrupa Birliği ile Müzakerelerin El Kitabı bulunmaktadır.

Sayın Sinan Ülgen'in makaleleri yurtdışında International Herald Tribune, Financial Times, European Voice, Wall Street Journal, Le Figaro, Pouvoirs, Foreign Policy gibi gazete ve dergilerde, araştırmaları ise, Center for European Policy Studies, Center for European Reform, World Economic Forum, German Marshal Fund ve Brookings tarafından yayınlanmıştır. Sayın Ülgen halen Ekonomi ve Dış Politika Araştırmaları Derneği'nin başkanlığını da yürütmektedir. şimdi Sayın Ülgen'i konuşmasını yapmak üzere kürsüye davet ediyorum.

Sinan Ülgen: Değerli kursiyerler değerli konuklar, ben önce hepinizi saygıyla selamlıyorum, bana bu fırsatı tanıdığı için de ATAUM'a ve Müdürü Profesör Doktor Çağrı Erhan'a teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Biraz önce yukarda konuştuk. Bugüne kadar buraya gelip de sizlere partilerinin Avrupa Birliği politikalarını anlatan benden önce yaklaşık yedi kişi olmuş. şimdi bu benim için hem bir avantaj hem dezavantaj. Bir açıdan avantaj çünkü karşımda bugüne kadar diğer partileri dinlemiş olan onların Avrupa Birliği konusundaki söylemine aşına olan ve dolayısıyla bir sekizinci partinin bu konudaki yaklaşımındaki farklılıkları açıkça anlayabilecek olan bir topluluk var. Fakat aynı zamanda bir dezavantaj çünkü herhalde konuşma sonrasında, daha önce 7 kez tecrübe etmiş olduğunuz bir söylemdeki farklılıkları da dile getirdikten sonra çok daha net kesin ve hatta zor sorularla karşılaşabilirim. O da bir dezavantaj. Ama tabiatıyla, işin içinde siyaset olunca bunlara hazırlıklı olmak lazım.

Ben konuşmamda size biraz işin tarihinden çok kısaca bahsedeceğim, ama siyasi tarihinden. Avrupa Birliği'nin tarihinden değil ikinci aşamada biz Demokrat Parti olarak Avrupa Birliği'ne nasıl bakıyoruz. Bunu anlatacağım. Üçüncü aşamada bugün biz iktidarda olsaydık neyi farklı yapardık. Türkiye AB ilişkisi hangi noktalarda farklılık gösterirdi. Bunları anlatacağım ve nihayetinde de geleceğe yönelik olarak bundan sonra ne olabilir. Biz ne görüyoruz, siyaseten doğrusu ne bu işin, onlara değinmeye çalışacağım.

şimdi öncelikle kısaca işin tarihi: Biz niye Demokrat Parti olarak Türkiye'nin AB üyeliğini destekliyoruz. Bunun belli başlı 3 nedeni var. Ama birinci neden bir tarihi neden. Geriye dönüp

baktığımızda Türkiye ile Avrupa Birliği ilişkilerinde dönüm noktasını teşkil eden her aşamada en son müzakerenin açılması dönemi hariç, onun öncesindeki her aşamada Demokrat Parti'nin imzası var. Türkiye ile bu dönemde Avrupa Ekonomik Topluluğu olan bu birlik ile ilişkilerin başlatması 1959'da biliyorsunuz Roma Antlaşması devreye giriyor ve hemen arkasından Avrupa Birliği ile, o dönemdeki adı ile Avrupa Topluluğu ile ilişkileri başlatma yönünde adım atan iki ülke var. Bunlardan biri Yunanistan 1958, ikincisi Türkiye 1959. Ve o dönemde iktidarda Demokrat Parti var. Demokrat Parti'nin dış politika vizyonu, Türkiye'yi Atatürk'ün çizmiş olduğu bu muasır medeniyet seviyesine ulaştırmak için Avrupa Birliği'ne üyeliği sağlamak. Avrupa Ekonomik Topluluğu ile başlatılan ilişkinin temelinde böyle bir siyasi hedef var.

İkincisi, bir diğer dönüm noktası tam üyelik başvurusu yapıldı 1987 yılı. 1987 yılında da o dönemde başbakan Özal ve Özal döneminde bu başvuru yapılıyor. Bugün de Demokrat Parti hem o dönemin Anavatan Partisi'ni, hem Doğruiyol Partisi'ni temsil eden bir parti olması sebebiyle başvurunun yapılmış olması da bizim siyasi kültürümüzün, siyasi geleneğimizin içerisinde yer alıyor.

Arkasından Gümrük Birliği; ki eminim bu konuda sizlerden de sorular olabilir. Ama Gümrük Birliği'nin hayat geçirilmesinin sağlayan da o dönemdeki Demokrat Parti'nin veya Doğruiyol Partisi'nin siyasi iradesi olmuştur. Avrupa Birliği ile siyasi entegrasyonla beraber ekonomik entegrasyonu da sağlayan bu anlaşmanın hayata geçmesini sağlayan, temin eden bu siyasi irade olmuştur.

Şimdi bütün bunları bir araya getirdiğinizde bugün Demokrat Parti'nin Avrupa Birliği çizgisi gayet net ortaya çıkıyor. Demokrat Parti, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğini tam manasıyla destekliyor. Niye böylesine bir destek var kısaca onu anlatmaya çalışayım.

Birincisi, dünyaya baktığınız zaman, özellikle 1989 sonrasındaki Avrupa'ya baktığınız zaman, dünyanın bir bloklaşma dinamiği içerisine girdiğini görüyorsunuz. Bir tarafta oluşmaya başlayan daha 1957'de oluşan fakat zaman içerisinde muhtelif

genişlemelerle daha da büyüyen bir Avrupa Birliği var ve yavaş yavaş bu bütün Avrupa kıtasını sarmaya başlamış durumda. Hatta o kadar ki artık bu her ne kadar Yunanistan'la sınırimıza gelmiş olsa da daha sonra Bulgaristan'la Romanya'nın Avrupa Birliği'ne üye olmasıyla artık tamamen Türkiye'nin sınırlarına gelmiş olan bir blok. Diğer tarafta, tabiiyle Amerika'nın başını çektiği bir NAFTA bloğu var ve Güneydoğu Asya'da Çin'in büyümesiyle oluşan eskiden Japonya'nın başını çektiği ama artık bugün ağırlığın büyük ölçüde Çin'e kaymış olduğu bir Güneydoğu Asya bloğu var.

Dünyada hem ekonomik ilişkiler hem de gittikçe siyasi ilişkiler bu blokların etkisi altına girmiş durumda. Dolayısıyla, bir siyasi tercih olarak Türkiye şunu yapmak zorunda: Ben bu bloklardan birine mi geçeceğim yoksa ayrı bir gelecek mi çizeceğim kendime. Konuşmamın daha sonraki aşamalarında bunun biraz daha ayrıntısını anlatacağım ama bizim tercihimiz bugünkü iktidardan farklı olarak Türkiye'nin Avrupa bloğu içerisinde yer alması şeklinde tecelli etmiştir. Ve bu irade de devam etmektedir. Türkiye'nin bu büyüyen Avrupa bloğu içerisinde yer almasının hem bizim geleceğimiz için hem Avrupa'nın geleceği için daha iyi bir tercih olduğunu düşünüyoruz. Tabiiyle diğer tercihte ortada bir alternatif de mevcut. O alternatif de, Türkiye'nin bu Avrupa Birliği serüveninin dışında kalması ve tercihini daha bağımsız bir yolda kullanması. Bunun olumlu tarafları ve olumsuz taraflarına biraz sonra değineceğim.

Bizim Avrupa Birliği'ne yönelik desteğimizin bir başka boyutu ise Avrupa'nın sağlamış olduğu demokratik kültürü Türkiye'de daha yaygın olarak ortaya çıkmasını, benimsenmesini, yaygınlaşmasını ve sağlam bir zemine oturmasını sağlamak için bir yol olarak görüyoruz Avrupa Birliği'ni. Bugün Türkiye'ye baktığımızda hele hele, son dönemdeki Türkiye'ye baktığımızda, Türkiye'nin demokrasi kültürünü aslında hala tam da özümseyememiş olduğunu tespit etmek lazım. Nedir burada bizim özellikle siyasi platformda bunları dile getirmemize sebebiyet veren unsurlar? Aslında çok açık: Bir, bugün Türkiye evet her ne kadar 1945 sonrasında çok partili rejime geçmiş olsa da ve dolayısıyla yaklaşık işte bir 55 yıllık hatta 65 yıllık bir demokrasi tecrübesi olsa da hala demokrasinin yaygın olarak derin bir demokrasinin izlerini taşıyan bir kültürü yaygınlaştırdığımızı söylemek mümkün değil. Nedir bundan kastım?

Bakıyorsunuz bir başbakan çıkıyor ve diyor ki ben oy aldım diyor. Mecliste çoğunluğum var diyor, istediğimi yaparım diyor. Şimdi bu, Türkiye'nin 65 yıllık demokrasi kültürüne kanaatimizce yakışmıyor. Çünkü demokrasi bu değil. Demokrasi, çoğunluğun hegemonyası değil ve olmamalı. Gerçek bir demokraside tabiatıyla çoğunluğun rızası olmalı. Ama aynı zamanda o çoğunluğun karşısında olan farklı nedenlerle kendisini azınlık olarak tanımlayan, bu siyasi görüşlerinden dolayı olabilir, farklı nedenlerden dolayı da olabilir. Ama onların da görüşünü almak, onlarla da bir diyalog başlatmak ve dolayısıyla batı demokrasilerinde gördüğümüz o uzlaşma kültürünü yaratmak önemli olan burada. Türkiye'nin bundan sonraki demokratik serüveninde bizim attığımız en önemli boyutlardan biri işte bu: Uzlaşma. Uzlaşma kültürünü yaratmak. Çoğunluk bizde olsa da, karşı tarafı dinleyebilmek. Karşı tarafa kulak verebilmek. Benim meclis çoğunluğum var diye her istediğimi yapacağım noktasına bu ülkeyi getirmemek. İşte bu demokratik olgunluk bakımından biz Avrupa Birliği sürecini önemsiyoruz.

Bir başka nedenden dolayı bunu önemsiyoruz: Hukuk devletinden dolayı. Bugün birçok noktada Türkiye'nin karşılaştığı sorunlar arasında hukuk devletine bağlılığın henüz tam olarak yerleşmemiş olması yer alıyor. En son örneğini Anayasa tartışmalarında gördük. Yapılmak istenen bu anayasa paketinde ve bu nedenle referandum konusundaki bizim tavrımız da olacak, yapılmak istenen Türkiye'nin tam ve bağımsız bir yargıya sahip olması değil. Biz demokrasi açısından, sağlıklı bir demokrasi açısından bu tam ve bağımsız yargının çok önemli olduğuna inanıyoruz. Bağımlı bir yargı değil, bağımsız bir yargı. Tarafli bir yargı değil, tarafsız bir yargı. Şimdi Anayasa paketinde yapılmak istenen, 2010 Türkiye'sinde, yargıyı bugün olduğundan daha da fazla yürütmeye bağlamak. Yani Türkiye'nin başbakanının eline bugünkü başbakan yarın başka başbakan önemli değil bu değişiklik ilkesinden konuşuyoruz ama başbakanın eline yargıyı da yargı üzerinde de etki sahibi olabilecek bir kulvar açmanın biz karşısındayız. Hukuk devletinin gerektirdiği prensibin bu olduğunu düşünüyorum. Tam ve bağımsız yargıya bu nedenle önem atfediyoruz.

Niye Avrupa Birliği dediğimiz zaman bir üçüncü boyut, Türkiye'nin özellikle kadın erkek eşitliği bakımından bir sosyal

dönüşüme ihtiyacı olduğunu düşünüyoruz. Maalesef Türkiye’de son 5 yılda kadınların iş piyasasına katılımı son derece düşük kaldı ve gittikçe de düşüyor. Böylesine tersine bir eğilim gösteren Avrupa’daki tek ülkeyiz. Kadınların iş piyasasına katılımın düştüğü, zaten çok düşük bir orandan başladık ama iyileştirmek yerine düşürüyoruz. Dolayısıyla bu daha eşitlikçi, kadınları toplum içerisinde hak ettiği yere ulaştıran bir toplum olmak bakımından da Avrupa Birliği’ne önem atfediyoruz. Türkiye’de hem Anayasa, hem yasal düzeyde belirli güçlerin dengesinin sağlanması bakımından Avrupa Birliği sürecine önem atfediyoruz. Gücün tek elde toplanması değildir önemli olan. Mühim olan evet yönetilebilir devlet olmak. Evet, tabiatıyla yürütmeye belli bir güç vereceksiniz fakat bu gücün denetlenebilir olması lazım. Denetlenmediği zaman önünüzdeki örnek Rusya’dır. Önümüzdeki örnek İran’dır. Bakın bu iki ülke de şekilsel olarak demokrasi uygulanan ülkelerdir. Seçimler var. Her dört yılda bir Rusya’da başkanlık seçimi yapılıyor. Keza İran’da. Ama bunlara gerçek anlamıyla bir demokrasi diyebilir miyiz? Diyemeyiz. Niye diyemeyiz. Çünkü bir hukuk devleti hukukun üstünlüğünü benimsemiş durumda ve buna bağlı olarak iktidarın elindeki gücü denetleyemeyen ülkeler bunlar. Tabiatıyla İran’ın bir başka sorunu var. Teokratik, yani laik bir devlet olmamasının getirdiği bir başka sorun var.

Bizim Avrupa Birliği vizyonunu desteklememizin bir başka nedeni ise, biz şuna inanıyoruz. Dünyanın geleceğinde Avrupa Birliği’nin küresel bir aktör olabilmesinin yolu Türkiye’nin üyeliğinden geçiyor. Bugün Avrupa’ya gidip özellikle liderlerle konuştuğunuz zaman bunu görüyorsunuz zaten. Türkiye’nin orada bir sorunu kalmadı. Sarkozy dışında belki Avrupa’daki genel siyaseti oluşturan liderler, düşünce kuruluşları, medyanın önemli bir kesimi bugün artık Türkiye’nin üyeliğinin Avrupa için de ne derece avantaj olduğunu görür haldeler. Burada mesele liderlik sorunu. Liderlerin bunu gidip, kendi halklarına anlatmaları lazım. Ama on, onbeş yıl öncesine oranla, Türkiye bugün çok daha ileride ve bu Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliğinin bu açıdan bir tarihi boyutu olduğunu düşünüyoruz. Dünya tarihini değiştirecek nitelikte büyük bir iş olduğunu düşünüyoruz. Hem Türkiye’nin geleceğini olumlu yönde etkileyecek, hem de Avrupa’nın geleceğini olumlu yönde etkileyecek.

Şimdi ben bütün bunları teker teker sizlerle paylaşmak istedim, çünkü burada özellikle iktidar partisinden ve muhtemelen sizler daha iyi değerlendirirsiniz, benim konumumda olan başka siyasi parti temsilcilerini dinlemiş olduğunuz için. Diğer siyasi partilerden buralarda ayrılıyor.

Şimdi iktidar partisinden nerede ayrılıyor? Birincisi bizim gözlemlediğimiz şu. İktidar partisinin Türkiye'yi Avrupa Birliği'ne üye yapmak gibi bir derdi yok. Onlar için Avrupa Birliği kendilerini Türkiye'de ve yurtdışında meşrulaştırmak için kullandıkları bir enstrüman oldu. Evet, teslim etmek gerekir. Özellikle iktidara geldikten sonra 2002 yılından sonra çok kayda değer reformlar yaptılar. Ama 2005'ten sonra özellikle bütün bu reform hareketi, bu reform isteği yok oldu ve bugün gelinen noktada bu ülkenin başbakanı gidiyor, Suudi Arabistan'da diyor ki, bizim için Suudi Arabistan'la Avrupa Birliği arasında bir fark yoktur diyor. Şimdi bunu dinlediğiniz zaman bunu duyduğunuz zaman herhalde iktidar partisinin Avrupa Birliği işini iyi anlamış olduğunu, iyi özümsemiş olduğunu ve gerçekten de Türkiye'yi Avrupa Birliği'ne taşımak istediğine dair ciddi endişeleriniz oluşuyor.

İkinci husus; bizi iktidar partisinden ayıran şu: İktidar partisinin bir dış politika vizyonu. Beğenirsiniz beğenmezsiniz, ama bir vizyonu var. Bu vizyon da şu: Türkiye'yi bölgesinde belirli bir etkiye sahip ama bağımsız hareket eden bir ülke yapmak. Şimdi buraya kadar sorun değil. Yani, birçoğumuz bunda kötü bir anlam görmeyebilir. Ama buradaki sorun şu, bu iki farklı dış politika tercihi demek. Bölgesinde bağımsız hareket eden bir ülke olmak tabiatıyla mümkün ama bugün izlenen politikalarla bunun Türkiye'yi zaman içerisinde çok daha fazla Rusya benzeri bir modele taşıyacağından endişe ediyoruz. Türkiye'nin hâlâ, Avrupa Birliği tercihinin, bu ülkenin demokratikleşmesi bakımından, ekonomik ilerlemesi bakımından daha iyi bir tercih olduğunu düşünüyoruz ve burada ayrılıyor bugünkü iktidardan.

Bugün yürütülen politikalar, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği veya Batı için yürütülen inançlı başarılı bir politika değil. Nedenlerine biraz sonra geleceğim. Bugün yürütülen politikalar, Türkiye'yi zaman içerisinde Avrupa'dan koparacak ve kendi

yörüngesinde yoluna devam etmesini sağlayacak politikalar. Dedğim gibi, bu bir tercihtir. İktidar partisinin sorunu: bunu dillendiremiyor. Ama yaptıkları tamamen buna işaret ediyor. En son İran konusunda izlenen politikadan Rusya ile atılan adımlara, Avrupa Birliği ile atılmayan adımlara kadar kafaların arkasındaki vizyon bu. Bizi de ayıran temel faktör bu. Evet, tabiatıyla Türkiye biriktirmiş olduğu ekonomik güçle, tarihiyle, devlet geleneğiyle çok önemli bir ülke. Ve her halükârda bölgesinde ağırlığı olacak bir ülke. Size bir örnek vereyim: İspanya. İspanya, Avrupa Birliği'ne girmekle bölgesindeki ağırlığını kaybetmedi. Tam tersine çok daha ağırlıklı bir ülke haline geldi. Bugün Latin Amerika'ya gittiğiniz zaman, Latin Amerika'daki Brezilya'daki, Meksika'daki bankacılık sisteminin yarısı İspanyolların elinde. Altyapı sektörlerinin birçoğu, yine İspanyolların elinde. Oraya açılımını Avrupa Birliği'nden aldığı destekle yapmış olan bir ülke İspanya. Dolayısıyla bölgesinde ağırlıklı olan bir ülke demek illa ki bağımsız olacak yani Venezuela gibi, İran gibi hareket edecek bir ülke olmak demek değil. Burada ayrılıyoruz.

Şimdi bugünkü iktidar biz olsaydık, bugün iktidarda neleri farklı yapardık, bu vizyonun parçası olarak. Bir kaç örnek vermek istiyorum: Müzakereler. Birçoğunuz Türkiye'nin farklı kamu kurumlarında çalışıyorsunuz. Dolayısıyla muhtemelen müzakerelerin bir aşamasında açılan başlıklarda gündeme alınan konularda zaten bir katkınız olmuştur. Ama lütfen birisi şunu bana söylesin. İzlenen müzakerelerin stratejisini biliyor musunuz? Ben bilmiyorum. Ki ben, biraz önce Sayın Sakarya da özgeçmişimi okudu. Yaklaşık 20 yıldır bu işle doğrudan uğraşan birçok başlığı yakından incelemiş olan profesyonel olarak da bu işi yapan birisiyim. Ben Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin müzakerelerde izlediği stratejiyi bilmiyorum. Yani hangi başlığı niye açacağız ne zaman açacağız neye bağlı olarak açacağız? *Benchmark*lardan, şartlardan, açılış Kriterlerinden bahsetmiyorum. Türkiye'nin önceliği ne? Önümüzde bu başlıkların Türk ekonomisi için, Türk insanı için ne demek olduğunu anlatan, bunlara etki analizi deyin ekonomik etki analizi deyin, her halükârda bu tip çalışmalar yapılmadan biz müzakerelere başladık ve devam ediyoruz.

Şimdi müzakere etmek çoğunuz da bunu biliyorsunuz zaten aslında doğru bir kelime değil bir açıdan. Bir açıdan da, çok doğru bir

kelime. Çünkü müzakerenin temeli zikretmekten geliyor. Zikretmek öyle anladığımız bir alışveriş yani ben biraz şunu yapayım, sen de karşılığında şunu ver şeklinde değil. Zikretmek bir tarafın oturup karşı tarafa adeta sen şunları, şunları yapacaksın demesi. Şimdi Avrupa Birliği ile müzakere de biraz böyle. Niye böyle? Çünkü orada oluşmuş olan Avrupa Birliği'nin *acquis* dediği, işte Avrupa Birliği'nin Müktesebatı olarak adlandırılan bir müktesebat var, bir mevzuat var. Nihayetinde bizim o mevzuatı değiştirme ehliyetimiz yok. Bu mevzuat şu anda 27 ülkede uygulanıyor. Müzakere dediğimiz biz bu mevzuatı üstlenirken, burada hangi zaman süresi içerisinde üstleneceğiz, iç hukukumuzda geçirirken ne gibi esnekliklerden faydalanacağız, bir de işte bu işin finansmanı için ne kadar para alabileceğiz. Esasen bunu müzakere ediyoruz. Bu müzakere yapılırken ön şart olarak siyasi bir partinin bu işin sorumluluğunu üstlenen bir siyasi partinin ön şart olarak yapması gereken kanaatimizce, her bir başlığa yönelik olarak bu etki analizlerinin yapılmış olmasıdır. Çevre başlığının Türk ekonomisini, Türk sanayisini, sektörlerini toplumu nasıl etkileyeceğini ben bilmek istiyorum. Bilmiyorum. Türkiye'ye neye mal olacağını da bilmiyorum. Ulaştırma politikasına uyumun beni nasıl etkileyeceğini bilmek istiyorum. Enerji politikasına uyumun beni nasıl etkileyeceğini bilmek istiyorum. Siz biliyor musunuz? Ben bilmiyorum. Ve AB ile müzakere kararı 2004 yılı sonunda alındı. Bugün geldik 2010 yılına. 6 yıldır bunlar yapılmadı. Şimdi, müzakere masasına oturduğumuzda karşı taraftan neyi ne şekilde isteyeceksiniz? Bir şey isteyebilmeniz için elinizde bunu incelemiş, çeşitli boyutları ile adeta hatmetmiş bunu biz nasıl Türkiye'ye uyguluyoruz nerelerde bize yük gelir nerelerde bizim avantajımız olur, bunun bir maliyet hesabını yapmış bir yönetim olması lazım. Müzakere dediğiniz bu. Böyle müzakere edilir. Şimdi bu olmadan neyi müzakere ediyoruz?

Onun için, AB ile yürütülen müzakereler son derece ilkel son derece, adeta bizim burada oluşmuş olan kapasiteye güvenmeden yürütülen ve vizyonsuz yürütülen bir müzakere haline gelmiştir. İş sadece kişisel beceriye kalmıştır. Çünkü sizlere destek olacak bu analizi yapacak imkanlar varken bunlar seferber edilmiyor. Dolayısıyla size bir örnek vereyim. Çevre başlığı açılacak. Çalıştığımız şemsiye kuruluşlardan bir tanesine Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nden bir yazı geliyor. Çevre başlığına ilişkin görüşlerinizi, yazı Cuma günü geliyor, müteakip hafta Salı gününe görüşler

isteniyor. Şimdi bu mudur müzakere stratejisi Türkiye'nin? Biz böyle mi kendi toplumumuzu kendi bürokrasimizi bu işin içine çekeceğiz? Böyle mi doğru sonuçları üreteceğiz? Böyle mi masaya oturacağız? Ve bunun hiçbir, bakın tekrar ediyorum bunun hiçbir açıklanabilir kabul edilebilir tarafı yok. Türkiye müzakerelere dün başlamadı. Türkiye, tekrar ediyorum, Türkiye ile müzakere kararı 17 Aralık 2004'te alındı. O noktadan itibaren Türkiye zaten ne ile karşılaşacağını biliyordu. Sürpriz yok bunda. Her şey açık, her şey ortada. Şimdi temel eleştirilerimizden biri dolayısıyla bizim ve farklı yapacağımız şey Türkiye'nin kaynaklarını bu işe çok daha ciddi bir biçimde seferber etmek. Yani şunu yapmak: Önümüzdeki başlıklara bakıp bu başlıkların, Türkiye'yi nasıl etkileyeceği çok daha ayrıntılı bir şekilde haritasını çıkarmak, analizini yapmak. Bunu önce içeride kendi içimizde bürokrasi ile paylaşmak belirli noktalara geldikten sonra toplumla paylaşmak ve bunun için önümüzdeki uzun süreleri kullanmak. Öyle bir faks yazısıyla Cuma günü yazıp ertesi Salı günü çevre başlığına ilişkin görüşlerinizi gönderin şeklinde, sadece dostlar alışverişte görsün mantığıyla bu işlerin yürümeyeceğini anlatmamız lazım.

Buradan geliyorum şeffaflık tarafına. Şimdi bakın. Avrupa Birliği'ne üyelik demek evet bu müzakereleri yürütmek ve bu müzakere başlıklarını yavaş yavaş, tedricen, Türkiye'nin iç mevzuatına yansıtmak demek. Ama bunu yaparken eğer toplum desteğini istiyorsanız arkanızda onları da bu işin içine çekmek lazım. Bu da ancak şeffaflıkla olur. Ön hazırlık ve şeffaflık. Bu ikisi de eksik bugün yürütülen bu süreçte. Ön hazırlık eksik, ama aynı zamanda da şeffaflık eksik. Çünkü bizim anlayışımızdaki şeffaflık şu demek. Ben ön hazırlığımı yaparım, enerji başlığına ilişkin bu etki analizini yaptırırım, yaparım. Bunu açıklarım ondan sonra da 3 ay müddet veririm. Bu konudaki ilgili kurumlar, sivil toplum kuruluşları ve sektör derneklerine bakın, "ben yaptım analizimi, enerji başlığı bizi şöyle etkileyecek, bunu yaparsak elektrik fiyatları 3 yıl içerisinde şöyle artacak", gibi kendi bulduğum sonuçları bu ön hazırlığımı paylaştıktan sonra bu diyalog sürecini başlatırım. Bu istişare sürecini başlatırım. Ha o zaman ne olur? O zaman işte toplum da ciddiye alındığını, gerçek anlamda iktidarın hükümetin kendi görüşlerine değer verdiğini hisseder. Ve bu işi çok çok daha fazla benimser.

Bir başka yapılabilecek olan husus, gene müzakerelerle ilgili olarak, Avrupa Birliği Müktesebatını zaten hem buradaki döneminizden hem fiilen yürüttüğünüz görevlerde zaten az çok biliyorsunuz. Şimdi şöyle bir ayrıma gitmek lazım. Niye olduğunu da anlatacağım. Avrupa Birliği Müktesebatı nasıl oluştu biliyor musunuz? Avrupa Birliği Müktesebatı dünyanın en iyi mevzuatı değildir. Ha dünyanın en kötü mevzuatı da değildir. Ama Avrupa Birliği'nde bir mevzuat oluşabilmesi için nihayetinde 27 farklı ülkenin, onların içinde buldukları koşullardan kaynaklanan çekinceleri, tereddütleri nihai mevzuata yansır. O nedenle çıkan mevzuat en iyi mevzuatın ötesindedir. Daha gerisindedir. Avrupa Birliği Mevzuatının özelliği budur. Çünkü bu bir uzlaşma üzerine oturtulmuş, farklı ülkelerin farklı konularından kaynaklanan, sıkıntılardan doğan bir ara formüldür Avrupa Birliği mevzuatı. Artı bir özelliği daha vardır Avrupa Birliği mevzuatının. Mevzuatı ikiye ayırmak mümkündür: Bir kısmı gerçekten büyümeye, ekonomik büyümeye gelişmeye ekonominin dinamizm kazanmasına hizmet eden mevzuattır. Özellikle Rekabet Mevzuatı, Tek Pazar mevzuatı böyledir. Enerji kısmen böyledir. İkinci kısmı ise pazardaki belirli normları getiren, belirli standartlar oluşturan ve dolayısıyla aslında ekonomiye yük getiren mevzuatlardır. Şimdi doğru bir müzakere stratejisi bu ikisini birbirinden ayırmaya dayanır. Hele hele, eğer biliyorsanız ki ben Türkiye'yim, Slovakya değilim, Slovenya değilim; yani bizim üyeliğimiz olabilir de olmayabilir de. Çünkü bizim burada yapacaklarımızdan farklı bir takım dinamiklere bağlıdır nihayetinde Türkiye'nin üyeliği. Avrupa Birliği'nin de gideceği yola da bağlıdır. Onun için bu mevzuatı üstlenirken Türkiye'nin çok dikkatli olması lazım. Bu dikkati de özellikle mevzuatı iyi analiz ederek onun için başta söylediklerime dönüyorum bu ön hazırlık çok önemli. Çünkü bu mevzuatın Avrupa Birliği müktesebatı, Türkiye'yi nasıl etkileyeceğini mutlak suretle bilmemiz lazım. Yoksa kör gidiyoruz demektir. Körü körüne gidiyoruz demektir. Bugünkü durum da odur zaten. Ama ayrıca bu mevzuatı ayırtmamız lazım. Yani gerçekten Türk ekonomisine yararlı olacak mevzuatı öne almak, bunun müzakeresine ilk elde başlamak, öbür mevzuatı da olabildiğince ertelemek, ta ki o üyelik konusundaki belirsizlikler ortadan kalkıncaya kadar.

Bizi bu hükümetten ayıracak olan bir temel faktör de iletişimdir. Şimdi düşünün ki bir ülke 2004 yılında bir iletişim

stratejisi oluşturuyor. Bu ülke, Türkiye. Niye 2004 yılında çünkü 2004 yılında tam üyeliğin başlanmasına yönelik karar alınacak. Bir iletişim stratejisi oluşturuluyor. Adına Avrupa Birliği iletişim grubu deniliyor ve küçük bir grup. Nispeten kamunun karşılaştığı sıkıntılardan da muaf olarak çok iyi bir performans sergiliyor 2004 yılı içerisinde. Dış iletişimde iç değil ama dış iletişimde önemli işler başarıyor. Ondan sonra 17 Aralıkta müzakere ile başlama kararı çıkıyor. Bu grup da lağvediliyor ve 2010 yılına kadar ki hala, hala bakın yürürlüğe girmiş değil. Türkiye'nin Avrupa'da Avrupa Birliği ülkelerinde tanıtımına yönelik herhangi bir kaynak ayrılmıyor. Bir iletişim stratejisinden yoksun ülke Türkiye. Şimdi buradan baktığınızda ve Türkiye'yi destekleyen Avrupa'daki birçok kurum dönüp bize şunu söylüyor. Niye kendinizi tanıtmıyorsunuz? Niye bir iletişim stratejisine sahip değilsiniz? Niye böyle bir şeyi hayata geçirmiyorsunuz? Cevabı yok. En azından ben bilmiyorum. Ama, bu bir bütçe sorunu değil. Türkiye bunun çok üzerinde bir, nihayetinde kapasiteye sahip. Ama bunu hala yapabilmiş değil. Onun için burada çok ciddi bir eksiklik olduğunu müşahede ediyoruz.

Dördüncü konu Kıbrıs: Biz neyi farklı yapardık başlığı altında. Şimdi bugün gelinen noktada hükümet kendini esir etmiştir. Limanlar meselesini esir etmiştir. Müzakerelerin bu kadar yavaşlamasının, 8 başlığın askıya alınmasının asıl sorumluluğu hükümettedir. Ne yaptı hükümet de bu noktaya geldik? Birincisi, 2004 yılında 24 Nisan 2004'te referandum yapıldı adada. Türk tarafı büyük bir çoğunluğu ile Annan planına evet dedi. Rum tarafı hayır dedi. Ardından dünyada Avrupa'da Türkiye ve Türkler lehine çok olumlu bir atmosfer oluştu. Nihayetinde Türk tarafı çözüme evet diyen taraftı, Rumlar hayır diyen taraftı. Ama bu atmosferden zerre kadar yararlanamadı hükümet. Hiçbir, bunun Türkiye'ye geri dönüşü olmadı. Türkiye bu atılmış olduğu adımın karşılığını alamadı. Ondan sonra geldik 17 Aralık 2004'e. 17 Aralık 2004'te hükümet bir kâğıt imzaladı ve tam Şark kurnazlığı yani, sanki kandıracağız karşımızdakini. Başbakan orada, kağıdı imzalayan Beşir Atalay. Devlet bakanı o sırada yanılmıyorsam. Sanki o imzalayınca hükümeti bağlamıyor. O kâğıt neydi? Avrupa Birliği'nin bize o dönemde dikte ettiği, müzakereleri başlatmak için Gümrük Birliği'ne Kıbrıs dâhil bütün AB ülkelerine açma kararıydı. Hükümet bunu imzaladı. Ondan sonra döndü Türkiye'ye ve ben bunu

yapmayacağım dedi. Bugünkü limanlar meselesinin arkasında yatan temel neden bu.

Şimdi Ermeni Protokolünde de aynı şey oldu. Hükümet bir şey imzaladı. Müzakereler sonrasında. İçinde Karabağ hiçbir şart yok. Ondan sonra geldi Türkiye'ye dedi ki Karabağ şartı var dedi. Ama dışarıda hiç kimseye bunu anlatamadı; çünkü uluslararası müzakerelerde nihayetinde söze değil imzaladığınız belgeye bakılır.

17 Aralık'ta hükümet bir söz verdi karşı tarafa. O söz de limanların açılması sözüydü. Artık ondan sonra geri dönüp açmadı ve nihayetinde müzakerelerde 2006 yılı sonunda 8 başlık askıya alındı diğer başlıkların da kapanmaması yönünde karar çıktı. Tam bir şark kurnazlığı. Biz olsaydık ne yapardık? Ret. Ya diyeceksiniz ki o zaman ben bu belgeyi imzalamıyorum, o blöfü göreceksiniz eğer inanıyorsanız ki, ki o dönemde Türkiye'ye bugün Avrupa içerisinde Türkiye'nin en büyük destekçilerinden biri olan İsveçliler bu belgeyi imzalamayın dediler. Eğer bunun haksız bir iddia olduğunu, haksız bir baskı olduğuna inanıyorsanız bu belgeyi imzalamazsınız. Ama eğer ciddi bir devletseniz ve o belgeyi imzaladıysanız, o zaman gereğini yerine getirirsiniz. Şimdi her ikisini de yapmıyorsunuz ve ondan sonra da kalkıp müzakereler ilerlemiyor diye şikâyet ediyorsunuz. Biz bunu yapmazdık. Kaldı ki, limanların açılmasıyla Rumların tanınması arasında hiçbir ilişki yok. Niye yok? Çünkü 1985 yılına kadar zaten limanlar açıldı. 1985 yılında yayımlanan gizli bir genelgeyle limanlar kapatıldı. Türkiye Kıbrıs Rumlarını o zaman da tanımıyordu, bugün de tanımıyor. Limanlar meselesini bu kadar büyüten bir siyasi polemik haline getiren ve müzakerelerde bu kadar ağır bir darbe gelmesini sağlayan hükümetin bu beceriksizliğidir.

Komisyon bize şunu söyledi. 2004 yılında. Dedi ki bu limanlar meselesini büyütmeylem. Biz göz yummaya hazırız. Bu teknik seviyede bir anlaşmazlık olarak kalır. Bunu fazla göz önüne getirmeyelim. Hükümet ne yaptı. Bir şark kurnazlığı daha yaptı. 1 Mayıs 2004'te bir genelge çıkardı. Ve genelgede Avrupa Birliği'nin genişlemesine, genişleyen ülkelerin sayısını 9 olarak verdi. İçinde Kıbrıs yok, bundan sonra iş büyüdü. Oysa ki, orada yapılacak işlem son derece basitti. Biz uluslararası hukukta Kıbrıs'ı tanıyoruz. Bizim için Kıbrıs 1960da oluşan devlettir. Kıbrıs Rum Yönetimini

tanımıyoruz. Son derece kolay. Oraya Kıbrıs dersiniz biter gider. Hükümet bunu yapmadı. Bir şark kurnazlığı ile adeta yok varsaydı. Bu belge ondan sonra AB tarafının eline geçti, Kıbrıslılar yaygara çıkarmaya başladılar. Arkasından yaz sonrası eylül ayında Avrupa Birliği'nden sert bir nota geldi ve iş büyüdü, büyüdü. Bugünkü duruma geldi. Bu tamamen bir diplomatik beceriksizlik örneğidir.

Bizim bugün geldiğimiz noktada ki ilginizi çekerse bir göz atın www.dp.org.tr'de Türk dış politikasına ilişkin bir kitabımız var burada da şu öneriyi yapıyoruz. Müzakerenin önünü açmamız lazım. Çünkü gerçekten bugün artık önümüzde yalnızca 4 başlık kaldı müzakere edilebilecek. Bu işin bir şekilde devam etmesini istiyorsak, Kıbrıs sorununu çözülmediği sürece bir, belirli bir alan açmanız lazım müzakerelere, bizim önerimiz şu: Diyelim ki Avrupa tarafına, biz limanları şartlı ve süreli olarak açıyoruz. Yani bu ne demek? Bak çıkacağız diyeceğiz ki, biz 6 aylığına 3 aylığına limanlarımızı açıyoruz Kıbrıslı Rumlara. Ha karşılığında da KKTC üzerindeki ekonomik izolasyonların kaldırılmasını bekliyoruz. Doğrudan ticaret tüzüğü geçecek. Ercan, uluslararası trafiğe açılacak. Bu yapılmadığı takdirde bizim belirlemiş olduğumuz zaman dilimi sonrasında limanlarımızı tekrar kapatacağız. Şimdi bunu yapmakla, Avrupa Birliği içerisinde Kıbrıslı Rumları izole etmiş oluruz. Çünkü bütün baskı, bundan sonra Kıbrıslı Rumlar üzerinde olur ve eğer Kıbrıslı Rumları bükemezse Avrupa Birliği, artık dönüp de Türkiye'ye söyleyecek bir şeyi de kalmaz. Biz iyi niyetimizi gösterdik, limanlarımızı açtık ama nihayetinde, Avrupa Birliği Türkiye'ye yapmış olduğu taahhüdü yerine getiremedi. Türkiye-AB ilişkilerinde biz neyi farklı yapardık. Vize konusunu farklı yapardık. Şimdi bilmiyorum ne kadar takip ediyorsunuz ama Avrupa Birliği henüz üye olmayan birçok ülkeye vize serbestisi getirdi. Türkiye'nin daha 2004 yılında başlayabileceği bu sürece, Türkiye şimdi yeni yeni başlıyor. 6 yıl kaybettik. 6 yıl.

Oysa kriterler son derece açıktı. Ne diyordu Avrupa Birliği bize Türklere yönelik vizeyi kaldırmak için? Bir, geri kabul anlaşması yapacaksın. İki, sınır güvenliğini ihdas edeceksin. Üç, biyometrik pasaportlara geçeceksin. Dünyada biyometrik pasaporta geçmiş kaç ülke var biliyor musunuz? 68 ülke var. Bunların 7 tanesi Afrika ülkesi, 3 tanesi orta Afrika'da dünyanın en yoksul ülkelerinde. Türkiye ne

zaman biyometrik pasaporta geçiyor. Gelecek aydan itibaren geçmeye başlıyor. Ha, işte geçişi 3-4 sene alır herhalde. Şimdi eğer amacınız vizeyi kaldırmaksa, ki bizim amacımız o, yapacağınız ilk iş buydu. Niye geçilmedi acaba Türkiye’de biyometrik pasaportlara ilk aşama olarak? İkinci Aşama. Avrupa Birliği vizeyi kaldırabilmek için Balkanlar’daki ülkelere bir yol haritası sundu. Bu yol haritasında 42 tane teknik kriter var. Somut kriterler bunlar. Gayet somut. Somut olduğu için de yerine getirilip getirilmediği herhangi bir subjektif değerlendirmeye tabi değil. Bu yol haritasını Türkiye’nin elde etmesi lazım. Avrupa Birliği bunu reddedemez. Bunu reddetme meşruiyeti yok Avrupa Birliği’nin. O ülkelere verdiyse Türkiye’nin entegrasyon açısından, tam üyelik süreci açısından Türkiye’nin gerisinde olan ülkelere bunu verdiyse, Türkiye’ye haydi haydi vermek zorunda. Vermediği durumda biz Avrupa’da hukuka inanan eşitliğe inanan herkesi bunun peşine sürükleyebiliriz. Bu baskıyı oluşturabiliriz. Ama Türkiye bu talebi yapmıyor. Geldik 2010 yılına. Türkiye bu talebi yapmıyor. Dolayısıyla, bizim nerelerde daha farklı bir politika izleyeceğimizi herhalde bazı örneklerle anlatmaya muvaffak oldum.

Sonuç şu: Dünya değişiyor. Avrupa değişiyor. Bugün Avrupa’da ciddi bir kriz var. Bu kriz kısa zamanda kaybolmayacak. Evet, bugün Yunanistan ve ekonomisi belki kurtulur belki bu krizin İspanya’ya Portekiz’e sıçraması önlenemez ama Avrupa’nın büyüme modelinde bir sorun var. Özellikle bu bahsettiğimiz ülkelerde sorunlar var.

Dolayısıyla bizim gördüğümüz Avrupa, on sene sonrasının Avrupası çok farklı bir Avrupa. Kendi içinde farklı gruplaşmaların olduğu bir Avrupa. Ekonomik birliğe gitmiş daha az sayıda ülkenin olduğu bir Avrupa. Ortak dış ve güvenlik politikasını oluşturmuş daha az sayıda ülkenin olduğu bir Avrupa. Ortak enerji politikası oluşturmuş daha az sayıda ülkenin olduğu bir Avrupa. Yani böyle farklı farklı politika alanlarında birlikte çalışan farklı grupların olduğu bir Avrupa’yı görüyoruz bundan 10 yıl sonrası için. Türkiye o Avrupa’nın içinde yer alacak. Bu Avrupa’nın içinde değil. Çünkü Avrupa zaten oraya gidiyor ve Türkiye’nin o Avrupa içerisinde yer alması da bizim için daha kolay. Her politika alanında belki biz üye olmayabiliriz. Belki biz bunu istemeyiz. Ama nihayetinde istediğimiz politika alanlarında o halkaların içerisinde Türkiye kendisine bir yer

bulacaktır. Bu bizim bakımımızdan aslında bir tarihi sorumluluk da aynı zamanda. Dünyanın karşılaştığı çeşitli sorunların çözümünde Avrupa ile Türkiye'nin beraber hareket etmesinin, hem bizim için bizim insanımız için, bizim yaşam standardımız için, bizim kendi sorunlarımızı çözmemiz için; ama aynı zamanda Avrupa için bütün bölge için iki farklı yapının ortaya çıkaracağından çok daha iyi bir gelecek vaat ettiğini düşünüyoruz ve bunun için Avrupa Birliği üyeliğini destekliyoruz. Desteklemeye devam edeceğiz. Biliyoruz ki bunu kimse engelleyemez. Bu bilinç yavaş yavaş oluşuyor. Bunu artık Avrupa'da çıkıp da, bu mantığa aykırı hareket edecek politikacılar da azalıyor. Bu olacak. Yeter ki biz irademizi kaybetmeyelim. Yeter ki bu işi doğru müzakere edelim ve bize en fazla avantaj sağlayacak şekilde müzakere edelim. Yeter ki bu vizyona sahip olalım. Çok teşekkür ederim beni dinlediğiniz için. Evet. Sorusu olan varsa.

Soru 1: Öncelikle teşekkür ediyoruz. Evet, iki tane sorum olacak. Birincisi Türkiye'nin tam üye değil de imtiyazlı ortaklık şeklinde önümüze konulan düzenlemeye bakışınız, ikicisi de hem Amerika'da hem Avrupa'da bulundunuz. En azından Belçika'da. Türkiye'nin AB üyeliğine Amerika'daki pencereyle Brüksel'deki pencereden bakış farkını ortaya koyarsanız sevinirim. Teşekkür ederim.

Sinan Ülgen: Şimdi imtiyazlı ortaklığın çıkmazı şurada: İmtiyazlı ortaklık ile Türkiye'ye verilmek istenen Avrupa Birliği bütün politikalara karar versin Türkiye de izlesin. İmtiyazlı ortaklığın özü bu. Bu olmaz. Yani bugün imtiyazlı ortaklık ilişkisi içerisinde bir alan var. Bu alanın adı da Avrupa Ekonomik Alanı. Bunun içerisinde İzlanda var, Lichtenstein var, İsviçre var. Daha önce İsveç ve Finlandiya vardı. Bunlar üye oldular. Bu, tamamen bir model. Yani o modelde ne oluyor? Avrupa Birliği kendi politikalarını oluşturuyor. 27 ülke bunlara karar veriyor. Bu 27 ülke dışında kalan Avrupa Ekonomik Alanı'ndaki ülkeler de bu politikaları oy hakkı sahibi olmadan kendi mevzuatlarına derc ediyorlar ve öyle bir ilişki yürütüyorlar. Bu Türkiye'ye uymaz. Yani biz İsviçre değiliz İzlanda değiliz çok farklı bir devlet geleneğinden geliyoruz. Bu Türkiye'nin yürütebileceği bir ilişki modeli değil. Onun için imtiyazlı ortaklık konusunu hayata geçirmek bugün mümkün değil.

O yüzden ben konuşmamda farklı bir alternatiften bahsettim. Benim alternatifim imtiyazlı ortaklık değil. Benim alternatifim, Avrupa Birliği'nin bugünkü yapısı on yıl sonra kalmayacak. Farklı bir yapıya doğru evriliyor Avrupa Birliği ve o yapı içerisinde mesela içerisinde bir Schengen Sistemi var Schengen'de her ülke üye değil. Nasıl ki ortak dış politikası var buna her ülke üye değil, buna benzer yapılar oluşacak Avrupa Birliği içerisinde. Türkiye bu yapıları bir anlamda selektif olarak içine girmekle kendine uyan bir ilişki tarzını benimseyecektir diye düşünüyorum ama burada altını çizeceğim aradaki temel fark, karar alma mekanizmalarına mutlaka Türkiye'nin katılması lazım. Aksi takdirde iş yine imtiyazlı ortaklığa döner, ki o, Türkiye'nin siyaseten yürütebileceği bir ilişki modeli değil.

Amerika'nın bakış açısı ne Brüksel'e oranla? Amerikan dış politikası iktidarda Cumhuriyetçiler olsun Demokratlar olsun değişmedi. Amerika, Türkiye'nin AB üyeliğini hararetle destekliyor. Niye destekliyor diye soracak olduğunuzda, iki nedenden dolayı destekliyor. Bir: Avrupa Birliği'nin Türkiye'nin hem ekonomisine hem demokrasisinin gelişmesi için iyi bir enstrüman olduğunu düşünüyor. İkincisi de Türkiye'nin ileride hem Avrupa hem Amerika'ya aykırı olabilecek ve özellikle Rusya ile bir kamplaşma içine girmesin diye de destekliyor. Burada tabiatıyla, Washington'un desteği son derece net. Ama nihayetinde, Amerika'nın Türkiye'nin AB üyelik sürecine etkisi sınırlı ve dolaylı yollardan. Nasıl dolaylı yollardan? Tabii onlar, yani karar masasında değil ama ne yapıyorlar? Örneğin, kendi ilişkide buldukları Avrupa liderleriyle konuşmalarında Türkiye sürekli bir gündem maddesi. Yani Obama, Sarkozy ile konuşurken de bunu konuşuyor, Merkel ile konuşurken de bunu konuşuyor. Dolayısıyla Amerika'nın desteğinin geçmişte faydasını da gördük özellikle Gümrük Birliği döneminde ama bundan sonra da Amerika'nın desteği devam edecektir. Türk-Amerikan ilişkileri eğer tekrar bir çıkmaza girmez ise Amerika'nın desteği Brüksel üzerinde dolaylı yollardan da olsa tesirini hissettirecektir diye düşünüyorum.

Soru 2: Ben şunu sormak istiyorum, özellikle Gümrük Birliği müzakerelerine katıldığınızı söylediniz. Şimdi Gümrük Birliği konusunda da birtakım eleştiriler var. Daha önce de bu eleştiriler siyasi partili üyeler tarafından söylendi. Bu özellikle karar alma mekanizması içerisinde üçüncü ülkelerle yapılan serbest ticaret

anlaşmalarında Avrupa Birliği'nin, bizim bulunmamamız, yani bizim adımıza onların bu görüşmeleri yapmaları ve bu işten zarar gördüğümüz söyleniyor. Siz bu noktada nasıl düşünüyorsunuz görüşmelerde bulunan biri olarak? Teşekkür ederim.

Sinan Ülgen: Doğrudur. Gümrük Birliği'nin en çok eleştiriye açık tarafı, sizin işaret etmiş olduğunuz husustur; orada şöyle bir düzeltme yapacağım. Avrupa Birliği bizim adımıza müzakere etmiyor. Avrupa Birliği kendi müzakeresini yapıyor ondan sonra diyor ki o üçüncü ülke. Türkiye de müzakere ediyor. Üçüncü ülke de bazen ediyor bazen etmiyor. Sorun oradan kaynaklanıyor. Çünkü o üçüncü ülke bizimle müzakere etmediği zaman, o üçüncü ülkenin pazarı Avrupa Birliği'ne açılmış oluyor ama Türkiye'ye açılmış olmuyor. Oysa ki o ülkenin malları Avrupa Birliği üzerinden Türkiye'ye girebiliyor. Şimdi bu Gümrük Birliğinin şu an itibarıyla şu bence eleştirilebilecek en tutar tarafı. Bunun farkında değil miydik? Farkındaydık. Gümrük Birliğini müzakere ederken. Ama biz gümrük birliğini geçici bir rejim olarak gördük kalıcı bir rejim olarak görmedik. Biz Gümrük Birliği müzakerelerini tamamladıktan sonra artık belirli bir vadede Türkiye'nin tam üyeliğinin gündeme geleceğini düşünüyorduk. O nedenle bu geçici dönem içerisinde de bunun çok fazla sorun oluşturmayacağını düşünüyorduk, çünkü o dönemde Avrupa Birliği'nin zaten akdetmiş olduğu serbest ticaret anlaşması sayısı nispeten sınırlıydı. Tam üyelik süreci bu kadar uzayınca bu bir sorun oldu. Şimdi bu ne kadar ciddi bir sorun yalnız, bunu da henüz bilmiyoruz. Niye bilmiyoruz? Çünkü konuşmanın bazı yerlerinde atıfta bulunduğum üzere Türkiye bunu evet gündeme getiriyor da, bunun bir analizini yapmış değil. Burada DTM'den kimse var mı Dış Ticaret'ten? Şimdi ne kadar ilginç Türkiye bunu siyasi partiler de söylüyor, hükümet de söylüyor. AB müzakere etmeye çalışıyoruz da Avrupa Birliği de bize diyor ki tamam diyor, anladım diyor bu bir sorun diyor da, ne kadar büyük bir sorun diyor. Yani nedir senin bundan kaybın diyor. Ve biz bu kayıp hesabını yapmadık yapmıyoruz da. Ama sözle gayet iyiyiz, yani evet. Zarar ediyoruz zarar ediyoruz, ne kadar zarar ediyorsun diyor. Cevabı yok. Bu da işe ne kadar, tekrar ediyorum, aslında samimiyetsiz olarak baktığımızın bir göstergesi. Bu zarar hesabını yapmak çok zor bir şey değil. Son derece basit bir şey. Basit olmasa bile yapılabilecek bir iş. Bunun işte ekonometrik yöntemleri vardır. Her ülke için bunu yaparsınız çıkartırsınız. Ben şu

ülkeden 300 milyon Euro zarar ettim, şuradan 2 milyon zarar ettim. Çıkartırsınız bir hesap dersiniz ki, 18.5, 18.250 milyar zarar ettim. Ama yapmıyoruz bunu ve yapmamaya da devam ediyoruz. Ondan sonra gelip anlatıyoruz Gümrük Birliği şöyle kötü böyle kötü. STA'lardan zarar ediyoruz diye. Eh, o da bir noktadan sonra sizi ciddiye almıyorlar. Çünkü habire yıllardır aynı şeyi söyleyip o karşı taraf da diyor ki tamam bir değerlendirmeye alayım da ne kadar zarar ettin bir göster bakalım bana diyor.

Soru 3: Öncelikle hoşgeldiniz. Benim sorum demokratikleşme ile ilgili olacak. Türkiye yüzünü Batıya dönmeye Osmanlı ile başladı. 1876 belki bunun ilk ciddiyet kazandığı yıldır. Şimdi demokratikleşmeden kanun nizamdan hukuk devletinden bahsederken biz 1876'da bunu ilk yürürlüğe koymaya çalıştık Osmanlıda. 1204'te demokratikleşme atılımları gösteren İngiltere'deki demokrasinin şu anda Fransa'daki demokrasi mi Avusturya'daki demokrasi mi belki bize biraz daha yakın veya Doğu Avrupa'daki demokrasi mi? Bizim sosyal yapımızı da göz önüne alarak Avrupa Birliği'ne girdikten sonra geçireceğimiz değişimler dönüşümler bizi ne tür bir demokrasi modeline götürecektir? Yani, İngiltere Fransa Almanya ve Doğu Avrupa modeline?

Sinan Ülgen: Bunun cevabı çok kolay değil, çünkü siz de gayet yakından biliyorsunuz zaten sorunun içinde de var. Avrupa Birliği'nin yeknesak uygulaması yok. Her ülke kendi tarihi, siyasi, sosyal ve ekonomik konjonktürü neticesinde bir demokratik model oluşturmuş durumda. Avrupa Birliği yalnızca şunu yapıyor: Bu demokratik modelin ortak ve asgari standartlarını garanti ediyor. Diyor ki, evet yani seçimler zaten ön şart da, hukuk devleti diyor. İnsan hakları sözleşmesine saygı diyor ve bu her bir ülke için bunun nasıl hayata geçirileceği, nihayetinde o ülkenin toplumunun vereceği bir karar. Buradaki sınırlama şu: Avrupa'nın ortak kültürünü oluşturan ve bizim de içinde olduğumuz, nihayetinde bu yalnızca Avrupa Birliği'nde değil Avrupa Konseyi'nde oluşuyor. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Türkiye de taraf. 1987 yılında bireysel başvuru hakkını tanıdı Türkiye. Bu kültürün parçasıyız biz aslında. Bu kültürü oluşturmaya da katkıda bulunabilir Türkiye; ama nasıl bir demokrasiye doğru evrileceğiz? Şöyle bir demokrasiye doğru evrileceğiz: Nihayetinde, Türkiye'ye özgü bir demokrasiye doğru

evrileceğiz. Bu topraklarda yaşayacak bu demokrasi. Biz, İngiltere'nin demokrasisini alıp buraya getirmeyeceğiz. Biz kendimiz demokrasiyi yeşertmek, kendi koşullarımıza uyarlamak; ama aynı zamanda bu ortak asgari değerlerin de üstüne taşımak zorundayız. Onun altına inmememiz lazım. Benim endişem zaman zaman onun altına iniyoruz.

Soru 4: Teşekkür ederim. Limanlar konusunun çok büyütülerek teknik bir meseleden öteye geçip müzakerelerin önünü tıkadığını söylediniz. Bir kaç gün önce Dışişleri Bakanımız bizim bütün limanları açmamıza karşılık dünyanın da Kıbrıs'ın 3 limanının açılması için geçit vermesini istediğini belirtti. Bu politikayı nasıl değerlendiriyorsunuz? Yani olumlu bir adım olarak görüyor musunuz müzakerelerin ilerlemesinde?

Sinan Ülgen: Yeni bir adım değil. Yani yenilik yok. Nitekim karşı taraftan gelen tepkilerden bunu görüyorsunuz. Bu zaten olması gereken bir şey, bir bizim hükümetin kendi içine düştüğü sıkıntıyı aşmak için malum politikasının devamı. Yeni bir şey yok ortada. Ha olan ne? Biz limanları açmak için Avrupa Birliği' ne böyle çarşaf gibi bir liste vermiştik 2006 yılında oradan biraz geri adım attık. Orada başka şeyler de vardı KKTC üzerindeki sportif ve kültürel faaliyetlere yönelik ambargonun kaldırılması vesaire oralardan geri adım attık. Ama işin özünde bir değişiklik yok. İşin özünde diyoruz ki sen limanlarını aç Ercan'ı aç ben de kendi limanlarımı açayım. Bu işin özü tamamen aynı kalmış durumda. Hiç öyle o açıdan yani şu anda var olan açmazı bizim açmamızı sağlayacak yeni bir formül değil kesinlikle. Malumun beyanın ötesine geçmiyor. Peki. Çok teşekkür ediyorum tekrar.

8.2. Sinan Ülgen ile Gerçekleştirilen Röportaj

AB Analiz: Konferansınızdan yola çıkarak, Türkiye AB ilişkilerinde kilit noktalarda Demokrat Parti'yi gördüğümüzün altını çizdiniz. Parti programında, AB dış politika başlığı altında yer almıyor. Parti programında, AB'ye nasıl bir yer veriyorsunuz?

Sinan Ülgen: Bu konu, başlı başına çok önemlidir diye dış politikanın altında değil. Bunun nedeni AB'ye atfettiğimiz değer aslında. AB'yi sadece bir dış politika boyutu olarak görmüyoruz.

Ülkenin bir çok alanına yani ekonomisine, sosyal alanına ve bunların bütününe etkisi olan bir konu. Dolayısıyla onu biz parti programı içinde başlı başına farklı bir yere aldık.

AB Analiz: Son dönemde Avrupa Birliği algısını nasıl değerlendirmek gerekir? Geçenlerde bu konuda bir kamuoyu anketi yapıldı ATAUM tarafından. Hatta Prof.Dr.Çağrı Erhan da şöyle yorumladı: “Avrupa Birliği’ne üye olmak istiyoruz ama umudumuz yok” Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Sinan Ülgen: Doğru. Tabii, Türkiye’deki anketlerin gösterdiği o. AB’ye destek azalsa da sürüyor. ‘Türkiye AB’ye üye olacak mı?’ diye sorduğunuzda çok daha düşük bir oran çıkıyor. Bu aslında, bir ölçüde doğaldır. Çünkü Türkiye’de ister istemez AB’yi çok iyi bilmeyen kişiler, AB-Türkiye ilişkilerinde konuşulan olumsuz haberleri veriyor. Yani Sarkozy çıkıyor Türkiye’nin aleyhine konuşuyor. E tabii, medyanın görevi gereği bunu veriyor. O yüzden süreci yakından takip etmeyenler ve Avrupa’daki havayı doğrudan, yakından takip edemeyenler bakımından oluşan bir ciddi olumsuzluk var. Bu olumsuzluk da yansıyor. Türkiye’deki beklentileri düşürüyor; bu, nihayetinde olumsuz bir dinamiği beraberinde getiriyor. Tabii bu yaygınlaştıkça, ‘o zaman bu işle niye uğraşyoruz’ havası başlayabilir. Biz daha bu noktaya gelmedik de bu böyle devam ederse bu noktaya gelinebilir diye endişeleniyorum.

AB Analiz: Peki sizce neler yapılmalı iletişim stratejisini güçlendirmek adına? Hem içeride hem dışarıda? Konferansta değindiğiniz önemli bir nokta vardı. Çevre faslına ilişkin sivil toplumdan görüş istenip, Cuma günü haber verip Salı günü için son tarih verilmesi gibi. Bu noktada sivil toplumla diyalog biraz zayıf mı acaba?

Sinan Ülgen: İşte benim önceliğim şu: sivil topluma açmadan önce kamunun kendi üzerine düşeni yapması lazım. Niye? Çünkü bu derece karışık bir alanda önemli olan o ön çalışmanın yapıyor olması gerekir. Şimdi ön çalışmayı siz topu karşı tarafa attığınız zaman Türkiye’deki sivil toplumun da kapasitesi nihayetinde sınırlı yani insanlar oturup da STK’lar içerisinde 2-3 kişilik takımlar halinde ‘şu iş üzerine 3-4 ay çalış!’ diye ayıramıyorlar öyle bir güç yok kimsede. Şu

olsa çok daha rahat ilerleyecek. Kamunun bu ekonomik etki analizini yapıp, bunu websitesine koyup ondan sonra bu diyalog sürecini başlatması lazım, bunu yapmıyor. Hiç olmazsa bir ay süre verse ki bence bu da doğru değil. Çünkü o zaman herkesten aynı işi istemiş olacak. Oysa ki, bu ekonomik etki analizini yapıp veya yaptırıp, web sitesine koyup ondan sonra istişare sürecini başlatması lazım. Doğru yöntem bu. Bu işin bir tarafıdır. Bu iletişimin bir boyutu, iletişim konusunda Türkiye dış iletişimi yapmadığı gibi iç iletişimi de yapmadı ve Türkiye’de oluşan algı şu yavaş yavaş: bu AB zaten batıyor. Ekonomik kriz içinde Türkiye ekonomisi iyi, dolayısıyla bizim AB’ye ihtiyacımız yok havası oluşmaya başladı. İşte iç iletişim burada devreye giriyor. En azından iç iletişimin şunu yapması lazım; Türkiye ile birlikte olan bir Avrupa’nın daha iyi bir geleceği olacak, iç iletişimin bu vizyonu paylaşması lazım. İç iletişimin önemi bu.

AB Analiz: Dış iletişimde neler yapılması gerekir?

Sinan Ülgen: Dış iletişim de şu: şimdi az çok bu konuda da bir strateji oluşturmaya çalışırken, şunu göz önüne almak lazım Türkiye’nin buradan AB halklarına hitap edebilmesi son derece zor, bunu beklemek de doğru değildir. Ama şunu yapabilir Türkiye: araçları eğitmek olmalı dış iletişimin fonksiyonu yani bu mesajı taşıyacak kişileri eğitmek bilgilendirmek bizim açımızdan dış iletişimin yapması gereken. Türkiye’nin doğrudan AB halkına televizyon programı yaptırması doğru değildir. Zaten o şekilde bu mesajın Türkiye’den geldiği anlaşılacaktır. Ama siz bunu Fransa’da bir Fransızla söyletebiliyorsanız, Le Monde’da da bir makaleyi Fransız’a yazdırabiliyorsanız bu çok daha önemli. Amaç o olmalıdır.

AB Analiz: Konuşmanız boyunca AKP’nin genel dış politik çıktıları ve DP’nin dış politik çıktıları ile ilgili karşılaştırmalı analizde bulundunuz. Bugün gelinen noktada, AB ile müzakereler neredeyse durmuş durumda. Bu çerçevede, size göre, Türkiye’de bir eksen kayması yaşanıyor mu?

Sinan Ülgen: Tabi, endişemiz, konuşmamda da yer vermeye çalıştığım gibi, iktidar partisinin dış politika vizyonuyla bizi ayıran temel nokta: İktidar partisi bu sürecin sonunda Türkiye’yi Avrupa’dan bağımsız, Avrupa içinde olmayan bir ülke haline getirmek istiyor.

Bizim politikamız ise Türkiye'yi bölgesinde ağırlığı olan ama aynı zamanda Avrupa içinde olan, Batı ile ilişkileri kuvvetli tutan, bu ittifak içerisinde yer alan bir ülke olarak konumlandırmak. Bu ikisini beraber yürütebilmek maharet. Bugün yapılan, bunun tam tersi. Avrupa'yı dışlayıp, Batı'yı dışlayıp, Batı düşmanlığını bir anlamda körükleyip, zaman içinde Türkiye'yi tamamen buradan çekmek ve farklı bir kulvara sokmak. Bizim endişemiz bu.

AB Analiz: Peki bu bağlamda imtiyazlı ortaklık konusuna gelecek olursak, imtiyazlı ortaklık kavramını hangi ekseninde değerlendiriyorsunuz? Örneğin bazı akademisyenler Gümrük Birliği ile birlikte imtiyazlı ortak olduğumuzu söylüyor bir yanda da Sarkozy ve Merkel'in açıklamaları var; tamamen kimlik üstüne dayandırıyorlar. Belki AB'nin dışında tutmak için bir formül olarak değerlendiriyorlar. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Sinan Ülgen: İmtiyazlı ortaklık tabii ki Türkiye'yi AB dışında tutmak için üretilmiş olan bir formül ama şu görüldü: imtiyazlı ortaklığın altı doldurulamıyor bir türlü çünkü AB'nin kendi tasarımında böyle bir formül yok zaten. Yani üçüncü ülkelerle ilişkisinde de böyle bir formül yok. Benim verdiğim örnek Avrupa Ekonomik Alanı örneğiydi. İmtiyazlı ortaklık en çok onunla özdeşleşiyor ama bunun Türkiye tarafından kabul edilmesi söz konusu değil. Bizim zaten müktesebatımız var Avrupa Birliği ile anlaşmalara dayanan. İkinci olarak, Türkiye gibi bir ülkenin Avrupa ile ilgili kararları alsın biz o kararları takip edelim şeklinde bir ilişkiye girmesinin olanağı yok bu siyaseten sürdürülebilir bir ilişki değildir. Doğrudur. Gümrük Birliği'nde kısmen böyle bir ilişki var. Ama nihayetinde Gümrük Birliği, sadece ticaret politikasıyla ilgili. İmtiyazlı Ortaklık dediğiniz zaman, bunu bütün politika alanlarına yaymak söz konusu. Aradaki temel fark o. Tamam, gümrük birliğini iyi kötü bir şekilde devam ettirebiliyorsunuz ki işin bu boyutu da eleştiriliyor doğal olarak ama, bunu tüm politika alanlarına yaymak çok farklı bir pencere açar. Dediğim gibi siyaseten de kabul edilebilecek, sürdürülebilecek bir ilişki değil. Zaten bugün geldiğimiz noktada da artık AB içerisinde imtiyazlı ortaklık sözü de nispeten daha az dillendirilir oldu.

AB Analiz: Örneğin bütçe taslağı hazırlanırken, imtiyazlı ortaklık, özel üyelik, özel komşuluk gibi kavramları metne dahil edip ardından da geri çektiler. Bu olumlu yönde yorumlanabilir mi?

Sinan Ülgen: Tabii. Benim düşüncem şu: Bu imtiyazlı ortaklık olmayacak ama AB'nin kendi içindeki değişiklikleri yansıtacak bir ilişki modeli olabilir önümüzdeki yıllarda.

AB Analiz: Gelecek için çok vitesli Avrupa'nın altını çizdiniz. Bu kapsamda belirli politika alanlarında belirli bir bütünleşmenin imtiyazlı ortaklıktan farkı nedir?

Sinan Ülgen: Aradaki fark neredeyse çok az ama en önemli fark karar alma mekanizması. Yani imtiyazlı ortaklığın tam üyelikten iki farkı vardır, bir, belirli bazı politika alanlarına katılma, iki karar alma süreçlerinden dışlanma. Çok vitesli Avrupa ile oluşacak olan özel ilişki modelinde belirli politika alanlarına katılım var ama aynı zamanda karar alma mekanizmalarına da katılım var. Aralarındaki en temel ve en önemli fark bu.

AB Analiz: AB'nin geleceğini çok vitesli AB modelinde gördüğünüzden bahsettiniz. Yunanistan krizine biraz değinirsek, Yunanistan krizi AB'yi önemli ölçüde etkiledi, sadece ekonomik açıdan değil pek çok açıdan etkileyen bir durum söz konusu oldu. Parasal birlik en önemli krizini yaşadı. Euro en düşük değerlerine indi. Bir takım eksiklikler olduğu ortaya çıktı. IMF benzeri bir fon kurulmasına ilişkin tartışmalar gündeme geldi. Yunanistan'a yardımda önce IMF düzeyinde daha sonra da AB ülkeleri düzeyinde bir mekanizma üzerinde uzlaşıldı. Bu çerçevede AB'nin bir fon kurma yönünde iradesi olmadığı ortaya çıktı. AB derinleşmeyi ne ölçüde gerçekleştirecek? Tek sesli Avrupa olabilmeyi hep istedi bu isteğe ulaşabilecek mi? Nasıl bir yapıya doğru ilerliyor?

Sinan Ülgen: Şimdi şöyle bir yapıya ilerliyor; ben biraz önce söylediğimde devam edeceğim. Bu Euro krizinin gösterdiği AB'nin artık bugün hiçbir şey olmamışçasına yoluna devam etmesi mümkün değil. Tek para politikasını kabul etti. Ama bunun yanına bir mali politikalarında harmonizasyonu gündemine alamadı. Çünkü bu daha federal bir Avrupa demekti, daha siyasi gücün Avrupa kurumlarına

transfer edildiği bir mekanizma demektir. Bunu yapamadı ama bundan sonra Euro krizinden çıkaracağı ders bu olacaktır Avrupa'nın. Belirli ülkeler daha gerçekten ekonomik birlik olma yolunda adım atacaktırlar. Ülkelerin her hal ve kârda, çok daha net somut bir mali disipline kavuşturulması için bir mekanizma geliştirilecektir. Yakından takip edilecektir, Yunanistan örneğinde böyle oluyor zaten. Her ay rapor tutuluyor vs, bu yola gidecek AB. Bu, şu demek değil ben ona ihtimal vermiyorum. IMF yerine Avrupa Para Fonu oluşturulacağını ben zannetmiyorum. Ortada bir IMF var onu duplike etmenin manası yok ki. Bu şu demek; her çıkan krizde Avrupa'nın belli başlı bütçeye para veren ülkelerin bütçesinden karşılanması demek değil. Bunu Almanya da kabul etmeyecektir. Ama olacak olan, Euro'nun yanı sıra, tek para politikasının yanı sıra, maliye politikalarının çok daha birbirine uyumlu olması çok daha iyi disiplin altına alınması yönünde bir ilerleme olacak. Onun için bu söylediğim çok vitesli Avrupa'nın bir halkası da bu. Yani buna girecek olan ülkeler, daha bu disiplini kabul etmiş ülkeler olacak.

AB Analiz: Kıbrıs sorununa bir kez daha dönersek, neredeyse Kıbrıs sorunu artık Türkiye'nin gizli bir müzakere başlığı gibi oldu. Çünkü sizin de söylediğiniz gibi uygulamaya konmayan Ek Protokol yüzünden sekiz müzakere başlığımız askıya alınmış durumda, hala bu başlıklar Kıbrıs sorununa endeksli. Bu bağlamda süreci biraz daha geriye alırsak, yani Annan Planı referandum sonrasına. O dönemde DP iktidarı olsa, sürecin bugünlere gelmemesi için neler yapardınız AKP'den farklı olarak?

Sinan Ülgen: Şöyle, şimdi birincisi 24 Nisan 2004 ten itibaren dünya kamuoyunda çok daha ses getirecek bir kampanya yapardım. O elde edilmiş olan moral kazanımı somut kazanıma dönüştürmek gerekiyordu. Onu yapmadı AKP. Moral kazanım da zaman içinde ortadan kalktı. 2004 Türk tarafının verdiği 'evet'in karşılığını biz alamadık. Bunu almak için çok daha somut kapsamlı bir kampanya yürütmesi gerekirdi Türkiye'nin ve izolasyonların kaldırılmasını 2004 yılı içinde muhakkak gündeme alırdı. Bunu yapmadı iktidar, o nedenle o havayı da kaybettik. Ama bunu hemen 24 Nisan sonrasında en yüksek seviyeden gerekirse, Başbakan Avrupa başkentlerini turlardı, Washington'a gider Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ile görüşmesini yapardı vesaire. Bunu çok taraflı diplomasiinin bir unsuru

olarak KKTC üzerindeki ekonomik izolasyonun kaldırılması konusunu 2004 yılı içinde gündeme taşırdı.

AB Analiz: Burada bir samimiyetsizlik görmüyor musunuz? Yani bu KKTC’de verilen evet oyu sonrasında Türk halkı AB’ye gireceği yönünde büyük beklentiler içine girdi. AB’nin burada tarafsız olamaması da bir etken midir?

Sinan Ülgen: Tabi kesinlikle. Ama nihayetinde uluslararası ilişkileri hukuk temeline dayandırmanız lazım. Buradaki asimetri şundan kaynaklanıyor. Türkiye 17 Aralık’ta bir belge imzalıyor ve dolayısıyla o bir hukuki taahhüt oluyor. AB’nin Türkiye’ye taahhüdü ise maalesef bizim taraf olduğumuz bir anlaşma değil. AB’de verilen bir söz var ama bu bir söz. Bu bir etik taahhüt. İkisi aynı kefeye konulamıyor maalesef, sorun bu. Onun için biz o oyunu çok daha farklı oynardık, bu bir. İki, bu limanlar meselesini kesinlikle bu noktaya getirmezdik. Bu tam bir becerisizlik örneğidir.

AB Analiz: Peki Kıbrıs’taki son seçimleri nasıl yorumluyorsunuz? Yani Eroğlu’nun seçilmesini?

Sinan Ülgen: Açıkçası tabi burada Kıbrıslı Türklerin AB sürecinden hem AB’nin kendi zorlukları, Kıbrıs’ın çeşitli alanlarda bu işi bloke etmesi hem de biraz önce atıfta bulunduğum Türkiye’nin yükümlülüklerinin eksiklikleri nedeniyle bu süreçten faydalanamadılar, hiç bir faydasını görmediler. Onu söyledim zaten. 2004’te evet diyen risk alan Kıbrıslı Türkler bunun karşılığı hiçbir şey elde edemedi. O zaman da haklı olarak çıkıp diyorlar ki “Ey Talat! bize bunları söylemiştin, böyle olacaktı şöyle olacaktı. Nerede? Hiç bir şey olmadı.” Bu, dolayısıyla duyulan tepkinin bir yansıması olarak çıktı seçimlerden. Bundan sonra önemli olan ne? Bundan sonra önemli olan Eroğlu hükümetine müzakere çerçevesi içerisinde destek vermek. Türkiye yine çözüm isteyen taraf olmak zorunda, bu politikasına devam etmek zorunda ve Eroğlu’yla beraber hareket etmek zorunda bence evet “Talat yerine Eroğlu geldi ama bu o kadar yapılan müzakerelerin sonu geldi” analizine katılmıyorum. Nihayetinde, Eroğlu tecrübeli bir politikacıdır. Türkiye ile istişare içerisinde müzakerelere devam edecektir ve etmelidir de. Onun da müzakerelere devam etmesi sağlanmalıdır.

AB Analiz: Çok teşekkür ediyoruz.

Sinan Ülgen: Ben de teşekkür ederim.

8.3. Demokrat Parti'nin Programı'nda Avrupa Birliği

Demokrat Parti, Programında, kadın erkek eşitliği, kamu personel politikası, vergide adalet ve kayıt dışı ile mücadele, ulaştırma, ithalat ve ihracat politikası gibi sosyal ve ekonomik politikaları Avrupa Birliği süreci göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Bu çerçevede, mevcut gümrük birliğinin iyileştirilmesi de Demokrat Parti'nin öncelikleri arasındadır. Avrupa Birliği Üyelik Süreci'ne Programın 2. bölümünü oluşturan Temel Haklar ve Hukuk Anlayışımız başlığı altında 7. kısımda yer vermiştir¹⁵. Buna göre;

AB Üyeliği Süreci

Demokrat Parti demokrasisi, ekonomik ve sosyal seviyesi gelişmiş Türkiye'yi yaratma vizyonu gereği Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılımını sağlayacak başvuruyu yapan partidir ve başlattığı üyelik sürecini devam ettirmeye kararlıdır. Demokrat Parti, Avrupa Birliği'ni bir hasım olarak değil, ortak bir geleceği paylaşacağımız bir ülkeler birliği olarak değerlendirmektedir. Ancak bugün, bazı Avrupa Birliği üyeleri ne yazık ki Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım vizyonunun önünü tıkamakta ve bu vizyonu dar görüşlü siyasetçilerin popülist yaklaşımlarına kurban etmektedir.

Dolayısıyla üyelik sürecinin takvimi, Avrupa Birliği'nin kendi içindeki sorunları aşması, samimiyeti ve dünyada gerçek anlamda ağırlığı olan bir siyasi aktör olma iradesini sergilemesine bağlıdır. Demokrat Parti, müzakere sürecini, üye ülkelerin üye olma süreçlerinde olduğu gibi, AB'nin eşitlik ilkesine uygun olmak şartıyla ilerletme kararlılığındadır. Bununla birlikte, süreçlerden bağımsız olarak demokrasimizi geliştirme ve çağdaş refah toplumunu yaratma vizyonumuzun gereği yerine getirilecektir.

---

¹⁵ Demokrat Parti Programı,
<http://www.demokratparti.tv/gorsel/DP.Yeni.Program.pdf>, 18.02.2011.

Müzakere sürecine paralel veya ondan bağımsız olarak Türkiye, AB ile dünyada barış, istikrar ve refaha ortaklaşa katkıda bulunabilecek her türlü işbirliğini yapmaya devam edecektir.

8.4. Demokrat Parti'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme

Demokrat Parti Dış İlişkilerden sorumlu genel başkan yardımcısı Sinan Ülgen, konuşmasında Türkiye Avrupa Birliği ilişkilerinin siyasi geçmişine ilişkin bir değerlendirmede bulunmuş; Demokrat Parti olarak Avrupa Birliği'ni nasıl gördüklerini aktarmış; Demokrat Parti bu süreci nasıl yürütürdü sorusunun cevabını vermiştir.

Müzakerelerin başlatılması hariç Türkiye Avrupa Birliği ilişkilerinde dönüm noktasını oluşturan her aşamada Demokrat Parti'nin bulunduğu; Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerin başlatılmasının, tam üyelik müracaatı ve gümrük birliğinin hayata geçirilmesinin bugün Doğru Yol Partisi ve Anavatan Partisi'ni temsil eden Demokrat Parti tarafından gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.

Demokrat Parti, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini desteklemektedir. Dünyadaki ekonomik ve siyasal ilişkilerin bölgesel bloklar tarafından yönlendirildiği göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye'nin, bugünkü iktidardan farklı olarak, büyüyen Avrupa bloğu içinde yer almasının hem Türkiye'nin hem de Avrupa Birliği'nin geleceği açısından tercih edilmesi gereken bir seçenek olduğu düşünülmektedir.

Avrupa'nın sağlamış olduğu demokratik kültürün Türkiye'de tam anlamıyla hayata geçmediği, bunun yanında hukuk devletine bağlılığın da henüz yerleşmediği düşüncesi, AB sürecine verilen desteğin bir diğer boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzlaşma kültürünün yaratılması, demokratik olgunluğun sağlanabilmesi için bu süreç önemsenmektedir.

Kadın erkek eşitliği konusunda kadını toplum içinde hak ettiği yere ulaştıracak sosyal dönüşümün Avrupa Birliği sayesinde yakalanacağı düşüncesi bu desteğin temel motivasyonlarından biridir.

Bu çerçevede, Demokrat Parti, programında sosyal politikalarımız başlığı altında kadın kuruluşlarının gündeminde olan 'Eşitlik Çerçeve Yasası'nı kadınların katılımıyla hazırlayıp yasalaştıracağını taahhüt etmekte; bunu uyum sürecinin bir parçası olarak gördüğünü yinelemektedir.

Diğer taraftan, Avrupa Birliği'nin de küresel bir aktör olabilmesinin yolunun Türkiye'nin üyeliğinden geçtiği belirtilmekte; hatta buna, dünya tarihini değiştirecek nitelikte bir olgu olarak bakılmaktadır. Buna göre, Türkiye'nin AB üyeliği hem Türkiye'nin hem AB'nin geleceğini olumlu yönde etkileyecektir.

İktidar partisinin, Avrupa Birliği'ni yurt içinde ve yurt dışında kendisini meşrulaştırma aracı olarak gördüğünü ifade eden Ülgen, dış politika vizyonununun AB üyelik hedefi ile uyumlu olmadığını altını çizmiştir. Sürdürülen dış politikanın Türkiye'yi Avrupa'dan koparacağını ve kendi yörüngesinde yoluna devam etmesine neden olacağını ifade etmiştir. İspanya'nın, AB üyeliği ile bölgesindeki ağırlığını kaybetmeyip tam tersine güçlendirdiğini kaydeden Ülgen, bu anlamda yine İspanya örneğinin Türkiye'nin AB üyeliğine ışık tutacak başka bir boyutuna dikkat çekmiştir.

Müzakere başlıklarının Türk ekonomisini nasıl etkileyeceğini ölçen, Türk insanı için ne ifade edeceğini ortaya koyan etki analizleri yapılmadan başlanan müzakerelerin, hala bu çalışmalarla desteklenmeden yürütüldüğü; müzakerelerde Türkiye'nin AB Müktesebatını, hangi zaman süresi içerisinde nasıl üstleneceğini, iç hukuka geçirirken nelerle karşılaşabileceği, bu işin finansmanı için ne kadar maddi yardım alabileceğini, bu çalışmalardan elde edeceği verilerle desteklemesi gerekirken, müzakerelerin eksik ve bu vizyondan yoksun ilerlediği belirtilmiştir. Buna göre, süreç aynı zamanda şeffaflıktan da yoksundur ve sivil toplumla diyalog eksiktir. Bu çerçevede en çarpıcı örnek, ABGS'nin çevre ile ilgili şemsiye kuruluşlardan birine Cuma günü faks çekip, bir sonraki Salı günü iletilmek üzere görüşlerini istemesi hususudur. Ülgen, konuşmasında Demokrat Parti'nin bu süreci, kamunun etki analizini yapıp sivil toplumun çalışmalarıyla destekleyerek, Türkiye'nin kaynaklarını bu amaç doğrultusunda etkin ve ciddiyetle seferber ederek yürüteceğini ifade etmiştir. Diğer taraftan, yapılması gereken bu çalışmalar, müzakere stratejisi bakımından, Türk ekonomisine yararlı olacak

mevzuatı öne almak, öbür mevzuatı üyelik konusundaki belirsizlikler ortadan kalkıncaya kadar erteleyebilmek bilinci ve becerisi açısından da ön koşul olarak görülmektedir. Dış iletişimde de bir takım sorunlar olduğunu ifade eden Ülgen, doğru stratejinin Avrupa kamuoyuna Türkiye ile ilgili mesajı taşıyacak araçları doğru bilgilendirmek ve eğitmekten geçtiğini vurgulamıştır. Demokrat Parti'nin mevcut iktidardan ayrıldığı bir diğer önemli husus da Kıbrıs ve limanlar meselesidir. Demokrat Parti olsaydı, Avrupa Birliği sürecinin Kıbrıs ve limanlar meselesinde tıkanmasına izin verilmeyeceği; vize konusunda da tamamen farklı bir yol izleneceği ifade edilmiştir. Bu açıklamalar, Parti programındaki 'Demokrat Parti'nin başlattığı AB yolu hala belirsizliklerle doludur.' ifadesini destekler niteliktedir.

Ülgen, konuşmasında, Avrupa Birliği'nin giderek çok vitesli Avrupa yolunda ilerlediğini ve Türkiye'nin üye olacağı Avrupa Birliği'nin de bu yönde evrildiğini; bu çerçevede, Türkiye'nin o Avrupa içerisinde yer almasının daha kolay olacağını belki her politika alanında üye olunmayabileceğini; ama nihayetinde Türkiye'nin üye olmak istediği politika alanlarında kendisine bir yer bulacağını belirtmiştir. Bu çerçevede Demokrat Parti'nin Avrupa Birliği üyeliğine desteğini yinelemiştir. Bununla birlikte, müzakerelerin Türkiye'nin en fazla kazanım elde edeceği şekilde sürdürülmesinin önemini tekrar vurgulamıştır. Süreci yavaşlatan belirsizlikler elbette sadece iç dinamiklerden kaynaklanmamaktadır. Parti Programı'na bakıldığında, Türkiye'nin üyeliğine karşı çıkan politikacıların ve AB'nin Türkiye'ye karşı tutumu eleştirilmekte, Demokrat Parti'nin, 'müzakere sürecini, üye ülkelerin üye olma süreçlerinde olduğu gibi, AB'nin eşitlik ilkesine uygun olmak şartıyla ilerletme kararlılığında' olduğunun altı çizilmektedir.

**BARIŞ VE DEMOKRASI PARTİSİ'NİN
AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI**

DOKUZUNCU BÖLÜM

BARIŞ VE DEMOKRASİ PARTİSİ'NİN

AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

Bariş ve Demokrasi Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışı, 5 Ekim 2010'da Barış ve Demokrasi Partisi Sivil Toplum Örgütleri ve Siyasi Partilerden Sorumlu Eş Genel Başkan Yardımcısı Tuncer Bakırhan ile gerçekleştirilen röportaj ve Parti Programının değerlendirilmesi çerçevesinde incelenecektir.

9.1. Tuncer Bakırhan ile Gerçekleştirilen Röportaj

AB Analiz: Öncelikle, bize AB'ye bakışınızı ve partinizin Türkiye'nin AB sürecini nasıl değerlendirdiğini anlatır mısınız? İlk olarak bununla başlayalım.

Tuncer Bakırhan: Partimiz AB sürecini aktif olarak destekleyen bir partidir. Türkiye, tarihsel geçmişi, yaşamış olduğu sosyal, siyasal, güncel sorunlar ve bulunduğu coğrafyadan dolayı problemlili bir bölgededir. Türkiye'nin demokratikleşmeyi ve çağdaşlaşmayı sağlayacak, bütün renkleri kapsayan katılımcı bir Anayasa'ya ihtiyacı var. AB sürecinin de Türkiye'deki reformları hızlandıracağını düşünüyoruz. Bu nedenle de Türkiye'nin AB sürecini destekledik. Yine AB kriterlerine uygun düzenlemelerle, Türkiye'nin yaklaşık otuz yıldır süren "iç savaş" da denilen Kürt meselesinin sonuçlarından kaynaklı problemleri de çözebileceğine inanıyoruz. AB'deki ekonomik, sosyal, siyasal kriterlerin çok gerisinde olan Türkiye'nin bu süreçle birlikte bahsettiğim alanlarda da uyum gösterebileceğini, Türkiye'nin mevcut sorunlarını, yoksulluğunu, işsizliğini aşabileceğini ve yoksulluk sınırı altında yaşayan milyonlarca insanın da ekonomik olarak refaha kavuşabileceğini düşünüyoruz. Mesela, Türkiye'nin bu sürecini teşvik etmek için Brüksel'de bir büro açtık. Bu büronun açılmasının nedenlerinden biri de, Türkiye'nin AB sürecine daha hızlı girmesini sağlayacak, Türkiye'nin önündeki ev ödevlerini yerine getirmesine katkı sunacak çalışmalar yapmaktır.

AB Analiz: AB sürecinin Kürt sorununun çözümüne katkı sağlayacağından bahsettiniz. Size göre Kürt sorunu nedir? Kürt sorunu çerçevesinde AB'nin rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tuncer Bakırhan: Öncelikle, Kürt sorunu bir Türkiye sorunudur. Türkiye'nin, iç sorunudur. AB sürecinde bulunan bir ülkenin temel sorunu olarak dolayısıyla, AB'nin de, dünyanın da bir sorunu haline gelmiştir. Kürt sorunu, ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel bir sorundur ve çözülmemesinden dolayı bu bahsettiğim alanlarda sorunların her geçen gün derinleşmesine de neden olmaktadır.

Bu coğrafyada yüzyıllardır varolan Kürtler, Cumhuriyet'in kuruluşunda da Türklerle birliktedir. 1921 Anayasasında Kürtler kurucu aktörlerden biri olarak kabul edilmiş hatta özerk yaşamaları doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır. Ancak daha sonra, 1924 Anayasasında tekçi, Türkçü, tek inanca bağlı bir toplum inşa edilmeye çalışılmıştır. Defalarca Kürt isyanlarının çıkmasının sebebi bu noktadır: Anayasada Kürtlerin tanınmamasıdır. Kürtlerin kimliksel, ekonomik, sosyal, siyasal taleplerinin karşılanmamasıdır. Kürtlerin düşüncelerini ifade edememesidir. Daha demokratik koşullarda örgütle nememeleridir. Son olarak, PKK isyanı vardır. 30 yıldır devam eden ve bir türlü çözülemeyen sorunun bir sonucudur PKK.

Kürt sorununun varlığına vurgu yapan ve çözüm üretmeye çalışan Kürt hareketi, toprağa, bayrağa, etnik kimliğe dayalı bir çözüm peşinde değildir. Bu bence, Türkiye için bir avantajdır, çünkü toprağa dayalı olmayan bir çözüm birlikte yaşama katkıda bulunacak bir çözümdür. Biz Kürtler olarak çözümü dışarıda arayan bir düşünceye sahip değiliz, çözüm Türkiye'de, Türkiye'de yaşayan halklarla olacaktır. Partimiz, bunun kararlı savunucusudur. Bundandır ki, otuz yıldır Kürt hareketi herhangi bir uluslararası güce yaslanmamış, Türkiye'nin çelişkili, çatışmalı olduğu ülkelerle bir diyaloga girmemiştir. AB sürecinin de iç dinamiklerle birlikte sorunun çözümüne katkı sunacağına inanıyoruz.

AB Analiz: Peki bu süreçte kendinizi azınlık olarak değerlendiriyor musunuz? Ya da hangi temelde değerlendiriyorsunuz?

Lozan Antlaşması'na baktığımız zaman azınlıklar belli: Gayri Müslim vatandaşlarımız. Siz ne diyorsunuz bu konuda?

Tuncer Bakırhan: Kürtler azınlık olmamasına rağmen azınlık haklarından dahi yararlanamamaktadır. Böyle bir gerçeklik de var. Biz bu ülkenin kurucu unsurlarından biriyiz. Kürt sorununun bireysel haklarla, azınlık haklarıyla çözülmeyeceğine inanan bir partiyiz. Kürt sorunu kolektif haklarla çözülecek bir sorundur. Cumhuriyeti kuran diğer halklarla eşitiz, kendimizi aynı haklara sahip bir halk gibi görüyoruz.

AB Analiz: “Azınlık haklarından bile yararlanamamak” kavramını açabilir misiniz? Hangi haklardan yararlanamadığınızı düşünüyorsunuz?

Tuncer Bakırhan: Mesela, Türkiye’de ve dünyanın pek çok yerinde gayrimüslimlere tanınan haklar var. Mesela inançlarını özgürce yerine getirme gibi haklar var. Gerçi, var mı yok mu, onun tartışması ayrı bir mesele. Azınlıkların kendi kültürlerini geliştirme hakları var. Dünyanın hiçbir yerinde tekçi bir uygulama yok; girmeye çalıştığımız AB’de de bu böyle. Azınlık haklarından ziyade bireysel haklar var: Ana dilini öğrenme, kendi kültürünü geliştirme, günlük yaşamda resmi olarak olmasa da dilini kullanmak gibi. Şunu söylemek istiyorum: Kürtçe’yi kendi olanaklarıyla kullanıyorlar. 12 Eylül askeri darbesinde Kürtçe konuşmak bile yasaktı, cezaevi duvarlarında, “Türkçe konuş, çok konuş” yazıyordu, bu uygulama sadece o dönemle de sınırlı değildi. İnsanlar ailelerine Kürtçe selam bile veremiyorlardı. Cumhuriyetten sonra, 1924’te Türkçenin dışında konuşulan her dil için, her kelimeye verilen cezalar olduğunu da biliyoruz. Yasaklar sadece cezaevlerinde değil kamusal alanın tümünde yasal ve resmi olarak, toplumsal alanda ise, gayri resmi bir biçimde “mahalle baskısı” şeklinde gelişti. Son yıllarda Kürtlerin mücadelesi ile bu konuda görece bir iyileşme söz konusu olsa da dil kullanımı ve öğrenimi devlet tarafından desteklenmediği sürece ve bilinçli bir asimilasyon politikası izlendiği sürece dillerin yaşaması olanaksızlaşıyor.

AB Analiz: Ama buna rağmen Güneydoğuya baktığımız zaman pek çok kişinin Türkçe bilmediğini, sadece mahalli dillerle konuştuğunu görüyoruz. Bunu nasıl açıklayabilirsiniz?

Tuncer Bakırhan: Evet, zorla Türk olmayanları Türkçe konuşturmak, Türkiye’de ulus yaratma projesinin bir parçasıdır. Ama kırsal kesimler söz konusu olduğunda; sosyal bir yaşamı olmayan, okula da gitmeyen Kürtlerin Türkçe öğrenmesi olanaksız bir durumdur. Ekonomik anlamda, toplumla bağlantı kurabilecek bir işi yok sosyal, kültürel aktivitelere katılmıyor, sadece kendi köyünde, çevresinde kendisi gibi konuşan insanlarla diyalog içinde olanların Türkçe öğrenememesi gayet doğaldır. Sayın Cemil Çiçek’in yaklaşımında olduğu gibi, “hala Türkçe konuşamayan” var. Herhalde iyice asimile edemediğine üzülüyor. Bunun yanlış olduğunu düşünüyorum. Türkiye’de Kürtlerin Kürtçe konuşmasını savunmamak 21. yüzyılda sadece burada değil, dünyanın hiçbir ülkesinde kabul edilemez.

Şu anda Kürtlerin Türkiye toplumunda oluşturduğu algı kendi oluşturduğu algı değil. Dışardan onlar adına oluşturulan bir algı. Türkçeyi kullanmayacağımızı, resmi dil olarak sadece Kürtçeyi istediğimizi söylüyor. Tam tersine, bu ülkenin sembolleri bizim de sembollerimizdir. Bu konuda bir inkar içerisinde değiliz. Türkçe resmi ve ortak iletişim dildir. Ama Kürtçe de kamusal alan dahil kullanılmalı. Bizim farklılıklarımıza da bu ülkenin saygı gösterdiğinin bir işareti olarak, siyasal, anayasal düzenlemelerin yapılması gerektiğine inanıyoruz. Diyarbakır’da ve bölgede, bütün asimilasyon, entegrasyon politikalarına rağmen yaşayan bir dil var. Sayın Cemil Çiçek gibi, buna üzülmemek gerekiyor. Sevinmek gerekiyor. Yaşayan, her şeye rağmen ayakta durmaya devam eden bir dil var, bu bu toprakların zenginliğidir. Finlandiya’da %95 Finli, %5 İsveçli yaşıyor ve bütün tabelalar 2 dillidir. Hatta Finliler de İsveççe öğreniyorlar. Bunu bir dezavantaj, negatif bir şey olarak görmüyorlar. Örnekleri çoğaltabiliriz. İspanya’da örnekleri var. İsviçre’de 22 kanton var. Bırakın sayıca milyonlarca olmayı 5 kişi bile olsanız devlet o dilde eğitim-öğretim görmenizi sağlamak gibi bir zorunluluk içindedir. Benzer uygulamaların Türkiye’de de olmaması için hiçbir neden yok.

AB Analiz: Eğitim konusunun çerçevesini daha somutlaştırarak çizebilir misiniz? Ana dilde eğitim deniyor ama bir yandan Türkçe de öğreneceğiz ama bunun yanında ana dilde de eğitim yapmak istiyoruz deniliyor. Fakat tam çerçevesi çizilmiyor.

Tuncer Bakırhan: Somutlaştırırsak, küçük örnek Diyarbakır'dır. İlköğretim zorunludur, değil mi? Burada Kürt çocukları Türkçenin yanında ana dillerinde de eğitim yapacaklardır.

AB Analiz: Avrupa'da, Fransa'da Korsikalıların ve Bulgaristan'daki Türklerin durumuna baktığımızda daha farklı şeyler görüyoruz. Hatta Baltık ülkelerinde Letonya ve Estonya'da ciddi bir Rus azınlık sorunu var. Orada doğup büyümelerine rağmen, pek çok çocuğun nüfus kağıdı yok ve okula gidemiyorlar ve bu ülkeler AB üyesi. Bunları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tuncer Bakırhan: Fransa Türkiye gibi üniter bir devlet ama bugün Korsika'da Kürtlerin istediğine benzer bir eğitim sistemi var. Bu iyi bir örnek, çünkü üniter bir devlette yaşayan etnik bir grubun kendi anadiliyle eğitim yapması durumunda o devletin bölünüp parçalanmadığı görülmektedir. Az önce Bulgaristan dediniz. Tamam, Bulgaristan'daki hakları kabul edelim, biz razıyız ama devlet bunu istemiyor. Bulgaristan'da Türkler parlamentodalar, kendi isimleriyle, kendi kimlikleriyle varlar. Türkiye bu açıdan da bu ülkelerin çok gerisindedir.

Anadilde eğitim, ülkenin bu bölgesini ayırmak değildir. Anadilde eğitim, ülkenin bir bölgesindeki mevcut bayrakları indirip, başka bir bayrağı çekmek değildir. Türkçe bizim ortak dilimizdir. Kullandığımız dil. Bu konuda bir problemimiz yok. Kürtçe çok zengin bir dildir. Sadece Zazaca, Kırmançiden ibaret değil. Çok farklı lehçeleri olan bir dildir. Bahsettiğiniz coğrafyada, İran, Irak, Eski Sovyetler ve Suriye'de konuşulan bir dildir. En yaygın kullanılan lehçe Kırmançidir. Büyük metropollerde, örneğin İstanbul'da, ki Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bir şehirdir, Kürtçe eğitim verilebilir. Bunun çok büyük bir maliyetinin olduğunu düşünmüyorum. Bütçeden sağlanacak destekle gerçekleştirilebilir.

AB Analiz: Bu çerçevede geçtiğimiz günlerde hükümetle de görüşmeler yapıldı. Taleplerinizi tam olarak iletebildiniz mi? Ne tür yanıtlarla döndünüz? Görüşmeler tam bir sonuca varmadı, kesildi.

Tuncer Bakırhan: Bir diyalog süreci başladı ve kesildi. Sonuçta hepimiz bu ülkede yaşıyoruz ve yaşayacağız. Birbirimizi dışlamak söz konusu değil. Silah, diyalog olmadığı zaman devreye girer. Askeri darbeler çözüm değildir. Bu işin tek çaresi diyalogdur. Özellikle belirtmek istiyorum, Kürtler şiddet sevdalısı değildir, çok fazla bedel ödedik, artık yeter diye düşünüyorum, bu devlet açısından da böyledir. Bundan sonra yapılması gereken, talepleri dile getiren Kürtlerin bütünüyle olmasa da bazılarıyla devlet görüşebilir. Türkiye'nin enerjisini tüketen bir süreç. Meclis bunu ele almalı. Psikolojik, sosyal, ekonomik yönden ele alınmalı.

AB Analiz: Peki eğitime ilişkin bu boykot sürecinin etkisi ve önemi neydi sizin açınızdan?

Tuncer Bakırhan: Bu boykotun uyarıcı bir eylem olduğunu düşünüyorum. Zaten anlaşılıyor, toptan bir boykot yerine bir haftalık bir uyarı eylemi yapılmıştır. Öyle algılamak gerekiyor. Zaten 21. yüzyılda boykotlara da alışmak gerekiyor, muhalefette de kendinden farklı düşünene, barışçı, demokratik, şiddete başvurmadan mücadele edenlere alışmak gerekiyor. Sevsek de sevmesek de.

AB Analiz: Biraz Anayasa sürecine geçelim, size ilişkin bütün metinlerde bir Anayasa değişikliğinden, acil reform ihtiyacından bahsediyorsunuz. Demokrasinin bir biçimde bu topraklara yerleşmediğinden. Sizin demokrasi anlayışınız nedir? Siz nasıl bir Anayasa öngörüyorsunuz? Biraz bundan bahseder misiniz?

Tuncer Bakırhan: Aslında tüm bu referandum sürecinde partimiz, bir boykot kararı aldı. Çeşitli öneriler sunuldu. Bunların hiç biri kabul edilmedi. Dikkate alınmadı. Geleceğe yönelik umut bağlanacak sözler yer almadığı için sandığa gitmeme kararı aldık ve böyle bir sonuç ortaya çıktı. Nihayetinde, evet diyenler de hayır diyenler de, boykot edenler de yeni bir Anayasa ihtiyacını tartışıyor. En büyük kazanımımız bu oldu. Bence sadece bizim değil, Türkiye'nin kazancı daha demokratik bir anayasa olsun tartışması

Türkiye için en büyük kazanç olmuştur. Tartışalım, ille de dayatma olmasın. Olmazsa olmaz dediğimiz bir şey yok. Anayasa'dan ne anlıyoruz? Türkiye'nin Anayasası tekçidir, Müslümandır. Sadece Müslüman değil, Müslümanlığın tek bir mezhebini tanır ve Türk'tür. Halbuki, Pek çok halkın var olduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir. Baktığımız zaman, 6-7 Eylül 1955'te olaylar oldu, Rumlar yıllardır yaşadıkları şehri terk etmek zorunda kaldılar. Biz, herkesin kendisini görmek istediği yerde yer aldığı, herkesin kendini görmek istediği şekilde, diğerini rahatsız etmediği, diğerinin haklarını gasp etmediği bir ortam oluşsun istiyoruz. Herkes kendisi gibi olsun ama benim olmak istediğim şeyler sizi rahatsız ediyorsa benim de oturup orada düşünmem gerekir. Daha çok katılımcı olsun, demokratik olsun, eşitlikçi olsun, farklı olanı kabul eden, diğerlerini asimile etmeyen, sindirmeyen, yok saymayan bir Anayasa talep ediyoruz.

AB Analiz: Şimdi, eş başkanlarımızın yaptığı konuşmalarda adem-i merkeziyetçi, yerinden yönetim, bölgesel yönetim gibi bazı açıklamalar ortaya çıkıyor. Ve bu Avrupa Birliği referansı ile ortaya atılıyor. Şimdi bu yerinden yönetimle neyi hedefliyorsunuz? Bunu biraz açar mısınız? Nasıl bir yapıdan bahsediyorsunuz? Belediyelerde Kürtçe kullanımı; Kürt bayrağı asılması talebi söz konusu. Bu, bir tür özerklik mi değil mi?

Tuncer Bakırhan: Türkiye merkeziyetçi bir ülkedir ve Ankara merkezli bu yönetim biçimi hantaldır. Dünyanın her yerinde artık, daha az merkez daha çok demokrasi anlayışıyla merkezin küçültüldüğünü görüyoruz. Merkezin yetkileri azaltılıp, yerelden ve yerinden anlayışıyla, aynı devlet içerisinde, kendi özgünlüklerini ve farklılıklarını geliştirdiği yaşam biçimidir, özerklik. Bu proje, devlet artı demokrasi perspektifine dayanmaktadır. Bir bakıma devlet ile demokratik toplum arasında hukuksal bir köprü rolü üstlenmektedir. Bu proje toplumun herhangi bir bileşenine değil, tümüne dayanır. Buradaki toplum ifadesini “devletin dışında kalan kesimler” olarak anlamak gerekiyor. Toplum algısında farklılıklar vardır ve bunlar parçalı olarak bütünü meydana getirirler, bu anlayışla doğada ve toplumda tekçi bir yaklaşımı kabul etmezler. Dolayısıyla demokratik özerklik bölgesel sınırları olan bir sistem değildir, evrenseldir, toplumun esas güç haline gelmesini sağlar. Türkiye özelinde demokratik özerkliğe ihtiyacı olan sadece Kürt halkı değildir, bundan

dolayı Türkiye'deki diğer halkları da yani toplumun tümünü örgütlemeyi amaçlamaktadır. Kürt halkından dolayı gündeme gelmiş olabilir ama bu onun sadece Kürtlerle sınırlı olduğu anlamına gelmez. Demokratik özerklik toplumun tümüne dayanır, herkesin kendi rengini demokratik değerler çerçevesinde yaşamasına olanak sağlar.

Demokratik özerklik üniter devletlerde de gayet rahat uygulanabilir, örneğin İngiltere üniter bir devlet olmasına rağmen İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda'nın kendi yasaları parlamentoları ve hükümetleri vardır. Yine aynı durum İspanya ve Fransa için de geçerlidir. Dolayısıyla üniterlik devletin demokratikleştirilmesi önünde engel değildir. Ulus devletin tekçiliğine karşı bir alternatif sistem olarak ortaya çıkan demokratik özerklik, farklılıklar içinde birliğin nasıl mümkün olabileceğini gösterir. Renkleri, sesleri ve farklılıkları toplumsal doğaya uygun yaşatmanın yoludur.

Yerel yönetimleri ele alalım. Yüze yakın belediyemiz var. İnsanlar su parasını yatırmaya geliyor ama anadiliyle derdini anlatamıyor, konuşamıyor. Kürtçe konuşmanın ne zararı var? Su parasını yatırırken Kürtçe konuşmanın devlete ne zararı var, dünyanın pek çok yerinde hatta Türkiye-Didim'de yerel yönetimler çok dilli hizmet sunuyor. Söz konusu Kürtler olunca neden çifte standart uygulanıyor? Eğer bu ülkeyle gönül bağımız olmasaydı ya da kopuşu hesaplıyor olsaydık örneğin İstanbul en yoğun yaşanan Kürt kentlerinden biri olmazdı, Kürtler bölge dışında yatırımlar yapmazdı. Türkiye'deki Kürt hareketinin Türkiye için şöyle bir avantajı var, Kürtler Türkiye'deki problemlerini dış güçler aracılığıyla çözmeye çalışmıyor, bu yola itibar etmiyor. Örneğin, Afganistan, Rusya işgaline karşı Amerika'ya dayandı, Amerikan müdahalesi sırasında da farklı ittifaklar aradı. Lübnan'da, Filistin'de şunun bunun eli var, o kadar çok dış el var ki artık buralarda sorunu çözmek çok zor. Türkiye'deki Kürt hareketi, demokrat ve ilericidir; aşiretçi ve feodal olmayan, çağdaş 21. yüzyılın temel niteliklerini örnek alan bir yapıdır. Biraz takip edildiğinde görülecektir. Örneğin, bizim hareketimizde kadına verdiğimiz değer, kadın mücadelesinin geldiği nokta örnek gösterilecek bir özelliğimiz. Türkiye'de 25 tane kadın belediye başkanı var. Yarısına yakını bizim belediye başkanlarımız. %40 kadın kotası uyguladığımız için böyle. Şimdi böyle bir hareket, milliyetçi olur mu, kafatasçı olur mu, gerici olur mu dersiniz, hayır olmaz.

Bunlar sorunun çözümünde avantaj olarak kullanılacak özelliklerdir. Mevcut Kürt hareketi olmasa, bölge tamamen kökten dincilerin kalesi olacaktı. Feodalite ve aşiretçilik, devlet politikası olmasına rağmen bizim tarafımızdan kırılıyor.

AB Analiz: Oradaki toplum üzerinde aşiretlerin önemli etkisi olduğunu da göz önünde bulundurduğumuzda ekonomik kalkınmayı olumsuz etkilediğini söyleyebiliriz herhalde.

Tuncer Bakırhan: Şöyle, çok basit söyleyeyim. Doğrudan aşiretlerin etkili olduğu yerler var. Bazı yerlerde feodal yapının katı bir biçimde varlık gösterdiği bir gerçektir. Kadınların erkekten sonra geldiği, çok eşliliğin en yoğun olduğu yerlerde kadın arkadaşlarımızı özellikle aday gösteriyoruz. Bırakın kadına değer verilmesini, kadın ile aynı sofrada oturmaktan rahatsız olan bir yapının olduğu yerde bir kadın arkadaşımızın olması değişimi olumlu etkiliyor, tetikliyor. Özellikle son on yılda gözle görülür bir değişim yaşanmaktadır.

AB Analiz: Bunun yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Bir kadının atanmış olması yeterli mi sizce?

Tuncer Bakırhan: Alevi kökenli arkadaşlarımızın hiçbiri Alevilerin yoğun olduğu bölgelerden belediye başkanı, milletvekili seçilmediler. Örneğin, Şırnak'ın tamamına yakını Kürtler oluşturuyor, Alevi nüfusun olmadığı bir yer ama milletvekili bir Kürt-Alevi. Kürtler aslında bu 30 yıllık mücadele içinde kendi içlerinde bir devrim yaşadılar. Onu anlatmaya çalışıyorum. Dünyanın hiçbir yerinde kadının yükselişi, 30 yıl içinde bu noktaya ulaşamamıştır. Çok güçlü, gelişmeye açık bir partiyiz. Bu hareket kendi içinde milliyetçiliği yıktı, feodalizmi aştı, gericiliğe prim vermedi. Hiç kimse ağa olduğu için, şeyh olduğu için, gücü olduğu için hiç bir kademeye seçilmedi. Diğer taraftan kendi içinde demokratikleşti. İşte adaylarımızı seçimle belirliyoruz. Hangi parti mahalle ortasına sandık koyup adaylarımızı seçin diyor, oradan çıkan adayı aday gösteriyor? Bir anlamda, siyasi partilerin demokratikleşmesini sağlıyoruz. Sayın Erdoğan'ın karşısında onu eleştirerek, aday olabilecek tek bir kimse gösterebilir misiniz bana? Bizde eleştirebiliyor, farkını ortaya koyuyor ve yöre halkı istediği için de belediye başkanı oluyor. Ama tabii

bütün bu olumlu özelliklerimize rağmen yolun başında olduğumuzu ve daha yapılacak çok şey olduğunu biliyoruz.

AB Analiz: Kadına değer verdiğinizi partinize ilişkin yazılı metinlerinizde belirtiyorsunuz. Meclise baktığımız zaman da partinizde kadınların ön planda olduğu görülüyor. Ancak, Güney Doğu’da töre cinayetlerine ilişkin diziler, filmler hep kadın merkezli. Bu konuda, neler yapmayı düşünüyorsunuz, ya da neler yapıyorsunuz?

Tuncer Bakırhan: Bizde çift eşli bir kişi parti yönetiminin hiçbir kademesinde kendine yer bulamaz. Belediyelerimizde çalışıp da eşlerine fiziksel ya da psikolojik şiddet uygulayan kişilerin maaşlarının yarısı, belediyenin sendikalarla yaptığı sözleşme gereği eşlerinin hesabına yatırılır.

Belki toplumun tamamına sirayet etmiş bir düşünce değil ama geçmişle kıyaslandığı zaman çok ciddi bir uçurumun ortadan kaldırıldığını belirtmek istiyorum. Hâlâ yapacak çok şey var. Kaç bin yıllık gelenekleri o anlayışı değiştirmek zor. Gidin bölgede, herhangi bir toplantıya katılın. Erkeklerden çok kadınlar geliyor. Bugün bölgede bazı şeyler bitse de sorunlar hala var. Biz bu sorunların tamamına çözümler üretmek istiyor, bunun için çaba sarf ediyoruz.

AB Analiz: Son olarak şunu sormak istiyoruz. Demokratik açılım sürecini nasıl değerlendiriyorsunuz? Samimi buluyor musunuz? Açılım sürecinden sizin beklediğiniz olumluluklar çıkabilir mi? Beklentileriniz karşılandı mı?

Tuncer Bakırhan: AKP, son iki, üç yıldır Türkiye’nin önemli sorunları olan her konuda “açılım” yapacağı iddiasında bulundu. Kürt açılımı, Roman açılımı, Alevi açılımı adını verdiği ama çözüm önerileri geliştirmede, kısır tartışmaların ötesine geçemediği bu toplumsal sorunlar oldukları yerde durmaktadır. AKP popülist bir parti ve popülizm Türkiye’de hâlâ prim yapıyor. Dünyanın hiçbir ülkesinde böyle değil. Kürt açılımında ve diğer açılımlarda AKP sınıfta kaldı. Referandumda bu kadar fazla evet oyu almasının nedenleri çok farklı. Bizim parti olarak açılım söyleminden beklentilerimiz vardı, bu işi çözecek olan muhataplardan birisinin hükümet olduğunu düşünüyoruz. Önümüzdeki süreçte ne olur çok

bilmiyorum ama, biz yine bahsettiğimiz taleplerimizde ısrarcı olacağız, mücadelemizi devam ettireceğiz.

AKP demokrasisi daha çok yoksullaştırarak, sadaka kültürünü yerleştirmeye çalışan, cemaatlerin örgütlenmesinin önünü açan, popülist, aslında sorunları çözme niyetinde olmayan ama siyaset mühendisliği ile kendi hegemonyasını oluşturma konusunda çok güçlü bir parti. AKP'nin en büyük avantajı karşısında bizim dışımızda Kürt sorununu, Alevi sorununu gerçekten bir programa dönüştürüp, çözme çabası içerisinde olan bir muhalefetin yoksunluğudur. CHP, demokrat, ilerici, sosyal demokrasinin ilkelerine sahip olsaydı AKP bu kadar güçlü olamazdı. Demokrasiyi referans olarak alan bir muhalefet olsaydı AKP güçlenemezdi. Popülist politikalarından dolayı ayakta kalan bir parti AKP. Biz buna karşı mücadelemizi devam ettireceğiz. Dileriz Türkiye toplumu gerçek anlamda, kendisini temsil eden 21. yüzyıla uygun demokratik yönetimlere kavuşur.

AB Analiz: Teşekkür ederiz.

Tuncer Bakırhan: Ben teşekkür ederim başarılar dilerim.

9.2. Barış ve Demokrasi Partisi'nin Programında Avrupa Birliği

Barış ve Demokrasi Partisi Programında Avrupa Birliği'ne Bölge ve Dünya Siyasetimiz ile Kültür ve Sanat başlığı altında yer verilmiştir. Buna göre;

Bölge ve Dünya Siyasetimiz

Demokratik hak ve özgürlüklerin geliştirilmesine yönelik uluslararası sözleşmelerin gerekleri eksiksiz yerine getirilerek, bu sözleşmelere aykırı uygulamalar ortadan kaldırılacak ve Türkiye'nin dış politikada bu gerekçelerle sürekli baskı altında tutulması önlenecektir. Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği, AGİT gibi uluslar arası ve bölgesel kuruluşlarla işbirliği ve dayanışma temelinde ilişki geliştirecektir. Bu kurumlardan başka hiçbir etki altında kalmadan, kuruluş amaçları doğrultusunda, dünya barışının

korunması, uluslararası işbirliği ve halklar arası dayanışma ilkeleri çerçevesinde çalışma yürütülecektir.

Devletlerarası ittifakların da, bölgeler arası işbirliklerinin de yaşadığımız çağda geçicilik ve değişkenlik özellikleri artmıştır. Bir yandan sorun odaklı işbirlikleri yaygınlaşırken bir yandan da coğrafya esaslı bölgesel kimlikler güç kazanmıştır. Siyasal ve ekonomik ittifaklar ve işbirlikleri geçicilik özelliğini her zaman barındırdığından dünya siyasetindeki esas ilkimiz evrensel insan halkları ve onun çağımıza uyarlanmış ve daha gelişmiş uzantıları olan AB kriterleri, CEDAW (Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi) ve Kyoto Protokolü gibi uluslar-üstü çerçeve kurallar ve yasalardır.

Türkiye konumu itibariyle çok bölgeli bir ülkedir. Karadeniz, Akdeniz, Balkanlar, Ortadoğu, Kafkasya, Orta Asya ülkelerinin bileşiminden oluşmaktadır. Avrupa, Asya ve Afrika'nın sürekli ve yakın temasta olduğu bu bölgeler bütünü, ağırlıklı olarak Avrupa Birliği'nin kendi üye ülkeleri arasında yarım yüzyıldır sürdürdüğü karşılıklı işbirliği ve kalkınma başarısının ulaştığı değerlere potansiyel olarak yakındır.

Balkan ülkeleri, Avrupa Birliği ile bütünlük içindedir, çoğu artık AB üyesidir. Ukrayna, Gürcistan gibi AB üyesi olmayan Karadeniz ülkeleri de Birliğin temel değerlerini büyük ölçüde benimsemektedir. Akdeniz'in kuzeyindeki ülkeler AB üyesidir, güneyindekiler ise çok yakın temas ve ortak projeler içindedir. Güney Kafkasya'nın üç ülkesi de AB değerlerine tarihen yakınlık duymaktadır ve yatkındır. Orta Asya ülkeleri AB ile ekonomik işbirliklerini sürdürmektedir, AB ile birlikte sosyal projeler yürütmektedir. Dünyanın en sorunlu bölgelerinden biri olan Ortadoğu'da yer alan devletlerin bir kısmı ise bu değerleri Türkiye'nin üyeliğe hazırlanması süreci vasıtasıyla güçlendirmek istemektedirler.

BDP, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecini demokratikleşme açısından desteklemektedir. İç hukukun AB normlarına uyum sürecini öncelikli bir görev olarak ele alacaktır. Sermayenin Avrupa'sına karşı, eşit ilişkiler temelinde, bütünlüğe ulaşmış halkların Demokratik Avrupa'sını yaratmak için çalışmalar

yapacaktır. Şimdi önemli olan demokratikleşme ilkesi doğrultusunda halk ve devlet çıkarlarını birbirine yakınlaştırarak, ülkede barışın, bölgede barışa ve dünyada barışa katkıda bulunması için çalışmaktır.

AB ile müzakere sürecinde Türkiye'nin karşılaştığı önemli konulardan biri de Ermeni sorunudur. Türkiye tarihiyle yüzleşme cesareti göstererek, 1915'te yaşanan trajediyi ve sonuçlarını, bilimin ve tarihi gerçeklerin ışığında değerlendirerek çözüme kavuşturmak zorundadır. Ermenistan'la iyi komşuluk ilişkileri çerçevesinde Türkiye Ermenistan sınırı açılacak, ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkiler kurulacak, bu bağlamda işbirliği olanakları geliştirilecektir.

Bağımsız, birleşik bir Kıbrıs'ın yaratılması için ada halklarının iradesini esas alan, sorunun çözümünü, Kıbrıs'ta, iki halkın kardeşçe birliğine dayalı bir çözümün sağlanması, Kıbrıs'ın Barış Adasına dönüştürülmesi için gereken azami çaba gösterilecektir. Kıbrıs sorununun çözümü, AB-Türkiye müzakere sürecini de hızlandıracaktır.

Türkiye insan hakları ve anti-militarizm çerçevesinde ve AB kriterlerini esas alarak, içerden dışarıya barış katkılarını sürdürmek istiyorsa demokratikleşmeyi esas almalıdır.

Kültür ve Sanat

Partimiz, Türkiye'de tarihsel süreç içerisinde uygulanan, farklı kültürlerin dillerini yasaklama politikasının, asimilasyoncu amaçlardan kaynaklandığının bilincindedir. Bu sebeple Avrupa Birliği'ne üyeliği savunan partimizin öncelikli hedefi, dilleri ve kültürleri asimilasyon politikalarından korumaktır. Türkiye'de konuşulan dillerin hepsi için üniversitelerde enstitü kurulacak ve bu dillerin gelişimi ve korunması sağlanacaktır. Yapılacak sosyal projelerle dillerin kullanımı yaygınlaştırılacaktır¹⁶.

---

¹⁶ Barış ve Demokrasi Partisi Programı, <http://www.bdp.org.tr/hakimizda/program.html>, 18.02.2011.

9.3. Barış ve Demokrasi Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme

Barış ve Demokrasi Partisi (BDP)'nin Avrupa Birliği'ne bakışı üzerine görüşlerini aldığımız BDP sivil toplum örgütü ve siyasi partilerden sorumlu eş genel başkan yardımcısı Tuncer Bakırhan, partisinin Avrupa Birliği üyelik sürecini aktif olarak destekleyen bir parti olduğunu ifade ederek sözlerine başlamıştır. Parti Programında da demokratikleşme açısından desteklendiği açıkça belirtilen Avrupa Birliği sürecinin Türkiye'deki reform sürecini hızlandıracağını, Kürt sorununun çözümüne katkı sağlayacağını düşündüğünü ifade etmiş; ayrıca, AB'deki ekonomik, sosyal, siyasal kriterlerin çok gerisinde gördüğü Türkiye'nin bu süreçle birlikte söz konusu alanlarda da uyum gösterebileceğini, Türkiye'nin mevcut sorunlarını, yoksulluğunu, işsizliğini aşabileceğini ve yoksulluk sınırı altında yaşayan milyonlarca insanın da ekonomik olarak refaha kavuşabileceğini düşündüğünü belirtmiştir.

BDP, anadilde eğitim, demokratik özerklik taleplerini de Avrupa Birliği ülkelerinde de uygulandığı gerekçesiyle Avrupa Birliği ülkelerine referansla dile getirmekte; bu sorunların çözümünü yine Avrupa Birliği sürecinde görmektedir. Demokrasinin bu topraklarda yerleşmediği düşüncesini belirten Bakırhan, Türkiye'nin sivil bir anayasaya ihtiyacı olduğunu ifade etmektedir. Kürtleri azınlık olarak görmemekle birlikte, Kürtlerin azınlık haklarından bile yararlanamadıklarını ifade eden Bakırhan, anayasadan beklentilerinin, Kürtlerin tanınması, ekonomik, sosyal, siyasal ve kimliğe ilişkin taleplerinin karşılanması yönünde olduğunu söylemiştir. Parti olarak, Türkiye'nin sayılan beklentiler çerçevesinde demokratikleşmesinin de AB sürecinin katkısıyla olacağı inancını taşıdıklarını belirtmiştir. Türkiye'de konuşulan dillerin hepsi için üniversitelerde enstitü kurulması, bu dillerin gelişimi ve korunmasının sağlanması; yapılacak sosyal projelerle dillerin kullanımının yaygınlaştırılması BDP'nin Parti Programında sayılan öncelikleri arasındadır.

Avrupa Birliği ile ilişkilerin eşit ilişkiler temelinde gelişmesi için çalışılacağı Parti Programında belirtilmektedir. Avrupa Birliği ile müzakere sürecini etkileyen Kıbrıs sorununun çözümü, bağımsız birleşik bir Kıbrıs'ın yaratılmasında görülmekte; Kıbrıs sorununun

özölmesinin, AB-Türkiye müzakere sürecini hızlandıracağı düşünölmektedir. AB ile müzakere sürecinde Türkiye'nin karşılaştığı önemli konulardan birinin de Ermeni sorunu olduğu Programda belirtilmektedir. Buna göre; 1915 olaylarının bilimin ve tarihi gerçeklerin ışığında değerlendirilerek çözüme kavuşturulması gerektiği; Ermenistan'la iyi komşuluk ilişkileri çerçevesinde Türkiye Ermenistan sınırının açılması, ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkiler kurulması, işbirliği olanakları geliştirilmesi, bu çerçevede BDP'nin öncelikleri arasında sayılmaktadır.

**HALKIN SESİ PARTİSİ'NİN
AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI**

ONUNCU BÖLÜM HALKIN SESİ PARTİSİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞI

Halkın Sesi Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışı, Halkın Sesi Partisi Genel Başkanı Numan Kurtulmuş ile 13 Ocak 2011'de gerçekleştirilen röportaj ve Parti Programının değerlendirilmesi çerçevesinde incelenecektir.

10.1. Numan Kurtulmuş ile Gerçekleştirilen Röportaj

AB Analiz: Kitabımızın başlığı “Siyasi Partilerin Avrupa Birliğine Bakışı”. Ben öncelikle sizin bakışınızı sormak istiyorum. Avrupa Birliği'ni ve Türkiye'nin Avrupa Birliği sürecini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Numan Kurtulmuş: Şimdi tabii için iki tarafı var Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde. Birincisi Avrupa Birliği'nin kendi gelişmesi, ikincisi Türkiye'nin Avrupa birliği ile olan ilişkileri. Ben açıkçası bunların farklı değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. AB 1952'den bu yana, ben de 20 yıldır AB ile uğraşan biri olarak söylüyorum, akademik olarak da AB ile uğraşan birisi olarak söylüyorum. Zaman zaman bütün tahminlerin üzerinde çok hızlı ve çok güçlü bir biçimde gelişmiş olan bir organizasyon. Bugün bir Kömür Çelik Birliği'nden bugün artık neredeyse bir devlet olmaya gitmiş olan bir birlikten bahsediyoruz. AB nihayetinde, bundan sonra nasıl gelişecek. AB'nin hem Türkiye ile ilişkilerine yansıtacak olan kısmı, hem de AB'nin madem nasıl devam ettirileceğine ilişkin kısmı burasıdır. Birincisi, genişleme-daralma arasındaki mesele: Avrupa'nın kararı ne olacak? Avrupa nereye kadar ve ne şekilde bir gelişmeyi içerisinde barındıracak ve nasıl bunu oluşturacak. Birincisi bu.

Bir başka konu, AGİT'in geleceği meselesidir. Yani Avrupa kendi ordusunu kurabilecek mi yoksa, kuramayacak mı? İkinci temel soru budur. Üçüncü temel soru, Amerika ve AB ile ilgili ilişkileri önümüzdeki 10 yılda nasıl gelişecek? Bu da başka bir sorun alanıdır.

Dolayısıyla AB diye çok net, çok belirgin, somut bir şeyden bahsetmiyoruz aslında. Kendi içerisinde sıkıntıları olan, şimdiye kadar çok hızlı gelişmiş olan ama bundan sonra da gelişmesi ister istemez daha da yavaşlamış ve sorunsalları daha fazla olan bir birlik haline dönmüştür. Dolayısıyla, bir kere Avrupa'nın geleceğine ilişkin, Türkiye'nin bir perspektifinin olması lazım, öngörülerinin olması lazım. Yani biz 2030 yılında, 2023 yılında eğer içine girmekten bahsettiğimiz bir Avrupa ile ilgili bir şeyden bahsediyorsak, dolayısıyla bu Avrupa nasıl bir Avrupa olacak, bunun tespit edilmesi. Tabii AB'nin kurumsal kimliğinin yanında Avrupa'nın içerisindeki büyük ülkelerin, hem AB'nin geleceğine ilişkin bakışları, hem de Türkiye'ye bakışları nasıl gelişecek? Bunun da çok iyi projeksiyonlarının yapılması lazım. Özellikle Almanya, Fransa ve İngiltere'nin bu konudaki tavırları çok belirleyicidir ve her üç ülkeyle de Türkiye'nin ilişkileri iyi gitmiyor desek herhalde yanlış olmaz.

En büyük eksikliklerimizden birisi Avrupa'nın geleceğine ilişkin bir projeksiyonumuzun olmaması, ve Avrupa'yı sanki tek bir güçmüş gibi ele alıyor olmamızdır. Böyle değil, siz de çok iyi biliyorsunuz ki Avrupa içindeki federalistler, şeyler, Avrupa'yı bir ekonomik birlik olarak görenler, büyük teknoloji grupları, geleneksel endüstriler, hem ülkeler bazında farklılıkları olan, hem de toplumsal sınıflar bazında AB'ye bakış farklılıkları olan bir şey ve bunun Türkiye tarafından çok iyi bir projeksiyonunun yapılmadığı kanaatindeyim. Avrupa bu anlamda gelişiyor. Nihayetinde standartları gelişiyor, değişiyor ama; Türkiye de bu süreçte Türkiye'yi yönetenlerin Avrupa ile ilgili en temel yanlışı da şu. Bu cümleyi üç-dört tane Başbakan söylemiş: Bizim için AB vazgeçilmez bir medeniyet projesidir. AB ne bizim için ne de hiçbir Avrupa ülkesi için bir medeniyet projesi değildir. Yani eğer siz bir Fransız'a AB bir medeniyet projesidir dersanız adam size güler, çünkü 1950'den önce Fransızlar medeni değil miydi? Dolayısıyla AB'yi bir medeniyet projesi olarak algılamak, Türkiye-AB ilişkilerinde bizim edilgen bir hale gelmemizi sağlıyor ve sürekli olarak Türkiye'nin önüne ev ödevlerinin çıkartılmasının, bekleme salonlarında bekletilmesinin bence temel sebebi de budur. Siz eğer ben medenileşmek için AB'ye üye olmak istiyorum dersanız AB'de diyor ki; al şu ev ödevlerini otur, bekleme salonunda ev ödevlerini yap, medenileşeceğine kanaat getirirsen seni içimize almayı düşünebilirim. Aslında 17 Aralık

Antlaşması da budur sonuç itibariyle. Avrupalıların bize binlerce sayfa içinde söylediği “siz ev ödevlerinizi yapmaya devam edin, başarılırsanız sizi içimize almayı düşünmeye başlayabiliriz.” O da 2021’dir aşağı yukarı, 17 Aralık perspektifine göre. Dolayısıyla Türkiye’yi yönetenlerin yanlışlıklarından dolayı AB ile Türkiye ilişkileri hiçbir zaman eşit ve egemen bir ilişki şeklinde gelişmemiştir. Hep Türkiye edilgendir, geridedir. Maça mağlup başlamıştır ve Avrupa da bunu çok iyi kullanmıştır. Zaman zaman küresel denklemler içerisinde de Türkiye’nin yerini de özellikle soğuk savaş sonrası yerini de iyi belirlemek için zaman zaman, size tam üyelik vermeyiz ama imtiyazlı üyelik verelim gibi sözler bundan kaynaklanıyor. Türkiye’nin zaaflarından kaynaklanmaktadır. Ve aramızdaki en temel sıkıntılardan birisi de budur. Ayrıca, AB Türkiye ile ilgili temel konularda da ne yapacağını nasıl yapacağını üç aşağı beş yukarı biliyor. Türkiye’yi de hiçbir şekilde de kaybetmek istemiyor.

Temel bütün bu farklılıklara rağmen AB siyasetinin Türkiye ilgili belki ortak noktası şu: Türkiye tek başına bırakılmaması gereken bir ülke. Eğer tek başına bırakırsanız ne yapacağı belli olmaz. Asla AB’nin, hele serbest dolaşımı verdiğimiz, tam üyeliğini vermeyelim, ama, Türkiye’yi boşa bırakmayalım. Türkiye’yi zayıf bir iple AB sürecinin içine katalım şeklindeki görüştür. Bu da aslında kabul edilebilir bir tavır değildir. Biz de biliyoruz ki Avrupa’daki pek çok siyasetçiyle konuştuğumuz zaman açıkça bize söylüyorlar. Türkiye’nin de yüzüne söylüyorlar. Asla Türkiye’ye serbest dolaşımı verdiğimiz bir tam üyelik olmayacaktır diyorlar. Dolayısıyla süreç platonik bir aşk gibi yürüyor. Bu hastalıklı bir süreçtir. Bu sürecin bu şekilde sürmesi ne Türkiye için uygundur, ne de AB için uygundur.

Gelelim AB ile ilgili, AB Türkiye’de bazı reformları hızlandırmıştır. Doğrudur. Türkiye’de bazı, hem ekonomik, hem eğitim alanında, hem sağlık alanında, hem Türkiye’deki sağlık alanında bir takım reformları hızlandırdığı doğrudur. Ama burada da bizim kanaatimiz, tabii ki Türkiye’nin Avrupa demokrasilerinin hatta onların üzerinde bir demokratik standarda sahip olmasını isteriz. Bunun için mücadele etmemiz lazım. Ama burada asıl olan da, dünyanın hiçbir ülkesinde demokrasi dışarıdan ithal edilmez. Dolayısıyla Türkiye kendi dinamikleriyle hem demokratik

standartlarını yükseltmek, hem özel yapısını düzenlemek, durumundadır. Ancak böyle bir ilişkiye, yani demokratik standartlarını yükseltmiş, ekonomik standartlarını yükseltmiş bir ülke olarak Türkiye'nin Avrupa ile ilişkilerinin daha sağlıklı, daha sıhhatli olur . Biz bu şekilde bakıyoruz. Ve Türkiye'nin önünde, bizim kuruluş sözleşmemizde de var. Temel itibariyle dünyanın bütün bölgeleriyle, bütün ülkeleriyle, medeniyet havzalarıyla iyi ilişkilerden yanayız. Biz hiçbir millete hiçbir coğrafyaya, hiçbir etnik yapıya, hiçbir din mensubuna kategorik olarak düşmanlık yapmayız. Böyle bir şey olmaz. Bizim düşmanlığımız sadece bunu parti programına da koyduk, sadece bizim düşmanlığımız zalimleredir. Kim zulmederse, zulmettiği sürece o zulümlere ve zalimlere karşı çıkarız. Bu kim olursa olsun. Birincisi bu.

İkincisi, bizim için tek taraflı bir dış politika olmaz. Çok taraflı, aktif ve şahsiyetli bir dış politika olması lazım. Biz dünya ile, Avrupa ile ilişkilerimizi iyi tutarız, Amerika ile bütün medeniyetlerle ilişkilerimizi iyi tutarız, ama asla Türkiye'nin ilişkilerini bir tek yere hapsetmeyiz. Hatırlayacaksınız bir kere Cumhurbaşkanı şey demişti. O kadar çok ABD'ye odaklanmışız ki Avrupa ile ilişkilerimizi ihmal etmişiz demişti. Soğuk savaş sonrasında bizim kadar eli kuvvetli bir başka ülke yoktur. Bu bölgede, dünyanın küresel dengeleri içerisinde, birçok alanda Türkiye, ilişkilerini kurabilir eş zamanlı olarak. Bunları yapabilir. Türkiye, AB'nin aday ülkesidir, NATO üyesidir, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatının üyesidir, İslam konferansı Örgütü'nün üyesidir, D-8'lerin üyesidir, Türk Cumhuriyetlerinin üyesidir, Balkan Konferansının üyesidir. Bir planda saydığımızda onun üzerinde, zaten şu anda pratik olarak uygulanan dış politika araçlarına sahip olan bir ülkedir. Hiç birisi de tek başına odaklanamaz. Odaklanmamalıdır. Hepsiyle ilişkilerini geliştirmelidir ama sonuçta, yeni dünyanın yeni dengeleri henüz kurulmadı. Uluslararası ilişkilerin en büyük sıkıntısı o. Onun için çok savaşlar var. Onun için çok büyük dengesizlikler var. Bu dengelerin, denklemlerin içinde, Türkiye kendi başına egemen, bağımsız, güçlü bir ülke olarak dünyanın dengelerinde etkin bir rol oynar. Tabii ki şunu söylemiyoruz: Türkiye kendi başına dünya dengelerini belirleyecek. Hiçbir ülkenin böyle bir gücü yok artık. Ama Türkiye 1990 öncesine göre, soğuk savaş öncesine göre çok daha avantajlıdır. Çok daha etkin olarak bu ilişkilerini sürdürebilir. Türkiye'nin AB ile olan ilişkilerinin düzelebilmesi için bizce en

önemli koşullarından birinin Türkiye'nin başka bölgelerde etkin hale gelmesidir. Orta Doğuda, Kafkaslarda, Balkanlarda, özellikle dünyanın iç çatışmalarının merkezi burası. İç çatışma alanında da çok etkin olan bir Türkiye. İslam dünyasıyla da, Abhazy'a kadar, Endonezya'ya kadar, Adriyatik'ten Çin'e kadar Türk dünyasıyla çok iyi ilişkilerini geliştirmiş olan bir Türkiye, zaten AB için vazgeçilmez bir ülke haline gelecektir.

AB Analiz: Burada nasıl ilişkiler öngörüyorsunuz, yani ne ölçüde geliştirmek?

Numan Kurtulmuş: Yani, burada tabii asıl olan halkların arasındaki işbirliklerin artırılması. Zaten AB'de biliyorsunuz, geçmişine, tarihine baktığınız zaman ta, 1665lere dayanıyor. Macar papaz Roxas'a kadar dayanıyor. Bir Avrupalılık, mesela, bir Avrupa'nın Hıristiyan evlatlarının düşmanlığı bırakıp bir arada olma fikrine dayanan bir birlik. Yani bir birliğin, bir oluşumun olması asırları buluyor. Mühim olan devletlerarasındaki ilişki değil, halklar arasındaki ilişkidir. Zaten Türkiye'nin Avrupa ile ilişkilerinin bu kadar sorunlu olmasının temel nedenlerinden birisi, devletler arasındaki ilişkiler sürüyor, halklar bütünleşmiyor onun için. Mesela, Avrupa'nın en büyük hatası bu. Eğer serbest dolaşımı Türkiye almış olsa, halkların daha rahat uyuşabileceği, anlaşabileceği, kültürel farklılıkların, medeniyet farklılıkların daha rahat ortadan kalkabileceğini tahmin ediyoruz. Bu anlamda Türkiye'nin bölge ülkeleriyle de, mesela son dönemde vizelerin kalkmasını, bizim de Has Parti olarak başından beri söylediğimiz, biz mesela Türkiye'nin bütün komşularıyla sınırlarını açmasından yanayız. Bundan Türkiye kazanır. Yunanistan dahil, Ermenistan dahil. Ekonomik ilişkilerin artırılması, ticari ilişkilerin artırılması, kültürel ilişkilerin artırılması, ortak yatırım, ortak dağıtım imkanlarının ortaya konulması. Biz geçmiş dönemde mesela sınır aşan, sinerji koridorlarından bahsettik. Dokuz tane koridor. Bu sinerji koridorlarının üzerinde sadece karşılıklı ticaret değil, buralardaki ortak üretim ve ortak dağıtımın, AR-GE'nin geliştirilmesini, bilim ve teknoloji alanında ortak faaliyetlerin sağlanması ve bu sinerji koridorlarında halkların bütünleşmesinin, halkların yakınlaşmasının temin edilmesi. Türkiye eğer bunları da yapabilirse, yani devletlerarası ilişkinin ötesine geçebilirse çok etkili olacaktır.

AB Analiz: Siz Erbakan ekolünden gelen bir siyasetçisiniz. Uzun zaman beraber çalıştınız, Saadet Partisi'nin de Genel Başkanı'ydınız. Sayın Erbakan'ın hep hatırladığımız bir söylemi vardır, Avrupa Birliği için “Hıristiyan kulübü” benzetmesini yapar. “bizi kabul etmezler” der. Bu konuda ne düşünüyorsunuz? Bu ifade sizce doğru mu?

Numan Kurtulmuş: Başlangıçta Avrupa'nın bir “Hıristiyan kulübü” olduğu, ta Roxas'a kadar getirirseniz, evet doğrudur. Avrupa Hıristiyan çocukların birliğidir. Savaşları hatırlayın, yüz yıl savaşları, yetmiş yıl savaşları. Bir bütünleştirici unsur olarak Hıristiyanlık vardır. Bugün de Avrupa'nın kültürünün temelinde belirleyici unsur olarak Hıristiyanlık vardır. Ama artık Avrupa'da hem Hıristiyanlığın oynadığı rol giderek çok azalıyor, belli bölgeleri dışarı çıkarırsak, hemen hemen, Avrupa için mesela kilise bir mimari değerden ibarettir. Ama buna rağmen, Hıristiyan kültürü canlı bir etki yapıyor. Hem de Avrupa'da çok dinli, çok kültürlü, çok etnik yapı bir popülasyona, bir nüfusa sahip hale geliyor. Evet, maalesef Avrupa kıtasının tarihsel deneyimi çok kültürlülüğe müsait değildir. Onun için işte, halen Cezayirli göçmenler, Mağripli göçmenler Fransa'da hala ikinci sınıf vatandaşlardır. Hala Türkiye'den gitmiş olan ve artık Almanca düşünüp, Almanca konuşan Türkler bile, bırakın konuşmayı Almanca düşünen Türkler halen orada ikinci sınıf vatandaşdır. Entegre olmamıştır. Avrupa kültürünün bu yapısı vardır. Ama sonuçta Avrupa kültürünün içerisinde de Hıristiyan kültürünün etkisi azalıyor. İster istemez önümüzdeki on yıllarda Avrupa bu çok kültürlülüğe alışmak zorundadır. Doğru, çok kültürlülüğe karşı zaman zaman o kadar keskin reaksiyonlar gösteriyorlar. Örneğin, İsviçre'deki minare meselesi.

Bizim toplumumuzda doğu şeyi, doğu kültürü diyelim, hem Müslümanlık anlamında söylüyorum hem doğu Ortodoks Hıristiyanlığı anlamında söylüyorum. Orada daha fazla çok kültürlülük vardır. Hele biz Osmanlı kültürü içinde Süryanisi, Rumu, Ermenisi, Ortodoksu, bütün farklı unsurları bir arada yaşatabilmiş bir devlet, medeniyetten geliyoruz. Avrupa'nın böyle bir tecrübesi yok. Hiç olmadı. Mesela biz dört asır Kudüs eyaletinde, ben buna “Kudüs Kriterleri” diyorum, dört asır Kudüs eyaletinde, Müslümanlar, Yahudiler, Hıristiyanlar bütün mezhepleri ve meşrepleriyle yaşadı.

Yetmiş iki kavim orada yaşadı. Bir tane etnik kavga olmadı, bir tane mezhep kavgası, bir tane din kavgası olmadı. Neden? Beş tane temel hak vermişler oradaki gayri Müslimlere ve etnik şeylere. Herkes kendi ibadetini ve inancını kendi istediği gibi yaşıyor, herkes ibadetlerini yapıyor, beraber yaşıyor. Kiliseler var, vakıflar var, bunun eğitimini yapıyor. Serbest dolaşımı o zaman vermiş, özellikle ticaret erbabını. Adam İskenderiye’de ticaret yapıyor, geliyor, işte Hatay’da ticaret yapıyor. Tek koşul var, loncalara, ticaret odalarına üye olacak; herkes dilini, dinini rahatlıkla yaşayabiliyor. Şimdi bu kültür, Avrupa ile bizim kültürümüzü kıyasladığımızda, maalesef kıta Avrupa’sının böyle bir kültürü yok. Bırakın başkalarını, dışardan gelenleri, kendi içlerindeki farklı mezhepleri bile, ırkları bile, hatta aynı ırkın içerisindeki farklı derebeylikleri bile kabul etmeyen, hayat hakkı tanımayan bir anlayış var. Böyle baktığımız zaman, Avrupa kültürünün temelinde tabii ki bir Hıristiyan kültürü var, bunu hiçbir Avrupalı da reddetmez. Ama Avrupa artık o eski Avrupa değil. Avrupa, hem Hıristiyanlığın etkisi azalmakta, onunla karşı karşıya kalmakta hem de çok kültürlülüğe alışmak durumunda. Herhalde 1960’larda, 1970’lerde “Evet, Avrupa Hıristiyan Kulübüdür” diyen pek çok Avrupalı siyasetçi vardı ama bu çok azalmıştır. Avrupalılar da birliğini bir Hıristiyan Kulübü olarak görmüyorlar.

AB Analiz: Bir de efendim, bu proje kapsamında biz, siyasi partilerin liderleri ve önde gelen kişileriyle görüştüğümüzde Sayın Akgönenç bir konuşma yapmıştı ATAUM’da, Saadet Partisi’ni temsilen. O zaman da siz Saadet Partisi’nin genel başkanısınız. Demişti ki, ‘Saadet Partisi, AB’ye girmek için çok büyük bir heyecan duymayan bir partidir.’ Hatta ilk cümlesiydi. Gerçi pek çok parti, AB’ye ilişkin rezervlerini belirtti. İlk başta başlama cümlesi olarak bu dikkatimizi çekmişti. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz? Bir heyecanınız var mı? Girmezsek zor da kalır mıyız? Biraz önce ‘biz medeniyetsiz değildik ki bir medeniyet projesi gözüyle bakalım’ demiştiniz. Siz ne düşünüyorsunuz heyecan konusunda?

Numan Kurtulmuş: Yani bir kere, Türkiye’nin zaman zaman mevcut hükümet de aynı şeyleri söylüyor. Çok AB yanlısı imiş gibi görünmesine ve AB’ye girmek için heyecan hissettiğini ifade etmesine rağmen, zaman zaman Avrupa ile ilişkilerin bitme noktasına geldiğinde, işte Kıbrıs sorunu, kıta sahanlığı sorunu ve daha gündeme

getirilemeyen birçok sorun nedeniyle, hakikaten “platonik aşk” çok iyi ifade ediyor bunu. Yani sorunlu bir ilişki. Bu şekliyle bir ilişkinin sürdürülmesi hakikaten çok zor.

Bir kere bu sorunların temizlenmesi ve eşit, egemen bir süreçle bu ilişkinin ancak sürdürülmesi mümkündür. Böyle baktığımız an biz de açıkçası şey görüyoruz. Yani, bu sürecin kendisini sorunlu görüyoruz. Bu şekilde devam etmesi mümkün değildir. Sonucu belli olan bir şey. Türkiye’ye hiçbir zaman tam üyeliğin verilmeyeceği bir süreç. Bunların açık ve net siyasi süreçler haline getirilmesi lazım. Ben bunun eşit varlıklar arasında bir siyasi süreç değil de sanki savaş kaybetmiş bir ülkenin üzerinde savaş kazanmış bir grubun bir tahakküm ilişkisi gibi görüyorum. Bu asla sürdürülemez. Böyle baktığımızda zaten heyecan duymak mümkün değil. Ama bizim kategorik olarak AB’ye karşıyız, en başta onu söyledim, böyle bir şey söylemeyiz.

Avrupa Birliği bugün bir şekilde, yarın başka bir şekilde var olacak bir şeydir. Asıl olan bir ülke için kendi geleceğini, kendi itibarını, kendi uluslararası plandaki yerini ve konumunu güçlendirmesidir. Bizim vazifemiz Avrupa Birliği’ni güçlendirmek değil, bizim vazifemiz Türkiye’yi güçlendirmektir. Türkiye’nin uluslararası alanda güçlenmesi sürecinde, eğer düzgün bir ilişki sürdürülebilirse, yani bu sürecin hastalıkları, politik hastalıkları ortadan kaldırılabilirse, AB ile ilişkiler eğer Türkiye’yi güçlendirecek bir hale getirilirse, biz böyle bir ilişkinin doğru olduğu kanaatindeyiz. Ama bugün böyle değil. Bugün bu ilişki Türkiye’yi güçlendirmiyor, Türkiye’yi birçok alanda zor durumda bırakıyor. En tipik örneği işte, biz Avrupa’nın ve Birleşmiş Milletlerin baskısıyla Annan Planına evet dedik, ama ona böyle denmiş olunmasına rağmen, Kuzey Kıbrıs böyle demiş olmasına rağmen, Kuzey Kıbrıs cezalandırılmıştır. Bu ne hakkaniyete, ne vicdana, ne insafa, ne de dostluk ilişkisine sığmaz. Sanki biz kaybettik, dediğim gibi savaşı, bir savaş oldu aramızda savaşı kaybettik, bizi zorla bir yere ikna etmeye çalışıyorlar. Bu kabul edilemez. Biz iktidar olsak böyle bir şeyi asla kabul etmeyiz.

AB Analiz: Yakın zamanda da Merkel’in Türkiye’ye karşı bir çıkışı oldu. Bunu çözüm diye, dayatılmaya çalışılan tek bir çözüm mü var?

Numan Kurtulmuş: Tabii, tabii. Sonra bir de mesela hiç konuşmadığımız, bu 17 Aralık'ta olan, biz o zaman Saadet Partisindeyken bunu dile getirmiştik. Mesela Türkiye'nin sularının uluslararası bir konsorsiyum tarafından yönetilmesi. Bu bir mahkumiyettir. Türkiye ne oldu da mahkum oldu Avrupa Birliğine? Bunu nasıl kabul edeceğiz? Niye Türkiye'nin suları Türkiye'nin komşuları tarafından kullanılmasını bir uluslararası komisyon şey yapacak? Niçin bu Avrupa Birliğinin koşulu haline gelsin. Mesela, IMF, Avrupa Birliği zaman içinde IMF ile anlaşmalarımız devam etmedi, son bir buçuk yılda anlaşmalarımız kesildi, ama o geçmiş süreçlerde hep şunu söylediler: Türkiye ekonomisi ile ilgili gözlemlerimize bakacağız, ve IMF ile olan ilişkileriniz eğer pozitif geliyorsa, eğer IMF komiserleri pozitif bir şey söylüyorlarsa biz Türkiye ekonomisi hakkındaki raporlarımızı o şekilde hazırlayacağız. Ne yani, Türkiye bir şey kaybetti de bir taraftan IMF bir taraftan Avrupa Birliği Türkiye üzerine baskı mı kuruyor? Bunlar kabul edilir şeyler değil. Sonra, Gümrük Birliği meselesinden hala birçok alanda, mesela, Türkiye birçok ülke ile ikili ticaret anlaşması imzalıyor. Bu ikili ticari antlaşmalar Avrupa Birliği Antlaşmalarıyla paralel olmak zorunda, olmadığı için biz oralardan ithalatımızı gümrüksüz yapıyoruz ama ihracatımızı yaparken yine sıkıntılarla karşı karşıya kalıyoruz. Sanki böyle bir, onu demek çok tuhaf olur ama, sanki Birinci Dünya Savaşından mağlup çıkmış bir Türkiye. Bu olmaz. Türkiye'nin onuruna yakışmaz.

AB Analiz: İmtiyazlı ortaklığa bakacak olursak, bu yönde iki görüş var. Bir yanda, kültürel açıdan bakanlar; Merkel ya da Sarkozy'nin bakış açısıyla. Türkiye'nin Avrupa kültürüne ait olmadığını dolayısıyla imtiyazlı ortaklık statüsü verilmesi gerektiğini düşünenler; bir yanda da Gümrük Birliği ile zaten imtiyazlı ortak olduğumuz düşünülüyor. Sizin bu konudaki düşünceniz nedir?

Numan Kurtulmuş: Türkiye Gümrük Birliği bakımından imtiyazlı köle haline getirilmiştir. Avrupa Birliği ile ilişkilerde ortaklık ortaklık yok. Ne ortaklığı, yani kimsenin kendisini kandırmasına gerek yok. Sarkozy ve Merkel'in bu sözleri de fevkalade, ben bir yerde şu bakımdan seviniyorum. Hiç olmazsa açıkça söylüyorlar, net söylüyorlar, dolandırmıyorlar lafi.

Almayacaklarsa almayacaklarını söylesinler. Sarkozy ve Merkel'in de o zihniyette siyaset yapan siyasetçilerin zaten zaman zaman şu demeçlerine de şuna benzer sözlerine de şey yapıyoruz. Kendi ülkelerindeki, kendi etnik kimliklerine, kendi dinlerine mensup olmayan kitleler için de aynı şeyi, onları hazmetmek bakımından da zorluk çıkıyor. Onları hazmetmek bakımından da zorlanıyorlar. Dolayısıyla, o tipik kıta Avrupa'sının içe kapalı refleksinin dışa vurumudur. İmtiyazlı ortaklık asla kabul edilemez, yani bizim hangi ülkeden ne eksikliğimiz var da bize ayrı bir statü ortaklık taniyacaktı. Asla kabul edilemez. Ya tam üye olarak alırsınız, ya da herkes işine bakar. Yani Türkiye'nin Avrupa Birliği üyesi olmaması Türkiye için bir kayıp değildir, Avrupa Birliği için bir kayıptır. Ben açıkçası böyle görüyorum.

Eğer, Avrupa Birliği hakikaten, özellikle doğuya açılmak istiyorsa, özellikle sınırlarını genişletmek istiyorsa. Yok hayır, biz sınırlarımızı genişletmeyeceğiz, içimize kapalı şekilde kalacağız diyorsa, çok açık söylüyorum, eğer Avrupa ordusunu kuramazsa Avrupa Birliği dağılma sürecine girer. Bir de Avrupa'nın böyle bir şeyi var. Avrupa Birliğinin sıkıntılarını erteletmesi için Türkiye gibi bir doğu genişlemesine ihtiyaçları var. Hem de kendi iç sıkıntıları bakımından. Onun için, biz o şeyden kurtulmamız lazım. Yani biz Avrupa Birliğine muhtacız, mutlaka bizi alsınlar, ne olursa olsun biz kapıda, terbiye salonunda bekleyelim. Biz bu görüşü kabul etmeyiz. Doğru bir görüş değildir.

Bir de tabii şu var. Bir Alman siyasetçiyle konuşurken şunu söylemiştim. Yani, Türkiye'nin Avrupa Birliğine yakınlığı her dönemde Türkiye'ye karşı bir takım problemler çıkartılmıştır. Mesela bakın, Ermeni Soykırım Tasarısı ne zaman gündeme geldiyse Türkiye- Avrupa Birliği ile ilişkilerde bir mesafe alınmıştır. Bu da sürecin ne kadar hastalıklı olduğunu gösteriyor. Yani doğru tanımlanmış bir süreç değil bu süreç. Yani, dediğiniz gibi siz imtiyazlı köleliği Gümrük Birliği ile kabul ettiğiniz an zaten mağlubiyeti kabul etmiş olarak başlamışsınız ve, bu şeyde, üç-dört sefer oldu bu. Hepsinde bir Ermeni tasarısı bir ülkede gündeme getirildi. Bunun üzerinden Türkiye köşeye sıkıştırılmaya çalışıldı. Birden Türkiye Avrupa Birliği üyesi olacak-olmayacak tartışmaları yapılırken bunların hepsi unutuldu. Türkiye Ermeni soykırım meselesinde

odaklandı. O da sürecin ne kadar ikiyüzlü olarak sürdürüldüğünün çok açık bir göstergesi.

AB Analiz: Biraz önce siz de değindiniz. Parti programına baktığımız zaman da görüyoruz, çok boyutlu ilişkilerden ya da işbirliğinden bahsediyorsunuz, çok taraflı işbirliklerini öngördüğünüzü belirttiniz. Bu çerçevede, yeni bir alternatif olarak gördüğünüz, canlandırılmasının faydalı olduğunu düşündüğünüz işbirlikleri var mı? ‘Avrupa Birliği’ne tamamen arkamızı dönelim, başka işbirliklerini geliştirelim’ bu yöndeki düşüncelerden biri. Bir yandan da ‘Avrupa Birliği ile devam edelim, ama kültürel olarak yakın olduğumuz ülkelerle, Türki Cumhuriyetlerle ilişkilerimizi geliştirelim’ düşüncesi bir başkası. Akdeniz için Birlik, alternatif öneriler arasında. Siz, bu çerçevede hangi işbirliklerinin alternatif olabileceğini düşünüyorsunuz?

Numan Kurtulmuş: Önce uluslararası alanda 21. yüzyılın temel çizgisini görmek lazım ki, ondan sonra işbirliklerini konuşalım. Bizim kanaatimiz şudur. Yani, dünyayı şöyle ortadan ikiye bölün, dünyanın bütün gelişmiş ülkeleri kuzey ülkeleridir. İngiltere, kıta Avrupası, Rusya, Güney Kore’yi hatta Japonya’yı da oraya koyun, Çin’in bütün gelişmiş bölgeleri kuzey kısmında kalıyor, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada. Afrika, Latin Amerika ve Asya da güneydedir. Dünyanın bütün ekilebilir alanları, enerji kaynakları, dünyanın bütün stratejik hatları kuzeydedir. Buna mukabil, önümüzdeki yirmi yıl içerisinde kuzeyin nüfusu dünya nüfusu içerisinde %5 azalacak. Zenginliği artacak, nüfusu azalacak. Güneyde ise birçok alan çölleşecek. Su ve enerji hatları şeylerinde, kuzeylilerin eline geçecek, kuzeyliler daha etkin olacaklar. Afrika’daki, Sudan’daki son tartışma bunun bir parçasıdır. Darfur bunun bir parçasıdır. Birçok yerde belki ülkeler bölünecek, yeni neo-emperyalist sınırlar çizilecek.

Diğer taraftan AIDS gibi, kitlesel açlıklar gibi sebeplerden dolayı insanlar bol miktarda ölecek, ama buna rağmen, yoksullaşılıyor olmalarına rağmen dünya nüfusundaki payları yaklaşık %5 artacak. Hiçbir ideolojik farkı olmasa, hiçbir milliyet farkı olmasa, hiçbir din farkı olmasa bile bu durum önümüzdeki yirmi yıl içerisinde ,boyunca dünyayı olağanüstü bir çelişkinin, çatışmanın içine sokacak. Yani, insanlar yaşamak için, ayakta kalmak için, kuzey ülkelerine baskı

yapacaklar. Her gün Avrupa’da, Akdeniz’de bir göçmen gemisinin bulunması bunun çok somut bir göstergesidir. Yunanistan’ın Türkiye ile arasına tel örgüler örmeye başlaması budur. Amerika Birleşik Devletlerinin Meksika ile arasına bir elektronik sınır çizmesi bunun çok önemli göstergelerinden birisidir. Dolayısıyla dünya sisteminin esas karar vereceği nokta şudur. Bu tabii, kaynakların küresel kullanımındaki adaletsizliği daha da fazla arttıracak. Zaten neo-liberal tezler dolayısıyla finans-kapitalizminin uygulamaları dolayısıyla gelişmiş kuzey ülkeleri içerisinde de zengin-yoksul ayırımı olağanüstü derecede artıyor. Amerika Birleşik Devletleri gibi, şu anda şu odada, kimin hangi renk kazak giydiğini bilecek kadar yüksek teknolojiye sahip bir ülkede kırk sekiz milyon yoksulluk sınırının altında insan var. Bu sürdürülebilir bir şey değildir. Dolayısıyla dünyanın temel kararı, küresel kaynakların kullanımında daha adil bir sistemin, daha adaletli bir dünya sisteminin kurulmasını sağlayacağız mı, sağlamayacağız mı? Öyle görünüyor ki dünya sisteminin nimetlerini elinde bulunduran güçler, bu artık sadece ülkeler de değil. Uluslar aşırı, *transnational company*ler, dünyadaki yüksek teknolojileri mobilize eden sermaye grupları, vs. Bütün bu gelişmiş kuzey şuna karar verecek: biz bu kavgalara devam edecek miyiz?

Biz bütün bu kaynakları kullanmaya devam edeceğiz, bunun karşılığında bölgesel ve küresel savaşların belki çıkabileceği bir dünyadır. İkincisi, yok hayır biz bunu daha adaletli daha hakkaniyetli, bir küresel paylaşım istiyoruz diyeceklerse dünyanın tam ortasında bir bölge var. Fas’tan Endonezya’ya kadar ve Adriyatik’ten Çin’e kadar bir bölge, tam kemer gibi dünyanın ortasında oturuyor. Ve bu bölgede kültürel olarak bizim ait olduğumuz, hatta “lider” olmak lafı biraz rahatsız ediyor belki ama “önde” olduğumuz bir ülke. Bu bölgeye baktığımız zaman dünyanın ortasında bir kemer gibi. Bu kemerin tokası da Türkiye’dir. Dolayısıyla hem gelişmiş kuzey ülkeleri dünya barışının sağlanması için, hem fukara, garip daha da fakirleşecek olan Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin gözünü dilip bakacağı ülke Türkiye’dir.

O Türkiye’ye 21. yüzyılın dengelerinde daha hakkaniyetli, daha dünyanın kurulabilmesi için büyük bir imkan veriyor, büyük bir de risk taşıyor aynı zamanda. Eğer Türkiye bu dünyanın dengesi, denge ülke, merkez ülke olma rolünü iyi oynayabilirse hem dünya

barışına katkı sağlar, hem bundan sonra Allah korusun, küresel bir savaşın çıkmasını önleyen bir ülke olur, hem de kendisi için de ciddi bir ivme kazanmış olur. Bunun yolu da Türkiye'nin çok taraflı aktif ve şahsiyetli bir dış politikasından geçiyor. Hiçbir ülkeyle ne Amerika ile, ne Avrupa Birliği ile ne Rusya ile ne Çin'le hiçbir ülkeyle bir mahkumiyet, bir edilgen ilişki değil. Hiçbir küresel şeyle, IMF ile Birleşmiş Milletlerle, NATO ile Avrupa Birliği ile, bu küresel kuruluşlarla, daha doğrusu bu çok uluslu kuruluşların hiç birisiyle Türkiye'nin bir mahkumiyet ilişkisinde olmaması gerekir. Bunun için bu bastığı, yani dünyanın ortasındaki denge ülke olma tezinin üzerine sağlam basmalıdır. Bunun yolu da yeni ittifaklardan geçiyor. Bunun için ittifakları güçlendirmek, yani kağıt üzerinde değil. İşte, İslam Konferansı Örgütü var. Olmalıdır, daha da güçlü olmalıdır. Ama kağıt üzerinde olmamalıdır. İslam Konferansı Örgütü maalesef, Irak'ın işgalinde, Filistin'in işgalinde söz söylemekten başka anlam ifade etmedi. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı çok iyi bir başlangıçtı, sadece kağıt üzerinde kaldı. Aktif, reel, bütün bunları geliştirebilir. Bu ittifakları gerçekleştirmek Türkiye'nin gücünü artırır. Ve bu, dünya dengelerinin kurulmasına da katkı sağlar. Tabii ki bütün bu birlikteliklerde kültürel ortaklıklar bir zemindir. İyi bir zemindir. Coğrafi yakınlıklar iyi bir zemindir. Yani, eğer Avrupa Birliği'nin coğrafi yakınlığı olmasaydı Avrupa Birliği olmazdı. NATO'nun kuruluşunda eğer Rusya'ya karşı nükleer bir koruma şemsiyesi oluşturmak gibi ortak ve hayati bir şey olmasaydı NATO kurulamazdı. Nitekim Rusya çözüldükten sonra NATO hala yeni rolünün ne olacağı tartışmaları içindedir. Dolayısıyla kültürel ve coğrafi yakınlıkları önemsiyoruz. Bunlar önemlidir, mühim olan bunları kağıt üzerinden reel hale çevirmektir.

AB Analiz: AKP iktidara geldiğinden beri Avrupa Birliği konusu bir hayli ivme kazandı. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın bütün AB ülkeleri liderleriyle konuşurken fotoğrafları yayınlandı, sık sık Avrupa'ya gidip geldi. Fakat sekiz yıldan fazla bir zaman geçtikten sonra bakıyoruz, bir heyecan eksikliği mi, yoksa daha bir ikinci plana itme durumu mu denir, bir eksiklik gözlemleniyor. Buna karşılık da Orta Doğu ülkeleriyle gelişen ilişkilere bakılınca Türkiye'nin yüzünü Doğu'ya döndürdüğü görüntüsü var diyelim. Sizce böyle bir eksen kayması var mı? Gerçi biraz önce, kendi dış politika tasavvurunuz doğrultusunda, bir kuşaktan bahsettiniz. Türkiye

bu kemerin tokasıdır dediniz. Bir eksen kayması var mıdır? Ya da, Avrupa Birliği hedeflerini ikinci plana iterek böyle bir şeyin yapılması doğru mudur?

Numan Kurtulmuş: Yani ben ikinci plana itildiği kanaatinde değilim. Şartlar, gelişmeler, görüşme sürecinin bizi oraya getirdiğini görüyorum. Bazılarını biliyorum, bilmediğimiz bazı şeyler var şimdi. Onun için bu kanaatleyim diyorum. Şimdi ben bu eksen kayması tartışması meselesinin bir PR çalışması olduğunu düşünüyorum. Yani Türkiye’de ne zaman bu eksen kayması tartışması gündeme geldi? Son bir yıldır. Yoğun olarak gündeme geldi. Peki son bir yıldır hükümet ne yaptı da eksenini saptıracak bir çalışmanın içerisine girdi? Aslına baktığımız zaman bu sekiz yıllık süre içerisinde hükümetin dış politika anlayışında çok büyük bir değişiklik yok. Aynı dış politika örgüsü devam ediliyor. Bizim de eleştirdiğimiz, eksik bulduğumuz bir çok husus var. Doğru bulduğumuz hususlar da var. Bunların içerisinde. Şimdi ben bu eksen kayması tezlerinin füze kalkanı meselesiyle doğrudan ilgili olduğunu düşünüyorum. Özellikle ABD’de bir grup çevreler, özellikle neo-con lar başta olmak üzere, silah lobisi başta olmak üzere, Türkiye’yi bu füze kalkanına mecbur etmek için sürekli olarak hükümete “eksen kayıyor” diye bir telkinde bulundular. Türkiye’de de bazı çevrelerde ve medya üzerinden bunlar yapıldı. Bu baskıların etkisinde kalarak hükümeti eksen kayması eleştirisiyle köşeye sıkıştırdıklarını zannettiler. Bunda da ben başarılı oldukları düşünüyorum. Hükümetin füze kalkanında bu kadar direnmeden evet demiş olmasının temel sebebi, “ya, valla-billa bakın bizim eksenimiz filan kaymıyor. Biz sizinle aynı eksendedeyiz” diyebilmek içindir. Dolayısıyla bu bir PR çalışmasının Türkiye dış politikasında belli bir yere yönlendirmesi için yapılan bir PR çalışmasının sonucudur. Türkiye’nin ekseninin filan kaydığını zannetmiyorum. Yok böyle bir şey. Tam tersine, Türkiye’nin doğru bir eksene girmemesidir esas Türkiye’nin sıkıntısı. Demin söylediğim çerçevede. Bütün bunlarla ilişkilerimizi sürdürürüz ama biz bölgenin, bu coğrafyanın gerçekten en etkin ülkesiyiz ve buna göre harekette bulunuruz.

Esas benim bu hükümetin mesela Suriye açılımını, vizelerin kalkmasını, İslam ülkeleriyle, Balkan ülkeleriyle mesela Çin ve Rusya ile diğer Türk Cumhuriyetlerle ilişkilerinin geliştirmesini, Türk Dış Politikası açısından zenginlik olarak kabul ediyorum. Mesela, Suriye

sınırının açılmasını, o zaman biz tebrik eden bir basın açıklaması yaptık. Türkiye’de siyaseten de bir ilk oldu. Ama sonuçta bir konuda da uyarıyorum. Türkiye’nin bütün bu dış ilişkileri içinde esas politikasının belirleyici unsuru Türkiye-Amerikan ilişkileridir. Türk-Amerikan ilişkilerinin soğuk savaş dönemindeki oturduğu temel stratejik ittifaktı. Stratejik ortaklıktı. Yani kuzeyde Ruslar var. Rusların yayılcılığına karşı çok sayıda askeri olan, hatta Amerikalıların tabiriyle “köylü taburları”ndan oluşan kuvvetli bir Türk ordusu. İnsan gücü bakımından kalabalık bir Türk ordusu bir yerde batı ittifakı, NATO’nun Amerika’nın güvencesiydi. Ruslara karşı bir güvencesiydi ve Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri bir stratejik ortaklık içinde anti-Sovyet ya da Sovyetlerin yayılcılığına karşı bir politika izliyordu. Zaman zaman da bunlar çok açık bir şekilde görünüyordu. Ancak soğuk savaşın sona ermesinden sonra Sovyetler Birliğinin yayılma tehdidi ortadan kalktı. Ve Türk-Amerikan ilişkilerinde de artık stratejik ittifak yerine “rol modelliği” dediğimiz, hükümetin de çok sık kullandığı için rol modellik üzerinden bir ilişki gelişti. Eskiden dikkat ederseniz Türkiye’nin bütün askeri ihtilalleri Amerikan ihtilalleridir. Çok net söylüyorum. Adam dedi. “merak etmeyin bizim çocuklar bu ihtilali yaptı” dedi Amerikan Büyükelçisi. 12 Eylül de öyledir. 12 Mart da öyledir. 28 Şubat da öyledir. 27 Mayıs da öyledir. Türkiye’deki bütün ihtilaller, Amerikan desteklidir. 28 Şubat da öyledir. Bunlar Amerika’nın onayladığı hareketlerdir. Bütün soğuk savaş dönemi boyunca Türkiye’yle ilişkilerini siyasetçiler üzerinden yapmak yerine, siyasette çünkü her kafadan bir ses çıkıyor, kuvvetli, disiplinli ve elinde bol miktarda askeri bulunan ordu üzerinden düzenlemeyi öngördüler. Ama artık soğuk savaş bittikten sonra sürdürülemez bir durumdu. Yeni dönemdeki şey Türkiye’yi soft power’ı üzerinden, yumuşak gücü üzerinden bölgede Türkiye’ye yeni bir rol vermektir Amerikan tezleri. Nedir o? İşte Türkiye’nin medeniyeti, kültürü, Osmanlıcı kökeni, Müslümanlığı, Arap ve Türk dünyasına yakınlığı üzerinden bir kültürel işbirliğine dönük bir rol modellik, ikincisi ise özellikle Türkiye’nin 1980’den sonra geliştirmiş olduğu neo-liberal iktisat tezleri üzerine kurulu. Ve son olarak 2000 yılından beri uygulanan 17. IMF Protokolü, ve ardından 2001’de güçlü ekonomiye geçiş programında uygulanan tamamıyla küresel kapitalizmle uyumlu ekonomik modelini Arap ve İslam ülkelerine ihraç etmek için Türkiye’nin rol modeline ihtiyaç var. Bu anlamda geliştirilmiş olan

“rol modellik tezi” bir Amerikan tezidir. Ve bunun üzerinden yani Türkiye’nin geçmişi, Osmanlıcılığı ve ekonomik modeli üzerinden İslam dünyası, Arap ve Türk dünyası ile bir ilişki öngörmektedir. Bunun tabii ki kısmen verdiği faydalar var. Mesela işte 27 Nisan Muhtırası. İhtilal yapılmadığı için sadece kağıt üzerinde kaldı. Çünkü artık Amerika Türkiye’de bir askeri ihtilalin yapılmasına müsaade etmeyeceğini açık biçimde ortaya koydu. Bütün dünya krizdeyken Türkiye’ye bol miktarda sıcak para geldi. Sıcak para gelmesinin sebeplerinden birisi uygulanan bu ekonomik modeldir. Bu tür faydaları oldu ama bu, Türkiye’nin dışa bağımlılığını daha da arttırdı. Ben hep baştan beri söylerim, yani model olmakla fotomodel olmak arasında fark vardır. Fotomodelseniz, başkasının size giydirdiği, üzerinize diktirdiği elbiseyi giyerseniz fotomodellik yapmış olursunuz. Ama model olursanız, siz ne tür bir elbiseyi giyeceğiniz ne yapacağınız bunun dizaynını, her şeyini siz kendiniz yaparsınız. Biz Türkiye’nin fotomodel değil model olmasını isteriz. Hakikaten örnek olmasını isteriz. Başkaları istedi diye, mesela bir taraftan Amerika’daki bazı çevreler özellikle neo-conlar ve İsrail yanlıları eksen kayması tartışmasını yaparken ilginçtir, diğer taraftan Tony Blair geliyor, gözünüzün içine baka baka “sizin Orta Doğu’da yeni bir rolünüz var, bu da yeni Osmanlıcılıktır” diyor.

Yani adama sormazlar mı, siz madem Osmanlıyı bu kadar çok seviyordunuz da yüz sene evvel niye Osmanlıyı yıktınız? Bütün bunlar, bunları söylemek Tony Blair’in de hakkıdır, eksen kayması eleştirisinde bulunmak da hakkıdır. Herkes kendi perspektifinden Türkiye üzerine hakikaten bir şeyler dikip giydirmek istiyor, Türkiye’yi fotomodel yapmak istiyor. Bizim itirazımız bunadır. Bütün bunları biliriz. Bu gelişmeleri biliriz. Ama sonuçta tekrar söyleyeyim. Dış politikanın aslı, kendi ülkenizin menfaatidir. Kendi ülkenizin, kendi milletinizin menfaatidir, geleceğidir. Buna uygun kendi rolünüzü çizersiniz, modelinizi koyar ve uygularsınız.

AB Analiz: Biraz önce Kıbrıs’a değindiniz. Türkiye’nin önünde bir de Ermeni sorunu var. Bu iki sorun Avrupa Birliği’ne girmemizde bir engel midir? Biraz önce bütün sınırların açılmasını istiyorum dediniz. Mesela Ermenistan sınırının açılmasını hangi koşula bağlıyorsunuz? Sınır hemen şu anda açılabilir mi yoksa bazı şeylerin gerçekleşmesinden sonra mı açılmalıdır?

Numan Kurtulmuş: Şimdi bugünkü şartlarda söylüyorum. Bugünkü politik realitelerden hareket edersek, biz Kıbrıs ve Ermeni sorununu çözsük bile Avrupa Birliği bize yeni problemler çıkaracaktır. Dolayısıyla Avrupa Birliği bizi tam üyelik konusunda, başka konularla köşeye sıkıştıracağını biliyoruz. Ermeni meselesine gelince, biz prensip olarak bunu söylüyoruz. Aramızda çok ciddi sorunlar var ama biz Ermeni ile Ermenistan ile olan ilişkileri, Ermeni diasporası, Avrupa Birliği, Amerika, bir takım başka ülkeler, hatta Rusya ile ilişkilerden daha ziyade Türkiye-Ermenistan ilişkileri üzerinden kurgulamak zorundayız. Biz o zaman, hükümet Ermenistan açılımında bulunduğu zaman bizi de ziyaret etmişlerdi. O görüşmede de 8-9 maddede muhtemel gördüğümüz endişelerimizi ifade ettik. Üzülerek ifade ediyorum, tamamı gerçekleşti. Yani Ermenistan sorununun çözülmesi, sınırın açılması gibi konularda hazırlıksız olarak hükümet işin içerisine girdi. Yani, burada iki tane kilit var: birisi, Azerbaycan-Ermenistan ilişkilerini uyumlaştırarak Ermeni sorununun çözülmesine katkıda bulunmak, ikincisi, bölgede Rusya'yı rahatsız edecek, Rusya'ya karşı bir inisiyatif şeklinde görünmeyecek Rusya'yı da işin içine çekmeden ama onların da rahatsız olmayacağı, Amerikalıların da rahatsız olmayacağı bir şekilde bunu çözmektir. Zor bir iş. Ermenilerin derin devleti bazı konulara müsaade etmeyecektir. Örneğin, Kars Antlaşmasının kabulü, bu konu. Ermenistan'da çok katı bir devlet tabusudur. Bunu ortadan kaldıracak olan formüller diplomatik olarak bulunabilir. Yine Dağlık Karabağ sorunu hem Ermenistan'ın hem Azerbaycan'ın tabusudur. Karşılıklı olarak tabulardır. Burada da, tabii ki sorunun bugünden yarına çözülmesi mümkün değil ama ben sınırın açılmasıyla başlayacak iyi niyet esasında kurulacak bir ilişkinin belki yıllar içerisinde sorunun çözümünün başlangıcını yapacağını biliyorum. Anahtar, Ermenistan-Türkiye'nin bu konuda özgür iradeleriyle karar verdikleri bir sürecin oluşmasıdır. Bu sınırın açılmasından en çok Türkiye kazanır. Ermenistan'ın nihayetinde her zaman Türkiye'nin ekonomisine ihtiyacı vardır. Türkiye'nin bu anlamda desteğine ihtiyacı vardır. Bu, Türkiye'yi uluslararası alanda da çok güçlendirir. Ama bütün bu meselenin etrafındaki çok taraflı sorunları çözecek, hemen bugünden yarına değil, ama bu adımları atmaya başlıyoruz imajıyla bu işin çözüm sürecine gireceğini düşünüyorum.

AB Analiz: Ben size iki kısımdan oluşan bir soru sormak istiyorum. Hem Avrupa Birliği hem de Türkiye'nin iç politikasına ilişkin. Biraz önce Türkiye Avrupa Birliği'ne üye olursa AB kazanır demiştiniz. Bu çerçevede, yaşanan Avrupa için Türkiye'nin genç nüfusunun bir avantaj olacağı düşünülebilir. Ama AB üyesi devletlerin sosyal güvenlik ve göç politikasına bakıldığında Avrupa'nın durumu bu şekilde değerlendirmedeğini görüyoruz. Siz bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Türkiye'de yüksek boyutlara varan genç işsizliği düşünüldüğünde, siz bu konuda neler yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?

Numan Kurtulmuş: Bugün Avrupa'nın yaşlanması, küresel rekabette Avrupa'nın geri kalmasının, geriye düşmesinin önemli nedenlerinden birisi. Nüfusun yaşlı olmasıdır. Bir diğeri de sanayi altyapısını çok hızlı, Japonya, Amerika gibi ileri teknolojilere uyumlu hale getirememesidir. Dolayısıyla bu Avrupa'nın derdi ama maalesef bu nüfus meselesi Türkiye'nin de derdi. İşte 15-20 yıl sonra bizim de derdimiz haline gelecek. Maalesef biz bu süreçlerde genç nüfusumuzun kıymetini bilemedik.

Bunun temelinde, Türkiye üç tane planlamayı eşzamanlı olarak yapmadı. Bir, insan gücü planlaması, diğeri eğitim planlaması, üçüncüsü nüfus planlaması. Bunların üçünü eşzamanlı yapamadığımız için biz, hangi nitelikteki insanlara ne kadar miktarda, hangi süre içerisinde ihtiyacımızın olduğunun tespitini yapmadık. Örneğin, Türkiye eğitime zaman zaman çok kaynak ayırdı. Ama diyelim ki Türkiye ihtiyacından daha fazla ziraat mühendisi yetiştirdi. Ya da hukukçu yetiştirdi. Bu eğitim planlamasının olmamasından kaynaklanan bir şey. Niye eğitim planlamamız yok? İnsan gücü planlamamız yok. Bizim Has Parti olarak temelde esas vaat ettiğimiz şey budur. Bir şeyin yapılması, Türkiye'nin perspektiflerinin, 10 yıllık, 20 yıllık perspektifler içinde insan gücü ve eğitim planlaması önemlidir. Eğer böyle olursa gençlerin sürece iyi katılması mümkün olur.

İkincisi, Türkiye'nin ekonomik politikalarıdır. Bizim gençlere en büyük vaadimiz budur. Yani Türkiye'de iki kesim uygulanan ekonomik politikaların en büyük mağdurudur. Bunlardan bir tanesi genç insanlar, eğitilmiş genç insanlar, yani bir başbakan kalkıp ben her üniversite mezununa iş bulmak zorunda değilim. Devletin vazifesi

üniversite mezunlarını iş bulabilir hale getirmektir. Eğer bugün %25 eğitilmiş genç işsizse bu olağanüstü bir kayıptır. Bu da nerden kaynaklanıyor? Bu da Türkiye'nin özetle 2000 yılından beri uyguladığı Derviş-Fisher ekonomik modelinden kaynaklanıyor. Bu modelin içerisinde gençlerin eğitimi yok. Gençlerin istihdamı yok. Gelir dağılımı adaletin sağlanması yok. Üretim. Yok.

İkinci grup da orta kesim. Yani orta sınıf. Bir zamanlar Anadolu Kaplanları diye anılan grup. Artık tamamen ortadan kalkmak üzere. Esnaflarımız, sanatkarlarımız, tarım kesimi, bunlar, bol miktarda da Türkiye yoksul üretir hale geldi. Bu modeldeki temel mesele “tercih”tir. Ekonominin esası “tercih”tir. Bu hükümetin tercihi zedeğânlardan yanadır. Seçkinlerden, elitlerden yanadır. Her ne kadar oyu fukaradan aldıysa da. Bir tek şey söyleyeyim, başka rakamlarla da teyit edilebilir. 2011 yılı bütçesinde iç borç faizi olarak öngörülen miktar 47,5 katrilyon liradır. Türkiye'nin öngörülen bütçe açığı 33 katrilyon liradır. Yani Türkiye bütçe açığından daha fazlasının nedeni iç borç faizidir. Kime veriyoruz bu iç borç faizini. 12 000 aileye veriyoruz. Yani Türkiye’de ürettiğimiz tamamlamamızı neredeyse, getirip 12 000 aileye veriyoruz. Geri kalan 72 milyona da işte ya sosyal yardımlar, ya da fakir fukaraya 3-5 kuruş veriyoruz.

Dolayısıyla bu ekonomik modeli değiştirmek, üretimden yana, istihdamdan yana, işgücü artırımından yana bir ekonomik model kurmak. Biz bu anlamda gençlere makası değiştireceğimizi vaat ediyoruz. Bu şey böyle gitmez. Temel tercihlerimizi değiştireceğiz ve zaten bizim bütün programımızda gençlerin üzerine oturan ve yeni orta sınıflar üzerine oturan bir programdır. Bir de tabii Türkiye'nin, biz “madunlar” diye, ilk kez siyaseten söylenmiş bir sözdür, yani toplumun alt kesimleri, tabanda bırakılmış, unutulmuş, aşağıda bırakılmış kesimleri. Bunların da sadece sosyal yardımla açıklıklarının giderilmesi değil, bunların siyasal sistemin, ekonomik sistemin içine katılabileceği bir süreci vaat ediyoruz.

Dördüncüsü, bunları yan yana koyarak söylüyorum, öncelik sırasına göre söylemiyorum. Türkiye'nin bir demokratik restorasyona ihtiyacı var. Bu anlamda başta Anayasa olmak üzere, siyasi partiler yasası, seçim yasası, seçim sistemi, sendikalar yasası, toplu sözleşmeler yasası, grev- lokavt yasası gibi, bütün bu yasaların demokratik hale getirilmesi. Şimdi öyle bir sistemimiz var ki, iki tarafı

var. Bir kısmı, yönetimle ilgili, kamu yönetimi, devlet yönetimi, demokrasi filan değildir Türkiye’de. Avrupa Birliği’ni filan konuşuyoruz ama önce esas konuşmamız gereken bürokratik oligarşidir Türkiye’de. Türkiye’de bir parlamento olması bir hükümet olması halinde bile işlerin %70’ i bürokrasi tarafından yürütülüyor. Nerede milletin kararı? Yüksek Askeri Şura, Milli Güvenlik Kurulu, YÖK, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri İdari Mahkemesi, Askeri Yargıtay, Enerji Piyasası Denetleme Kurulu, Tarımı Yeniden Yapılandırma Üst Kurulu, Merkez Bankası gibi altmışa yakın kurum ve kuruluş var. Tamamı bağımsız, hiçbirisi millet tarafından denetlenmiyor ve hiç birisi millet tarafından seçilmiyor. Ekonomik kararları bunlar veriyor, Türkiye’nin savunma kararlarını bunlar veriyor, Türkiye’nin enerji vesairesiyle ilgili kararları kendisi veriyor. Bunlarla, böyle bir demokrasi olmaz. Eğitimle ilgili kararı da bunlar veriyor. Şimdi, hükümetle en temel farklarımızdan biri de bu. Hükümet “evet, bürokratik oligarşi hükümette” diyor, hükümetin sistemin değişmesinden anladığı Anayasa Mahkemesindeki Ahmet’i alıp onun yerine bizim Mehmet’i, koyarsak sistemi değiştiririz zannediyorlar. YÖK’ün başından Ahmet’i alıp Mehmet’i koyarsak değiştiririz sanıyorlar. Hayır. YÖK’ün başında öbürünün de bu millete açık hale getirilmesi ve millet denetiminde kim geliyorsa o gelsin. O ayrı bir konu.

Ayrıca siyasi partiler kanunu, seçim sistemi, hala barajların olduğu bir demokrasi, bir demokrasi olarak kabul edilemez. Hala insanların tanımadıkları, bilmedikleri bir insana oylamaları demokratik bir seçim sayılamaz. Hala gençlerin ve kadınların siyasetin içinde evet özel bir filtre, özel bir zorlama yok ama, öyle bir kültür oluşturulmuş ki, bunları gençlerin ve kadınların önünün açılmayacağı bir Türkiye’de demokrasi, demokrasi sayılamaz.

Bütün bunları hakikaten milletin istediği istikamette, geliştirilmesini, demokratikleştirilmesini teklif ediyoruz. Böylece gençlerin siyasal karar mekanizmasına katılmasını sağlamak gerekir. Bu, efendim, falanca partide katılsın, falanca partide katılmasın değil. Sistemi öyle bir hale getirmek gerekir ki, “dar bölge” sistemini seçimlerde öngörüyoruz. Barajın kaldırılmasını öngörüyoruz. Daha doğrusu, o zaman partiler ister istemez daha genç, daha doğrusu kitle

genç olduğu için, ana gövde genç olduğu için onları siyasetin içine sokacaktır.

AB Analiz: Türkiye'nin nüfusunun çok fazla olması, dininin ve kültürünün farklı olması sizce Avrupa Birliği için bir engel olabilir mi? yani Türkiye'nin bir yerde bir imaj sorunu var. Avrupa'dan bir "algılanma" sorunu var. Bu tabii son zamanda 20 senede, 30 senede, 200 senede oluşmamış. Çok eskilere, belki Viyana Kuşatması'na kadar gidiyor. Böyle bir şey engel olabilir mi sizce?

Numan Kurtulmuş: Kendimizi Avrupalı yerine koyarsak, evet olur. Yani o taraftan bakarsak olur. Nüfus kalabalık. Belki önümüzdeki 10 yıl içinde 100 milyona yaklaşacak bir Türkiye. Avrupa'da hele bir de önyargıların olduğunu düşünürseniz ve hala Avrupa'daki Türk nüfusunun entegre olamadığını düşünürseniz, hakikaten bu Avrupalılar için ciddi bir rezervdir. Ama bunda Avrupa kültürünün de şeyi var. Biz Müslüman olmasak, haşa, başka bir millet, başka bir inançtan olsak yine aynı rezervi Avrupalılar tutardı. O da, geleneksel Avrupa'nın çok kültürlü, çok kimlikli yapıyı henüz hazmedememesinden kaynaklanıyor. 17 Aralık'taki en meşhur laf biliyorsunuz, Avrupa'nın hazmetme kapasitesiydi. Hazmetme kabiliyeti zor olan bir bölge Avrupa.

AB Analiz: Çok teşekkür ederiz.

10.2. Halkın Sesi Partisi'nin Programında Avrupa Birliği

Halkın Sesi Partisi Programına bakıldığında, programın kaleme alınış yöntemi itibarıyla Avrupa Birliği'ne ilişkin ayrı bir bölüm olmadığı görülmektedir. Programın sonuç bölümünde, 'Her şey; iç ve dış politika, Merkez Bankası, piyasa, AB, NATO, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü vs bu prensip etrafında dönecek, asla bu prensibin dışına çıkılmayacaktır.' ifadesine yer verilmektedir. Bu prensip ise, programda ifade edildiği biçimiyle, insanların gelecek endişesi taşımadıkları, eşitliğin, özgürlüğün, adaletin teminat alındığı bir sistemdir.

Dış Politika bölümünde de, dış politikaya ilişkin genel ilkeler sayılmış; dış politikaya yön verecek ilkeler şu şekilde belirlenmiştir:

Dış politikada çıkarı değil hakkaniyeti ve adaleti ölçü almak.

Sömürüyü değil karşılıklı dayanışmayı ve yardımlaşmayı esas almak.

Zalimlerin dışında hiç kimseye, hiçbir millete ve hiçbir devlete kategorik olarak düşmanlık ve husumet içine girmemek.

Her zaman kuvvetli olandan değil haklı olandan yana tavır koymak.

Başta Türkiye ve bölgemiz olmak üzere dünyanın Dar-us Selam (Barış ve esenlik yurdu) olmasını sağlayacak bir dış politika vizyonuna sahip olmak.

Bölgesel işbirliklerinin kurulmasına öncelik vermek.

Komşu ülkelerle dostluk ve işbirliğini geliştirmek.

Bu ilkeleri sahiplenen devletlerle stratejik işbirliği yapmak.

Önemli dış politika kararları ve önemli anlaşmaları referandum yoluyla yürürlüğe koymak.

Türkiye, Devlet olarak taraf olduğu tüm uluslararası kurum ve kuruluşlarla olan ilişkilerinde küresel ölçekte adaleti, barışı, dayanışmayı ve insan haklarını geliştirme ve yaygınlaştırmayı esas alacak politikalar izleyecektir¹⁷.

“Ulusal çıkar” adı altında adalet, vicdan ve insan hakları ile bağdaşmayan, bürokratik oligarşinin ve küresel güçlerin çıkarlarını yansıtan dış politikaların parti felsefesine tamamen aykırı ve kabul edilemez olduğu vurgulanmıştır. Dış politikada bölgesel işbirliklerinin kurulmasına öncelik vermek, komşu ülkelerle dostluk ve işbirliğini geliştirmek, bu ilkeleri sahiplenen devletlerle stratejik işbirliği yapmak ve önemli dış politika kararlarını ve anlaşmaları referandum yoluyla

---

¹⁷ Halkın Sesi Partisi Programı, <http://www.hasparti.org.tr/page.aspx?key=program>, 18.02.2011.

yürürlüğe koymak olduğu ifade edilmiştir. Doğrudan adı geçmemekle birlikte, Avrupa Birliği ile ilişkilerin de bu ilkeler çerçevesinde sürdürüleceği anlaşılmaktadır.

10.3. Halkın Sesi Partisi'nin Avrupa Birliği'ne Bakışına İlişkin Değerlendirme

Halkın Sesi Partisi Genel Başkanı Prof. Dr. Numan Kurtulmuş'a göre, Avrupa Birliği'ni değerlendirirken konuya hem AB'nin kendi gelişmesi hem de Türkiye'nin AB ile olan ilişkileri açısından bakmak gereklidir.

AB'nin geleceği açısından sormak gereken sorulardan birincisi, Birliğin nereye kadar genişleyecektir. İkincisi, Avrupa kendi ordusunu kurabilecek midir? Üçüncüsü de, Amerika Birleşik Devletleri ile AB ilişkileri önümüzdeki on yıl içinde nasıl gelişecektir. Türkiye-AB ilişkilerine gelince, bu ilişkiyi sakatlayan düşünce, AB'ye bir medeniyet projesi gözüyle bakılmasıdır. Buna göre, "Türkiye için AB bir medeniyet projesidir" ifadesi, Türkiye'yi edilgen kılmakta ve sürekli olarak önüne "ev ödevleri"nin çıkarılmasına neden olmaktadır. Türkiye'nin "bekleme salonu"nda bekletilmesinin altında da bu yatmaktadır. Ayrıca AB, Türkiye ile ilgili temel konularda da ne yapacağını nasıl yapacağını üç aşağı beş yukarı bilmektedir. Türkiye'yi de hiçbir şekilde de kaybetmek istemeyen Birliğin Türkiye ile ortak noktası, Türkiye'nin tek başına bırakılmaması gereken bir ülke olmasıdır. Eğer tek başına bırakırsanız ne yapacağı belli olmaz, bunun için Türkiye'yi zayıf bir ipele AB sürecinin içine katalım şeklindeki görüştür. Bu da aslında kabul edilebilir bir tavır değildir.

Halkın Sesi Partisi, tek taraflı bir dış politika yerine çok taraflı, aktif ve şahsiyetli bir dış politika izlemeyi doğru bulmaktadır. Buna göre, Avrupa, Amerika ve bütün medeniyetlerle ilişkiler iyi tutulmalı ve asla Türkiye'nin ilişkileri bir tek yere hapsedilmemelidir. Kurtulmuş'a göre, Soğuk Savaş sonrasında eli güçlü olan Türkiye, bu bölgede, eş zamanlı olarak, dünyanın küresel dengeleri içerisinde, birçok alanda, ilişkilerini kurabilir. Türkiye, AB'nin aday ülkesidir, NATO, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatının, İslam Konferansı Örgütü, D-8, Türk Cumhuriyetlerinin ve Balkan Konferansı'nın

üyesidir. Yeni dünyanın yeni dengeleri henüz kurulmadığından uluslararası ilişkilerde büyük sıkıntılar yaşanmaktadır.

Türkiye'nin AB ile olan ilişkilerinin düzelebilmesi koşullarından biri de, Türkiye'nin başka bölgelerde etkin hale gelmesi olarak görülmektedir. Orta Doğu'da, Kafkaslarda, Balkanlarda etkin olan; İslam dünyasıyla da, Abhazy'a'dan Endonezya'ya kadar, Adriyatik'ten Çin'e kadar Türk dünyasıyla çok iyi ilişkilerini geliştirmiş olan bir Türkiye'nin, AB için vazgeçilmez bir ülke haline geleceği düşünülmektedir. Burada da devletler arasındaki ilişkiden çok, halklar arasındaki ilişki önemsenmektedir. Zira, halklar arasındaki yakınlaşma ile, kültürel farklılıkların, medeniyet farklılıklarının daha rahat ortadan kalkabileceği düşünülmektedir. Bu çerçevede, Ermenistan dahil, Türkiye'nin bütün komşularıyla sınırlarını açmasından kazançlı çıkacak olanın da yine Türkiye olacağı düşünülmektedir.

Hıristiyanlığın, başlangıçta, Avrupa'yı birleştirici unsur olduğunu ancak zamanla bu etkinin azaldığını düşünen Kurtulmuş, Avrupa'nın çok kültürlülüğe hazır olmadığını, Sarkozy ve Merkel gibi siyasetçilerin, Türkiye'yi dışlayan ifadelerinin kıta Avrupa'sının içe kapalı refleksinin dışı vurumu olduğunu ifade etmiştir. Bu politikacıların önerdiği imtiyazlı ortaklık formülünün asla kabul edilemeyeceğini belirtmiş, gümrük birliğinin ise, Türkiye'yi "imtiyazlı köle" durumuna düşürdüğünü söylemiştir.

Parti Programında da belirtilen çok yönlü dış politikanın hatlarını çizen Kurtulmuş, öncelikle kuzey-güney ayrımına değinmiştir. Bilindiği gibi, dünyanın bütün ekilebilir alanları, enerji kaynakları, dünyanın bütün stratejik hatları kuzeydedir. Güney ise kaynaklardan yoksun ve yoksuldur. Önümüzdeki yirmi yıla ilişkin bir öngöründe bulunan Kurtulmuş, Kuzey'in ekonomik olarak daha da zenginleşeceğini ama nüfusunun azalacağını; Güney'in ise daha da çölleşeceğini fakat nüfusunun artacağını; dolayısıyla kaynakların paylaşımı açısından daha adaletsiz bir geleceğin söz konusu olacağını altını çizmiştir.

Gelecekte önem kazanacak, Fas'tan Endonezya'ya kadar ve Adriyatik'ten Çin'e kadar olan bölgeyi bir kemer olarak; Türkiye'yi

de kemerin tokası olarak betimlemiştir. Bu betimleme, Türkiye'ye gelecekte, barışı sağlamak üzere önemli, merkezi bir rol yüklemektedir. Buna göre, hem gelişmiş kuzey ülkelerinin dünya barışının sağlanması için, hem de fakir Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin gözünü dikip bakacağı ülke Türkiye'dir. Bu çerçevede eğer Türkiye, denge ülke olma rolünü iyi oynayabilirse dünya barışına katkı sağlayabilir. Bunun yolu da ittifaklardan geçmektedir. Ancak bu ittifaklar kağıt üzerinde kalmamalıdır.

Eksen kaymasına ilişkin olarak, Türkiye'nin dış politikasında bir eksen kayması olmadığını, bu konunun füze kalkanı meselesiyle doğrudan ilgili olduğunu düşündüğünü ifade eden Kurtulmuş, ABD'de bazı çevrelerin, özellikle neo-con'lar ve silah lobisinin, Türkiye'yi bu füze kalkanına mecbur etmek için sürekli olarak hükümete "eksen kayıyor" telkininde bulunması ve Hükümetin de direnmeden evet demiş olmasının temel sebebinin bu telkinler olduğunu belirtmiştir. Soğuk Savaş sonrası Türk-Amerikan ilişkilerinde artık stratejik ittifakın yerini "rol modelliğe" bıraktığını ifade eden Kurtulmuş, rol modelliği Türkiye'ye bölgede, yumuşak gücü üzerinden yeni bir rol vermek üzerine kurulu Amerikan tezlerinden biri olarak görmektedir. Amerika'nın Türkiye'nin medeniyeti, kültürü, Osmanlıcı kökeni, Müslümanlığı, Arap ve Türk dünyasına yakınlığı üzerinden bir kültürel işbirliğine dönük bir rol modellik rolü biçtiğini ve 2001'de güçlü ekonomiye geçiş programında uygulanan tamamıyla küresel kapitalizmle uyumlu ekonomik modelini Arap ve İslam ülkelerine ihraç etmek için Türkiye'nin rol modelliğine ihtiyacı olduğunu kaydetmiştir. "Dış politikanın aslı, kendi ülkenizin kendi milletinizin menfaatidir, geleceğidir, buna uygun kendi rolünüzü çizersiniz, modelinizi koyar ve uygularsınız." diyen Kurtulmuş, aksi durumun fotomodellik olduğunu esprili bir biçimde dile getirmiştir.

Türkiye'nin AB ile ilişkisinin platonik bir ilişki gibi yürüdüğünü belirttikten sonra, bu durumun hastalıklı bir süreç olduğuna dikkat çekmektedir. Dünyanın hiçbir ülkesinde demokrasinin dışarıdan ithal edilmediğini vurgulayan Kurtulmuş, Türkiye'nin kendi iç dinamikleriyle demokratik standartlarını yükseltmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ancak demokratik ve ekonomik standartlarını yükseltmiş bir ülke olarak Türkiye'nin Avrupa ile

ilişkilerinin daha sağlıklı, daha sıhhatli olacağına inandığını belirtmiştir. Türkiye'nin doğru bir ekonomik modele, demokratik restorasyona ihtiyacı olduğunu altını çizen Kurtulmuş, Türkiye'nin nüfusunun kültür farkının Avrupa Birliği açısından bakıldığında sorun olarak görüldüğünü ancak bunun yine Avrupa'nın çok kültürlülüğe hazır olmamasından, bir bakıma hazmetme kapasitesinden kaynaklandığını vurgulamıştır. Kıbrıs ve Ermeni sorununu çözülsün bile AB üyeliği için yeni engeller çıkarılacaktır inancının da Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye karşı samimiyetsiz bir tutum içinde olduğu algısının önemli bir göstergesi olduğunu söylemek yanlış olmaz.

SONUÇ

2009-2010 akademik yılı içerisinde 46. Dönem Temel Eğitim Seminerleri Siyasi Partilerin Avrupa Birliği'ne Bakışı Konferanslar Dizisi çerçevesinde 15 Mart 2010-13 Ocak 2011 tarihleri arasında Avrupa Birliği süreci ve günümüz Türk siyaseti açısından önem taşıyan on partinin temsilcisi, Merkezimizde Avrupa Birliği'ne ilişkin görüşlerini aktarmak üzere konferans ve röportaj verdi. Görüştüğümüz siyasi parti temsilcilerinin vermiş olduğu konferanslar ve röportajlar ile parti programlarının incelenmesi sonucunda, partilerin Avrupa Birliği'ne bakışına ilişkin görüşlerini yansıtmayı hedeflediğimiz çalışmamızda elde ettiğimiz veriler, partilerin Avrupa Birliği sürecine yaklaşımı, Avrupa Birliği'nin tutumuna ilişkin değerlendirmeleri, imtiyazlı ortaklık statüsüne bakışları, demokratikleşme süreci, müzakere süreci ve Kıbrıs konusundaki eğilimleri açısından değerlendirilmiştir.

Partilerin büyük çoğunluğunun Avrupa Birliği sürecini desteklediği görülmektedir. Siyasi yelpazenin neresinde olursa olsun siyasi partiler için Avrupa Birliği, bir devlet politikası olarak görülmekte ve Avrupa Birliği üyeliği desteklenmektedir. Avrupa Birliği üyelik sürecini desteklemediğini açıklayan tek parti, milli görüş geleneğinden gelen Saadet Partisi'dir. Saadet Partisi, Avrupa Birliği üyelik sürecini, Avrupa Birliği'nin tutumundan kaynaklanan nedenlerle desteklememekte; bunun yerine Avrupa Birliği ile karşılıklı ikili ilişkiler kurulmasını tavsiye etmektedir.

Avrupa Birliği üyelik sürecini desteklediğini açıklayan partiler açısından da bu, koşulsuz bir destek değildir. Parti temsilcileri bu konuda rezervlerini ortaya koymaktadır. Partilerin rezervleri, büyük ölçüde Avrupa Birliği'nin tutumundan kaynaklanmaktadır. Buna göre; siyasi partiler, Avrupa Birliği'nin tutumunu 'samimiyetsiz' olarak algılamaktadırlar. Bu çerçevede, CHP'yi temsilen Onur Öymen'in 'Avrupa Birliği'ni desteklemek her koşulda yapılan haksızlıkların da sineye çekileceği anlamına gelmez.' ifadesi, aslında partilerin büyük çoğunluğunun yaklaşımını ortaya koyar niteliktedir. Partilerin rezervlerini ortaya koyuş biçimlerine bakacak olursak; MHP'yi

temsilen Deniz Bölükbaşı, MHP'nin Avrupa Birliği'ni kimlik ve kader sorunu olarak görmediğini ifade etmiş; müzakerelerin Türkiye'nin hassasiyetlerine zarar vermediği sürece sürdürülmesi gerektiğini belirtmiştir. DSP Genel Başkanı Masum Türker de, Avrupa Birliği'nin partileri için bir hedef olduğunu ancak 'olmazsa olmaz' olmadığını vurgulamıştır. Siyasi partilerin rezervleri, Avrupa Birliği'nin 'samimiyezsiz' olarak algıladıkları tutumundan kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, Avrupa Birliği'ne ilişkin algının değişmesi, Avrupa Birliği üyelik sürecine ilişkin söylemleri de büyük ölçüde değiştirecek görünmektedir.

Avrupa Birliği'nin tutumu, siyasi partilerin zaman zaman Türkiye'yi oyaladığı, bekleme odasında tuttuğu; zaman zaman da aslında hiçbir zaman üyeliğe kabul etmeyeceği yönünde inanç geliştirmelerine neden olmaktadır. Avrupa Birliği'nin 2004 ve 2007 yıllarında tamamladığı genişlemelerde ve devam eden genişleme sürecinde, Türkiye'ye diğer aday ülkelerden daha farklı muamele edildiği, siyasi partilerin çoğunluğunun hemfikir olduğu bir konudur. "Avrupa Birliği, Türkiye'ye diğer aday ülkelere davrandığından daha farklı yaklaşıyor, sürekli ön şart koyuyor, dayatmada bulunuyor, şartların biri bitiyor, diğeri başlıyor, AB fonlarının kullanımında Türkiye'ye adaletsiz davranılıyor", Türkiye'deki siyasi partilerin, bu konuda dile getirdiği düşüncelerdir.

Siyasi partilerin Avrupa Birliği'ne ilişkin bu algısı, aynı zamanda Türk halkının da bu yöndeki algısını yansıtmaktadır. 31 Ekim-31 Aralık 2009 tarihleri arasında dokuz ilde 1032 kişi ile gerçekleştirilen ATAUM Kamuoyu ve Türk Dış Politikası anketinin sonuçlarına bakıldığında, %55,3 ile halkın yarısından fazlasının Avrupa Birliği üyeliğini desteklediği; üçte birinin, bunun hiçbir zaman gerçekleşmeyeceğine inandığı; Avrupa Birliği'ne üye olunacağını düşünenlerin de kısa ve orta vadede bunun gerçekleşeceğine inanmadığı görülmektedir. 'Avrupa Birliği'ne üye olmak istiyoruz ama ümidimiz yok.' şeklinde yorumlanabilecek anket sonuçları, siyasi partilerin düşüncesiyle paralellik arz etmektedir. Çalışmamız açısından en çarpıcı sonuç, 'Sizce Avrupa Birliği Türkiye'ye karşı güvenilir ve samimi davranıyor mu? sorusuna, katılımcıların %48'inin hayır; %35,9'unun kesinlikle hayır cevabını vermiş olmasıdır. Anket sonuçlarına göre, halkın %83,9'u Avrupa Birliği'ni samimi

bulmadığını ifade etmiştir. Bu sonuç, siyasi partilerin de ortaya koyduğu düşünce ile birebir örtüşmektedir.

‘Avrupa Birliği’ne tam üye olunamazsa’ sorusunun cevabı, üyelik sürecini destekleyen partiler açısından, en azından bu süreçte yapılan reformlar ve kaydedilen ilerlemenin de Türkiye için bir kazanım olduğu yönündedir. İktidar partisinin, ‘Avrupa Birliği için değil halkımız için yapıyoruz’ söylemi, üyelik sürecini destekleyen diğer partiler tarafından da büyük ölçüde benimsenmektedir. Örneğin, Faruk Loğoğlu, bu söylemi, hangi siyasi eğilim söylerse söylesin doğru bulduğunu ve paylaştığını ifade etmiştir.

Görüştüğümüz siyasi partilerin tamamı, eşit koşullu üyelikten yana olduklarını belirtmiştir. Üyelik sürecinde Türkiye’nin diğer aday ülkelerden farklı muameleye tabi tutulduğu, diğer adaylardan istenmeyen şartlar konulduğu, neredeyse bütün partilerin hemfikir olduğu konulardır. Bu çerçevede, ilişkilerin hem adaylık hem de üyelik açısından eşitlik temelinde sürdürülmesi gerektiği belirtilmektedir. Örneğin, AKP’nin bu konudaki görüşü, Türkiye’ye diğer adaylardan istenmeyen koşullar konulduğu yönündedir. TDH adına Faruk Loğoğlu, ‘her bir koşul karşılandığında yeni şartlar konduğunu’ belirtmiş, müzakerelerde izlenecek stratejinin, diğer adaylarla eşit şartlar beklemek ve koşullar karşılandıkça Avrupa Birliği’nden karşılığını talep etmek olması gerektiğini ifade etmiştir. Kamuoyunda Avrupa Birliği sürecine ilişkin rezervlerini en yüksek sesle dile getiren MHP’yi temsilen Deniz Bölükbaşı, Türkiye’ye ‘diğer ülkelere konulandan farklı şartlar getirildiğini; oysa ki, objektif kriterlere dayalı üyeliğin, MHP’nin de hedefi’ olduğunu belirtmiştir. CHP, diğer üyelerle eşit haklara sahip tam üyeliği, BDP, eşit ilişki temelinde üyeliği desteklediğini; Demokrat Parti, ilişkilerin eşitlik ilkesine uygun biçimde ilerletilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu konuda, Saadet Partisi, daha önce de belirtildiği gibi, eşit koşullarda karşılıklı ikili ilişkiler içinde olmayı tavsiye etmekte; üye olunacaksa da ‘eşit muamele’nin altını çizmektedir.

Siyasi parti temsilcileri, son zamanlarda Avrupalı bazı liderler, özellikle Alman Şansölyesi Angela Merkel ve Fransa Cumhurbaşkanı Nicholas Sarkozy, tarafından dile getirilen ve çok tartışılan imtiyazlı ortaklık statüsünün, kesinlikle kabul edilemeyeceğini belirtmektedirler.

İmtiyazlı ortaklık konusunda, MHP'yi temsilen Deniz Bölükbaşı, bu statünün Türkiye için icat edildiğini ifade etmiş; Saadet Partisi'ni temsilen Oya Akgönenç, bu tavrın Avrupa Birliği'nin, Necmettin Erbakan tarafından ortaya konulan 'Hıristiyan kulübü' nitelmesini doğrulayan bir tavır olduğu yönünde açıklamalarda bulunmuştur. Halkın Sesi Partisi lideri Numan Kurtulmuş da, bu çerçevede, Avrupa'nın çok kültürlülüğe hazır olmadığını ifade etmiştir.

Avrupa Birliği'ni neden destekliyorsunuz diye sorulduğunda, partilerin çoğu, 'demokratikleşme sürecine katkısı açısından' cevabını vermektedir. Özellikle sosyal demokrat ve merkez sağ gelenekten gelen partiler, Avrupa Birliği'ni, insan hakları, özgürlükler, basın özgürlüğü, yargı bağımsızlığı, laiklik, çağdaşlık, kadın-erkek eşitliğinin teminatı olan değerler sistemi olarak görmekte; Avrupa Birliği üyelik sürecinin Türkiye'de demokrasinin gelişimi açısından yapacağı katkıyı önemsemektedir. Cumhuriyet Halk Partisi ile Türkiye Değişim Hareketi, Demokratik Sol Parti, Demokrat Parti, Barış ve Demokrasi Partisi, Türkiye Partisi ve Adalet ve Kalkınma Partisi, Avrupa Birliği üyeliğini bu saikle desteklemektedir. Diğer taraftan, Saadet Partisi, tam tersine Avrupa'nın insan hakları, inanç özgürlüğü, inanca saygı ve çoğulculuk konularında emperyalist alışkanlıklarından kurtulamadığını Parti Programında belirtmiş; Halkın Sesi Partisi Genel Başkanı Numan Kurtulmuş da, demokrasinin ithal edilemeyeceğini, ülkenin kendi dinamikleriyle oluşturulması gerektiğini bunun yanında Avrupa Birliği'ne medeniyet projesi olarak bakmanın Türkiye'yi edilgen konuma soktuğunu ifade etmiştir.

Avrupa Birliği sürecinde, partilerin beklentileri ve kırmızı çizgileri açısından bakıldığında; BDP, ana dilde eğitim, demokratik özerklik gibi beklentilerini Avrupa Birliği'ne referansla tanımlarken, MHP, Avrupa Birliği'nin zorla millî azınlık yaratma çabası içinde olduğunu; Avrupa Birliği'nin yayınladığı İlerleme Raporları'nın adeta terör örgütünün beklentileriyle örtüştüğünü ifade etmektedir.

İktidar Partisinin uyguladığı politikaya ilişkin olarak, CHP'yi temsilen Onur Öymen, TDH'yi temsilen Faruk Loğoğlu ve Demokrat Parti'yi temsilen Sinan Ülgen, 'eksen kayması' tartışmalarını haklı

çıkarmak şekilde Türkiye'nin bir yandan reformları sürdürürken, diğeryandan da Avrupa Birliğı'nden uzaklaştığının altını çizmişlerdir.

Bu çerçevede, Türkiye'nin içeride çizdiğı görüntü, Partilerin büyük çoğunluğuna göre, demokrasi, kadın hakları, basın özgürlüğü ve yargı bağımsızlığının zor durumda olduğu yönündedir. Demokrat Parti'yi temsilen Sinan Ülgen ve MHP'yi temsilen Deniz Bölükbaşı, iktidarın Avrupa Birliğı'ni içeride ve dışarıda 'kendini meşrulaştırma' aracı olarak gördüğünü ifade etmişlerdir. Avrupa Birliğı dışındaki alternatiflere yönelme konusunda, DSP, küreselleşmenin tutsağı olmamak için, Saadet Partisi, Avrupa Birliğı saplantısından kurtulup yeni işbirliklerini geliştirmenin daha kazançlı olacağı inancı taşıdığı için, Halkın Sesi Partisi, başka bölgelerde de etkin olmanın Avrupa Birliğı ile ilişkilere ivme kazandıracığı düşüncesiyle, çok yönlü dış politika izlenmesi gerektiğini düşünmektedir. Faruk Loğoğlu ise Avrupa Birliğı üyeliğı ile birlikte çok boyutlu dış politika izlenmesi gerektiğini belirtmekte ve Orta Doğu'daki ülkelerle sürdürülen ilişkinin, dini duygulardan kaynaklanan bir yaklaşıma dayalı olarak değıl, Türkiye'nin ulusal çıkarlarıyla ve demokratik, laik yapısı ile uyumlu bir çerçevede yürütölmesi gerektiğinin altını çizmektedir.

Türkiye-Avrupa Birliğı ilişkilerinin bugün geldiğı noktada, partilerin büyük çoğunluğu, özellikle Kıbrıs ve Limanlar konusunda tıkanan müzakere süreci bakımından, sürecin daha iyi yönetilebileceğini düşünmektedir. Türkiye Partisi, Ek Protokol'ün imzalanması sürecini hatalı bir süreç olarak değerlendirmektedir. Yine aynı konuda, Faruk Loğoğlu, Ankara Anlaşması'nı 1 Mayıs 2004'te üye olan ülkelere genişleten Ek Protokol'ün imzalanıp gereğinin yerine getirilmemesini uluslararası hukukta Türkiye'yi açmaza sürüklediğini ifade etmiş; uluslararası hukukta atılan imzanın önemini vurgulamıştır. Demokrat Parti'yi temsilen Sinan Ülgen de Kıbrıs'ı yok sayan genelge yayınlamak yerine, Kıbrıs'taki Rum Yönetimi'nin değıl 1960 yılında kurulan Kıbrıs Devleti'nin tanındığı ifade edilerek konunun bu duruma getirilmesinin engelleneceğini, müzakerelerin şeffaflıktan, ölçümden, etki analizinden yoksun biçimde sürdürüldüğünü belirtmiş; CHP'yi temsilen Onur Öymen, izlenen politikanın pek çok konuda sağgörüden uzak olduğunu, DSP Genel Başkanı Masum Türker de, Kıbrıs, Ermeni, Kürt, Ege, etnik, mezhebe ilişkin sorunların bu iktidar döneminde çıktığını ifade etmişlerdir.

Kıbrıs konusu, siyasi partilerin büyük çoğunluğunun hemfikir olduğu bir biçimde, Avrupa Birliği'nin haksız ve samimiysiz tutumunun bir yansıması olarak görülmektedir. Öncelikle Kıbrıs konusu ve Avrupa Birliği sürecinin birbirine bağlanması, Avrupa Birliği'nin içinde bulunduğu hatalı bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Güney Kıbrıs'ın Ada'nın tamamını temsilen üyeliğe kabul edilmesi de yine hatalı bir yaklaşım ve Avrupa Birliği'nin çifte standardı olarak kabul edilmektedir.

Siyasi parti temsilcilerinin bu konudaki değerlendirmelerine bakacak olursak; Saadet Partisi'ni temsilen Oya Akgönenç, işgal ordusu gibi gösterilen Türk ordusunun uluslararası anlaşmayla garantör devlet gücü olarak Ada'da bulunduğunu, ancak işgal gücü gibi gösterilip, Türkiye'nin bu konudaki haklılığını anlatmadığını dile getirmiştir. İki toplumlu iki devlete inanan DSP genel başkanı Masum Türker, 1999 yılında Bülent Ecevit'in Helsinki Zirvesi'ne Kıbrıs konusunun gündeme gelmemesi şartı ile katılmayı kabul ettiğini belirtmiştir. CHP'yi temsilen Onur Öymen, Avrupa Birliği'nin Kıbrıs'ı üyeliğe kabul ederek hata yaptığını ifade etmiş, Avrupa Birliği'nin yaklaşımındaki çifte standarda dikkat çekmiştir. Türkiye Partisi genel başkanı Abdüllatif Şener de Annan Planı'nın Kuzey Kıbrıs'ta kabul edilmesine karşın Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nde kabul edilmemesine Avrupa Birliği'nin suskun kalmasını Avrupa Birliği'nin çifte standardı olarak değerlendirmiştir.

Kıbrıs konusuna yaklaşımlarını bu şekilde dile getiren siyasi parti temsilcileri, Kıbrıs konusunun çözümüne ilişkin taviz olarak adlandırılabilir tutumlara sıcak bakmamaktadır. MHP'yi temsilen Deniz Bölükbaşı, Avrupa Birliği'nin Kıbrıs konusunda haksız tutum ve haksız beklenti içinde olduğunu, bu konuda boş yere gereksiz taviz verilmeyeceğini ifade etmiştir. Adalet ve Kalkınma Partisi'ni temsilen Yaşar Yakış, Avrupa Birliği'nin beklediği tüm açılımlar yapılırsa dahi engellerin kalkacağı konusunda şüpheleri olduğunu vurgulamış; Türkiye'nin gittikçe artan önemi düşünüldüğünde Kıbrıs konusunda gereksiz taviz verilmemesi gerektiğini belirtmiştir.

Nitekim, ATAUM Kamuoyu ve Türk Dış Politikası anketinin, Kıbrıs'a ilişkin "KKTC'yi Türkiye açısından nasıl değerlendirirsiniz?" sorusuna katılımcıların sadece % 6,3'ü "AB'ye üyelik karşılığında

taviz verilebilir” cevabını vermiştir. Bu çerçevede, halkın eğilimi de Kıbrıs konusunda taviz verilmemesi yönündedir. Türk halkı ne zaman gerçekleşeceği bilinmeyen AB üyeliği karşılığında KKTC’nin uluslararası alanda yalnız bırakılmasına güçlü bir şekilde karşı çıkmaktadır. Faruk Loğoğlu, Kıbrıs konusunun müzakere sürecini bugüne kadar etkilediğinden daha fazla etkilemeyeceğini, müzakerelerin bu yüzden kesilmeyeceğini, Halkın Sesi Partisi genel başkanı Numan Kurtulmuş da müzakerelerde Kıbrıs sorunu çözümlerse yeni engeller çıkarılacağını düşündüğünü ifade etmiştir. Kıbrıs konusunda, Barış ve Demokrasi Partisi, bağımsız Birleşik Kıbrıs’tan yana tavır almakta; Kıbrıs sorunu çözümlerse Avrupa Birliği sürecinin hızlanacağını düşünmektedir.

Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde bugün hala tartışılan Gümrük Birliği konusunda CHP’yi temsilen Onur Öymen, Türkiye’nin ekonomik potansiyelinin yüksek olduğunu ve Avrupa Birliği ülkelerinin Türkiye’yi rakip olarak gördüklerini, gümrük birliği olmasına karşın serbest dolaşımın olmamasının Türkiye’nin rekabet gücünü azalttığını ifade etmiştir. Demokratik Sol Parti Genel Başkanı Masum Türker, Gümrük Birliği uygulamasının ‘onlar ortak biz pazar’ söyleminin devamı niteliğinde olduğunu; Halkın Sesi Partisi Genel Başkanı Numan Kurtulmuş, Gümrük Birliği ile Türkiye’nin imtiyazlı köle durumuna düşürüldüğünü; Saadet Partisi’ni temsilen Oya Akgönenç de geçmişte akdedilmiş anlaşmaları gözden geçirip Türkiye’nin çıkarları açısından inceleyip bitirmek ya da yenilemek gerektiğinin altını çizmiştir. Türkiye Partisi Genel Başkanı Abdülatif Şener de, Gümrük Birliğine girilmemiş olması halinde daha kazançlı olunacağını; bu şekilde önemli bir kozun kaybedildiğini, dile getirmiştir. Demokrat Parti’yi temsilen Sinan Ülgen ise, Türkiye’nin zarar gördüğünü yüksek sesle dile getirip bu konuda herhangi bir analiz yapmamasının Türkiye’nin inandırıcılığını yitirmesine neden olduğunu belirtmiştir.

Siyasi yönelimi her ne olursa olsun Türkiye’de Avrupa Birliği konusu, siyasi partiler açısından kayıtsız kalınamayan, reddedilemeyen, yok sayılamayan bir olguya dönüşmüştür. 51 yılı geride bırakan ilişkilerde, iktidar partileri değişmiş; özellikle son dönemdeki hem iç hem dış siyasetteki ağırlığı düşünüldüğünde, Avrupa Birliği’ne verilen önem değişmemiş; Avrupa Birliği, adeta bir

devlet politikası haline gelmiştir. Partilerin genel eğilimine bakıldığında, sosyal demokrat ve merkez sağdan gelen partiler, Avrupa Birliği'ni bir değerler sistemi olarak kabul edip, üyelik sürecini desteklerken, milli görüş geleneğinden gelen partilerin konuya mesafeli yaklaştığı, hatta karşı çıktığı görülmektedir. Türkiye'deki siyasi partilerin hemfikir olduğu konu, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye karşı samimiyetsiz ve haksız bir tutum içinde bulunduğu düşüncesidir. Avrupa Birliği'nin samimiyetsiz olduğu yönündeki algının değişmesi, Avrupa Birliği üyelik sürecine ilişkin söylemlerin de değişmesine yol açacaktır. Türk halkı da Avrupa Birliği üyeliğinin gerçekleşmesini istemekte ancak Avrupa Birliği'nin tavrını samimiyetsiz bulmaktadır. Bu yüzden, Avrupa Birliği üyeliğinin gerçekleşeceğine olan inancı da zayıftır. Bu kapsamda, halkla siyasi partilerin düşüncelerinin bire bir örtüştüğü de araştırma sonuçlarıyla ortaya konulmuştur.